

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ KRÁDEŽÍ
(TRESTNĚPRÁVNÍ A KRIMINALISTICKÉ PROBLÉMY)

THE METHODOLOGY FOR INVESTIGATION OF THEFT
(CRIMINAL AND FORENSIC ISSUES)

Konzultant: Prof. JUDr. Jan Musil, CSc., Dr. h. c.

Zpracovatel: Václav Hanousek

únor 2011

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně, že jsem vyznačil všechny využití prameny a literaturu, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým včetně řádné citace. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Jičíně dne 27.02.2011

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval panu Prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc., Dr. h. c. za jeho cenné rady, podněty a připomínky, které jsem mohl využít při psaní této práce.

Děkuji z celého srdce i mé ženě JUDr. Radce Hanouskové za její morální podporu a za množství času, který zvláště po narození našeho syna věnovala péči o domácnost, aby mi umožnila tuto práci napsat.

ABSTRAKT

Rigorózní práce se zabývá nejrozšířenějším trestným činem v České republice - krádeží, a to se zvláštním zaměřením na krádeže vloupáním. Důraz je kladen na podrobné trestněprávní vymezení trestného činu krádeže podle účinné právní úpravy s nastíněním právní úpravy předchozí. Z kriminalistického pohledu je pozornost věnována klasifikaci krádeží, pachatelům krádeží, obětem krádeží, nejčastějším stopám, které vznikají při krádežích vloupáním, a vyšetřovacím úkonům při objasňování krádeží s důrazem na ohledání místa činu a výslech obviněného. Rigorózní práce je obohacena o část věnující se prevenci krádeží, o praktické příklady a o údaje z policejních statistik a viktimologických výzkumů.

ABSTRACT

The work deals with the most common crime in the Czech Republic – theft, with a special focus on burglary. The emphasis is put on a detailed definition of the criminal offense of the theft by the currently valid legislation while outlining the previously valid legal regulations. From the criminalistic perspective, the work focuses on the classification of individual types of theft, theft offenders, victims of the theft, the most common evidence arising from burglaries and investigative capacity in explaining the theft, with an emphasis on the crime scene investigation and an interrogation of the accused. The rigorous work is also complemented by a part containing information on prevention of theft, practical examples and data from police statistics and victim surveys.

OBSAH

Část 1.: ÚVODNÍ ČÁST	1
Kapitola 1.1.: Úvod	1
Kapitola 1.2.: Statistika	3
Část 2.: TRESTNĚPRÁVNÍ CHARAKTERISTIKA KRÁDEŽE.....	10
Kapitola 2.1.: Úvod do trestněprávní charakteristiky krádeže	10
Kapitola 2.2.: Objekt trestného činu krádeže	20
Kapitola 2.3.: Objektivní stránka trestného činu krádeže	24
Kapitola 2.4.: Subjekt trestného činu krádeže	32
Kapitola 2.5.: Subjektivní stránka trestného činu krádeže	35
Kapitola 2.6.: Úprava trestného činu krádeže na území ČR od 01.08.1950	39
Část 3.: KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA KRÁDEŽÍ.....	47
Kapitola 3.1.: Způsob páchaní krádeží	47
<i>Oddíl 3.1.1.: Obecně o způsobu páchaní krádeží</i>	<i>47</i>
<i>Oddíl 3.1.2.: Klasifikace krádeží</i>	<i>54</i>
Kapitola 3.2.: Pachatelé krádeží	56
Kapitola 3.3.: Oběti krádeží	62
Část 4.: STOPY VZNIKAJÍCÍ PŘI KRÁDEŽÍCH	72
Kapitola 4.1.: Úvod ke kriminalistickým stopám	72
Kapitola 4.2.: Daktyloskopické stopy	73
Kapitola 4.3.: Trasologické stopy	77
Kapitola 4.4.: Pachové stopy	81
Kapitola 4.5.: Biologické stopy	90
Kapitola 4.6.: Mechanoskopické stopy	94
Kapitola 4.7.: Zkoumání skla při vyšetřování krádeže vloupáním (tabulové sklo)	99

Část 5.: POSTUPY A METODY VYŠETŘOVÁNÍ KRÁDEŽÍ	102
Kapitola 5.1: Podněty k vyšetřování	102
Kapitola 5.2.: Počáteční úkony při vyšetřování krádeží	107
<i>Oddíl 5.2.1.: První zásah na místě činu, poč. pátrání po pachateli a odc. věcech</i>	107
<i>Oddíl 5.2.2.: Ohledání místa činu</i>	111
<i>Oddíl 5.2.3.: Podání vysvětlení</i>	117
<i>Oddíl 5.2.4.: Domovní a osobní prohlídka</i>	118
Kapitola 5.3.: Následné úkony při vyšetřování krádeží	120
<i>Oddíl 5.3.1.: Výslech obviněného</i>	120
<i>Oddíl 5.3.2.: Výslech svědků</i>	127
<i>Oddíl 5.3.3.: Prověrka výpovědi na místě</i>	129
<i>Oddíl 5.3.4.: Konfrontace</i>	134
<i>Oddíl 5.3.5.: Rekognice</i>	137
Část 6.: PREVENCE KRÁDEŽÍ	141
Část 7.: ZÁVĚR.....	152
Summary	VII
Seznam použité literatury	IX
Klíčová slova, key-words	XVI

1. ÚVODNÍ ČÁST

Kapitola 1.1. Úvod

Touto rigorózní prací bych chtěl navázat na svoji diplomovou práci Metodika vyšetřování krádeží (vybrané problémy), kterou jsem napsal v roce 2004. Záměrem této práce je původní text aktualizovat o nová data s přihlédnutím k vývoji kriminalistických postupů i k legislativním změnám.

Původní práce je rozšířena o zcela nové kapitoly, o detailnější popis některých vybraných problémů metodiky vyšetřování krádeží, o nové příklady a dále o autorův komentář vývoje, ke kterému došlo za uplynulých šest let v této oblasti.

Jak dokazují statistiky Policie České republiky, krádež je s ohromným nárůstem nejčastěji páchaným trestným činem na našem území. Na celkové kriminalitě se podílí 58,05 %.¹ Objasněnost krádeží je velmi nízká, respektive alarmující je její neobjasněnost - 82,71 %.

Procentuální vyjádření počtu evidovaných krádeží na celkovém počtu evidované kriminality odpovídá i stavu v řadě dalších evropských zemí. Například v Německu² i přes odlišnou právní úpravu tvoří majetkové trestné činy necelých 90 % z celkové kriminality, z toho přibližně čtyři pětiny tvoří trestné činy krádeže, především krádeže jízdních kol, motorových vozidel a věcí z nich (cca 50 % ze všech krádeží). Latence u majetkové trestné činnosti je v Německu podle stejného pramene³ odhadována na 90 %.

Přestože by výše uvedená čísla z českých statistik nasvědčovala, že trestný čin krádeže bude v popředí zájmu české kriminalistiky, není to tak docela pravda. Kriminalisté se často zabývají spíše závažnějšími trestnými činy, snad možná i proto, že krádež není samotnou veřejností považována za příliš nebezpečný trestný čin. Ovšem údaj o výši škod vzniklých při krádežích dosahující každým rokem částky kolem 10 miliard Kč je varující a vypovídá o nebezpečnosti tohoto trestného činu něco zcela jiného, a to i když škodu na majetku nemůžeme samozřejmě srovnávat s újmou na zdraví, či dokonce na životě.

¹ Všechna statistická čísla uvedená v Úvodu se týkají roku 2009 a pocházejí ze Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2009, kterou vydalo Ministerstvo vnitra ČR - www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx

² KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 369.

³ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 369.

V české odborné literatuře již dlouhou dobu chybí komplexní metodika vyšetřování krádeží, přestože její jednotlivé komponenty jsou, myslím, velice zdařile popsány v učebnicích, kriminalistických příručkách nebo odborných časopisech, zejména v Kriminalistice a Kriminalistickém sborníku. Domnívám se, že je zajímavou výzvou nejnovější články zabývající se daným problémem kriticky ohodnotit a pokusit se vytvořit nástin metodiky vyšetřování krádeží, který by reflektoval nové poznatky a nové trendy v kriminalistice. Jsem si vědom toho, že metodika vyšetřování krádeží podaná v této práci nemůže být zcela ucelená a už vůbec ne komplexní, a to nikoli pouze z důvodu omezeného rozsahu této práce.

Poznatky pro tuto práci nebyly čerpány pouze z již napsaných odborných knih, článků, a učebnic. Mým úmyslem a přáním bylo pokusit se samostatně upozornit na některé problémy a navrhnout i jejich řešení. V rámci přípravy na tuto práci jsem prostudoval také několik desítek policejních a soudních spisů, přičemž poznatky z nich získané jsem také v této práci využil.

V první části této práce uvádím nejzákladnější statistická data vztahující se ke krádežím s vlastním komentářem. Zaměřil jsem zejména na legislativní změny, které ovlivňují počty registrovaných krádeží, na problémy při tvorbě a vykazování policejních statistik a nastínil jsem i rozsah latentní kriminality.

V druhé části se podrobně zabývám trestněprávní problematikou krádeží se zaměřím na rozbor právní úpravy trestného činu krádeže v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. a s upozorněním na nejzásadnější změny oproti úpravě v trestním zákoně č. 140/1961 Sb.

Po trestněprávní charakteristice krádeží jsem přistoupil v části třetí k charakteristice krádeží po stránce kriminalistické se zaměřením na způsoby páčání krádeží, na osobu pachatele krádeží a na oběti krádeží.

Část čtvrtá je věnována klíčovým zdrojům poznatků při vyšetřování krádeží, a to kriminalistickým stopám. V této části jsem uvedl, jaké stopy se nejčastěji nacházejí na místě činu či v jeho okolí, přičemž jsem se zaměřil zejména na stopy, které vznikají při krádežích vloupáním.

Ve stěžejní páté části pojednávám o nejčastějších kriminalistických postupech a metodách při vyšetřování krádeží, a to jak z pohledu trestního práva procesního, tak z pohledu kriminalistiky.

Část šestou jsem věnoval tématu spíše kriminologickému, a to na prevenci krádeží. V této oblasti došlo s vývojem technologií za posledních šest let k dosti výraznému pokroku, který jsem se pokusil vystihnout.

Rigorózní práci jsem zamýšlel zaměřit detailněji na některé dílčí aspekty zvolené problematiky. Obširněji jsem se věnoval krádežím vloupáním, a to zejména vloupáním do bytů a do objektů, ve kterých se nalézají cenné historické, církevní a umělecké předměty. Prostudované praktické příklady, specifické kriminalistické metody nebo vyšetřovací úkony jsem v této práci aplikoval právě na tyto formy krádeží.

Vzhledem k předpokládanému rozsahu práce zmiňuji jiné formy krádeží pouze marginálně (například kapesní krádeže, krádeže motorových vozidel aj.). Protože jsem se rozhodl ve své práci detailněji zaměřit na některé komponenty metodiky vyšetřování krádeží, některé otázky jsem musel vědomě zatlačit do pozadí a věnuji se jim pouze velmi okrajově nebo jen v souvislosti s otázkami jinými. V této práci chybí samostatná část věnovaná typickým vyšetřovacím situacím při objasňování krádeží a také samostatná část věnovaná vyšetřovacím verzím a plánování vyšetřování. O těchto otázkách se zmiňuji zejména v souvislosti s počátečními a následnými vyšetřovacími úkony a také v části věnované kriminalistickým stopám vzniklým při krádežích. Také z počátečních a následných vyšetřovacích úkonů uvádím pouze ty nejtypičtější pro vyšetřování krádeží vloupáním. V této práci tak chybí např. kriminalistická rekonstrukce, pátrání, zadržení hledané osoby nebo vyšetřovací experiment.

Přesto doufám a přeji si, aby tato práce byla hodna svého názvu a aby kvalita zpracování těch otázek, kterým se věnuji podrobněji, alespoň z části vyvážila absenci či přílišnou stručnost shora uvedených témat.

Kapitola 1.2. Statistika

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Celková kriminalita	398.505	375.630	403.654	425.930	426.626	391.496	358.577	372.341
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	357.740	351.629	344.060	336.446	357.391	343.799	332.829	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Krádeže vloupáním - celkem	124.365	100.098	94.063	92.029	85.631	74.231	63.167	72.040
Objasněnost v %	19,68	26,02	24,66	23,67	23,70	24,14	26,92	22,51
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	68.901	64.695	57.956	53.503	54.925	53.381	54.848	•
	21,53	21,59	21,55	19,95	18,91	18,53	19,61	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vloupání do obchodů	11.686	7.365	6.691	6.649	5.972	4.920	4.127	5.700
Objasněnost v %	30,81	33,93	31,00	29,15	28,60	29,39	28,30	27,54
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	5.307	4.856	4.093	3.461	3.404	3.982	4.336	•
	25,72	27,35	27,02	26,78	25,18	21,60	29,22	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vloupání do restaurací+ jídelen	9.606	6.674	5.506	4.634	4.448	3.733	3.058	4.120
Objasněnost v %	27,33	30,40	30,62	28,42	29,63	27,51	30,51	27,62
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	3.424	3.150	2.801	2.414	2.434	2.686	2.925	•
	28,15	26,63	28,38	28,71	25,60	23,08	27,97	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vloupání do bytů a rod. domů	17.632	13.936	13.068	12.752	12.445	11.294	10.590	11.933
Objasněnost v %	20,30	28,31	25,51	24,57	24,92	26,10	30,35	24,87
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	12.164	11.670	10.361	9.603	9.163	9.111	9.616	•
	22,32	23,28	24,86	21,60	22,93	20,14	22,61	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vloupání do víkendových chat	22.517	18.540	16.982	16.532	14.785	12.519	10.510	11.426
Objasněnost v %	21,67	36,49	32,58	33,51	30,92	34,48	34,61	28,56
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	10.128	8.452	6.511	5.361	5.377	5.068	4.975	•
	28,06	30,75	28,55	26,45	22,93	24,80	26,47	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Krádeže prosté	179.892	167.149	181.209	189.926	184.341	178.964	164.638	164.631
Objasněnost v %	17,91	22,06	21,68	21,55	21,70	21,68	24,28	19,02
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	166.654	162.139	154.124	151.136	154.207	147.292	138.369	•
	17,49	17,17	17,65	17,11	16,01	15,77	16,37	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Krádeže mot. voz. dvoustopých	25.522	25.059	29.422	27.889	27.092	23.839	22.139	24.977
Objasněnost v %	20,04	20,42	17,13	16,46	15,29	14,38	16,40	14,83
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	24.174	23.133	21.980	20.175	19.501	18.011	13.954	•
	14,75	15,17	16,02	14,07	14,42	14,67	16,39	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Krádeže věcí z automobilů	47.122	52.759	64.515	70.194	67.060	62.005	53.472	66.941
Objasněnost v%	11,07	16,88	15,91	14,57	15,50	13,37	13,45	10,58
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	65.877	59.459	51.624	48.474	51.516	49.430	46.613	•
	9,99	9,20	9,34	8,95	7,50	7,04	7,56	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Krádeže jízdních kol	28.801	21.101	17.249	17.086	14.467	13.040	8.895	6.848
Objasněnost v %	13,06	16,85	18,04	17,92	18,71	21,20	22,74	20,11
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	6.605	6.360	5.956	5.464	5.395	5.256	6.403	•
	19,03	16,34	15,55	14,18	14,51	15,24	13,42	•

	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Krádeže v bytech	7.292	6.352	6.895	7.023	6.979	7.001	7.516	5.601
Objasněnost v %	51,26	55,95	59,81	61,85	63,62	62,75	64,87	51,75
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	•
	5.268	5.409	5.103	4.279	4.259	4.040	3.955	•
	47,89	44,28	41,84	42,53	39,09	38,37	39,24	•

Výše uvedená čísla pro období 1993-2003 jsem čerpal z Kriminální statistiky Policie České republiky, která vycházela pravidelně formou ročenky. Statistická data z let 2004-2009 pocházejí ze Zpráv o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR pro daný rok, kterou vydává každoročně Ministerstvo vnitra ČR¹. Obě statistické řady na sebe

¹ www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx

navazují, vycházejí ze stejné metodiky Policie ČR. Výše uvedená absolutní čísla znamenají počty skutků, které představují jeden trestný čin¹, k objasněnosti viz dále v této kapitole.

Policejní statistika představuje přehlednou evidenci údajů o zjištěné kriminalitě, tj. jednak počty zjištěných trestných činů, které byly registrovány policií, a jednak počty pachatelů trestných činů. Pro označení jednotlivých druhů trestných činů se používá tzv. takticko-statistická klasifikace², která se v některých případech odlišuje od jejich označení ve zvláštní části trestního zákoníku, např. kapesní krádeže, krádeže věcí z automobilů. Údaje o trestných činech, resp. skutcích, je vždy nutné odlišovat od údajů o počtu pachatelů, neboť jeden pachatel může spáchat více trestných činů a nebo naopak jeden skutek může být spáchán více pachateli. Při zpracování údajů o registrovaných trestných činech je pak nutné vzít v úvahu, že se při evidenci vychází z počtu spáchaných skutků. Jeden skutek je evidován jako jeden trestný čin, přitom v případě jednočinného souběhu je evidován pouze ten trestný čin, který je z nich nejzávažnější.³

Policie ČR ve svých statistikách člení trestné činy krádeže na krádež vloupáním a krádež prostou. Zastoupení těchto dvou forem krádeží na majetkové kriminalitě má v průběhu sledovaných let v procentuálním vyjádření rozdílný trend. Zatímco procento výskytu krádeží prostých mírně stoupá, četnost krádeže vloupáním má sestupnou tendenci.⁴

Pro zařazení skutků do statistiky je nutné, aby byly evidovány Policií ČR a zároveň u nich musí být stanovena trestněprávní kvalifikace. Za objasněný se považuje⁵ trestný čin, u něhož bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 trestního řádu či bylo sděleno podezření ze spáchání trestného činu ve zkráceném přípravném řízení podle § 179b trestního řádu nebo byla věc odložena podle § 159a odst. 2 a 3 trestního řádu. (Číslo představující procento objasněných trestných činů jsem z policejních statistik nepřevzal, ale vypočetl z uvedených údajů, když jsem porovnal počet zjištěných a objasněných skutků.)

Záměrně jsem do statistik nezahrnul období před rokem 1990, kdy byl absolutní počet evidovaných krádeží zhruba na úrovni jedné pětiny dnešního stavu. Také objasněnost krádeží pravidelně a občas i výrazně přesahovala hranici 50 %. Před rokem 1989 dosahoval podíl

¹ Ministerstvo vnitra ČR- Zpráv o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2008 – str. 5.

² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 56

³ KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 132.

⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 341.

⁵ Ministerstvo vnitra ČR- Zpráv o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2008 – str. 5.

majetkové a hospodářské kriminality pouze necelých 50 % z celkové kriminality.¹ Důvody, které vedly k prudkému nárůstu evidovaných krádeží na počátku 90. let je třeba spatřovat zejména v radikální změně společenských poměrů. Dále je třeba zmínit přesuny útoků, které dříve naplňovaly znaky skutkové podstaty trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§ 132 trestního zákona), mezi majetkové trestné činy, přičemž v roce 1989 bylo vykazováno 5.125 těchto skutků ještě jako hospodářský trestný čin a nikoli jako trestný čin majetkový.²

Jako další faktor, který krátkodobě ovlivnil počet spáchaných majetkových trestných činů a který mohl přispět k prudkému nárůstu majetkové kriminality v České republice počátkem 90. let 20. století, lze uvést rozsáhlou amnestií prezidenta republiky z ledna 1990.³ Tehdy došlo k hromadnému propuštění vězňů z výkonu trestu odnětí svobody, aniž by byly současně vytvořeny podmínky pro zařazení těchto osob do společnosti. Proto se mnoho propuštěných vězňů ocitlo na svobodě bez finančních prostředků, bez zaměstnání či bez ubytování, což způsobilo následnou vlnu majetkové trestné činnosti.

V oddílech o obětech krádeží a o oznamování krádeží se zmiňují o tom, že čísla uvedená v policejních statistikách nesmí být přeceňována, např. z toho důvodu, že velké množství krádeží zůstává nenahlášeno, a proto nemohou být do statistik zahrnuty.

Rozdíl mezi skutečnou kriminalitou a kriminalitou registrovanou je označován jako latentní neboli skrytá kriminalita. V odborné literatuře⁴ se považuje za sporné, zda je možné do množiny latentní kriminality zařadit případy trestných činů, o kterých se sice oficiální instituce kontroly kriminality dozvěděly, ale neevidovaly je. Pak totiž pojmově nemůže jít o skrytou kriminalitu. Tyto případy jsou někdy označovány jako umělá latence. Například se jedná o nesprávné právní posouzení případu, kdy skutek není za trestný čin považován přesto, že trestným činem ve skutečnosti podle platné právní úpravy je.

Latentní kriminalita bývá samozřejmě vyšší u méně závažných majetkových trestných činů než u některých druhů závažnější kriminality. Například při výzkumu obětí prováděném v německém městě Bochum v letech 1975, 1986 a 1998 vyšlo na jeden registrovaný trestný čin prosté krádeže přibližně 6 až 8 neregistrovaných, naproti tomu u krádeže s přitěžujícími

¹ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 368.

² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 336.

³ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 374.

⁴ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 125.

okolnostmi byl tento poměr přibližně 1:2.¹ Míra latentní kriminality se rovněž odhaduje vyšší u trestných činů ukončených ve fázi přípravy nebo pokusu než u dokonaných trestných činů.

Policejní statistiky nemusí odpovídat realitě i z jiných důvodů. Problémem může být např. nadměrné zdůraznění procenta objasněnosti trestných činů jako měřítka pro dobře odvedenou práci policie. V Kriminologickém sborníku² byl popsán případ, kdy právě snaha o zvýšení procenta objasněnosti vedla ke zkreslení statistických čísel. V jiném odborném článku Kriminologického sborníku³ byl rozebrán zajímavý příklad, který byl komentován tak, že je zřejmé, že snaha policistů směřovala ke zvýšení objasněnosti bez ohledu na to, zda objasněné případy budou moci být dovedeny k návrhu na podání obžaloby, k obžalobě a k rozsudku soudu. (Tomuto případu se budu trochu podrobněji věnovat v oddíle 5.4.3. o prověrce výpovědi na místě).

Při zpracovávání policejních statistik zůstávají problémem i pokračující delikty, např. u krádeží jsou velice časté série vloupání do různých objektů, které je třeba kvalifikovat jako jeden trestný čin. Opět se odvolávám na článek⁴ v Kriminologickém sborníku. Autor v něm popisuje, že dokud jsou jednotlivé skutky neobjasněny, jsou vedeny ve statistikách jako samostatné trestné činy. Po jejich objasnění by však měly být evidovány jako jeden skutek – pokračování v trestném činu krádeže vloupáním. V praxi se však může stát (a stává se to), že jednotlivé dílčí útoky pokračujícího trestného činu jsou vedeny zvlášť, čím samozřejmě objasněnost rapidně stoupá. Důvodem pro takovou evidenci může být zájem na vykazování příznivějších statistických čísel nebo také to, že již zpětně nelze upravovat statistické údaje z předešlého roku. (Pro trestné činy, které byly objasněny v jiném roce než byly zjištěny, se pro evidenčně-statistické účely zavádí institut dodatečné objasněnosti.)

Na statistická data počtu evidovaných krádeží má výrazný vliv také právní úprava. U krádeží je v tomto ohledu klíčové často se měnící vymezení výše škody, zejména té „nikoli nepatrné“ (do 01.07.1990 činila tato škoda nejméně 200,-Kčs, do konce roku 1990 částku 800,-Kčs, do konce roku 1993 částku 1.000,-Kč, do konce roku 2001 částku 2.000,-Kč a od roku 2002 dosud částku 5.000,-Kč.)⁵ Od 01.07.1990 byla výše škody nikoli nepatrné stanovena v závislosti na nejnižší měsíční mzdě stanovené obecně závaznými předpisy, od

¹ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 127.

² FLEGEL, J.: Statistika je opravdu přesný souhrn nepřesných čísel. Kriminologický sborník, 1995, roč.39, č.7, s. 275-278

³ FIALA, J., Rataj, J.: Více neznamená vždy lépe. Kriminologický sborník, 1998, roč.42, č.1, s.23-27.

⁴ FLEGEL, J.: Statistika je opravdu přesný souhrn nepřesných čísel. Kriminologický sborník, 1995, roč. 39, č.7, s. 275-278

⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 336.

01.01.2002 je výše škody nikoli nepatrné stanovena v trestním zákoně a později v trestním zákoníku pevnou částkou, a to 5.000,-Kč.

Od roku 2010 bude opět docházet k ovlivnění statistických dat u trestného činu krádeže novým vymezením skutkových podstat v § 205 trestního zákoníku. Za největší změnu považuji skutečnost, že některá jednání kvalifikovaná do konce roku 2009 jako trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) trestního zákona, nejsou již od 01.01.2010 považována jako přečin krádeže podle nového trestního zákoníku, ale pouze jako přestupek dle zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb. (Tuto změnu podrobně rozebírám v části druhé této práce)

Přes výše uvedené problémy statistické údaje vykazované Policií ČR dávají dobrý základ pro vytvoření si rámcové představy o rozsahu kriminality a o vývojových trendech v trestné činnosti na území České republiky.

2. TRESTNĚPRÁVNÍ CHARAKTERISTIKA KRÁDEŽE

Kapitola 2.1. Úvod do trestněprávní charakteristiky krádeže

Trestný čin krádeže je v České republice upraven v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., a to konkrétně v § 205 s přihlédnutím ke znakům tohoto trestného činu uvedeným v obecné části trestního zákoníku. Zmíněný paragraf je zařazen ve zvláštní části trestního zákoníku do hlavy páté nazvané Trestné činy proti majetku. Mezi těmito trestnými činy je krádež zařazena hned na první místo, z čehož lze dovodit, že právě krádež je nejtýpovějším trestným činem namířeným proti majetku a samozřejmě také nejrozšířenějším, jak vyplývá ze statistik uvedených ve druhé kapitole první části této práce. Krádež bývá v rámci výše uvedené hlavy trestního zákoníku v odborné literatuře¹ řazena mezi trestné činy obohacovací, protože krádeží dochází k obohacení pachatele na úkor cizího majetku.

Podle účinného českého trestního zákoníku *spáchá trestný čin krádeže* vymezený v § 205 odst. 1 *ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a*

- a) *způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou,*
- b) *čin spáchá vloupáním,*
- c) *bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí,*
- d) *čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo*
- e) *čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob.*

Za jednání podle § 205 odst. 1 trestního zákoníku hrozí pachateli trest odnětí svobody až na dvě léta, trest zákazu činnosti nebo trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Judikatura² dovodila, že jestliže si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní za okolností naplňujících více alternativních znaků skutkové podstaty trestného činu krádeže, je nutno jeho skutek kvalifikovat tak, aby byly vystiženy všechny znaky, jež byly naplněny. Faktická konzumpce vylučující právní posouzení skutku podle jedné takové kvalifikace druhou nepřipadá v úvahu.

¹ např. NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 158

² DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury – Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, str. 67-68 (Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 31.08.1995, sp. zn. 8 To 131/95, Sb. rozh. tr. č. 57/1996)

Trestného činu krádeže se však podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku dopustí i ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Z výše uvedeného je zřejmé, že § 205 patří k těm netypickým paragrafům ve zvláštní části trestního zákoníku, které obsahují dvě samostatné (základní) skutkové podstaty. Trest za trestný čin podle odstavce druhého je přísnější, a to odnětí svobody na šest měsíců až tři léta.

Vzájemný vztah obou základních skutkových podstat krádeže však není zcela bezproblémový. Dle důvodové zprávy k návrhu trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) je recidiva ve formě odsouzení nebo potrestání v posledních třech letech znakem přísněji trestné samostatné skutkové podstaty krádeže podle nynějšího § 205 odst. 2. Z vymezení obou samostatných skutkových podstat je zřejmé, „že nejde o dvě skupiny znaků, z nichž by jedna současně vždy byla obsažena i ve druhé skupině, nejde tak o jeden kruh znaků vnořený do druhého, ale jde o tzv. křížící se kruhy znaků, protože uvedené skupiny mají společné pouze některé znaky a jiné nikoli. Jsou-li tedy naplněny znaky druhého odstavce, nemusejí být naplněny znaky prvního odstavce a naopak.“¹

Příklad A: Pokud pachatel odcizí před restaurací volně ponechané kolo návštěvníka restaurace v hodnotě 10.000,-Kč, přičemž zároveň nebyl v posledních třech letech za čin uvedený v § 205 odst. 1 odsouzen nebo potrestán, dopouští se trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1, písm. a) trestního zákoníku.

Příklad B: Pokud pachatel odcizí před restaurací volně ponechané kolo návštěvníka restaurace v hodnotě 3.000,-Kč a zároveň byl v posledních třech letech za čin uvedený v § 205 odst. 1 odsouzen nebo potrestán, dopouští se trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku.

Příklad C: Pokud pachatel odcizí před restaurací volně ponechané kolo návštěvníka restaurace v hodnotě 3.000,-Kč a zároveň nebyl v posledních třech letech za čin uvedený v § 205 odst. 1 odsouzen nebo potrestán, nedopouští se trestného činu krádeže, ale přestupku podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb.

Příklad D: Pokud pachatel odcizí před restaurací volně ponechané kolo návštěvníka restaurace v hodnotě 10.000,-Kč, a zároveň byl v posledních třech letech za čin uvedený v § 205 odst. 1 odsouzen nebo potrestán, dopouští se dle mého názoru trestného činu krádeže

¹ ŘÍHA, J.: Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 10, s. 295.

podle § 205 odst. 1, písm. a), § 205 odst. 2 trestního zákoníku (s odůvodněním uvedeným dále v této kapitole).

Vztah mezi oběma samostatnými skutkovými podstatami krádeže není vztahem obecného a zvláštního ustanovení tak jak jsou konstruovány privilegované a kvalifikované skutkové podstaty, jež jsou díky jednomu znaku či více znakům navíc v poměru speciality vůči skutkovým podstatám základním. Toto vymezení však krádež zásadně odlišuje od vymezení jiných majetkových trestných činů jako je např. zpronevěra nebo podvod (§ 206 odst. 2, § 209 odst. 2 trestního zákoníku), u nichž je recidiva ve druhém odstavci bezesporu formulována jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, kterou je možno použít jen v případě, kdy je současně tímto jednáním naplněna taktéž základní skutková podstata uvedená v odstavci prvním.

Skutkovou podstatu trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku je proto nutné posoudit jako základní skutkovou podstatu, jež se od skutkové podstaty v prvním odstavci liší. Z tohoto důvodu považuji za důležité posoudit jednání uvedené shora jako příklad D jako trestný čin krádeže podle prvního i druhého odstavce. Kdybychom totiž toto jednání posoudili pouze podle § 205 odst. 2, protože byl tento pachatel např. před třiceti měsíci odsouzen za krádež podle § 205 odst. 1, pak by jeho další jednání po uplynutí dalších šesti měsíců spočívající v jednání uvedeném jako příklad B nebylo dle trestního zákoníku trestné, protože by pachatel nebyl za čin uvedený v odstavci prvním v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Taková trestněprávní kvalifikace však vede k postihování „stejnorodého souběhu trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 i § 205 odst. 2 trestního zákoníku, a to přesto že se obvykle v praxi možnost postihu jednočinného stejnorodého souběhu neuznává a že ještě absurdnější je to v případě postihu za stejné jednání, stejný následek, stejný příčinný vztah, stejnou formou zavinění etc., tedy za zcela stejný čin pachatele vůči jedinému poškozenému.“¹

K takovému výkladu ovšem nemuselo dojít, kdyby v souladu s původním návrhem trestního zákoníku² byla skutková podstata krádeže formulována obecněji, a to tak, že by zněla: *Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se ji zmocní, a byl za **takový čin** v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.* Taková formulace se vyskytuje i v novém trestním zákoníku na jiných místech (např. § 206 odst. 2, § 209 odst. 2), nedomnívám se, že by se mohla stát zdrojem výkladových potíží. Pak by bylo možné jednání uvedené jako příklad D posoudit pouze jako krádež podle § 205

¹ ŘÍHA, J.: Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 10, str. 297.

² ŠÁMAL, P.: Osnova trestního zákoníku 2004-2006. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 196

odst. 2 trestního zákoníku. Dle současné právní úpravy podle mého názoru ale takto kvalifikovat krádež nelze, protože tím, jak jsem upozornil již výše, by byly neodůvodněně zvýhodněni pachatelé krádeží, kteří by v posledních třech letech sice spáchali trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 trestního zákoníku, ale za tato svá jednání byli odsouzeni nebo potrestáni pouze podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku. Základní trestněprávní zásada „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege“ totiž neumožňuje obcházet výslovný odkaz v druhém odstavci § 205 trestního zákoníku („za čin uvedený v odstavci 1“) tak, že tím zákonodárce ve skutečnosti myslel i jednání kvalifikované pouze jako trestný čin krádeže podle § 205 odst. 2 (jež zároveň naplňuje i všechny znaky uvedené v § 205 odst. 1). Takový výklad by byl podle mého názoru výkladem analogickým k tíži pachatele (in malam partem) a tedy v českém trestním právu výkladem nepřipustným.

Znění § 205 odst. 2 trestního zákoníku s přihlédnutím k § 419 trestního zákoníku, podle kterého trest uložený před 01.01.2010 za čin, který není trestným činem podle tohoto zákona, popřípadě jeho nevykonaný zbytek, se nevykoná, přineslo soudům v prvních měsících roku 2010 velké množství práce. Podle nového trestního zákoníku již totiž nejsou trestné některé skutky, které byly trestné do 31.12.2009 podle § 247 odst. 1 písm. e) trestního zákona (vysvětleno podrobně v kapitole 2.6. této práce). Bylo proto nutné rozhodnout, že některé nevykonané tresty uložené samostatně pouze podle tohoto ustanovení se v souladu s § 465 odst. 1 trestního řádu nevykonají. Byl-li za takový čin a sbíhající se trestný čin uložen úhrnný nebo souhrnný trest, bylo nutné některé tresty v souladu s § 465 trestního řádu poměrně zkrátit. S těmito rozhodnutími nešlo v žádném případě otálet a musela být vynesena ihned 01.01.2010, protože v některých, a ne pouze ojedinělých, případech bylo nutné pachatele propustit ihned dne 01.01.2010 z výkonu trestu odnětí svobody.

V odstavcích 3, 4 a 5 § 205 trestního zákoníku jsou uvedeny kvalifikované skutkové podstaty ke skutkovým podstatám uvedeným v odstavci prvním a druhém. Tyto kvalifikované podstaty blíže popíší v dalších kapitolách této části, zde jen pro přehlednost uvedu jejich zákonné vymezení ve zvláštní části trestního zákoníku: § 205

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

*(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*

b) *spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo,*

c) *způsobí-li takovým činem značnou škodu.*

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán

a) *způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo*

b) *spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).*

Z výše uvedených trestních sankcí s přihlédnutím k § 14 trestního zákoníku vyplývá, že trestný čin krádeže podle § 205 odst. 4 trestního zákoníku je zločinem a trestný čin krádeže podle § 205 odst. 5 trestního zákoníku je zvlášť závažným zločinem. Naproti tomu na trestný čin krádeže podle odstavců 1, 2 a 3 je třeba nahlížet jako na přečin. O tom, že trestný čin krádeže je za všech okolností pouze úmyslným trestným činem, pojednávám blíže v páté kapitole této části.

Souhrn čtyř základních typových znaků (objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka trestného činu), k nim přistupující protiprávnost a obecné požadavky kladené na pachatele trestním zákoníkem vytvářejí skutkovou podstatu trestného činu krádeže. U trestného činu krádeže není znak protiprávnosti v trestním zákoníku výslovně zdůrazněn, to však neznamená, že u tohoto trestného činu znak protiprávnosti chybí. Skutkovou podstatou trestného činu krádeže se rozumí souhrn jeho typových znaků, které jednak vystihují škodlivost krádeže pro společnost a také krádež od jiných trestných činů odlišují. Pokud lze posuzovaný konkrétní skutkový děj podřadit pod skutkovou podstatu trestného činu krádeže, pak je nutno jej též jako krádež kvalifikovat. Pokud ovšem posuzovaný konkrétní skutkový děj pod skutkovou podstatu byť jen v jednom jejím podstatném znaku podřadit nelze, o trestný čin krádeže se jednat nemůže. I v případě, že jsou naplněny všechny čtyři základní znaky trestného činu krádeže a chybí tu protiprávnost, nelze takové jednání kvalifikovat jako trestný čin krádeže. Důvodem je fakt, že v případě takového jednání není zcela naplněna skutková podstata a v tom případě nemohou být naplněny zvlášť ani její jednotlivé znaky. Ty sice na první pohled naplněny jsou, ale bez naplnění komplexní skutkové podstaty nemohou samy o sobě existovat.

Příklad: Horský turista nerozvážně sám a bez dostatečných potravinových zásob vyrazil na túru na běžkách. Díky velmi nepříznivému počasí ztratil tyčové značení a za špatné viditelnosti, mrazu a silného větru se snažil nalézt přístřeší, kde by přenocoval. Až za tmy

dorazil k neobydlené chalupě sporadicky využívané k rekreačním účelům. Jelikož již byl silně podchlazen a neměl síly pokračovat dále, rozhodl se, že v uzamčené chalupě přenocuje. Proto rozbil okenní sklo a do chalupy vlezl. Ve světnici našel trvanlivé potraviny, které zkonsumoval. K ránu byl nalezen horskou službou.

Turistovo jednání bych z důvodu chybějící protiprávnosti jako trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku (či porušování domovní svobody podle § 178 trestního zákoníku) neposoudil. A to proto, že takové jednání trestní zákoník dovoluje, neboť podle mého názoru byly splněny všechny podmínky, které vyžaduje § 28 trestního zákoníku (krajní nouze). Takový čin tedy nemůže být trestný, protože byl spáchán za okolností, které vylučují jeho protiprávnost.

Pokud (bez souvislosti s příkladem naposledy uvedeným shora) nelze posuzovaný konkrétní skutek kvalifikovat jako trestný čin krádeže, může přicházet v úvahu podřazení skutkového děje pod skutkovou podstatu jiného trestného činu (loupeže, zpronevěry, neoprávněného užívání cizí věci, podvodu apod.). Pokud se ovšem nepodaří nalézt v trestním zákoníku žádnou skutkovou podstatu, která by dopadala na posuzovaný konkrétní skutkový děj, je nutno podle zásady *nullum crimen sine lege* uzavřít věc s tím, že se o trestný čin nejedná. Z výše zmíněné zásady totiž také vyplývá, že není možné použít analogii zákona či práva k tíži pachatele. Přestože nelze některé skutky stíhat jako trestný čin neboli jako soudní delikt, lze některá jednání označit za správní delikt. Tato oblast už ale nenáleží k materii trestního práva, ale je vykládána v rámci práva správního. Stíhání těchto činů totiž není svěřeno orgánům činným v trestním řízení, ale orgánům veřejné správy. Nejvýznamnější skupinou správních deliktů jsou přestupky, které jsou upraveny v přestupkovém zákoně a v dalších zákonech, v nichž jsou vymezená protiprávní jednání za přestupky výslovně označena. V našem současném právním řádu je rozhodování o vině a sankci za přestupky vymezeno jako výkon veřejné správy, který je svěřen správním orgánům. Řízení o přestupcích je tedy zvláštním druhem správního řízení. Odlišný přístup k projednávání přestupků platí např. v Německu¹, kde, pokud zákon nestanoví jinak, platí přiměřeně obecné zákony upravující trestní řízení.

Velmi důležité z trestněprávního hlediska je v českém právním řádu vymezení pojmu přestupku, které najdeme v § 2 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. *Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně*

¹ HENDRYCH, D. a kol.: Správní právo. Obecná část. 5., rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 214.

označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Z výše zmíněné definice se dá dovodit, že trestní zákoník je k přestupkovému zákonu zákonem speciálním a jednání, které je stíháno jako trestný čin krádeže, nemůže být zároveň přestupkem. A z jiného pohledu je přestupkový zákon k trestnímu zákoníku v poměru subsidiarity a nelze-li tudíž určitý konkrétní skutkový děj kvalifikovat jako trestný čin krádeže, pak za splnění zákonných podmínek (konkrétní skutkový děj naplňuje všechny znaky přestupku) bude takový konkrétní skutkový děj považován za přestupek. V případě krádeže přichází v úvahu typicky aplikace § 50 přestupkového zákona:

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

- a) úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí,(další písmena tohoto odstavce se již krádeže netýkají).*

(2) Za přestupek uvedený v § 50 lze uložit pokutu až do výše 15 000 Kč.

Ne vždy je trestný čin krádeže pachatelem dokonán. Dokonanému trestnému činu krádeže vývojově předchází pokus trestného činu krádeže a příprava trestného činu krádeže. I přesto, že se pachateli mnohdy nepovede trestný čin krádeže dokonat, je třeba i takováto jednání postihnout, protože jsou nezřídka společensky velmi škodlivá a často záleží pouze na náhodě, jestli se povede krádež dokonat či skončí např. pouze ve stadiu pokusu. U přípravy a pokusu trestného činu krádeže nedochází k naplnění všech znaků skutkové podstaty, tak jak byly uvedeny výše. Nemůže být u nich zcela naplněna objektivní stránka trestného činu krádeže, tedy především následek. Ani obě základní a ani kvalifikované skutkové podstaty krádeže vyjádřené ve zvláštní části trestního zákoníku nepokrývají přípravu a pokus trestného činu krádeže. Proto trestní zákoník svými ustanoveními o přípravě (§ 20), a o pokusu (§ 21) v koordinaci s výkladovým ustanovením § 111 rozšiřuje dosah skutkových podstat trestného činu krádeže na ta jednání, která jsou přípravou a pokusem k trestnému činu krádeže. Příprava a pokus jsou k dokonanému trestnému činu krádeže v poměru subsidiarity, stejné postavení pak má i příprava k pokusu. Subsidiarita se uplatní tehdy, nedospěla-li krádež do dalšího vývojového stadia. Pachateli je proto třeba přičíst jen nejzávažnější formu krádeže (formu nejbližší dokonání). Dokonaná krádež tedy v sobě zahrnuje jak pokus, tak i přípravu a tyto formy se k ní nepřičítají, stejně tak se nepřičítá příprava trestného činu krádeže k pokusu trestného činu krádeže.

Příklad: Pokud pachatel v úmyslu odcizit tabákové výrobky v hodnotě 3.000,-Kč vypáčí dveře od novinového stánku a do svého batohu začne přemísťovat lup a při této činnosti je zadržen hlídkou policie, nelze takový skutek kvalifikovat jako dokonáný přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku, ale jako pokus přečinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku. Pokud by si ovšem pachatel svůj lup odnesl, naplnil by skutkovou podstatu přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), a nikoli zároveň též pokusu, protože se mu v takovém případě přičítá pouze nejzávažnější forma spáchaného trestného činu.

Příprava k trestnému činu je v trestním zákoníku vymezena v § 20 odst. 1 jako jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, zejména v jeho organizování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu. Zároveň je takové jednání přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví (příprava je trestná) a pokud nedošlo k pokusu ani k dokonání zvláště závažného zločinu. Zvláště závažným zločinem je přitom podle § 14 odst. 3, část za středníkem trestního zákoníku, úmyslný trestný čin, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. V § 205 odst. 6 trestního zákoníku je uvedeno, že příprava u trestného činu krádeže je trestná.

Z výše uvedeného vyplývá, že pachatel může být v případě jednání spočívajícím v přípravě krádeže trestně stíhán pouze za jednání spočívající v přípravě ke zvláště závažnému zločinu krádeže podle § 205 odst. 5. Příprava k trestnému činu krádeže podle § 205 odst. 1), 2), 3) a 4) tedy není trestným činem, pokud nenaplnuje všechny znaky některého z jiných trestných činů.

V učebnici trestního práva je k přípravě krádeže uveden příklad¹, který názorně osvětluje rozdíl mezi přípravou a pokusem. Za přípravu k trestnému činu krádeže je třeba považovat jednání zloděje, který se rozhodne vykrást vytypovaný byt a již se skrývá ve sklepě uzamčeného panelového domu s více byty s úmyslem se ve vhodný okamžik do vytypovaného bytu vloupat. Pokud tento zloděj nezačne uskutečňovat tento svůj plán, posoudí se jeho jednání, v případě splnění dalších zákonných podmínek, jako trestný čin krádeže ve formě přípravy.

¹ NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M.: Trestní právo hmotné I. Obecná část. 3. vydání. Praha: Kodex Bohemia, s.r.o., 1997. strana 156

Pokus je definován v § 21 trestního zákoníku jako jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.

Pokus je stejně jako příprava vždy představitelný pouze v úmyslné formě zavinění. Pokus krádeže nelze spáchat z nedbalosti, což konec konců platí i o krádeži dokonané. Problémem při trestněprávní kvalifikaci skutku někdy může být posouzení, zda jednání bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu krádeže či nikoli. Obecně se chováním bezprostředně směřujícím k trestnému činu krádeže rozumí jednání pachatele již na místě trestného činu (ovšem není to nezbytnou podmínkou), které spočívá v odstraňování překážek, po jejichž překonání již pachateli zpravidla nic nebrání v dokonání trestného činu krádeže. Pokud se pachatel, v příkladu uvedeném u přípravy, vydá ze sklepa ke dveřím vytypovaného bytu a pokusí se vylomit zámek či jej dokonce vylomí, ale jiná okolnost mu zabrání k dokonání krádeže, je nutno již jeho jednání posoudit jako pokus krádeže.

V řadě případů pokusů trestného činu krádeže pachatelovo jednání bezprostředně směřuje ke způsobení (pachatelem zamýšleného) těžšího následku jako k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. V těchto případech se jedná o pokus trestného činu vyjádřeného kvalifikovanou skutkovou podstatou. Pachatel svým činem může naplnit všechny znaky základní skutkové podstaty, jeho záměrem však bylo spáchat krádež podle kvalifikované skutkové podstaty.

Příklad: Pachatel v úmyslu odcizit obraz v hodnotě 700.000,-Kč se překonáním uzamčených dveří dostane do galerie a vytypovaný obraz odcizí. Vzhledem k tomu, že neví o tom, že je vystavena pouze kopie tohoto obrazu, způsobí krádeží vloupáním škodu ve výši 30.000,-Kč. Jeho jednání, přestože jím naplnil pouze znaky základní skutkové podstaty krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b), však bude kvalifikováno také jako trestný čin pokusu krádeže podle § 21 odst. 1, § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 písm. c) trestního zákoníku.

Někdy ovšem pachatel v případě pokusu trestného činu krádeže ani všechny znaky základní skutkové podstaty zcela nenaplní. Například pokud by byl pachatel v příkladu uvedeném v předchozím odstavci po svém vloupání do galerie zadržen hlídkou police dříve, než se obrazu zmocnil, pak by spáchal pokus trestného činu krádeže podle § 21, odst. 1, § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 písm. c) trestního zákoníku.

Na rozdíl od přípravy se pokus trestného činu neomezuje pouze na nejzávažnější trestné činy, ale je třeba tak hodnotit všechny trestné činy, které stadia pokusu dosáhnou. Důvodem je zde větší společenská škodlivost jednání spočívajících v pokusu oproti jednáním, které spočívají v přípravě.

Stejně jako u přípravy, tak i u pokusu trestného činu krádeže trestní odpovědnost zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu (u přípravy k spáchání zvláště nebezpečného zločinu) a a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu (přípravy) trestného činu nebo b) učinil o pokusu (přípravě k zvláště závažnému zločinu) trestného činu krádeže oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu (přípravy), mohlo být ještě odstraněno. Oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

Požadavek dobrovolnosti se považuje za splněný, jestliže se pachatel domnívá, že mu nic nebrání trestný čin krádeže dokonat a že mu nehrozí žádné konkrétní nebezpečí, a přesto se sám rozhodne od dalšího jednání upustit nebo učinit oznámení příslušnému orgánu. Dobrovolností se však nerozumí takové případy, kdy je pachatel například při krádeži vloupáním do bytu náhodně vyrušen a z obav z možných komplikací se raději rozhodne od dokonání krádeže ustoupit a byt opustí bez toho, že by s sebou odnesl nějakou věc.

Jak vyplývá z § 12 odst. 2 trestního zákoníku trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu (zásada subsidiarity trestní represe). „*Trestní zákoník společenskou škodlivost včetně jejích stupňů záměrně nedefinuje a ponechává řešení potřebné míry společenské škodlivosti z hlediska spodní hranice trestní odpovědnosti na zhodnocení konkrétních okolností případu, v němž to bude s ohledem na princip ultima ratio přicházet v úvahu, na praxi orgánů činných v trestním řízení a v konečné fázi na rozhodnutí soudu.*“¹ Domnívám se, že ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku bude mít velký význam také u hodnocení bagatelních krádeží, které by neměly být trestné, ač čistě formálně znaky trestného činu nesou. A to za podmínky, že nebudou vyhodnoceny jako činy společensky škodlivé, u kterých nepostačí uplatnění odpovědnosti např. podle občanského zákoníku nebo podle zákona o přestupcích. Konkrétní společenskou škodlivost bude proto třeba posoudit v každém jednotlivém případě u bagatelních krádeží vždy individuálně s přihlédnutím ke konkrétním skutkovým okolnostem subsumovaným pod jednotlivé znaky skutkové podstaty posuzovaného přečinu krádeže.

¹ ŠÁMAL, P.: K pojmu trestného činu a souvisejícím otázkám v novém trestním zákoníku. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 5, s. 130.

Příklad: Pachatel, který byl před třiceti měsíci odsouzen za trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), odcizí z obchodního domu zboží v hodnotě 20,-Kč. Po formální stránce takový pachatel naplní všechny znaky přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku. Jeho trestní odpovědnost za takové jednání je třeba však posoudit podle § 12 odst. 2 trestního zákoníku, zda jde o případ společensky škodlivý, ve kterém nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Individuální okolnosti této krádeže (pachatel má pouze jeden záznam v opise z rejstříku trestů, odcizení základní potraviny, omluva po spáchání krádeže) mohou vést k tomu, že takový skutek nebude orgány činnými v trestním řízení posouzen jako přečin krádeže dle trestního zákoníku právě s přihlédnutím k jeho § 12 odst. 2. Pak by přicházelo nejtypičtěji v úvahu posouzení takového skutku jako přestupku podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona o přestupcích.

Vzhledem ke skutečnosti, že po jednom roce účinnosti nového trestního zákoníku se ještě neustálila pro posuzovaný případ judikatura, je otázkou, zda takový přístup orgánů činných v trestním řízení bude v praxi skutečně jen mimořádný či zda takové posouzení trestněprávní odpovědnosti při bagatelních krádežích bude přicházet v praxi do úvahy relativně častěji.

Kapitola 2.2. Objekt trestného činu krádeže

Jak vyplývá z názvu hlavy páté zvláštní části trestního zákoníku („Trestné činy proti majetku“), jsou objektem trestných činů v této části upravených majetkové zájmy. U trestného činu krádeže je objekt užší, neboť jím je především vlastnictví věci, dále i držba věci, ale i jen faktické držení věci. Za rozhodující se považuje¹ faktický stav, v rámci kterého má poškozený nebo jiný faktický držitel věc ve své moci (vlastník, nájemce, vypůjčitel, schovatel, dopravce, zástavní věřitel, ale i předchozí zloděj atd.)

Vlastnické vztahy jsou samozřejmě chráněny i jinými odvětvími práva (zejména právem občanským), ochrana trestněprávní tu přichází až po spáchání trestného činu podle trestního zákoníku. Objekt je vyjádřen ve skutkové podstatě trestného činu krádeže obecně, ovšem v případě spáchání trestného činu je porušen vždy objekt konkrétní, např. vlastnické právo poškozeného ke všem jemu odcizeným věcem u krádeže vloupáním.

U krádeže je nutno rozlišovat objekt útoku (typicky vlastnické vztahy) od předmětu útoku. Předmětem útoku je u trestného činu krádeže věc, které se pachatel chce bezprostředně

¹ ŠÁMAL. P. a kol.: Trestní zákoník, 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1787

zmocnit. U tohoto trestného činu musí být takovou věcí věc cizí. Předmět útoku je občas v teorii¹ řazen do skupiny znaků objektivní stránky trestného činu, v této práci jsem se však rozhodl jej zařadit z důvodu úzké souvislosti s objektem trestného činu již do této kapitoly.

Zasažením objektu trestného činu vzniká následek trestného činu, ale ohrožením nebo porušením předmětu útoku vzniká účinek trestného činu. Jelikož k dokonání trestného činu krádeže dochází až nastoupením účinku, řadí se trestný čin krádeže mezi trestné činy materiální.

Předmětem útoku je vždy u krádeže cizí věc. Zmocnit se krádeží však nelze věci nemovité. Není ovšem vyloučeno, aby pachatel z věci nemovité oddělil její součást, čímž vznikne věc movitá, která již předmětem krádeže být může. Např. pachatel neoprávněně uřízne v lese několik stromků s úmyslem je na předvánočním trhu zpeněžit či vysadí a odnese dveře ze stavby rodinného domku apod.

Věcí cizí se rozumí věc, která zcela nebo zčásti patří osobě od pachatele odlišné. Jak vyplývá z judikatury² i spoluvlastník se může dopustit trestného činu krádeže podle § 205 trestního zákoníku ve vztahu k předmětu spoluvlastnictví, jestliže se zmocní věci, která je v podílovém spoluvlastnictví (§ 136 odst. 1 občanského zákoníku), tím, že si ji přisvojí, pokud tak učiní v úmyslu nakládat s ní, jako by náležela jen jemu samotnému a svévolně tak vyloučí ostatní spoluvlastníky z výkonu vlastnického práva, tj. z možnosti věc ve spoluvlastnictví držet, užívat, požívat její plody a užitky a nakládat s ní (§ 123 občanského zákoníku). Ve shora uvedeném případě se způsobenou škodou rozumí nikoli hodnota celé věci, ale samozřejmě pouze hodnota přisvojeného spoluvlastnického podílu.

V tomtéž judikátu Nejvyššího soudu ČR se také zcela zřetelně označuje majetek získaný při výkonu společné činnosti při společném podnikání více osob bez právní subjektivity (§ 834 občanského zákoníku), za majetek ve spoluvlastnictví všech účastníků sdružení. Tedy i při neoprávněném zmocnění se takových věcí přisvojením se jejich spolumajitel dopouští trestného činu krádeže.

¹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 120.

² DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury – Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, str. 83-84 (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.04.2001, Sb. rozh. tr. č. 4/2002 I.-II.)

A do třetice bylo výše uvedeným rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR judikováno¹, že pokud určité pozemky pronajímatel přenechal na podkladě nájemní smlouvy nájemci, aby je dočasně užíval nebo z nich bral užitky (§ 663 a násl. občanského zákoníku), je vlastníkem jiných než trvalých porostů nájemce (uživatel pozemku), pokud se s vlastníkem pozemku nedohodl jinak (§ 2 odst. 2 věta druhá zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku). Trestného činu krádeže se pak může dopustit pachatel (pronajímatel), pokud si neoprávněně přisvojí věc (např. úrodu) získanou nájemcem jako přírůstek z pronajatého pozemku.

Na druhou stranu se ovšem nelze dopustit krádeže v případě, kdy si jeden z manželů přisvojí věc, která náleží do společného jmění manželů, jak to vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.10.1968, Sb. rozh. tr. č. 32/1969. V takovém případě je totiž každý z manželů vlastníkem této věci a nemůže si tuto věc jejím zmocněním nějakým způsobem ještě více přisvojit.

Trestného činu krádeže se rovněž nedopouští ten, kdo se zmocní a přisvojí si věc ztracenou, která již není v moci vlastníka nebo faktického držitele. Stejně tak se nelze dopustit trestného činu krádeže, pokud se osoba zmocní věci ničí (res nullius) nebo věci opuštěné (res derelictae) nebo skryté, jejichž vlastník není znám. Taková jednání je třeba posoudit jako trestný čin zatajení věci podle § 219 trestního zákoníku.

Předmětem útoku může být pouze věc, nikoli právo či jiná majetková hodnota. Právem je například pohledávka, ta nemůže být předmětem krádeže. Předmětem krádeže ale mohou být věci, ve kterých je pohledávka vyjádřena. Jinými slovy nelze ukrást pohledávku na 50.000,-Kč, ale lze ukrást směnku znějící na tuto částku. V ní je totiž majetkové právo vyjádřené a zároveň na směnku jako na druh cenného papíru se vztahují v souladu s § 134 odst. 1 trestního zákoníku ustanovení o věcech. Jiná situace je ohledně dokladů (typicky vkladní knížky), které pohledávku pouze prokazují. Krádež vkladní knížky v úmyslu pro svoji potřebu vybrat vklad na ni uložený, je v soudní praxi² považováno samo o sobě bez ohledu na druh vkladní knížky jen za přípravu k trestnému činu krádeže podle § 20 odst. 1, § 205 trestního zákoníku. To však platí pouze tehdy, když je současně naplněna některá z okolností podmiňujících použití kvalifikované skutkové podstaty uvedené v § 205 odst. 5 trestního zákoníku, neboť musí jít o zvlášť závažný zločin. V případě krádeže vkladní knížky se jako

¹ DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury –Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, str. 84 (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.04.2001, Sb. rozh. tr. č. 4/2002 I.-II.)

² NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 166.

pokus trestného činu krádeže, popřípadě jako dokonaný trestný čin krádeže, posoudí až takové jednání, kterým se pachatel pokusil vklad vybrat, popřípadě jej vybral. „Podle části nauky je však odcizení vkladní knížky za splnění uvedených zvlášť přitěžujících okolností přípravou k trestnému činu podvodu podle § 20 odst. 1, § 209 odst. 5 trestního zákoníku, resp. bez ohledu na naplnění okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby pokusem podle § 21 odst. 1 nebo dokonaným trestným činem podvodu podle § 209 trestního zákoníku, neboť ve vybírání vkladu se spatřuje oklamání úředníka banky.“¹

Pokud se pachatel neoprávněně zmocní (krádeží) platební karty, nedopouští se ještě ohledně peněžních prostředků na příslušném účtu trestného činu krádeže, ale trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 trestního zákoníku. Takové jednání může být posouzeno jako trestný čin krádeže ohledně peněžních prostředků na účtu jen tehdy, když si tyto prostředky přisvojí pachatel tím, že se jich zmocní, a to bez toho, aby jednal podvodným způsobem, neboť pak by se jednalo o podvod podle § 209 trestního zákoníku.²

Jestliže pachatel odcizí platební kartu, kterou následně použije k bezhotovostní platbě nebo k výběru hotovosti z bankomatu, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou nebo se o to pokusí, pak se jeho jednání posoudí v jednočinném souběhu jako trestný čin krádeže podle § 205 trestního zákoníku, případně pokus tohoto trestného činu podle § 21 odst. 1, § 205 trestního zákoníku a trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 trestního zákoníku. Tento jednočinný souběh trestných činů není vyloučen z důvodu vztahu subsidiarity ohrožovacího trestného činu vůči trestnému činu poruchovému.³

Předmětem krádeže nemohou být jiné majetkové hodnoty jako jsou například autorská díla, vynálezy či know-how. To samé platí i o osobnostních právech vyjádřených v § 11 občanského zákoníku. Podle § 134 odst. 2 trestního zákoníku se jinou majetkovou hodnotou rozumí majetkové právo nebo jiná penězi ocnitelná hodnota, která není věcí a nevztahují se ni ustanovení o věcech podle § 134 odst. 1 trestního zákoníku. Tyto majetkové hodnoty tedy nemohou být předmětem krádeže, ale přesto i na některé z nich pamatuje trestní zákoník v některých jiných skutkových podstatách. Příkladem je § 269 - Porušování chráněných průmyslových práv nebo následující § 270 – Porušování autorského práva, práv souvisejících

¹ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 167.

² NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 165-166

³ rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31.01.1996, Sb. rozh. tr. č. 35/98

s právem autorským a práv k databázi. Předmětem krádeže ze své podstaty nemůže být ani byt či dům. Jejich nerušené užívání je chráněno § 208 trestního zákoníku – Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru.

V předchozích odstavcích tedy bylo popsáno, co se věcí nerozumí, co ale naopak předmětem krádeže, tedy věcí, je? Trestní zákoník definici věci neobsahuje, pouze v § 134 odst. 1 uvádí, že se věcí rozumí i ovladatelná přírodní síla a že ustanovení o věcech se vztahují i na živá zvířata, zpracované oddělené části lidského těla, peněžní prostředky na účtu a na cenné papíry, nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení trestního zákona něco jiného. Pojem věci není definován ani v občanském zákoníku, nicméně v učebnicích občanského práva je tato definice zpravidla obsažena. Dle jedné z nich¹ se věcmi rozumí hmotné předměty za předpokladu, že jsou ovladatelné a užitečné, tj. slouží potřebám lidí.

Předmětem krádeže není věc svěřená pachateli. Pokud se tedy pachatel ohledně takové věci dopustí jednání, které znemožní vlastníkovu s věcí nakládat, dopouští se trestného činu zpronevěry dle § 206, nikoli krádeže. Dle judikatury² pachatel, který si na základě předchozí dohody přisvojuje cizí věci společně s osobou, již byly tyto věci svěřeny, se těchto věcí nezmocňuje ve smyslu ustanovení § 205 odst. 1 trestního zákoníku o trestném činu krádeže, ale účastní se na přisvojení svěřené věci, tedy na jednání, jež má povahu zpronevěry podle § 206 odst. 1 trestního zákoníku. Nejde však o spolupachatelství na tomto trestném činu, ale o některou z forem účastenství podle § 24 odst. 1 trestního zákoníku.

Kapitola 2.3. Objektivní stránka trestného činu krádeže

Ke znakům, které vyjadřují objektivní stránku všech trestných činů, je třeba obligatorně zařadit jednání, následek trestného činu a příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Fakultativními znaky u objektivní stránky trestného činu krádeže jsou typicky i účinek krádeže na předmět útoku, příčinný vztah mezi jednáním a účinkem, místo krádeže, doba krádeže, u krádeže vloupáním zpravidla i prostředek použitý ke spáchání trestného činu.

¹ KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol.: Občanské právo hmotné I. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI Publishing, 2002. strana 225.

² GŘIVNA, T.: Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 123, (judikát č. 26/1995 Sb. rozh. tr.)

Jednáním ve smyslu trestního práva je projev vůle pachatele ve vnějším světě jako vědomé činnosti člověka zaměřené na dosažení určitého cíle, záměru.¹ Jednání se tedy skládá současně jak z vůle, tak i z jejího projevu. Vůlí je například představa či myšlenka potencionálního pachatele, že odcizí luxusní auto zaparkované na ulici. Ke spáchání krádeže je však nutno tuto myšlenku navenek projevit, tedy v tomto případě se pokusit vytypované auto odcizit. Stejně tak není projevem vůle ani její zdánlivý vnější projev. Příkladem je třeba násilné vedení ruky jinou osobou. Tyto případy však u krádeží nebudou typické.

Pachatel u velké části trestných činů může své jednání provést ve formě konání i opomenutí (nepravé omisivní delikty). V případě krádeže si však jednání pachatele lze představit pouze ve formě konání, protože si nelze přisvojit cizí věc jednáním, které by spočívalo v pouhém zdržení se jednáním, ke kterému je pachatel povinen. Trestný čin krádeže tedy patří do skupiny komisivních deliktů.

Projevem vůle se u krádeže rozumí jednání spočívající v tom, že si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a k tomuto jednání dále přistoupí buď alespoň jedna z okolností vyjádřených v § 205 odst. 1 trestního zákoníku pod písmeny a) až e) nebo okolnost, že pachatel byl pachatel za čin uvedený v § 205 odst. 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Pachatel se věci může zmocnit sám nebo prostřednictvím osoby, která pro toto své jednání není trestně odpovědná. (V druhém případě je trestný čin spáchán tzv. nepřímým pachatelem, o kterém podrobněji pojednávám v následující kapitole).

V § 205 odst. 1 je pod písmenem a) popsáno jednání spočívající v přisvojení si cizí věci zmocněním, pokud tímto jednáním byla zároveň způsobena škoda na cizím majetku nikoli nepatrná. Dle § 138 odst. 1 trestního zákoníku se škodou nikoli nepatrnou rozumí škoda dosahující částky nejméně 5.000,-Kč. Pokud pachatel svým jednáním způsobí na cizím majetku škodu menší než 5.000,-Kč a zároveň není splněna ani jedna z okolností zvyšující společenskou škodlivost podle písmen b) až e) § 205 odst. 1 trestního zákoníku či pokud nejsou zcela splněny znaky skutkové podstaty krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku, nespáchal takový pachatel přečin krádeže. Jeho jednání bude nejčastěji posouzeno jako přešůpek podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přešůpcích. Naopak pokud pachatel svým jednáním naplní skutkovou podstatu krádeže podle trestního zákoníku, nemůže zároveň dle § 2 odst. 1 přešůpkového zákona takovým jednáním rovněž spáchat přešůpek. Tomu odpovídá i výše popsaná subsidiarita přešůpkového zákona k zákoníku trestnímu.

¹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 154.

Při zjišťování výše způsobené škody se orgány činné v trestním řízení řídí ustanovením § 137 trestního zákoníku upravujícím stanovení výše škody (podrobněji viz dále v části této kapitoly zabývající se následkem krádeže). Přesné stanovení výše škody je u trestného činu krádeže mimořádně důležité a je třeba mu věnovat zvýšenou pozornost, protože velmi často právě výše škody odlišuje trestný čin krádeže od přestupku.

Podle § 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku se trestného činu krádeže dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, pokud takový čin spáchal vloupáním. K odstranění možných sporů, co se rozumí vloupáním a co již ne, byla do trestního zákoníku převzata z trestního zákona č. 140/1961 Sb. definice vloupání. Podle § 121 trestního zákoníku se vloupáním rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonání jiné jistící překážky s použitím síly. Tato definice si ovšem zasluhuje kratší rozbor, protože nemusí být vždy shoda v tom, co se rozumí uzavřeným prostorem, vniknutím, lstí, uzamčením či jinou jistící překážkou.

Uzavřený prostor představuje zejména stavbu a její části, dále i ohrazený pozemek a menší, třebas i přemístitelné prostory (trezor, pokladnu). Uzavřením se rozumí ochrana věcí proti odcizení, nikoli tedy ohrazení pozemku pro chovná zvířata nebo obal chránící věc při dopravě. Pachatel nemusí do uzavřeného prostoru přímo vstoupit; stačí například, když se po rozbití okna rukou zmocní věci uvnitř objektu či když použije nástroj k přitáhnutí si odcizovaných věcí.

Za vniknutí do uzavřeného prostoru lstí se v teorii¹ považuje i případ, kdy se pachatel v objektu (např. v galerii) ukryje během otvírací doby, aby po uzavření galerie a odchodu oprávněných osob mohl spáchat trestný čin krádeže, a to bez ohledu na to, zda by jinak byl ke vstupu oprávněn. Za lest se v trestněprávní teorii² považuje i nepravdivé tvrzení pachatele použité za účelem vstupu do cizího objektu (např. vydávání se za pracovníka distributora elektrické energie) a rovněž i lest skutkem (např. vstup do určité budovy v přestrojení za příslušníka záchranné služby).

Uzamčením se rozumí zámek, u kterého ovšem nesmí být volně ponechán klíč, pak by se v případě otevření zámku tímto klíčem o vloupání nejednalo. O trestný čin krádeže vloupáním se však bude jednat, překoná-li pachatel uzamčení jednak klíči, které našel nebo které předtím odcizil, a jednak paklícem či planžetou. Uzamčením je dále třeba rozumět i

¹ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 172

² NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 172

zajištěnou závoru nebo elektronické zabezpečení uzavření. Při překonání uzamčení se na rozdíl od překonání jiné jistící překážky nevyžaduje použití síly. Vypáčení pokladničky ve skříňce veřejného telefonního automatu s cílem zmocnit se peněz v ní uložených je podle judikatury¹ též považováno za krádež vloupáním, protože se jedná o odstranění překážky, která měla bránit zmocnění se peněz neoprávněnou osobou.

Jinou jistící překážkou se rozumí např. plot nebo mříž. Podle judikatury drátěný plot o výšce 185 cm uzavírající určitý prostor je jistící překážkou ve smyslu § 121 trestního zákoníku. Pachatel, který takovou jistící překážku překonal přelesením, tedy s použitím vlastní fyzické síly, a následně vnikne do uzavřeného prostoru, se dopouští vloupání ve smyslu uvedeného ustanovení.² Naopak nízký ozdobný plot není jistící překážkou. O překonání jiné jistící překážky se též nejedná, pokud se pachatel dostal do objektu volně přístupným otevřeným oknem v přízemí. K překonání jiné jistící překážky ve smyslu § 121 trestního zákoníku je třeba vždy použití síly, to ovšem neznamená, že překážka musí být touto silou poškozena. Síla ve výše uvedeném je použita i tehdy, kdy pachatel působí na překonání jiné jistící překážky nástrojem.

Bez ohledu na výši způsobené škody je krádež trestným činem podle § 205 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku, pokud se pachatel zmocní cizí věci a bezprostředně po činu se pokusí uchovat si takovou věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí. Výše popsané jednání musí nastat až po odcizení věci, kdyby předcházelo odcizení věci či se odehrálo současně s odcizením věci, bylo by takové jednání typicky kvalifikováno jako trestný čin loupeže dle § 173 trestního zákoníku. Při loupeži totiž pachatel užívá násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Jak už bylo řečeno, pachatel se musí pokusit uchovat si cizí věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí bezprostředně po činu, tedy v krátké časové návaznosti po zmocnění se věci, např. za situace, kdy okradený pachatele ihned po činu pronásleduje a poté je pachatelem fyzicky napaden nebo mu je pachatelem vyhrožováno bezprostředním násilím. Pokud však poškozený vyhledá pachatele např. až druhý den po spáchané krádeži a pachatel použije násilí nebo pohrůžku bezprostředního násilí, aby si odcizenou věc uchoval, pak se o trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku nejedná, neboť takové jednání nelze považovat za bezprostředně spáchané po činu.

¹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 03.08.1990, sp. zn. 3 T 49/90 (č. 24/1991 Sb. rozh. tr.)

² GŘIVNA, T.: Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 232, (judikát č. 37/1993 Sb. rozh. tr.)

Podle judikatury¹ pachatel, který se bezprostředně po krádeži podle § 205 odst. 1 trestního zákoníku pokouší uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí a současně pojme úmysl zmocnit se tímto způsobem dalších věcí, dopouští se trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) a trestného činu loupeže podle § 173 trestního zákoníku.

Pod § 205 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku je uvedena další okolnost, která má za následek posouzení skutku jako trestného činu krádeže bez ohledu na výši způsobené škody a která spočívá v tom, že si pachatel přisvojí cizí věc, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, tím, že se jí zmocní. Takovým jednáním jsou zejména kapesní krádeže, krádeže věcí z nákupních tašek, kabelek, dále krádeže šperků, oděvních doplňků, které nosí poškozený na sobě. Pojem „při sobě“ vyjadřuje dle trestněprávní teorie² nejen stav, kdy poškozený kufr, tašku nebo kabelu přímo drží v ruce, ale i když ji odloží, např. v souvislosti s kupováním jízdenky. To ovšem neplatí tehdy, kdy má poškozený věc jen „na dohled“.

Příklad: Zákazník v obchodní galerii si nechá před jedním z obchodů plný nákupní vozík, který po vstupu do obchodu po očku sleduje. Pokud pachatel odcizí z tohoto vozíku zboží, které si poškozený již předtím v jiném obchodě nakoupil, nedopouští se trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku, byť je třeba při tomto jednání poškozeným sledován.

Jednání spočívající v neočekávaném vytržení jeho zavazadla poškozeného z jeho ruky se považuje podle judikatury³ též za krádež podle § 205 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku a nikoli za loupež. Vyžaduje se však, aby pachatel při tomto svém jednání nepřekonával odpor poškozeného, např. tím, že by se o zavazadlo přetahoval či se ho snažil opakovaně poškozenému vytrhnout.

Dva současně přítomné fakultativní znaky trestného činu vyžaduje trestní zákoník u krádeže podle § 205 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku, a to místo krádeže a dobu krádeže. Trestný čin krádeže podle tohoto ustanovení totiž spáchá i ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob. Znění § 205 odst. 1 písm. e) dopadá na společensky škodlivá jednání v oblastech, kde je

¹ DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury – Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, str. 29 (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.02.1976, sp. zn. 6 To 4/76 č. 21-II, Sb. rozh. tr. č. 51/1976)

² ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník, 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1795

³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 23.09.1971, sp. zn. 1 To 121/71, Sb. rozh. tr. č. 19/1972

značně ztížena ochrana majetku, a kdy pachatel projevuje vůči poškozenému mimořádnou bezohlednost, což je trestáno logicky přísnější sankcí.

Zločinu krádeže podle kvalifikované skutkové podstaty uvedené v § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku se dopustí ten, kdo spáchá takový čin (rozuměno čin podle § 205 odst. 1 nebo § 205 odst. 2 trestního zákoníku) za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelné pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. *„Živelná pohroma se může definovat jako událost (právní skutečnost nezávislá na lidské vůli), která nastává v důsledku přírodní, ale i lidské činnosti, a prudce, ničivě a neovladatelně přírodní silou či přírodním jevem („živlem“) zpravidla devastujícím způsobem postihuje přírodu a společnost.“¹* Takovou živelnou pohromou se rozumí např. povodně v Libereckém kraji v srpnu 2010.

Pokud je krádež spáchána na území postiženém ve výše uvedeném smyslu povodní a zároveň na tomto území byla provedena evakuace osob, pak podle současné právní úpravy dochází k faktickému naplnění dvou okolností. Jednak je naplněna okolnost zakládající trestní odpovědnost uvedenou v § 205 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku, ale také je naplněna okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedená v § 205 odst. 4 trestního zákoníku. Protože u této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby není rozlišeno mezi jednáními uvedenými v § 205 odst. 1 a 2, *„dochází k možné a poněkud nesmyslné kombinaci znaků, takže pachatel krádeže, který si zmocněním přisvojí věc v hodnotě do 5.000,-Kč, tedy nezpůsobí ani škodu nikoli nepatrnou, dokonce se činu nedopustí vloupáním a nenaplní ani žádnou jinou okolnost zakládající trestní odpovědnost uvedenou v odstavci prvním § 205 trestního zákoníku vyjma okolnosti uvedené v písm. e), měl by být postihován pro trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. e), odst. 4 písm. b) trestního zákoníku s trestní sazbou odnětí svobody na dvě léta až osm let, tedy stejně jako pachatel trestného činu krádeže se škodou dosahující nejméně částky 500.000,-Kč.“²* Oproti právní úpravě účinné před 01.01.2010, která takové skutky nepovažovala vůbec za trestný čin, došlo přijetím nového trestního zákoníku k razantnímu zoslabení sankce za tato jednání.

Následek je druhým obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu krádeže. Následkem se rozumí porušení či ohrožení objektu trestného činu, čili u krádeže porušení či ohrožení vlastnických vztahů, držby, detence. Následek je u krádeže přímo vyjádřen v její skutkové podstatě. V základní skutkové podstatě § 205 odst.1 písm. a) trestního zákoníku je

¹ ŘÍHA, J.: Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 10, s. 292.

² ŘÍHA, J.: Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 10, s. 292.

následkem škoda nikoli nepatrná. Škodou nikoli nepatrnou se podle § 138 odst. 1 trestního zákoníku rozumí škoda dosahující částky nejméně 5.000,-Kč. Pokud je ovšem krádež spáchána za okolností zvyšující společenskou škodlivost podle § 205 odst. 1 písm. b) až e), případně podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku, může být následkem trestného činu krádeže i škoda menší než 5.000,-Kč.

Postup pro stanovení výše škody je legálně vymezen v § 137 trestního zákoníku, a to tak, že se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo v uvedení věci v předešlý stav. Cenou, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, se rozumí cena při jejím legálním prodeji, a nikoli cena na „černém“ trhu.

Při zjišťování výše škody způsobené krádeží nelze zpravidla vycházet jen z informací od poškozeného. Výše škody musí být důsledně prokazována. Podle judikatury¹ u trestného činu krádeže je způsobenou škodou celá skutečná hodnota odcizené věci i v tom případě, kdy pachatel dá sice na místo odcizené věci jinou věc téhož druhu, avšak nezastupitelnou. Není možné v tomto případě vycházet jen z rozdílu mezi hodnotou věci odcizené a hodnotou věci za tuto věc pachatelem danou. Takové jednání pachatele je pouze pokusem o náhradu nebo částečnou náhradu škody.

Podle judikatury² platí, že pokud pachatel odcizil trestným činem krádeže podle § 205 odst. 1 trestního zákoníku počítač s určitým programovým vybavením (tzv. software), je součástí škody způsobené tímto trestným činem i cena programového vybavení, za kterou se v době a v místě činu prodává (§ 137 trestního zákoníku), třebaže poškozený obdržel odcizené programové vybavení od jeho dodavatele zdarma, resp. odcizené programové vybavení získal bezplatně. Protože je obecně známo, že každý počítač může plni svou funkci jen s určitým programovým vybavením, bude zpravidla úmyslným zaviněním pachatele pokryto i odcizení programového vybavení odpovídající umístění a využívání počítače, který byl předmětem krádeže.

Následek trestného činu krádeže je rozhodující pro použití kvalifikovaných skutkových podstat krádeže podle § 205 odst. 3, 4 a 5 trestního zákoníku.

¹ DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury – Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, str. 4 (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.08.1962, sp. zn. 6 Tz 49/62, Sb. rozh. tr. č. 2/1963)

² GRIVNA, T.: Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 227, (judikát č. 53/2005 Sb. rozh. tr.)

Podle § 205 odst. 3 trestního zákoníku hrozí pachateli trest odnětí svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitý trest, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu. Větší škodou se podle § 138 odst. 1 trestního zákoníku rozumí škoda dosahující nejméně 50.000,-Kč.

Podle § 205 odst. 4 písm. c) trestního zákona bude pachatel krádeže potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let, způsobí-li takovým činem značnou škodu. Značnou škodou se podle § 138 odst. 1 trestního zákoníku rozumí škoda dosahující nejméně 500.000,-Kč.

A konečně odnětím svobody na pět let až deset let bude podle § 205 odst. 5 písm. a) trestního zákoníku potrestán pachatel, pokud způsobí činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu. Škodou velkého rozsahu se podle § 138 odst. 1 trestního zákoníku rozumí škoda dosahující nejméně 5.000.000,-Kč.

Aby byl určitý skutek trestným činem, musí být v rámci objektivní stránky splněna obligatorně ještě jedna podmínka. Tou je příčinná souvislost mezi jednáním a následkem. Příčinný vztah však musí existovat i mezi jednáním a účinkem krádeže a také mezi jednáním a těžším následkem, který je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby (zvláště přitěžující okolností) nebo obecnou přitěžující okolností.¹ Musí být například splněna podmínka příčinné souvislosti mezi jednáním pachatele a škodou velkého rozsahu. U krádeže povětšinou nebude prokazování příčinné souvislosti činit výraznější problémy. Jinak tomu může být např. u jiného činu proti majetku – podvodu. U krádeže totiž zmocněním se věci dochází ke škodě jako následku z povahy samé.

Dále je nutné, aby příčinná souvislost mezi jednáním a následkem byla kryta zaviněním. Pachatel může být trestně odpovědný za následek trestného činu, který způsobil, jen pokud jej také svým jednáním zavinil. Proto u trestného činu krádeže jako úmyslného trestného činu je třeba, aby pachatel znal průběh příčinného vztahu alespoň jako možný a byl s tím pro tento případ srozuměn (nepřímý úmysl). Ovšem podle § 17 trestního zákoníku platí, že k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne, jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné. (Více viz kapitola 2.5.)

¹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 167

Kapitola 2.4. Subjekt trestného činu krádeže

Pachatelem (subjektem) trestného činu krádeže může být, stejně jako u všech ostatních trestných činů, podle současného právního řádu České republiky pouze fyzická osoba. Tato osoba musí svým jednáním naplnit všechny znaky trestného činu krádeže a v době jeho spáchání musí být příčetná a zároveň starší 15 let. Trestně odpovědný není proto podle § 26 trestního zákoníku ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání krádeže nemohl rozpoznat její protiprávnost nebo ovládat své jednání, tedy jednal ve stavu nepřičetnosti. Ze znění § 139 trestního zákoníku lze dovodit, že pachatel může spáchat trestný čin krádeže až v první den následující po jeho patnáctých narozeninách.

Trestný čin krádeže nevyžaduje ke svému spáchání žádnou zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení pachatele ve smyslu § 114 odst. 1 trestního zákoníku. Trestný čin krádeže tedy může spáchat kdokoli (je-li v době jeho spáchání příčetný a starší 15 let). Pachatelem dokonávaného trestného činu však nemůže být vlastník odcizované věci. Pokud takový pachatel neví, že je ve skutečnosti vlastníkem této věci, a domnívá se, že věc patří jinému a tuto věc si „přisvojí“ tím, že se jí zmocní, pak je na místě čin posoudit (nepřichází-li v úvahu použití § 12 odst. 2 trestního zákoníku) jako pokus trestného činu krádeže. Jak již bylo uvedeno v druhé kapitole této části, dokonávaného trestného činu krádeže se nemůže dopustit pachatel, kterému věc patří z titulu společného jmění manželů.

Podle § 22 odst. 2 trestního zákoníku je pachatelem trestného činu i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala. Pachatel trestného činu krádeže může k provedení činu užít jiné osoby nejednající zaviněně. Tato osoba bývá v odborné literatuře¹ označována jako „živý nástroj“ v rukou pachatele a pachatel, který takového „živého nástroje“ užil, bývá označován jako tzv. nepřímý pachatel.

¹ např. NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M.: Trestní právo hmotné – I. Obecná část. 3. vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1997, str. 168.

Nepřímé pachatelství trestného činu krádeže nebude zdaleka výjimečné. Například¹ pachatel, který použije dítěte mladšího než patnáct let k tomu, aby pro něho odcizil cizí věc, se dopouští trestného činu krádeže. Jiným příkladem² je jednání cestujícího, který požádá nosiče, aby mu odnesl kufr do automobilu. Nosič nevěděl, že kufr cestujícímu nepatří, a proto jeho žádosti vyhověl. Cestující poté s odcizeným kufrem odjel. Nosič jednal ve skutkovém omylu a nebude trestně odpovědný. Cestující bude odpovědný za trestný čin krádeže.

Pachatelem trestného činu krádeže se rozumí nejen ten, kdo naplnil všechny znaky tohoto trestného činu, tedy trestný čin krádeže dokonal, ale i ten, jehož jednání skončilo ve stadiu přípravy nebo pokusu, a také spolupachatel nebo účastník na trestném činu krádeže. Přípravou a pokusem trestného činu krádeže jsem se již zabýval v první kapitole této části. Pokud byla krádež spáchána ve formě spolupachatelství, a některý ze spolupachatelů se na krádeži podílel též jako organizátor, návodce nebo pomocník, bude tomuto pachateli přičtena krádež pouze ve formě spolupachatelství. Tato skutečnost vyplývá ze zásady, podle které *„má-li jednání znaky několika forem účastenství na témže skutku, posoudí se jen jako případ nejzávažnější (pořadí: spolupachatelství, organizátorství, návod, pomoc). Spolupachatelství má tedy přede všemi ostatními formami účastenství přednost, kdežto pomoc je ke všem ostatním formám účastenství podpůrná.“*³

Trestní zákoník ve svém § 23 vymezuje znaky spolupachatelství tak, že byl-li trestný čin spáchán úmyslným společným jednáním dvou nebo více osob, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama (spolupachatelé). Spolupachatelství je u trestného činu krádeže velmi rozšířeno, jak bude pojednáno zejména v třetí části této práce. Pokud je trestný čin krádeže spáchán více spolupachateli, přičítá se celá škoda, která byla způsobena společným jednáním, každému ze spolupachatelů. Škody způsobené každým ze spolupachatelů je nutno sečíst; každý ze spolupachatelů je pak trestně odpovědný za celkově způsobenou škodu. Například⁴ při společném vloupání do klenotnictví si jeden ze spolupachatelů odnese diamant za 4,9 milionu Kč, druhý pouze hotovost 200.000 Kč. Oba budou odpovědni za způsobení škody 5,1 milionu Kč, tedy škody velkého rozsahu. Pokud

¹ DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury –Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, str. 3 (Rozhodnutí Lidového soudu v Čáslavi ze dne 27.9.1954, sp. zn. T 153/54, Sb. rozh. tr. č. 17/1955)

² NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M.,: Trestní právo hmotné – I. Obecná část. 3. vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1997, str. 168.

³ NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M.,: Trestní právo hmotné – I. Obecná část. 3. vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1997, str. 178.

⁴ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 317.

pachatel spáchá trestný čin společným jednáním s osobou neodpovědnou pro nedostatek věku, nejde o spolupachatelství, ale o spáchání trestného činu jediným pachatelem.¹

Podle § 24 odst. 1 trestního zákoníku účastníkem na dokonaném trestném činu nebo pokusu je ten, kdo úmyslně a) spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil (organizátor), b) vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin (návodce), nebo c) umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstranění překážek, vylákání poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu (pomocník). Podle zásady akcesority účastenství se organizátorství, návod a pomoc posoudí jako účastenství na trestném činu krádeže jen, když pachatel krádež dokonal nebo se o ní alespoň pokusil. Nedospěl-li pachatel vlastní krádeže alespoň do stadia pokusu, je možno jednání organizátora, návodce nebo pomocníka posoudit pouze jako přípravu k trestnému činu krádeže, ale pouze tehdy, pokud takové jednání směřovalo ke spáchání zvlášť závažného zločinu krádeže podle § 205 odst. 5 trestního zákoníku.

Účastenství na trestném činu krádeže je též v praxi velmi časté, lze si jej představit prakticky u všech jednání, která jsou vyjmenována v § 24 odst. 1 trestního zákoníku. Podle judikatury² účastenství na trestném činu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku přichází v úvahu pouze v tom případě, kdy se pachatel (§ 22 odst. 1 trestního zákoníku) dopustí krádeže za podmínek uvedených v tomto ustanovení, tedy přesto, že byl za čin uvedený v § 205 odst. 1 trestního zákoníku v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, a jestliže současně i tato okolnost, týkající se pachatele, je pokryta úmyslným zaviněním účastníka. Nevyžaduje se, aby sám účastník byl v posledních třech letech pro trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 trestního zákoníku odsouzen nebo potrestán.

Pouze ve stručnosti chci na tomto místě zmínit pachatele krádeže, který takový čin spáchá jako člen organizované skupiny. Za organizovanou skupinou se považuje sdružení alespoň tří osob, v němž je příkazy uspořádána dělba úkolů mezi jeho jednotlivými členy, a jehož trestná činnost je koordinována a dopředu plánována. Činnost organizované skupiny nemusí být nutně dlouhodobá, lze si představit i její založení pouze za účelem např. jedné krádeže vloupáním do věhlasné galerie. Za označení pachatele jako člena organizované skupiny není zapotřebí, aby takový pachatel byl výslovně za člena organizované skupiny

¹ GŘIVNA, T.: Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 62, (judikát č. 51/1970 – II. Sb. rozh. tr.)

² GŘIVNA, T.: Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 124, (judikát č. 25/2006 – I Sb. rozh. tr.)

přiját, dostatečné je, pokud se do takové organizované skupiny včlení a aktivně se podílí na její činnosti.

Podle § 205 odst. 4 písm. a) trestního zákoníku spáchá-li pachatel čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let. Podle judikatury¹ je třeba posoudit kapesní krádež spáchanou pachatelem jako členem organizované skupiny podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) trestního zákoníku. Pro takové posouzení se však vyžaduje, aby z jednání osob, které na trestné činnosti participovaly, bylo patrné, že se jednalo o domluvenou, promyšlenou a zorganizovanou činnost, jejímž cílem bylo provádět kapesní krádeže.

Kapitola 2.5. Subjektivní stránka trestného činu krádeže

Obligatorním znakem trestného činu krádeže je zavinění, v případě kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 5 písm. b) trestního zákoníku je znakem subjektivní stránky i záměr. V případě zavinění je třeba rozlišovat dvě jeho formy, a to zavinění úmyslné podle § 15 trestního zákoníku a zavinění z nedbalosti podle § 16 trestního zákoníku. Rozdíl mezi těmito formami spočívá v přítomnosti vůle pachatele spáchat trestný čin, proto lze dělit trestné činy na úmyslné, u kterých vůle zastoupena je, a trestné činy nedbalostní, u kterých vůle zastoupena není. Podle 13 odst. 2 trestního zákoníku je k trestní odpovědnosti za trestný čin třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění ve formě nedbalosti. O nedbalosti se však § 205 trestního zákoníku nikde nezmiňuje, z čehož vyplývá, že trestný čin krádeže lze spáchat pouze zaviněním úmyslným.

Ze zákonné definice úmyslného zavinění v § 15 trestního zákoníku vyplývá, že pachatelovo zavinění je třeba vztahovat na všechny obligatorní znaky krádeže, tak jak byly popsány výše. Úmysl v definici uvedený pod písmenem a) je úmyslem přímým, pod písmenem b) je uveden úmysl nepřímý. Rozdíl mezi nimi spočívá ve stupni vůle pachatele. U přímého úmyslu se vyžaduje pachatelovo chtění, u nepřímého úmyslu postačí pachatelovo srozumění s následkem trestného činu. U nepřímého úmyslu chce pachatel typicky realizovat jiný cíl, ale při jeho uskutečnění ohrozí či poruší zájem chráněný trestním zákonem a s takovým následkem je srozuměn.

Úmysl pachatele odcizit určitou věc nemusí přesně korespondovat s objektivní realitou. Například jestliže pachatel odcizí uzavřené zavazadlo, ještě přesně nemůže vědět,

¹ Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 09.09.1994, sp. zn. 3 To 322/1995, Sb. rozh. tr. č. 36/1995.

jaké věci se uvnitř nacházejí. Přestože pachatel tedy může nakonec odcizit i věci jiné, než které si původně představoval, neznamená to, že by jeho jednání nebylo možno posoudit jako úmyslné. Znaky popsané ve skutkové podstatě krádeže jsou natolik obecné, že je nerozhodné, že pachatel chtěl svým jednáním způsobit jiný účinek. Skutečnosti obecně existující jsou totiž v představě pachatele nahrazeny skutečnostmi jinými, jež rovněž spadají pod skutkovou podstatu krádeže, což je pro úmyslné jednání dostačující. Pachatel tedy nemusí vědět, jaké věci obsahuje odcizené zavazadlo. Odcizením zavazadla je totiž pachatel srozuměn i s odcizením všech v něm obsažených věcí, a proto takovým jednáním za splnění dalších podmínek spáchá trestný čin krádeže. Dle judikatury¹ odcizí-li pachatel peněženku v úmyslu zmocnit se pouze peněz v ní se nacházejících, avšak ví, že v peněžence mohou být i jiné hodnoty a pro tento případ je srozuměn s tím, že majiteli způsobí škodu jejich odcizením, odpovídá i za tuto škodu.

Podle § 17 trestního zákoníku platí, že k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby se přihlédne u těžšího následku i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné. U jiné skutečnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby postačí i nedbalost nevědomá, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl. Okolnostmi podmiňující použití vyšší trestní sazby se rozumí takové okolnosti, které se vyznačují vyšším typovým stupněm společenské škodlivosti trestného činu a které jsou vyjádřeny v kvalifikovaných skutkových podstatách.² U trestného činu krádeže jsou kvalifikované skutkové podstaty uvedeny v odstavci 3, 4 a 5. Z dikce § 17 trestního zákoníku lze odvodit pravidlo, že ve vztahu pachatele k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby postačí zavinění z nedbalosti. To neplatí tehdy, požaduje-li trestní zákon i k těmto okolnostem zavinění úmyslné. Tak u trestného činu krádeže je úmysl uveden v § 205 odst. 5 písm. b) trestního zákoníku, kde se vyžaduje, aby pachatel spáchal krádež v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309 trestního zákoníku), teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku) nebo teroru (§ 312 trestního zákoníku). V některých případech lze dospět výkladem k závěru³, že rovněž musí jít ve vztahu k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby o zavinění úmyslné, i když tento úmysl není v zákoně výslovně uveden (např. v § 205 odst. 4 písm. a) – „jako člen organizované skupiny“).

¹ GRIVNA, T.: Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 226, (judikát č. 8/1986 – II Sb. rozh. tr.)

² ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník, 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, str. 192.

³ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník, 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, str. 193.

Vrátím-li se ještě ke zvlášť závažnému zločinu krádeže podle § 205 odst. 5 písm. b) trestního zákoníku, je třeba poznamenat, že pro jeho trestněprávní posouzení není rozhodující, zda byl takový zvlášť závažný zločin vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru ve skutečnosti spáchán. Podle odborné literatury¹ postačí dokonce, že zůstalo jen u úmyslu a umožňovaný nebo usnadňovaný zvlášť závažný zločin vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru nedosáhl ani stadia přípravy a nezáleží ani na tom, zda tak pachatel chce umožnit nebo usnadnit spáchání některého takového zvlášť závažného zločinu sobě nebo jiné osobě.

Zavinění se musí vztahovat na všechny skutečnosti, které jsou znakem skutkové podstaty krádeže s výjimkou znaků subjektivní stránky. U jednání spočívajícího v přisvojení si věci zmocněním je nutno vyžadovat úmysl pachatele poškozeného trvale vyloučit z dispozice s odcizenou věcí a ne pouze jej vyloučit z dispozice s touto věcí na přechodnou dobu. Ve druhém případě by se totiž jednalo o trestný čin neoprávněného užívání cizí věci podle § 207 trestního zákoníku (pokud by šlo o věc nikoli malé hodnoty nebo motorové vozidlo). Pachatel krádeže však nemusí mít úmysl věc trvale užívat, neboť o krádež se jedná i v případě, kdy si věc přisvojí s úmyslem tuto věc poté darovat jinému. U trestného činu krádeže se nevyžaduje úmysl obohatit se. Proto pokud si pachatel např. přisvojí věc poškozeného, která odpovídá svoji hodnotou (nebo její hodnota je menší) majetkovému nároku pachatele vůči poškozenému, pak přesto je třeba posoudit toto pachatelovo jednání jako trestný čin krádeže (za splnění všech dalších zákonných podmínek).

Zavinění má klíčový význam i pro posouzení, zda se jedná (nejen u krádeže) o jediný skutek a jediný trestný čin (ve smyslu § 116 trestního zákoníku) či o vícečinný souběh trestných činů. Podle judikatury² rozhodujícím znakem pokračování v trestném činu, který ho odlišuje od opakování trestného činu je, že jednotlivé útoky, z kterých každý naplňuje znaky toho stejného trestného činu, jsou po subjektivní stránce spojené jediným a stejným záměrem v tom smyslu, že pachatel už od začátku zamýšlí alespoň v nejhrubších obrysech i další útoky a že po subjektivní stránce se tyto jednotlivé útoky jeví jako postupné realizování tohoto jediného záměru.

Přítomnost zavinění ve vztahu ke skutečnostem, které jsou rozhodující pro posouzení skutku jako trestného činu krádeže, je třeba pachateli prokázat k době spáchání krádeže. Představy a vůle pachatele před krádeží a po ní jsou pro posouzení zavinění nerozhodné. Například host si v restauraci vezme z věšáku kabát, který pokládá za vlastní, v tomto kabátě odejde a teprve po odchodu z restaurace si uvědomí, že si vzal omylem cizí kabát. Pokud si za

¹ ŠÁMAL. P. a kol.: Trestní zákoník, 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1799.

² Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSSR zo 07.12.1971, sp. zn. 2 Tzf 3/71, R 3/1972/I tr.

této situace pachatel rozhodne kabát ponechat, nespáchá trestný čin krádeže, ale trestný čin zatajení věci podle § 219 trestního zákoníku. Stejně tak v případě nálezu věci je nutné zjišťovat, zda pachatel v době nálezu věci věděl, komu tato věc patří a že oprávněná osoba tuto věc má stále ve svém dosahu (to i např. i tak, že se stále může pro tuto věc vrátit), protože pokud by tyto okolnosti pachatel skutečně věděl, jednalo by se o trestný čin krádeže a nikoli o trestný čin zatajení věci.

Trestní odpovědnosti za krádež se pachatel nevyhne tak, že krátce po činu věc, ať už z jakéhokoli důvodu, vrátí (i kdyby se tak stalo pouze na základě jeho vlastního rozhodnutí). Úmysl přisvojit si věc chybí však v případě, kdy se pachatel zmocní cizí věci s tím, že ji poškozenému poté vrátí s vidinou získání odměny za nalezení této věci. Takové jednání by nemohlo být posouzeno jako trestný čin krádeže, ale mohl by v něm být spatřován trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku.

Subjektivní stránka trestného činu je, jak už bylo naznačeno výše, také rozhodující pro rozlišení trestného činu krádeže a trestného činu neoprávněného užívání cizí věci podle § 207 trestního zákoníku. V druhém případě se pachatel zmocňuje věci nikoli malé hodnoty nebo motorového vozidla s úmyslem je přechodně užívat. O krádež se však podle judikatury¹ jedná pouze tehdy, je-li prokázáno, že při zmocnění se cizího motorového vozidla tak pachatel činil s úmyslem trvale vozidlo užívat nebo jinak s ním naložit způsobem, který by vyloučil obnovení dispozičního práva poškozeného. Ovšem rovněž bylo judikováno², že nejde o trestný čin neoprávněného užívání cizí věci podle § 207 trestního zákoníku, nýbrž o trestný čin krádeže podle § 205 trestního zákoníku, jestliže pachatel s cizím motorovým vozidlem, jehož se zmocnil v úmyslu užívat je jen přechodně, naloží tak, že poškozenému natrvalo odejme či znemožní obnovení dispozičního práva, případně toto výrazně ztíží např. odstaví vozidlo na odlehlém místě, kdy jeho navrácení poškozenému je závislé na náhodě.

¹ DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury –Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, str. 54 (Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08.04.1994, sp. zn. 11 To 46/94, Sb. rozh. tr. č. 45/1994- II.)

² DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury –Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, str. 82 (Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 07.12.2000, sp. zn. 4 To 97/2000, Sb. rozh. tr. č. 42/2001)

Kapitola 2.6. Úprava trestného činu krádeže na území ČR od 01.08.1950

Na závěr části věnované trestnému činu krádeže bych rád pojednal o právní úpravě, která platila na našem území v době nedávno minulé, když jako zlomové datum jsem určil 01.08.1950. Právě tímto dnem vstoupil v účinnost trestní zákon č. 86/1950 Sb., který nahradil zákon č. 117/1852 ř.z. ze dne 27.05.1852 o zločinech, přečinech a přestupcích.

Pro zajímavost jen stručně uvádím text původního rakouského zákona ve znění platném od třicátých let 20. století, který upravoval zločin krádeže takto:

§ 171 Krádež: Kdo pro svůj užitek cizí movitou věc z držení někoho jiného bez jeho přivolení odejme, dopustí se krádeže

§ 172 Okolnosti jež činí krádež zločinem: Krádež stává se zločinem buď podle částky, nebo z povahy činu, nebo z vlastnosti věci odňaté, nebo z vlastnosti pachatelovi.

Tyto okolnosti byly taxativně uvedeny v § 173- § 176. Taktéž jen pro zajímavost bez komentáře uvedu trest za zločin krádeže, který byl vyjádřen v § 178 takto: Není-li krádež kromě toho, co se podle § § 173 až 176 ke zločinu požaduje, ničím více stížena, potrestána býti má těžkým žalářem mezi šesti měsíci a jedním rokem; jsou-li tu však okolnosti přitěžující, mezi jedním a pěti lety.

Na krádeže, které nebyly kvalifikovány jako zločin, dopadalo ustanovení § 460 Krádeže mírnějšího druhu: Krádež všeliké, které nelze podle předpisu § § 172 až 176 trestati jako zločiny, trestati jest jako přestupky prostým nebo tuhým vězením od jednoho týdne až do šesti měsíců a podle okolností má vězení též býti zostřeno.

Ve zvláštní části trestního zákona č. 86/1950 Sb. byla krádež ve znění účinném od 01.01.1957 do 31.12.1961 byla upravena v § 247 takto:

- (1) Kdo se zmocní cizí věci v úmyslu nakládat s ní jako s vlastní, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až deset let bude pachatel potrestán,
 - a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci jedna výdělečně,
 - b) dopustí se takového činu se zbraní,
 - c) pokusí se bezprostředně po takovém činu uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí, nebo
 - d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(znění § 247 účinné od 01.08.1950 do 31.12.1956 se lišilo od výše uvedeného pouze drobně, když navíc v odst. druhém byla uvedena okolnost pod písm. d): dopustí-li se takového činu na věci, kterou byl povinen střežit.)

Základní skutková podstata postrádá termín prisvojení či přivlastnění (druhý z nich byl v základní skutkové podstatě obsažen až od roku 1962 – zákon č. 140/1961 Sb.), nicméně ve výše uvedeném znění je základní skutková podstata trestného činu krádeže vyjádřena dostatečně jasně a dle mého názoru i lépe než od 01.01.1962 (viz dále). Absenci minimální výše způsobené škody pro posouzení skutku jako trestného činu u bagatelních krádeží bylo možno za použití § 2 trestního zákona nahradit tak, že drobná krádež mohla být označena za jednání, které není pro společnost nebezpečné. Proto nebylo nutno na všechny spáchané krádeže aplikovat ustanovení trestního zákona.

Rozpětí trestní sazby v kvalifikované skutkové podstatě krádeže podle shora uvedeného odst. 2 bylo extrémně široké, přičemž i okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby byly uvedeny dosti vágně. Trestný čin byl podle § 76 odst. 4 trestního zákona spáchán výdělečně tehdy, hledí-li si pachatel soustavným pácháním takových trestných činů opatřit alespoň na čas zdroj příjmů. Tato zákonná definice výdělečnosti byla velmi neurčitá, což mohlo vést k razantnímu zosřtení sankce i u bagatelních krádeží (viz dále komentář k zákonu č. 140/1961 Sb.).

I zákonné vymezení jiné zvlášť přitěžující okolnosti v § 75 odst. 4 trestního zákona (tou se rozuměla okolnost, která s trestným činem zpravidla spojená nebyla a která pro svou důležitost zvyšovala nebezpečnost činu nebo pachatele pro společnost) bylo široké a nahrávalo různým (např. ideologickým) výkladům, které při přihlédnutí k výši horní trestní sazby v tomto odstavci mohly vést k neúměrně přísným trestům.

Od 01.01.1962 do 30.06.1990 byl ve zvláštní části trestního zákona upraven trestný čin krádeže v § 247 takto:

- (1) Kdo si přivlastní cizí věc tím, že se jí zmocní, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin výdělečně,
 - c) pokusí-li se bezprostředně po takovém činu uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí, nebo
 - d) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

Na tomto místě se pouze velmi stručně zmíním o odlišnostech naposledy uvedené právní úpravy krádeže ve zvláštní části trestního zákona od právní úpravy účinné nyní.

V rámci objektivní stránky trestného činu krádeže vyžadovala tehdejší úprava tzv. „přivlastnění“, což nebyl vhodný termín, neboť pachatel krádeže se nestává vlastníkem odcizených věcí, ale pouze se staví fakticky na jeho místo.

Sazba trestu odnětí svobody u základní skutkové podstaty krádeže byla tehdy vyšší (šest měsíců až tři roky). Její přísnost ještě více vynikne, když si uvědomíme, že dolní hranice výše způsobené škody nebyla v základní skutkové v podstatě určena. I když samozřejmě tehdejší definice trestného činu stála vedle formálního znaku i na znaku materiálním, neboť podle § 3 odst. 2 trestního zákona čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost byl nepatrný, nebyl trestným činem, i když jinak vykazoval znaky trestného činu. Podle § 75 trestního zákona platilo, že čin (tedy i krádež), jehož znaky byly uvedeny v tomto zákoně, nebyl trestným činem, jestliže byl spáchán mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost byl malý.

Dále nebyla, na rozdíl od současné právní úpravy, odlišena krádež vloupáním od krádeže prosté, což platí i o krádeži kapesní. Mnohem přísněji bylo trestáno jednání spočívající v pokusu pachatele si bezprostředně po krádeži věc uchovat násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí. Tehdy za toto jednání byla sazba dva až osm let odnětí svobody, nyní pouze až dvě léta (není-li zároveň splněna kvalifikovaná skutková podstata).

Značnou škodou se rozuměla „*majetková škoda v částce nejméně kolem 20.000 Kčs a nejvýše kolem 100.000 Kčs způsobená úmyslně nebo zaviněná úmyslným jednáním podle odst. 1 alespoň z nedbalosti.*“¹ Jiný zvlášť závažný následek² neměl charakter majetkové škody. Mohl spočívat v nejrůznějších újmách poškozeného hmotné i nehmotné povahy. Např. pachatel při bytové krádeži odcizil i léky a poškozený v důsledku toho zemřel nebo utrpěl těžkou újmu na zdraví nebo pachatel odcizil poškozenému důležité životní potřeby, bez nichž se poškozený ocitnul ve stavu těžké nouze apod.

Podle § 89 odst. 3 trestního zákona byl trestný čin spáchán výdělečně, opatřoval-li si tak pachatel soustavnou trestnou činností po delší dobu alespoň z části zdroj příjmů. Zde oproti předchozí vágní zákonné definici výdělečnosti nedošlo k žádné podstatné změně, což mohlo vést též k ztížení trestní sankce za krádež spáchanou „výdělečně“. Pro příklad uvádím část výkladu tehdy aktuálního trestního komentáře³:

¹ MATYS, K. a kolektiv: Trestní zákon – komentář, II. část zvláštní. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: nakladatelství Panorama, 1980, str. 506.

² MATYS, K. a kolektiv: Trestní zákon – komentář, II. část zvláštní. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: nakladatelství Panorama, 1980, str. 752.

³ MATYS, K. a kolektiv: Trestní zákon – komentář, I. část obecná. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: nakladatelství Panorama, 1980, str. 362.

Výtěžek trestné činnosti je alespoň zčásti zdrojem pachatelových příjmů, jestliže jím pachatel uhrazuje některé své výdaje, třebaš šlo o výdaje zbytné (např. výdaje na nadměrné požívání alkoholických nápojů); tento znak je splněn, i když pachatel z trestné činnosti uhrazuje alespoň zčásti potřeby, na něž by jinak vynaložil vlastní majetkovou protihodnotu (např. pracovník jatek rozkrádá maso pro potřeby své rodiny); pachatel nemusí ke splnění uvedeného znaku obohacovat sebe, nýbrž z části nebo zcela může obohacovat i jiného jednotlivce (např. podporuje známou nebo příbuznou osobu); za alespoň částečný zdroj příjmů se považuje i výtěžek z trestné činnosti, který si pachatel ukládá.

V rámci výkladu tehdejší zákonné úpravy krádeže je třeba zmínit i skutečnost, že jednání spočívající ve zmocnění se věci jiného bylo rovněž upraveno ve zvláštní části trestného zákona v období od 01.01.1962 do 30.06.1990 i v části druhé – Trestné činy hospodářské. V § 132 byl totiž vymezen trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, přičemž podle § 132 odst. 1 písm. a) trestního zákona platilo, že kdo majetek, který je v socialistickém vlastnictví rozkrádá tak, že si přivlastní věc z takového majetku tím, že se jí zmocní, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo nápravným opatřením nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

Přísněji trestné oproti krádeži podle § 247 trestního zákona byly i kvalifikované skutkové podstaty uvedené v ustanoveních § 132 odst. 2) až 4) trestního zákona, která pro přehlednost uvádím:

- (2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin výdělečně,
 - c) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo
 - d) pokusí-li se bezprostředně po činu uvedeném v odstavci 1 písm. a) uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí.
- (3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, jestliže činem uvedeným v odstavci 1 způsobí značnou škodu a
 - a) k takovému činu zneužije svého postavení veřejného činitele, nebo
 - b) takový čin zorganizuje.
- (4) Stejně jako v odstavci 3 bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

V průběhu 90. let 20. století a v prvním desetiletí 21. století byla právní úprava trestného činu krádeže několikrát novelizována, přičemž od 01.07.2006 do 31.12.2009 platila na území České republiky právní úprava trestného činu krádeže vyjádřená v § 247 trestního zákona č. 140/1961 Sb. takto:

- (1) *Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a
 - a) způsobí tak škodu nikoli nepatrnou*

- b) *čin spáchá vloupáním,*
 - c) *bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí*
 - d) *čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo*
 - e) *byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,*
bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.*
- (3) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo*
 - b) *způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.*
- (4) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.*

Před 01.01.2010 tedy existovala pouze jedna samostatná (základní) skutková podstata krádeže. Trestnost recidivy u krádeže byla vyjádřena v § 247 odst. 1 pod písm. e), a to obecněji než dnes („takový čin“) a dle mého názoru v tomto ohledu i vhodněji (viz. kapitola 1 této části – za vhodnější považuji uvést v § 205 odst. 2 trestního zákona formulaci „takový čin“ než termín „čin uvedený v odstavci 1“). Před 01.01.2010 byla trestní sazba u recidivy sice nižší, ale na druhou stranu se podle tohoto ustanovení dala postihovat i recidiva krádeže v případech, kdy pachatel způsobil opakovaně krádeží škodu nižší než 5.000,-Kč (aniž by naplnil znaky uvedené v § 247 odst. 1 pod písmeny b) až d)). Pachatel tedy mohl být odsouzen pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) i tehdy, když byl v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán pouze za trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e). Taková jednání však podle dnes účinného trestního zákoníku posoudit jako trestný čin krádeže již nelze.

Za pozornost také stojí tehdejší vymezení horní sazby trestu odnětí svobody za krádež se způsobenou škodou nejméně v částce 5.000.000,-Kč, která činila 12 let a byla tudíž o dva roky přísnější než současná sankce. Naproti tomu stejná trestní sazba (dva až osm let trestu odnětí svobody) uvedená v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. zůstala zachována i v nyní účinném trestním zákoníku za krádež se škodou ve výši nejméně 500.000,-Kč, tak i za krádež spáchanou členem organizované skupiny.

Ke změnám trestních sazeb došlo i u krádeží, při kterých vznikla škoda v řádech desítek tisíc korun. Tak například pokud pachatel způsobil krádeží dne 31.12.2009 škodu ve výši 40.000,-Kč, hrozil mu mimo jiné trest odnětí svobody ve výši šest měsíců až tři roky, zatímco za totožné jednání spáchané následující den mu hrozil trest odnětí svobody až na dvě léta.

Jiná je ovšem situace, pokud pachatel způsobil krádeží škodu ve výši 60.000,-Kč, v tomto případě naopak došlo přijetím trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. ke zpřísnění trestu. Za takovou krádež spáchanou dne 31.12.2009 hrozil pachateli opět trest odnětí svobody ve výši šest měsíců až tři roky, zatímco za totožné jednání spáchané následující den pachateli hrozí trest odnětí svobody na jeden rok až pět let.

Pokud by byl zákonodárcem schválen vládní návrh trestního zákoníku předložený dne 21.07.2004 Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky a s konečnou platností zamítnutý Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR v březnu 2006, platila by patrně dnes na našem území jiná právní úprava trestného činu krádeže ve zvláštní části trestního zákoníku, a to v tomto znění:

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak škodu nikoli nepatrnou,*
- b) čin spáchá vloupáním,*
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,*
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě,*
- e) čin spáchá na území, na němž byla provedena evakuace osob, nebo*
- f) byl za podobný čin v posledních dvou letech postižen,*

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, propadnutím věci nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový trestný čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo*
- b) způsobí-li takovým činem větší škodu.*

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelné pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,*
- b) způsobí-li takovým činem jinému stav těžké nouze,*

- c) *způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo*
- d) *spáchá-li takový čin na věci, která je předmětem kulturní hodnoty nebo archiválií.*

(5) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,*

- a) *způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu,*
- b) *spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§288), teroristického útoku (§290) nebo teroru (§291), nebo*
- c) *spáchá-li takový čin na věci patřící do sbírky muzejní povahy nebo na věci, která je kulturní památkou.*

(6) *Příprava je trestná.*

Největší rozdíly mezi navrhovanou a následně schválenou právní úpravou spočívaly v okolnostech podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Ovšem jeden zásadní rozdíl oproti nyní účinné úpravě se nalézal i v navrhované základní skutkové podstatě. Do prvního odstavce bylo navrhováno přidat písmeno f), podle kterého by se za trestný čin krádeže považovalo i jednání spočívající ve zmocnění se cizí věci, jestliže byl pachatel v posledních dvou letech za obdobný čin **postižen** (nikoli tedy pouze odsouzen nebo potrestán.) To by však znamenalo zahrnutí přestupkové recidivy krádeží do trestního zákoníku a v konečném důsledku rozšíření podmínek trestnosti. Navrhovaná úprava by zapříčinila velké zvýšení počtu trestných činů krádeže a musela by si vyžádat i jakousi dobu rejstříku trestů i u těchto přestupků, protože bez celostátní evidence přestupků by tato úprava ztrácela smysl.

Zároveň by docházelo k přísnějšímu postihu „klasické recidivy“, která by byla upravena v odstavci druhém. Naopak trestní sazba za spáchání krádeže členem organizované skupiny by byla oproti dnešní úpravě výrazně mírnější.

Ve čtvrtém odstavci písm. b) byla navrhována další nová okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Ta spočívala v tom, že pachatel krádeže způsobí svým činem jinému stav těžké nouze. Podle důvodové zprávy¹ spadají pod toto ustanovení jednání, kterými pachatel jinému způsobí zvláště závažný zásah do osobních a majetkových poměrů poškozeného vedoucí k reálnému ohrožení jeho existenčních jistot, kdy je vystaven nutnosti žít pod hranicí životního minima, nebo ohrožující uspokojování základních životních potřeb (např. odcizení invalidního vozíku tělesně postiženému).

V odstavci čtvrtém měla být pod písm. d) rovněž zvýšena trestněprávní ochrana pro předměty kulturní hodnoty a archiválie. Trestní sazba za krádež takových předmětů by byla stejně jako u písm. b) poměrně vysoká – trest odnětí svobody na dvě léta až osm let. Ještě

¹ ŠÁMAL, P.: Osnova trestního zákoníku 2004-2006. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 197

s vyšší trestní sazbou odnětí svobody na pět až dvanáct let počítal návrh trestního zákoníku v odstavci pátém, písmeno c) v případě, kdy si pachatel přisvojí zmocněním věci patřící do sbírky muzejní povahy nebo věci, které jsou kulturní památkou. Domnívám se, že zavedení těchto kvalifikovaných skutkových podstat krádeže by bylo na místě. Jednáními, na které měly dopadat, vznikají společnosti nenahraditelné a nevyčíslitelné ztráty a není dle mého názoru chybné, chránit některé předměty přísněji, a to i takovýmto způsobem přímo v trestním zákoně. Navrhované tresty se mi nicméně zdají nepřiměřeně přísné (dle mého názoru lze např. ocenit některé předměty kulturní hodnoty např. pouze v řádu tisícikorun, čemuž by trestní sazba vůbec neodpovídala) a je rovněž otázkou, jak by si praxe poradila s vymezením pojmů jako „kulturní hodnota“ či „muzejní povaha“. Shora uvedená ustanovení se do dnes účinného trestního zákoníku nakonec vůbec nedostala, proto jsou předměty kulturní hodnoty, archiválie, věci patřících do sbírky muzejní povahy a věci, které jsou kulturní památkou, chráněny jako ostatní předměty pouze s ohledem na jejich hodnotu a tím spojenou výši způsobené škody.

3. KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERITIKA KRÁDEŽÍ

Kapitola 3.1. Způsob páchání krádeží

Oddíl 3.1.1. - Obecně o způsobu páchání krádeží

Skutková podstata trestného činu krádeže popisuje páchání krádeže velice abstraktně. Krádež lze spáchat širokou škálou jednání. Krádeží je odcizení neuzamčeného kola před obchodem, stejně tak jako odcizení kabátu z věšáku v restauraci. To jsou příklady jednoduchých jednání spočívajících ve zmocnění se cizí věci. Stejně tak je ovšem krádeží i složité vloupání do umělecké galerie, které je například měsíce dopředu do nejmenších detailů plánováno.

Podle § 205 trestního zákoníku je krádeží takové jednání pachatele, kterým si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní. Kriminalistika se však zajímá nejen o toto jednání, zajímá se i o jednání, které předchází zmocnění věci (např. typování objektu) a o jednání, které následuje po zmocnění se věci (např. nakládání s odcizenými věcmi). Nelze však opomenout ani jiné kriminalisticky důležité informace, jako například okolnosti, za kterých ke krádeži došlo, na jakém místě, ve kterou dobu atd. Těmto i dalším kriminalistickým poznatkům se budu věnovat blíže v této, ale i v následujících částech práce.

Z pohledu kriminalistiky je stěžejní fakt, že způsob páchání krádeží výrazně ovlivňuje vznik stop, ze kterých se kriminalisté snaží seznat všechny relevantní informace o trestném činu. Často se ze stop podaří zjistit, jakým způsobem byla krádež spáchána, a tyto důležité poznatky bývají posléze využívány k objasnění dalších relevantních otázek, jako např. osoby pachatele krádeže, místa, kde se ukradené věci nalézají.

Způsob páchání krádeží je také mimořádně důležitý pro kriminalistickou prevenci. Na způsobu páchání krádeží je rovněž založena kriminalistická evidence Modus operandi systém (MOS), která se skládá především z evidence známých pachatelů a evidence neobjasněných trestných činů.

Na tomto místě se chci krátce zmínit o obecné charakteristice způsobu páchání trestných činů. V učebnici kriminalistiky¹ je obsažena definice: „*Způsob páchání trestného činu je specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činností úzce spjatých*

¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001. 33 s.

s *tretným činem*“. Rozbor této definice je podrobně zpracován v jiné odborné publikaci¹. Dále je v citované učebnici kriminalistiky vysvětleno, že operacionálními elementy jsou veškeré činnostní prvky. Jsou to jednak tělesné pohyby, resp. vědomé se zdržení pohybů, jednak psychické procesy řídící jednání pachatele a konečně též hmotné předměty použité při jednání pachatele (nástroje, dopravní prostředky apod.).

Z podané definice vyplývá, že popsání způsobu spáchání trestného činu není vůbec jednoduché, neboť se skládá z velkého množství nejrůznějších prvků. Proto je v odborné literatuře způsob páchaní trestného činu dělen na jednotlivé komponenty a ty jsou logicky utřídovány. Opět se přidržím učebnice kriminalistiky², kde jsou komponenty děleny na dějové a věcné.

Dějové komponenty se dále mohou dělit na somaticko-motorické akty (např. natažení ruky, držení těla, chůze nebo pracovní pohyby) a na psychické akty, které vycházejí z vnitřního uvažování pachatele. Psychické akty jsou charakterizovány složkami rozumovými, prožitkovými a komunikačními. Jsou jimi např. volba vhodné denní doby pro krádež. Tyto psychické akty se zároveň podílejí na všech somaticko-motorických aktech.

Věcné komponenty jsou předměty užívané pachatelem, u krádeží jsou jimi typicky nástroje sloužící ke vloupání do objektu nebo dopravní prostředky sloužící ke přepravě kradených věcí.

Samotný způsob páchaní trestné činnosti je ovlivněn mnoha faktory. Ty lze opět rozdělit do dvou velkých skupin a to na faktory subjektivní a faktory objektivní.

I. Subjektivní faktory charakterizují přímo pachatele, v odborné literatuře³ jsou utřídovány do skupin podle jednotlivých vlastností pachatele:

1. Somatické vlastnosti pachatele popisují např. výšku, hmotnost, celkovou tělesnou stavbu pachatele. Například podle malého okna, kterým se pachatel vloupal do obchodu, se dá usoudit, jak je pachatel vysoký nebo mrštný. Právě tyto jeho vlastnosti jsou v daném případě velice důležité pro způsob spáchání trestného činu. Příklad⁴: *22.04.1985 neznámý pachatel rozbil skleněnou výplň okna a vnikl do skladu tím, že se protáhl skrz mříže v okně. Mezi tyčemi v mříži byla vzdálenost pouze 16,5 cm. Ohledáním bylo dále zjištěno, že vchodové*

¹ MUSIL, J.: Způsob páchaní trestné činnosti a jeho kriminalistický význam. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 29-49

² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001. 34-35 s.

³ např. MUSIL, J.: Způsob páchaní trestné činnosti a jeho kriminalistický význam. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982, str. 132-166

⁴ NOVÁK, J., EBERMANN, J.: Sériová trestná činnost nezletilého pachatele. Kriminalistický sborník, 1991, roč.35, č. 5, s. 212-215.

dveře jsou neporušené a jinou cestou nemohl pachatel do skladu vniknout. Proto byla kriminalisty vytyčena vyšetřovací verze, že pachatelem je malé a štíhlé dítě. Tato verze byla následným vyšetřováním potvrzena.

2. Psychické vlastnosti jsou jednou ze tří skupin jevů v psychice člověka, dalšími jsou psychické stavy a psychické procesy¹. Psychickými vlastnostmi se podrobně zabývá forenzní psychologie. Protože se psychické vlastnosti projevují při výkonu všech lidských činností, ovlivňují i způsob páchaní krádeží. U některých druhů krádeží více intenzivně, u jiných méně. Psychických vlastností je velké množství, je však možné je rozdělit do čtyř základních skupin². Konkrétně na *schopnosti* (psychomotorické, intelektové), *temperament*, *zájmy* a *charakter*. Tak např. intelektové schopnosti jsou důležité pro složité a náročné krádeže (v muzeích, v bankách apod.). Na druhé straně ke krádeži odložené peněženky na stole v restauraci zvláštní intelektové vlastnosti potřeba nejsou a pachatelem krádeže tu může být prakticky kdokoli. Způsob spáchání krádeže mohou ovlivnit i psychické poruchy. Například osoby postižené kleptománií (chorobnou touhou pro zmocňování se předmětů) se často zmocňují věcí třeba i nepatrné hodnoty, a to takovým způsobem, který je třeba mimořádně riskantní ve vztahu k odhalení. Člověk jednající bez této psychické poruchy by se těžko k takovému způsobu krádeže odhodlal. S psychickými vlastnostmi také souvisejí různé dovednosti, např. až k mistrnosti dovedené chmaty sloužící ke krádeži věcí z kapes. Do této skupiny jsou řazeny i schopnosti určitých tělesných výkonů. U krádeže to může být třeba schopnost lézt a spouštět se po hromosvodu, někdy využívaná k provedení vloupání do bytů v mnohápodlažních domech.
3. Předchozí kriminální zkušenosti zajisté také někdy výrazně ovlivní způsob páchaní krádeží. Na jejich základě se pachatel snaží zdokonalovat svůj způsob páchaní krádeží. Pokud se mu určitý způsob neosvědčí, snaží se ho nahradit způsobem jiným. Z toho se dá odvodit, že recidivisté častěji používají mnohem kvalifikovanější způsob spáchání krádeže. Prvopachatelé se naproti tomu při páchaní krádeží typicky dopouštějí řady chyb, zanechávají po sobě větší množství stop, což kriminalistům často usnadňuje práci.

¹ MUSIL, J.: Způsob páchaní trestné činnosti a jeho kriminalistický význam. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982. 135 s.

² MUSIL, J.: Způsob páchaní trestné činnosti a jeho kriminalistický význam. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982. 140 s.

4. Vzdělání a dosažená kvalifikace s předchozím odstavcem souvisí. Zatímco shora uvedené zkušenosti pachatel čerpal ze své předchozí trestné činnosti, zde se k takovým poznatkům dostal cestou učení ve škole, na pracovišti či ve svém volném čase. U jednoduchých krádeží opět vzdělání a dosažená kvalifikace nemají velký vliv na způsob jejich provedení. Ale např. u krádeží vloupáním je způsob provedení tímto faktorem výrazně ovlivněn. Např. zámečnick zřejmě zvolí jiný způsob vloupání do chaty než osoba, která jeho znalosti a praktické zkušenosti nemá.
5. Rovněž věk pachatele může mít vliv na způsob páčání krádeží. Věk výrazně ovlivňuje somatické a psychické vlastnosti pachatele. Vliv věku na způsob páčání trestné činnosti je variabilní. Nedá se tvrdit, že lidé stejně staří mají obdobné vlastnosti; věk se pouze spolupodílí na způsobu páčání krádeží, tu více, tu méně. Na tomto místě se pokusím charakterizovat jednu širokou skupinu pachatelů, pro jejíž vydělení byl použit faktor stáří pachatele. Tuto skupinu představují pachatelé mladiství a osoby jim věkem blízké, to znamená přibližně pachatelé až do 21 let věku. Tato hranice je ovšem proměnlivá. Chtěl jsem jí vystihnout věk, kdy je již psychický vývoj jedince ukončen. Pro tyto mladé pachatele jsou typické některé způsoby páčání krádeží. V kriminalistické literatuře¹ jsou nejčastěji uváděny poznatky, že tito pachatelé páchají krádeže mnohem častěji ve spolupachatelství, na místě činu si počínají neopatrně – vzniká velké množství stop, často používají zbytečně nadměrného násilí, při vloupáních mnohdy demolují vnitřní zařízení objektů, zaměřují se především na věci, které jsou předmětem jejich zájmu, a mnohdy cennější věci nechávají na místě bez povšimnutí.
6. Na způsob páčání krádeží může mít také vliv pohlaví pachatele. Pro ženy je například typické, že nepoužívají při vloupání příliš často násilí. Z výzkumu uveřejněného v knize Způsob páčání trestné činnosti a jeho kriminalistický význam² vyplývá, že ženy si méně často opatřují předem nástroj ke spáchání krádeže, častěji kradou samostatně než ve spolupachatelství, méně často si typují objekty, svůj čin si příliš dopředu neplánují a jednají spíše instinktivně. Zajímavé je, že se ale daleko častěji vracejí na místo činu než jejich mužští

¹ např. KONRÁD, Z.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. vyd. Praha, Vydavatelství PA ČR, 1999, str. 144-145

² MUSIL, J.: Způsob páčání trestné činnosti a jeho kriminalistický význam. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 149-151.

kolegové. V roce 2006 se na krádežích prostých podílely ženy ze 13 %, u krádeže vloupáním v roce 2006 to bylo 5 % ze všech těchto policejně evidovaných skutků.¹

II. Objektívni faktory jsou na pachateli nezávislé faktory, které ovlivňují způsob páchaní krádeží.

1. Pro trestný čin krádeže je z kriminalistického pohledu mimořádně důležitý předmět útoku. Ten je často klíčovým faktorem pro celý způsob provedení krádeže. Pachatelé předmětu, kterého se chtějí zmocnit, totiž mnohdy uzpůsobují veškerou svou činnost. Způsob páchaní krádeží často závisí na zabezpečení daného předmětu, na překážkách, jež brání zmocnění se této věci. Důležité jsou též vlastnosti samotné věci, např. její hmotnost, skladnost a možnost jejího poškození. Všem těmto faktorům pachatel musí přizpůsobit svou činnost. Rozhodne-li se např. pachatel ukrást z galerie cenný obraz, jistě zvolí jiný způsob provedení krádeže než při krádeži nábytku z osamocené chalupy používané pouze pro letní rekreaci.
2. Další determinantou jsou společenské podmínky (politické, sociální, ekonomické, kulturní podmínky ve společnosti). Ty rovněž ovlivňují způsob páchaní krádeží, ale spíše zprostředkovaně. Např. jsou-li na trhu legálně k dispozici nástroje vhodné pro vloupání, nemusí si pachatel takové nástroje sám vyrábět. Tyto podmínky lze ještě rozdělit na celospolečenské a na podmínky pro užší skupiny lidí, např. v chudinských čtvrtích, v partě mladých lidí, ve vězeňském prostředí.
3. Způsob páchaní krádeží je ovlivněn samotným místem činu a jeho charakteristikou – např. přehledností, faktem, že jej pachatel dobře zná apod. Pachatel bude volit jiný způsob krádeže rozhlasového přijímače z velkého obchodního domu, kde musí počítat s průmyslovou kamerou a výstupními rámy, jež identifikují odcizené zboží, a jiný způsob krádeže stejného rádia z malého obchodu či tržnice, kde se spíše bude snažit odvést prodáváče pozornost. K místu činu se též vztahují další faktory, jako např. vzdálenost takového místa od příjezdové cesty, výskyt lidí na místě činu, vzdálenost objektu vloupání od objektů jiných atd. Jiný způsob spáchání krádeže bude

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 341.

zřejmě pachatel volit, chce-li vykrást byt v panelovém domě, a jiný při vloupání do rodinného domku na vesnici.

4. Čas je též významnou determinantou krádeží. Jiným způsobem zřejmě proběhne krádež vloupáním do bytu v pravé poledne, jinak v noci. Pachatel si často volí čas krádeže, který mu nejvíce vyhovuje, ale jsou i případy, že si takto pro něj vhodný čas zvolit nemůže a pak musí uzpůsobit daným podmínkám i způsob provedení krádeže. Nelze jen rozlišovat denní dobu. Při krádeži vloupáním je např. velmi důležitý i den v týdnu. Pachatel zřejmě bude volit jiný den pro vloupání do bytu (typicky pondělí – pátek) a jiný den pro vloupání do podnikové kanceláře (typicky o víkendu). U provedení některých krádeží také může hrát velkou úlohu i roční období, např. při vloupání do rekreačních objektů. Pro nápadná jednání si pachatel typicky volí noční dobu (např. spouštění se po laně ze střechy do bytu), u méně nápadných jednáních je pro pachatele často výhodnější zvolit denní dobu, protože na sebe nemusí upozorňovat např. baterkou, má lepší přehled o místě činu apod.
5. Jako objektivní determinanta se u krádeží nepochybně uplatní i vztah mezi pachatelem a předmětem útoku. Stejně dobře může pachatel využít svůj vztah k oběti nebo k místu činu. Pokud je pachatel např. dobře obeznámen s bytem, jež hodlá vykrást, bude tím nesporně ovlivněn i způsob provedení vloupání. Pokud např. pachatel neví, kde v bytě hledat cenné věci, musí na místě činu často zdlouhavě prohledávat nejrůznější skříně apod., čímž vzniká v bytě spousta kriminalisticky relevantních stop. Pokud pachatel oběť krádeže dobře zná, může např. vědět, kam taková osoba dává klíčky od auta nebo trezoru, čímž má krádež samotnou velmi usnadněnu.
6. Pro způsob provedení krádeže je významná i přítomnost spolupachatelů či účastníků při krádeži. Více pachatelů zpravidla potřebuje méně času k provedení krádeže, společně jsou schopni odnést i relativně těžké věci. Pro některé krádeže je typická forma spolupachatelství, např. organizovaně často působí kapsáři. Ve spolupachatelství pak dochází také zpravidla k technicky náročným vloupáním do důkladně zabezpečených objektů (bank, galerií). Pro jiné krádeže je typické provedení pouze jedním pachatelem, např. drobné krádeže v obchodních domech nebo odcizení neuzamčeného jízdního kola na veřejném prostranství. Z kriminalistického hlediska je důležité, že při

spolupachatelství zpravidla vzniká více stop, na druhou stranu je činnost spolupachatelů často velice rafinovaná a promyšlená.

7. Způsob páchaní krádeží také záleží na tom, jak je k takovému skutku pachatel vybaven. Pachatel např. volí způsob vloupání do rodinného domku podle toho, zda má například k dispozici motorové vozidlo pro odvoz odcizených věcí. Pokud pachatel vozidlo užívá, může z místa činu odcizit v krátkém čase i relativně těžké předměty. Důležité je také, zda pachatel má pro provedení krádeže (např. k vylomení zámku či k překonání mřížů) k dispozici vhodné nástroje. Pachatelé si k překonávání překážek často sami vyrábějí speciální nástroje. Kriminalisticky významný je pak vznik jedinečných stop použitím takových nástrojů (blíže kapitola 4.6. - Mechanoskopické stopy).
8. Jednou z objektivních determinant ovlivňujících způsob páchaní krádeží jsou i povětrnostní podmínky. Pachatel si většinou vybírá podmínky pro něho příznivé. Např. pachatel plánující vloupání do lesní samoty se jistě bude cítit jistěji, pokud zrovna nenasněžilo nebo není bláto, protože v opačném případě by bylo mnohem snadnější zjistit jeho přístupovou cestu k objektu a jeho pohyb na místě činu. Pokud si pachatel nemůže ovšem vhodné počasí pro svůj čin vybrat, může počasí výrazně ovlivnit i způsob spáchání krádeže. Mráz například může přinutit bezdomovce jako pachatele krádeže vloupáním do rekreačního objektu k tomu, aby se na místě činu po nějaký čas zdržel apod.
9. Taktéž vyrušení pachatele při krádeži determinuje způsob provedení krádeže. Pachatel např. nestihne odnést z vykradeného bytu všechny cenné předměty, při vyrušení začne jednat ze strachu jiným způsobem, než si naplánoval, zanechává na místě větší množství stop apod.
10. Pro kriminalistiku je významné i jednání pachatele po krádeži při nakládání s odcizenými věcmi. Takové jednání může ovlivnit poptávka po odcizených věcech. Někdy krade pachatel přímo na objednávku a ukradené věci přechovává jen po nezbytně nutnou dobu. Pokud ovšem poptávka po jím ukradených věcech není, pachatel je nucen věci dlouhodobě ukrývat či je sám spotřebovávat apod.

Výčet výše uvedených faktorů, které ovlivňují způsob páchaní krádeží, je z podstatné části převzat z učebnice kriminalistiky¹.

¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, str. 37-42

Oddíl 3.1.2. - Klasifikace krádeží

Na začátku této kapitoly jsem zmínil, že způsoby páchaní krádeží jsou rozmanité, zahrnují velké množství jejích možných forem od těch nejjednodušších (např. vytažení peněženky z kapsy odloženého kabátu), po ty nejsložitější (např. krádež vloupáním do banky). Na tomto místě se pokusím alespoň v hrubých rysech uvést klasifikaci způsobů páchaní krádeží. Vždy se budu snažit začlenit jednotlivé způsoby do skupin, jež vykazují společné znaky způsobu provedení. Pro takové skupiny jsou často charakteristické zvláštní způsoby vyšetřování, těmi se budu zabývat v části páté nazvané Postupy a metody vyšetřování krádeží. Následující dělení je užitečné zejména proto, že vyděluje z široké masy skupinu krádeží, pro níž jsou typické určité společné znaky. Vždy záleží na zvolení vhodného kritéria, podle kterého k vytvoření skupin dochází.

1. U krádeží se přímo nabízí dělení podle zabezpečení předmětů, které byly odcizeny.

Můžeme rozlišovat

- a) krádeže předmětů v uzavřených a zabezpečených objektech – v domech, bytech, restauracích apod. – tj. krádeže vloupáním, přičemž vloupáním se rozumí podle § 121 trestního zákoníku vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky (viz kapitola 2.3 této práce)
- b) krádeže motorových vozidel
- c) krádeže předmětů, které měl poškozený při sobě nebo na sobě (kapesní krádeže)
- d) krádeže v obchodech v době, kdy jsou obchody otevřené pro zákazníky
- e) krádeže předmětů, které nejsou proti odcizení nijak výrazně zabezpečeny, při kterých nebrání přístupu k věci žádné složité překážky (krádeže prosté). Je ovšem třeba pamatovat, že výraz krádež prostá má jiný význam pro účely policejní statistiky, kde se krádeží prostou rozumí každá krádež s výjimkou krádeže vloupáním.¹ Prostými krádežemi v tomto případě se tedy rozumí např. krádeže v bytech za přítomnosti domácí osoby, krádeže jízdních kol na veřejných prostranstvích, krádeže dříví v lese apod. Trestných činů zahrnovaných policejní statistikou mezi krádeže prosté se dopouštějí pachatelé nejčastěji ve formě krádeží věcí z aut. Tyto trestné činy jsou

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 341.

policií řazeny mezi krádeže prosté přesto, že při jejich spáchání je povětšinou překonávána určitá jistící překážka s použitím síly.¹

2. Podle složitosti způsobu spáchání krádeží lze dělit krádeže na jednoduché a složité.

Krádeží složitou se rozumí taková krádež, při níž je pachatel nucen překonávat nejrůznější překážky, jež mu brání ve zmocnění se věci. Takové krádeže zpravidla vyžadují přípravu na trestný čin, opatřování si vhodných nástrojů apod. Do této skupiny typicky náleží krádeže vloupáním.

O krádežích jednoduchých bylo již z části pojednáno při dělení krádeží podle zabezpečení předmětů, které byly odcizeny. Mezi jednoduché krádeže jsou zpravidla řazeny krádeže kapesní, krádeže v obchodech a krádeže prosté ve smyslu v jakém byly vymezeny shora. Pro jednoduché krádeže je typický prostý způsob jejich provedení, relativně snadný přístup k odcizovaným věcem.

3. Jako jiné kritérium se dá uvést vztah pachatele k objektu, ve kterém je krádež spáchána. Pak rozeznáváme krádeže páchané vnitřními pachateli a krádeže páchané vnějšími pachateli.

Vnitřní pachatelé jsou takové osoby, které mají do objektu volný přístup (např. v důsledku plnění svých pracovních povinností). Vnější pachatelé jsou takové osoby, které do objektu volný přístup nemají a jejich přítomnost na místě činu je tím pádem mimořádně nápadná. Vnitřní pachatelé se často snaží krádeže maskovat, aby na ně nepadlo podezření. Na druhé straně vnější pachatelé na maskování typicky žádný podstatný zájem nemají. Krádeže páchané vnějšími pachateli jsou zpravidla velice rychle nahlášený policii. V praxi se též mohou vyskytnout krádeže spáchané současně vnitřním a vnějším pachatelem ve formě spolupachatelství.

4. Další kritérium pro klasifikaci krádeží představuje příprava krádeže.

Připravované krádeže jsou velmi často krádežemi složitými, naplatí to však vždy. Přípravou ke krádeži je zejména typování si vhodných objektů. Typováním se zpravidla zjišťují poznatky o náročnosti provedení krádeže, o riskantnosti ohledně pravděpodobnosti odhalení pachatele, o předpokládaném zisku z krádeže atd. Mezi

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 343.

přípravná jednání patří též shromažďování vhodných nástrojů potřebných ke krádeži, opatřování si dopravního prostředku apod.

U nepřipravovaných krádeží pachatel často jedná instinktivně, využívá vhodnou příležitost. U takových krádeží může vzniknout větší množství stop (zvláště jedná-li se o krádeže složité). Pachatel např. není vybaven rukavicemi, které zabraňují vzniku daktyloskopických stop, či používá nástroje nalezené přímo na místě činu.

5. Dalším kritériem sloužícím k dělení krádeží je použití nástroje. Páchání krádeží s nástrojem je typické pro složité krádeže, a to opět zejména pro krádeže vloupáním. Z pohledu kriminalistiky je mimořádně důležité, že používáním nástrojů vznikají jejich jedinečné stopy (mechanoskopické), které mohou použité nástroje a následně i pachatele individuálně identifikovat. Na druhou stranu nástroje pachateli krádež usnadňují a pro některé krádeže (např. vloupáním) jsou zpravidla i nezbytné.
6. Krádeže se dále mohou dělit na ty, jež jsou spáchány více pachateli (tj. ve spolupachatelství), a na krádeže spáchané jedním pachatelem. Jak již bylo uvedeno, při spolupachatelství může vzniknout více kriminalisticky relevantních stop, na druhou stranu jsou takové krádeže zpravidla velmi dobře připravené, probíhají kratší dobu a pachatelé jsou schopni odcizit i relativně těžké věci.

Kapitola 3.2. - Pachatelé krádeží

V této kapitole se zaměřím na obecné znaky pachatelů krádeží z pohledu kriminalistiky s cílem vystihnout společné znaky těchto pachatelů a přiblížit tak typického pachatele krádeže.

Osoba pachatele je pro kriminalistiku mimořádně důležitá v mnoha ohledech. Jedním z těch nejdůležitějších je vliv pachatele na tvorbu stop. Ve stopách se totiž odráží některé pachatelovy vlastnosti, na které se pak kriminalistika soustředí. Tyto vlastnosti jsou do stop přenášeny fyzikálními, chemickými, biologickými, psychickými procesy. Pro kriminalistiku jsou důležité zejména takové vlastnosti, které mohou pachatele individuálně identifikovat a současně se také ve stopách dobře zobrazují. Neznámého pachatele trestného činu se totiž kriminalisté snaží individuálně identifikovat podle jím vytvořených stop, přičemž tento postup se zkráceně nazývá „od stop k pachateli“. Nejen pachatel však zanechává na místě

činu (přístupových cestách apod.) stopy. Na tvorbě některých dalších stop se podílejí další osoby, např. svědek, který pachatele pozoruje, nebo poškození.

Ve stopách vytvořených při krádežích se zobrazují pouze některé identifikační vlastnosti pachatele a na ně se kriminalisté zaměřují (např. na otisky papilárních linií prstů a dlaní pachatele). Často se také pracuje s popisem pachatele tak, jak byl podán svědkem. Kriminalisté se při dotazování snaží získat co nejpřesnější popis pachatele; výhodné jsou zvláštní znaky, kterými se takové osoby výrazně odlišují od osob ostatních (např. tetování, brýle, mateřská znamínka, vada chůze). Identifikovat pachatele též mohou některé stopy i nepřímo. Např. z mechanoskopických stop lze individuálně identifikovat nástroj použitý ke vloupání. Tento nástroj pak může být objeven v držení pachatele. (Popisu stop vznikajících při krádežích se budu věnovat ve čtvrté části této práce.)

U některých trestných činů se snaží kriminalisté a psychologové vytvořit „hypotetický“ psychologický profil pachatele za pomoci nalezených stop na místě činu, na jejichž základě se pokouší popsat vlastnosti pachatele. Přitom jsou využívány poznatky a vědomosti o případech již objasněných. Tento profil je následně srovnáván s psychologickým profilem podezřelého z trestného činu. U krádeží se ovšem tento postup prakticky neuplatňuje. Důvodem je např. velké množství krádeží, kdy aplikace této metody by byla časově a finančně náročná. Velký počet krádeží je rovněž spáchán podobným způsobem, proto není možné ze způsobu spáchání čerpat dostatek psychologicky relevantních informací. Při spáchání krádeže se také daleko méně často (v porovnání např. se spáchanými vraždami, loupežemi apod.) uplatní psychické vlastnosti pachatele jako determinanty způsobu spáchání trestného činu.

Vlastnosti pachatele jsou kromě tvorby stop důležité i pro jeho chování v průběhu vyšetřování krádeží; o tom se však zmíním až v páté části této práce.

Policie České republiky ročně eviduje 190.000 – 230.000¹ krádeží, ve skutečnosti jich je však páháno daleko více. Pachatelé krádeží (v roce 2009 bylo Policií ČR objasněno 33.411 krádeží) se rekrutují ze všech společenských vrstev. Jsou to lidé, kteří nemají úctu k cizímu majetku, snaží si krádežemi opatřit potřebné věci či finanční prostředky a neuznávají tradiční hodnoty přijímané ve slušné společnosti. Myslím si, že je proto velice těžké najít společné typické znaky pachatelů krádeží. Zaměřím se proto pouze na dvě skupiny pachatelů, pro které určité společné znaky charakteristické jsou a které jsou zvlášť evidovány ve

¹ podle policejních statistik za období 2001-2009 (viz kapitola 1.2. této práce)

statistikách policie, konkrétně na recidivisty a na mládež. Dále se budu podrobněji věnovat pachatelům krádeží uměleckých a starožitných děl.

Recidivistou se pro účely policejní statistiky rozumí takový pachatel úmyslného trestného činu, který již byl za jiný úmyslný trestný čin dříve pravomocně odsouzen. Uvedená definice recidivisty však není jednotná pro všechny statistiky. Pojem recidivista je vykládán odlišně např. pro účely soudní nebo vězeňské statistiky. Vedení pachatele jako recidivisty v policejních evidencích je významné zejména pro typování podezřelých pachatelů, pro spojování trestných činů do sérií apod. V součtu za rok 2008 z objasněných 33.119 krádeží jich bylo recidivisty spácháno 25.736, což představuje 77,71 %! Zajímavé se jeví srovnání těchto čísel se statistickými údaji Policie ČR z roku 2001. Tehdy bylo recidivisty spácháno „jen“ 53,79 % krádeží. Z toho vyplývá, že v tomto desetiletí došlo k rapidnímu nárůstu podílu recidivistů na krádežích, které se podařilo policii objasnit. U krádeží vloupáním je podíl recidivistů ještě vyšší, z celkového počtu 9.889 objasněných vloupání jich celých 77,22 % bylo v roce 2008 spácháno recidivisty (v roce 2001 „pouze“ 63,11 %). U krádeží vloupáním byl proveden velice zajímavý výzkum, jehož podstatné výsledky byly shrnuty v časopise Československá kriminalistika.¹ Výzkum vycházel ze srovnání více než 300 skutků spáchaných osobami, jež zatím nebyly trestány za druhově příbuznou majetkovou trestnou činnost a 371 skutků spáchaných pachateli, kteří již za takovou činnost trestáni byli. Výzkum se zabýval zejména tím, jaký způsob provedení krádeže je typický pro recidivistu a jaký pro prvopachatele. Vzhledem k tomu, že výzkum byl proveden u krádeží spáchaných v roce 1977, nebudu na tomto místě uvádět přesná čísla, vyzdvihnu pouze výsledky, které z výzkumu vplynuly a o kterých se domnívám, že jsou platné a použitelné i pro dnešní dobu.

V rámci provedeného výzkumu bylo zjištěno, že recidivisté při krádeži vloupáním využívají častěji speciálně vyrobené či upravené nástroje, prvopachatelé takové nástroje prakticky vůbec nepoužívají. I běžné (sériově vyráběné) nástroje vhodné ke vloupání používají recidivisté častěji. Recidivisté si objekt vloupání častěji dopředu typují, při své trestné činnosti se častěji snaží zabraňovat vzniku stop.

Prvopachatelé naproti tomu mají daleko častěji vztah k lokalitě místa činu a trestnou činnost páchají výrazně častěji ve spolupachatelství či za účasti jiných osob. Recidivisté se trestné činnosti naopak dopouštějí zpravidla sami. To však neplatí pro organizovanou trestnou činnost, která v době výzkumu nebyla tak rozsáhlá, jako v dnešní době.

¹ MUSIL, J. : Závislost způsobu páchaní krádeží vloupáním na předchozí kriminální zkušenosti pachatele. Československá kriminalistika, 1983, roč. 16, č. 2, s. 97-105.

Recidivisté se při vloupání na rozdíl od prvopachatelů více soustředí na krádeže peněz, klenotů a šperků, i když v tomto ukazateli nebyly rozdíly nijak markantní.

Ze shora uvedeného vyplývá a ve výzkumu to bylo i zdůrazněno, že recidivisté provádějí krádeže vloupáním kvalifikovanějším způsobem, čímž byl potvrzen předpoklad, že předchozí obdobná majetková činnost má vliv na způsob páchaní krádeží vloupáním. Pachatel je již zkušenější, postupuje opatrněji, učí se ze svých předešlých chyb.

Z vysokého čísla neobjasněných krádeží ovšem také vyplývá, že část z tzv. prvopachatelů může mít za sebou již pestrou minulost týkající se majetkové trestné činnosti, takže i pro takového „prvopachatele“ může v konkrétním případě platit charakteristika příslušající spíše k recidivistovi. Vzhledem k tomu, že policie pachatele krádeže bohužel většinou nevypátrá, zlodějům jejich trestná činnost z velké části prochází. Takoví pachatelé pak nemají důvod páchat krádež jiným způsobem než krádeže neodhalené a při své další trestné činnosti zůstávají u stejného způsobu provedení. V odborné literatuře se pro opakovaný stejný způsob páchaní trestných činů jednotlivými pachateli používá termín *perseverance*. V případě, že policie eviduje více případů se stejným provedením krádeže, je na místě vytyčit vyšetřovací verzi, že krádeže spolu souvisejí, respektive byly spáchány jedním pachatelem či stejnou skupinou pachatelů.

Ze statistik vyplývá, že se krádeží v nikoli zanedbatelné míře dopouští i mládež, tj. děti do patnácti let a mladiství ve stáří od patnácti do osmnácti let.

Podle statistiky Policie ČR byl v roce 2001 podíl dětí mladších patnácti let na vyšetřovaných osobách u krádeží vloupáním do bytů 12,8 %, u krádeží vloupáním 18,2 %, u krádeží prostých 10,3 % a u krádeží věcí z automobilů 12,6 %. Srovnání těchto čísel s policejní statistikou za rok 2009 vykazuje až překvapivě velký úbytek podílu dětí mladších patnácti let na vyšetřovaných osobách. U krádeží vloupáním do bytů byl tento podíl 5,1 %, u krádeží vloupáním 5,2 %, u krádeží prostých 2,1 % a u krádeží věcí z automobilů dokonce pouze 1,9 %!

V roce 2001 činil dle policejních statistik podíl mladistvých na celkovém počtu stíhaných osob u krádeží do víkendových chat 12,5 %, u krádeží vloupáním 15,5 %, u krádeží prostých 13,7 % a u krádeží věcí z automobilů 14,9 %. Také u mladistvých došlo v prvním desetiletí 21. století k výraznému snížení jejich podílu na celkovém počtu stíhaných osob, ovšem pouze u vybrané trestné činnosti. V roce 2009 totiž činil podíl mladistvých na celkovém počtu stíhaných osob u krádeží prostých 6,4 % a u krádeží věcí z automobilů 6,0 %. Naopak obdobná čísla jako v roce 2001 vykazují policejní statistiky u podílu mladistvých na

celkovém počtu stíhaných osob u krádeží vloupáním 11,9 % a u krádeží do víkendových chat 12,7 %.

Pro mladistvé pachatele a děti jsou charakteristické určité odchylky odlišující je od ostatních pachatelů. Pro pachatele z řad mládeže (děti a mladiství) je příznačné, že krádeže páchají častěji ve spolupachatelství, při krádeži vloupáním používají mnohdy zbytečně násilí, na místě činu demolují byt apod., dopouštějí se vandalismu. Častěji se dopouští krádeží bez přípravy a páchají je spíše v blízkosti svého bydliště. Odlišnosti v trestné činnosti mládeže se mohou vyskytnout i v předmětu útoku. Mladí pachatelé se zaměřují častěji na věci jejich osobního zájmu. Mládež také po sobě nezahazuje stopy tak často, jak to dělají dospělí pachatelé. Zisk z krádeží je často použit k nákupu alkoholu, drog apod.

Motiv trestné činnosti (v našem případě krádeže) se může u mladých pachatelů lišit od dospělých pachatelů. Mladiství a děti se krádeží mnohdy chtějí předvést před svými vrstevníky. Chtějí vést nezávislý život na svých rodičích, snaží si krádežemi opatřit finanční prostředky potřebné pro jejich zájmové aktivity nebo pro nákup drog.

Krádeže jsou často páchány organizovanými skupinami, které svoji činnost řídí, vyvíjejí ji soustavně za účelem dosažení zisku a zpravidla ji dopředu dopodrobna plánují. Tyto skupiny jsou hierarchicky vystavěny a řízeny. Mezi jednotlivými členy skupiny existuje dělba práce. Takové organizované skupiny se zaměřují např. na krádeže motorových vozidel. Pro tyto krádeže je typická jejich složitost. Pachatelé mají znalosti týkající se zabezpečení automobilů, často jsou schopni automobily sami upravovat či opravovat nebo pro tento účel spolupracují s třetími osobami. Tak může být ukradený vůz rychle rozebrán na součástky, mohou mu být pozměněny jeho individuální znaky a následně může být nabízen na legálním trhu k prodeji. Výjimkou nejsou ani mezinárodní napojení takových organizovaných skupin. Automobily jsou pak vyváženy z České republiky a v zahraničí prodávány, celá transakce může probíhat i přímo na konkrétní objednávku.

Dvou až pětičlenné skupiny pachatelů jsou příznačné¹ pro kapesní krádeže, přičemž na jejich spáchání se podílejí muži i ženy. Spolupachatelé si předem rozdělí svoje úlohy, při krádeži se dorozumívají pouze pohledem, pohybují se odděleně. Podle národnostního a etnického složení skupin pachatelů se způsob páchání kapesních krádeží vyznačuje² určitými zvláštnostmi. Podle jiného zdroje³ pracují kapsáři většinou v trojici s rozdělenými rolami.

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 345.

² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 345.

³ ADRION, A.: Kapsáři – tajný cech mistrů dlouhých prstů. 1. vyd. Praha: THEMIS 1999, str. 50

„Narážeč“ zahajuje akci tím, že odláká pozornost oběti a usnadní tak „tahači“, aby se dostaly ke slovu jeho „nůžky“ (slangový výraz pro typickou práci prstů kapsáře při vytahování věcí z kapes). Třetí z trojice tvoří „zed“ a chrání průběh celé akce před pohledy chodců. Poté rychle převezme od „tahače“ lup a co nejrychleji se vzdálí.

Organizované skupiny se také soustředí na krádeže uměleckých a starožitných předmětů. I pro tyto skupiny platí obecná charakteristika uvedená výše, snad bych ještě doplnil, že organizované skupiny působící v této oblasti ještě daleko více reagují na poptávku na černém trhu a také se orientují na vývoz ukradených předmětů do zahraničí. Tam udržují styky s překupníky či sběrateli těchto děl.¹

Pachatele krádeží uměleckých a starožitných předmětů je možno dělit do pěti hlavních skupin, i když takové dělení jistě není jediné možné a může být i neúplné.

Do první skupiny patří pachatelé, kteří odcizují takové předměty v rámci organizované trestné činnosti, tak jak byla popsána výše.

Druhou skupinu tvoří pachatelé, kteří kradou na objednávku. Takové osoby jsou ke krádeži najímány jednotlivými překupníky, sběrateli apod., kteří mají zájem na zmocnění se věci. Takto najatí pachatelé jsou většinou recidivisté, kteří ke kradeným předmětům nemají zpravidla žádný vztah, a motivem jejich konání je slíbená odměna.

Podobnou třetí skupinu tvoří pachatelé, kteří takovými krádežemi řeší své finanční problémy. Nemají o umění také zpravidla valné znalosti, odcizené předměty nabízejí příležitostně ke koupi či je prodávají do starožitností nebo zastaváren zpravidla za zlomek jejich skutečné ceny.

Čtvrtou, od předchozích kategorií dosti rozdílnou skupinou, jsou sběratelé a milovníci umění. Ti mají o předmětu krádeže zpravidla velice přesné informace, o umění se zajímají buď profesionálně nebo se jedná o jejich zálibu. Ke krádežím je mohou vést buď vysoké ceny jimi žádaných předmětů na legálním i černém trhu nebo dalším motivem může být nemožnost věc koupit legálním způsobem.

Pátou skupinou pachatelů (i když tato skupina nekrade zpravidla vloupáním) jsou přímo pracovníci a správci objektů (kostelů, galerií, hradů atd.), ve kterých jsou umělecká díla uložena.

Krádeže vloupáním do objektů s uměleckými předměty jsou často pečlivě naplánovány i provedeny. Odcizené předměty se v krátké době dostávají do zahraničí, z čehož se dá usuzovat, že tohoto trestného činu se dopouštějí mezinárodně organizované skupiny.

¹ Např. GAWLIK, L.: Krádeže starožitností a uměleckých děl. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995.

Tento typ krádeží bývá často proveden ve spolupachatelství, neboť některá vloupání jsou skutečně fyzicky náročná. Pachatelé dále musejí mít zkušenosti s lezením po stěnách, nebát se výšek atd.

Na těchto krádežích se kromě zlodějů podílejí další osoby – překupníci, lidé, kteří typují předměty k odcizení, nebo pašeráci. Vzhledem k vysokému číslu neobjasněných krádeží se velice špatně určuje typický pachatel takové kriminality.

Na závěr této kapitoly bych se rád zmínil o jednom výzkumu¹ provedeném ve Slovenské republice. Jeho cílem bylo porovnat skupinu pachatelů, kteří v letech 1989-1996 spáchali krádež vloupáním do bytů, s běžnou populací. Výraznější rozdíly mezi psychickými znaky takových pachatelů a průměrným občanem nebyly zjištěny. Na druhou stranu ovšem byly zjištěny možná až překvapivé odlišnosti, které se týkají sociálních znaků.

52,8 % pachatelů vloupání do bytů vyrůstalo v neúplné rodině, zatímco průměrně na Slovensku vyrůstá v neúplné rodině pouze 3,2 % občanů.

42,8 % pachatelů vyrůstalo v rodině, ve které již byl rodič nebo sourozenec soudně trestán, v běžné populaci takto vyrůstá pouze necelých 5 % dětí.

Alkoholismus v rodině budoucích pachatelů krádeží vloupáním do bytů je častější než v průměrných rodinách, i když zde nejsou rozdíly již tak markantní.

Budoucí pachatelé krádeží vloupáním též mají ve škole daleko častěji snížené známky z chování a častěji opakují ročník pro nedostatečné školní výsledky. V dospělosti takoví pachatelé velice často mění povolání (81,1 %). Na druhou stranu bylo zjištěno, že pachatelé krádeží vloupáním do bytů jsou lépe finančně zabezpečeni než průměrní slovenští občané.

Kapitola 3.3. Oběti krádeží

Oběť byla definována na VII. Kongresu OSN v Miláně roce 1985. Rozumí se jí *osoba, které byla individuálně nebo kolektivně způsobena škoda, to znamená tělesná a psychická újma i emocionální nedostatek, materiální škoda nebo značná újma na jejích základních právech konáním nebo opomenutím, které je v rozporu s příslušnými trestními zákony včetně zákonů zakazujících zneužití moci.*

Obětí krádeže je taková osoba, která krádeží utrpěla újmu na svém majetku. Újmou je objektivně vzniklé poškození oběti vyvolané trestným činem². U krádeže je potencionální

¹ DIANIŠKA, G. A kol. : Krádeže vloupáním do bytů. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 1999

² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. : Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. str. 62

obětí kdokoli, kdo vlastní nějaký movitý majetek, tedy prakticky každý. Jak vyplývá ze statistik Policie České republiky a zejména z výzkumů zaměřených na zjištění skutečné kriminality, je pravděpodobnost, že se člověk stane obětí krádeže, poměrně vysoká.

Pojem oběť má mnoho společného s trestněprocesním institutem „poškozeného“ podle § 43 trestního řádu, nelze však mezi nimi činit rovnítko. Za oběť ve viktimologickém smyslu se většinou pokládají¹ pouze fyzické osoby, nikoli kolektivní subjekty, např. právnické osoby. V odborné literatuře není shoda na tom², zda se viktimologie má zabývat toliko osobou bezprostředně dotčenou trestným činem (např. okradenou) nebo též jí blízkými osobami (rodinnými příslušníky), jichž se následek činu dotýká zprostředkovaně. Tyto osoby zásadně též utrpí určitou újmu, ale jejich chování před spácháním trestného činu nemá zpravidla viktimologický význam. Proto se považuje³ z důvodu metodologických za výhodnější, aby za oběť byla pokládána pouze osoba bezprostředně dotčená trestným činem.

Oběť krádeže je z kriminalistického hlediska velice důležitou osobou. Může např. pachatele trestného činu přímo znát nebo může mít na nějakou osobu jako na pachatele spáchané krádeže důvodné podezření.

V této kapitole je na oběť krádeže nahlíženo především z pohledu kriminalistické viktimologie, která se zajímá o oběť jako o zdroj informací o trestném činu. Oběť je v tomto smyslu vnímána jako původce a nositel kriminalistických stop, důraz je kladen také na zkoumání jejího vztahu k pachateli. Kriminalistická viktimologie se zajímá také o úlohu oběti jako oznamovatele trestných činů, jako vyslychaného svědka či poškozeného, nebo jako účastníka při rekognici či prověrky výpovědi na místě.

Oběť krádeže je zpravidla oznamovatelem trestného činu. Svým včasným nebo pozdním oznámením může výrazně ovlivnit policejní vyšetřování. Jak vyplývá z níže uvedeného výzkumu, oběti vcelku často krádeže policii neoznamují, protože se podstatná část krádeží ani nedostane do statistik Policie ČR. Zejména u drobných krádeží má oběť někdy obavu, že se při oznámení trestného činu setká ze strany policie s neochotou se takovými případy zabývat. Především u kapesních krádeží, které zůstávají zpravidla neobjasněny, je vysoká pravděpodobnost, že zaevidováním ohlašované krádeže se zhorší statistické údaje, podle kterých je hodnocena úspěšnost práce u policie. Ohlašovatelé pak mohou být opakovaně kladeny otázky, zda si je jistý, že např. peněženku sám neztratil, někde nezapomněl atd., a proto se poškozený může raději smířit se ztrátou věci, než aby trval na prošetření krádeže.

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 150.

² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 150.

³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 150.

Poškozeného mohou vést k neoznámení krádeže i jiné důvody. Obává se například případné pomsty od potrestaného pachatele (v případech, kdy má důvodné podezření na osobu pachatele), nebo nechce pachateli z nejrůznějších důvodů ublížit. Může se také obávat pro něho nepříjemné publicity po oznámení krádeže nebo může mít strach z policejního vyšetřování. Důvodem pro neoznámení krádeže poškozeným může být i jeho předcházející negativní zkušenost s prací policie (předchozí obdobná krádež nebyla objasněna, odcizené věci nebyly vráceny atd.).

Občas se v české odborné literatuře vyskytují návrhy *de lege ferenda*, aby pozice poškozeného byla posílena zavedením institutu soukromé trestní žaloby, kterou znají některé zahraniční úpravy. Zkušenosti s tímto institutem však nejsou jednoznačně pozitivní¹. Existují poznatky o tom, že dochází jednak k nadměrnému zatěžování trestní justice bagatelními případy, jednak se pozice poškozených *de facto* oslabuje, protože policie o soukromožalobní delikty zcela ztrácí zájem a břemeno dokazování pak spočívá výhradně na poškozených. V České republice se proto podle převládajícího názoru do budoucna se zavedením soukromožalobních deliktů nepočítá².

Oběť krádeže se podílí i na samotném vyšetřování. Její zájmy jsou zpravidla totožné se zájmy policie, neboť oba subjekty mají zájem na odhalení pachatele a vrácení odcizených věcí.

Poškozený jako typická oběť krádeže musí dát souhlas k zahájení trestního stíhání podezřelého nebo v případě již zahájeného trestního stíhání k jeho pokračování, pokud by vůči podezřelému (obviněnému) měl právo odepřít výpověď podle § 100 odst. 2 trestního řádu. Podle § 46 stejného zákona jsou orgány činné v trestním řízení povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění. Tak např. pokud vystupuje oběť jako svědek, má právo odepřít výpověď za podmínek uvedených v § 100 trestního řádu. Podle § 368 trestního zákoníku nemá nikdo oznamovací povinnost, pokud se hodnověrným způsobem dozví, že byl spáchán trestný čin krádeže. Ovšem každý, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin krádeže podle § 205 odst. 5 trestního zákoníku, je povinen podle § 367 trestního zákoníku dokončení takového trestného činu překazít (nevtahuje-li se na tuto povinnost zároveň ustanovení § 367 odst. 2 trestního zákoníku).

Oběť může výrazně ovlivnit způsob spáchání krádeže či dokonce ke krádeži může dát nechtěně podnět. Příkladem je třeba neopatrné jednání sběratele starožitných předmětů, který

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 173.

² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 173.

se s nimi chlubí neznámým lidem, podává inzeráty s nabídkou prodeje drahocenných předmětů apod. Pro kriminalistiku může mít takové jednání oběti velkou vypovídající hodnotu, a to např. pro vytyčování kriminalistických verzí, typování podezřelých atd. Dalšími příklady neopatrného chování obětí krádeží může být vpuštění cizích osob do bytu, vychloubání se svým majetkem, neuzamykáním automobilu či jízdního kola, nošením peněženky v otevřené nákupní tašce atd.

Policejní statistika ke zjištění počtu obětí krádeží není vhodná, protože vykazovaná čísla logicky nemohou odpovídat skutečnosti. Např. v součtu všech krádeží vykazuje policejní statistika v roce 1997 - 275.812 skutků, ale pouze 14.927 obětí.¹ Ve statistikách soudů a státního zastupitelství nenalezneme téměř žádná viktimologická data.² Z těchto důvodů je třeba upřít pozornost k získání údajů o počtech obětí trestného činu krádeže k viktimologickým průzkumům.

V roce 1996 proběhl v České republice výzkum obětí trestného činu.³ Výzkum si kladl za cíl zjistit, jak velká část populace se stává obětí kriminality, jaké jsou míry viktimizace u vybraných trestných činů a poznat bližší okolnosti, za kterých dochází ke spáchání trestných činů. Dále bylo zjišťováno, jak oběti vnímají svoji viktimizaci, v jaké míře ohlašují trestné činy policii, jaké jsou důvody oznámení (neoznámení) incidentu policii.

V konečné fázi výzkumu byly zpracovány odpovědi 1.469 respondentů. Výzkum se zabýval 11 hlavními formami viktimizace. Konkrétně to byly krádež auta, krádež předmětů z auta, poškození aut, krádež motocyklů, krádež jízdních kol, krádež vloupáním, pokus krádeže vloupáním, loupež, osobní krádež, sexuální incident a napadení včetně vyhrožování. Pro tuto práci je důležité, že převážná část výzkumu byla zaměřena na trestný čin krádeže.

Podle zmíněné publikace se obecně odhaduje, že se policie dozví o 30 % - 40 % spáchaných trestných činů.⁴ Takové odhady vycházejí ze dvou možných způsobů zjišťování skutečné kriminality. První z nich spočívá v dotazování respondentů ohledně trestných činů, kterých se sami dopustili, druhý se opírá o dotazování respondentů na to, jestli se stali oběťmi trestného činu, v jaké míře, jakých trestných činů apod. Tato druhá metoda byla použita ve zmíněném výzkumu. Výsledky podobných výzkumů zpravidla poukazují na neúplnost a nedostatečnost oficiálních policejních statistik. To samozřejmě není problém jen České republiky, např. ve Velké Británii byl v podobných výzkumech zjištěn 4x větší výskyt

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 161.

² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 160.

³ VÁLKOVÁ, J. : Výzkum obětí trestného činu v České republice. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998.

⁴ VÁLKOVÁ, J. : Výzkum obětí trestného činu v České republice. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998. s. 4.

majetkových trestných činů než počet majetkových trestných činů evidovaných v policejních statistikách, přičemž zpravidla nebývají policii ohlašovány drobné krádeže.¹

Ve výzkumu provedeném v České republice v roce 1996 byl konkrétně rozsah viktimizace u vybraných trestných činů zjišťován tak, že respondent odpovídal na otázku, zda se on (u některých trestných činů i člen jeho domácnosti) stal v posledním roce nebo posledních pěti letech obětí výše zmíněných trestných činů. Z mnoha uvedených výsledků uvádím pro tuto práci ty nejzajímavější. V roce 1995 se stalo obětí trestné činnosti 33,3 % respondentů, v letech 1992–1996 se obětí stalo 61,1 % respondentů. V roce 1995 se 12,3 % respondentů stalo obětí trestné činnosti dvakrát a vícekrát, v letech 1992–1996 bylo takto postiženo 26,8 % dotázaných. Přesná čísla, která jsem uvedl výše, tu předkládám pouze pro orientaci, protože jsou v nich započteny i čtyři trestné činy, které nespočívají v krádeži.

Krádeže vloupáním byly zjišťovány pouze do domů a bytů, nikoli do rekreačních objektů. Vzhledem k vysokému počtu těchto objektů v České republice se dá přepokládat i vyšší procento skutečných obětí krádeže vloupáním. Vloupáním bylo za pět let postiženo 6 % respondentů, v roce 1995 to bylo 2,1 % dotazovaných občanů. K obdobným číslům dospěl výzkum i u obětí pokusu krádeže vloupáním. Při krádeži vloupáním byly nejčastěji odcizovány spotřební předměty, vybavení bytu, elektronika (vše po 21 %), následuje finanční hotovost ve 14 % a potraviny v 11 %.

U osobních krádežích (krádeže věcí, které má oběť u sebe, na sobě nebo u krádežích prostých) se stalo obětí takových skutků za pět let 25 % respondentů, v roce 1995 to bylo 10,9 % dotazovaných.

Nejvíce obětí bylo zjištěno u krádeží věcí z automobilu. V pětiletém cyklu to bylo 27,5 %, v roce 1995 - 8,1 % dotázaných. Vysokého počtu dosáhly i oběti krádeže jízdních kol. Těch bylo v letech 1992–1996 z dotazovaných respondentů 22 %, v roce 1995 - 5,6 %. Obětí krádeže automobilu se v roce 1995 stalo 1,3 % respondentů, za 5 let bylo takto postiženo necelých 7 % respondentů.

Za nejnebezpečnější jsou z pohledu obětí považovány krádeže automobilů (59 %), následují krádeže vloupáním (35 %) a krádeže jízdních kol (30 %).

Oběťmi krádeží vloupáním a prostých krádeží jsou častěji ženy, u krádeže motocyklů a věcí z aut jsou častěji postiženi muži. Největší pravděpodobnost, že se člověk stane obětí prosté krádeže, je v jeho v mladším věku, tak do 30 let; pak se pravděpodobnost okradení snižuje.

¹ VÁLKOVÁ, J. : Výzkum obětí trestného činu v České republice. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998. s. 10.

Z hlediska viktimizace prostou krádeží je podle výzkumu z krajů překvapivě nejrizikovější Jihočeský kraj, který je následovaný Prahou, nejméně obětí trestného činu prosté krádeže bylo zjištěno v Západočeském kraji. U vloupání do bytů a domů bylo v letech 1992-1996 zjištěno daleko nejvíce obětí v Praze, s odstupem následoval Severočeský kraj a dále již byly rozdíly mezi kraji minimální.

Protože jiný výzkum obětí trestných činů byl na území ČR proveden již v roce 1992, přičemž byly použity identické výzkumné metody a techniky, mohu na tomto místě porovnat zjištěné výsledky, a to údaje z roku 1991 s údaji z roku 1995. Procenta udávají, kolik procent respondentů se ve výzkumu označilo za oběť daného trestného činu. Podle výsledků výzkumů došlo k nejvýraznějšímu nárůstu u krádeží věcí z aut, a to z 8,0 % na 13,2 %. Dále se výrazněji zvýšil počet krádeží jízdního kola z 4,1 % na 7,5 % a počet prostých krádeží z 7,4 % na 10,9 %. Naopak došlo k vcelku podstatnému poklesu krádeží vloupáním. V roce 1991 se stalo obětí vloupání 4,7 % respondentů, v roce 1995 pouze 2,3 %.

Novější výzkum obětí trestných činů byl v roce 2000 zrealizován v Praze¹. Bohužel údaje zjištěné v tomto výzkumu se velice těžko porovnávají s výsledky předchozího výzkumu, protože ten byl proveden na celém území ČR. Navíc Praha jako velkoměsto se od zbyvajících území ve vykazovaných kriminalistických statistických číslech dosti odlišuje. Již ve výzkumu v roce 1996 byly zjištěny významné rozdíly mezi mírou viktimizace v Praze a celkovou mírou viktimizace v ČR. Tak např. v letech 1992-1996 se stalo obětmi krádeže vloupáním v Praze 13 % respondentů, na území celé ČR pouze 6 %. U krádeže prosté se stalo obětí ve stejném období 31,5 % respondentů v Praze, na území celé ČR 25 % respondentů.

Výzkum v roce 2000 byl proveden na reprezentativním souboru 1.500 osob starších 16 let, a to telefonickým dotazováním. Do celkového výzkumu bylo zahrnuto již 13 trestných činů, já se však na tomto místě zmíním pouze o nejzajímavějších zjištěních pro tuto práci.

Obětí krádeže automobilu se v letech 1996-2000 stalo 15,7 % respondentů (či členů jejich domácnosti), kteří používali automobil pro soukromé účely. V roce 1999 se stalo obětí krádeže automobilu 3,8 % dotazovaných. Nejvyšší zjištěná míra viktimizace byla zjištěna opět u krádeží věcí z automobilů, obětí za období 1996-2000 se stalo 56,1 % dotazovaných vlastníků automobilů a v roce 1999 to bylo 16,5 %. Jen pro porovnání, při celostátním průzkumu v roce 1996 bylo v pětiletém cyklu viktimizováno 28,2 % a v roce 1995 13,2 % vlastníků aut.

¹ MARTINKOVÁ, M.: Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. (www.ok.cz/iksp/docs/285.pdf)

U krádeží vloupáním již nebudu porovnávat výsledky výzkumu v Praze s výsledky celostátního průzkumu z roku 1996. Již z výsledků z roku 1996 vyplynulo, že procentuální podíl respondentů, kteří se stali obětí krádeže vloupání, je jednoznačně nejvyšší v Praze. V pražském výzkumu v roce 2000 bylo navíc ke vloupáním do domů a bytů přiřazeno i vloupání do sklepů, čímž se již tak vysoká míra viktimizace ještě zvýšila. Konkrétně tedy v letech 1996-2000 se stalo obětí vloupání 23,9 % dotazovaných, v roce 1999 to bylo 6,9 % respondentů. (Do výsledků z roku 1999 nejsou patrně zahrnuta vloupání do sklepů, protože ve zdroji jsou u tohoto čísla podtrženy údaje, že se jedná o vloupání do bytu nebo domu.) Obětí krádeže osobních věcí se v letech 1996-2000 stalo 31,5 %, v roce 1999 7,8 % pražských respondentů.

Stejný výzkum jako v Praze proběhl v roce 2000 i v dalších 15 vybraných metropolitních zemích střední a východní Evropy. Na stupnici¹ hlavních měst řazených podle výzkumem zjištěné míry viktimizace se Praha umístila se svým indexem 34,1 % na druhém místě za Tallinem (41,2 %). Nepříznivost tohoto zjištění podtrhuje skutečnost, že průměrná míra viktimizace počítaná ze všech výzkumů činila pouze 26,9 %. V porovnání s ostatními městy byla zaznamenána² vůbec nejvyšší míra viktimizace, a tedy i prvé místo Prahy, ohledně vloupání do obydlí, kde se 6,9 % pražských obyvatel stalo v roce 1999 obětí tohoto druhu kriminality. Nadprůměrná viktimizace byla však v Praze zjištěna i ohledně ostatních majetkových deliktů, jako jsou pokusy o vloupání do obydlí, krádeže automobilů, jízdních kol a krádeže věcí z vozidel.

Nejnovější viktimologický výzkum³ proběhl mezi obyvateli České republiky v roce 2006 a zabýval se viktimizací dotázaných osob během let 2002-2006, zvláště s důrazem na období listopad 2005 až listopad 2006. Výzkum byl proveden v listopadu roku 2006 formou osobních rozhovorů a zahrnuje reprezentativní vzorek 3.082 respondentů starších 15 let. Pro tuto práci je zásadní, že se většina položených otázek opět týkala krádeží. Každý respondent odpovídal na otázku, zda se on sám stal v rozhodných obdobích (jednak v období posledního roku od listopadu 2005 do dne dotazování a jednak v období posledních pěti let před dnem dotazování) obětí krádeže osobního majetku. Dále mu byly položeny otázky, zda se on či člen jeho domácnosti stal v rozhodných obdobích obětí krádeže automobilu, krádeže věcí

¹ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 369.

² KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 369.

³ MARTINKOVÁ, M.: Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty- výsledky viktimologického výzkumu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. (www.ok.cz/iksp/docs/325.pdf)

z automobilů, krádeže motocyklu, skútru nebo mopedu, krádeže jízdního kola, krádeže vloupáním do obydlí (tj. domu, bytu včetně sklepa, nikoli chaty a chalupy) a krádeže vloupáním do chaty či chalupy.

U krádeží automobilů se stalo v letech 2002 až 2006 jejími oběťmi 9,4 % respondentů (nebo členů jejich domácnosti), kteří vlastní motorová vozidla užívaná pro soukromé účely. Odcizení automobilu bylo v 87,8 % případů nahlášeno policii, více jak třetině obětí byl automobil vrácen. V průběhu jednoho roku bylo krádeží automobilu poškozeno 2,8 % respondentů.

Věci ponechané v automobilu byly v pětiletém období odcizeny 30,8 % respondentů (nebo členů jejich domácnosti) vlastnicích automobil. Policii bylo nahlášeno odcizení věcí z automobilů v 63,2 % případů, nespokojených s následnou prací policie bylo celých 47,6 % respondentů. Během jednoho roku od listopadu 2005 do listopadu 2006 byly věci ponechané v automobilu odcizeny 11,7 % respondentů (nebo členů jejich domácnosti) vlastnicích automobil.

24,6 % respondentů (nebo členů jejich domácnosti) vlastnicích jízdní kolo se stalo v letech 2002-2006 obětí krádeže jízdního kola, během jednoho roku (2005-2006) to bylo 9,0 %. Krádež jízdního kola byla nahlášena policii v 64,3 % případů. Z výzkumu vyplynulo, že častějšími oběťmi krádeže jsou obyvatelé měst s více než 20.000 obyvateli (31,5 %), z menších měst a obcí se stalo obětí krádeže jízdního kola 23,1 % respondentů (nebo členů jejich domácnosti) vlastnicích jízdní kolo.

V letech 2002 až 2006 se stalo oběťmi krádeže do obydlí 13,1 % respondentů (nebo členů jejich domácnosti), za rok 2005 to bylo 4,0 % respondentů. Nejčastěji byla odcizena elektronika (17,6 %), finanční hotovost (13,6 %), náradí a zahradnické příslušenství (11,7 %). 14,1 % respondentů uvedlo, že jim při krádeži vloupáním nic odcizeno nebylo. 76,7 % obětí krádeže vloupáním trestný čin oznámilo, nespokojeno s následnou prací policie bylo 40,1 % obětí. Z respondentů, kteří vlastní rekreační objekt, se jich 40,4 % stalo v pětiletém cyklu obětí krádeže vloupáním do rodinných rekreačních chat a chalup. Za období jednoho roku 2005 to bylo 11,3 %. Na policii bylo ohlášeno 83,9 % případů, 40,6 % oznamovatelů nebylo poté spokojeno s prací policie při vyšetřování krádeže vloupáním.

Obětí krádeže osobní věci v letech 2002 až 2006 se stalo 35,8 % respondentů, za období jednoho roku 2005 toto číslo činí 17,8 %. Za krádež osobního majetku byly ve výzkumu považovány takové krádeže, při kterých nebylo uplatněno přímé násilí vůči majiteli věci. Např. se jednalo o kapesní krádeže, krádeže kabelek, peněženky, oblečení, šperků, sportovního vybavení apod., ke kterým mohlo dojít např. v práci, ve škole, v restauraci, ve

sportovním klubu, v dopravním prostředku nebo kdekoli jinde na veřejnosti. Policii ohlásilo krádež osobní věci pouze 38,7 % obětí.

Porovnáním výsledků výzkumu¹ z roku 1996 s výzkumem² z roku 2006 je nutno dojít k závěru, že došlo k více než dvojnásobnému zvýšení počtu respondentů, kteří se stali obětí krádeže vloupáním do domu a bytů. K více než 10 % nárůstu došlo u počtu obětí krádeže osobní věci, k mírnému zvýšení počtu obětí došlo i u krádeží jízdních kol a u krádeží automobilů.

V kapitole 1.2. věnované statistice byly nastíněny problémy vznikající při sestavování policejních statistik. Dále zde bylo uvedeno, že údaje vztahující se k registrované kriminalitě nemohou úplně přesně vystihnout rozsah kriminality skutečné. Řada trestných činů totiž zůstává z nejrůznějších důvodů nenahlášena a zároveň se o nich policie nedozví ani jinými cestami. Ovšem ani výsledky výzkumů obětí trestných činů zřejmě přesně nevypovídají o rozsahu skutečné kriminality. Na rozdíl od policejních statistik se výzkum provádí pouze na malém vzorku obyvatelstva, což i při sebepečlivějším výběru může přinést zkreslené výsledky. Navíc se jedná o průzkumy anonymní, které jsou zcela závislé jen na odpovědích respondentů a nejsou podloženy žádnými fakty. Respondenti tudíž mohou za krádež považovat např. i skutek, který krádeží ve skutečnosti není, nebo mohou v průzkumu z různých důvodů odpovídat nepřesně či zcela nepravdivě. Této problematice se blíže věnuje příspěvek³ z konference nazvané „K problematice obětí trestných činů a k výsledkům výzkumu obětí v České republice“ ze dne 22.10.1998.

Přes shora uvedené problémy týkajících se vypovídající hodnoty výsledných čísel ve výzkumech i v policejních statistikách je možno učinit zajímavý poznatek. Téměř všechny policejní statistiky týkající se krádeží vykazují pokles počtu krádeží v letech 2002 až 2006 oproti letům 1992 až 1996. Citované viktimologické průzkumy však naznačují trend zcela opačný! Toto je zajímavý rozpor a velmi těžko se hledá jeho jednoznačné vysvětlení. I když je zřejmé, že ve viktimologických výzkumech jsou velice pravděpodobně zahrnuty i bagatelní krádeže, které nejsou trestným činem z pohledu trestního práva. K poklesu počtu krádeží od 01.01.2002 dále přispěla i novela trestního zákona č. 265/2001 Sb., která zvýšila hranici škody nikoli nepatrné z částky 2.000,-Kč na částku 5.000,-Kč. Výše uvedené vysvětluje

¹ VÁLKOVÁ, J.: Výzkum obětí trestného činu v České republice. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998.

² MARTINKOVÁ, M.: Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty- výsledky viktimologického výzkumu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007.

³ MUSIL, J.: Metodologické problémy výzkumů obětí trestných činů. In K problematice obětí trestných činů a k výsledkům výzkumu obětí v České republice. Uspoř. K. Kulíšková. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Bílý kruh bezpečí, 1999, s. 34-38.

rozpor dle mého názoru pouze částečně. Obávám se, že ve zbytku může být tento rozpor vysvětlen tím, že ne nepodstatná část obětí již rezignovala na pomoc státu v podobě vyšetření krádeže a vrácení odcizených věcí a raději se smíří se ztrátou odcizené věci, případně se ji pokusí vypátrat bez pomoci orgánů policie.

4. STOPY VZNIKAJÍCÍ PŘI KRÁDEŽÍCH

Kapitola 4.1. Úvod ke kriminalistickým stopám

Tato část je věnována pouze stopám, které po sobě nejčastěji zanechávají pachatelé krádeže vloupáním. Výskyt zanechaných stop při krádežích závisí zejména na způsobu jejich provedení a také na osobě pachatele (jeho znalostech, opatrnosti apod.).

Při krádežích vloupáním vznikají jak stopy materiální, tak stopy ve vědomí lidí. Druhou skupinu stop v této části opomímám, neboť se je jim budu věnovat v části následující. K využití stop ve vědomí lidí totiž slouží některé počáteční i následné vyšetřovací úkony, které budu později podrobněji rozebírat. Na tomto místě pouze naznačím, že při vyšetřování krádeží jsou takovými úkony typicky přijetí oznámení o skutečnosti, že byl spáchán trestný čin, podání vysvětlení (počáteční vyšetřovací úkony), výslech svědků, výslech obviněného, prověrka výpovědi na místě, konfrontace nebo rekognice (zpravidla následné vyšetřovací úkony).

Při krádežích vloupáním vzniká velké množství kriminalisticky relevantních materiálních stop. Vzhledem k rozsahu této práce jsem si vybral k podrobnějšímu popisu pouze šestici druhů těchto stop, které pokládám za nejdůležitější, i když jsem si vědom toho, že se na místech vloupání objevují i jiné stopy. V této části se zmíním o stopách daktyloskopických, trasologických, pachových, biologických, mechanoskopických a o stopách, která vznikají při rozbití tabulového skla. Zejména poslední dva zmíněné druhy kriminalistických stop jsou pro vyšetřování krádeží vloupáním typické. První čtyři druhy stop mají spíše univerzální povahu a bývají využívány při vyšetřování celé škály jiných trestných činů.

Jak jsem již naznačil, na místech spáchání krádeže vloupáním se lze setkat i s jinými druhy stop, než o kterých budou pojednávat následující kapitoly. Opět se jedná o stopy, které nejsou specifické pro krádeže vloupáním, ale o stopy, které po sobě zanechávají pachatelé i jiných trestných činů. Konkrétně se tedy lze setkat při vyšetřování krádeží např. s mikrostopami nebo chemickými stopami.

Příklad¹: *V noci ze 06.07. na 07.07.2007 vnikl pachatel S.M. spolu s dalšími dvěma spolupachateli v obci M. po rozbití skleněných cihel a zadní části zdi do zabezpečené a uzamčené garáže. Zevnitř násilně otevřel vrata a poté odcizil dva motocykly s jejich*

¹ Spis Okresního soudu v Jičíně, sp. zn. 1 T 64/2008

příslušenstvím. Při ohledání na místě činu byla dne 07.07.2007 na skleněných cihlách nalezena a zajištěna mikroskopa (vlákno). Tato mikrostopa však nebyla dle policejního spisu již nijak využita. Dále byla zajištěna a odebrána i chemická stopa (otěr barviva zanechaný na vypáčených palubkách vrat garáže). Tato stopa byla zaslána k odbornému vyjádření ve smyslu § 105 odst. 1 trestního řádu, při kterém bylo zjištěno, že stopa obsahuje světle modrý lak řady C-1000. Získaná analytická data byla uložena v elektronické podobě v archívu OKTE (odbor kriminalistické techniky a expertiz). Dne 04.02.2008 byl při jiné trestné činnosti pachatel S.M. zadržen a následně byly zajištěny i čtyři nástroje, které byly poslány na chemickou expertizu k porovnání s již zajištěnou chemickou stopou. OKTE použil k rozboru optickou mikroskopii, infračervenou spektrometrii a testy chemickými činidly. Bylo zjištěno, že v případně zajištěného páčidla je toto natřeno totožným nitrocelulózovým lakem, jaký byl zajištěn na palubkách z vypáčených garážových vrat.

Objektem zkoumání mohou být také i nalezené dokumenty, texty napsané ručním písmem nebo audio-nahrávky hlasu pachatele.

Kapitola 4.2. Daktyloskopické stopy

Z pohledu kriminalistiky je mimořádně důležitý poznatek, že podle obrazců papilárních linií je možno individuálně identifikovat člověka. Daktyloskopická stopa vzniká při doteku části těla, které je pokryto papilárními liniemi, s různými materiály, jež jsou schopny přijmout a uchovat odraz papilárních linií. Daktyloskopická stopa vzniká různými způsoby, nejčastěji se na vhodný nosič přenesou látka, která se vyskytuje na povrchu papilárních linií. Takovou látkou je typicky lidský pot, který dobře vytváří obrazce papilárních linií na hladkých a pevných materiálech (sklo, kov, hladké dřevo, některé druhy papíru). Kriminalisté se proto při vyhledávání daktyloskopických stop soustředí právě na tyto materiály. Na druhou stranu k uchování daktyloskopických stop, a to nejen těch vytvořených potem, nejsou vhodné hrubé a nasákové materiály.

Daktyloskopické stopy též mohou vzniknout vtiskem příslušné části těla do měkkých hmot. U krádeže vloupáním se mohou takové stopy najít např. na okenním tmelu (tzv. objemové stopy). Jiný způsob vzniku daktyloskopických stop je přenos látky z povrchu jiných

předmětů na papilární linii. Takto vznikají stopy např. na čerstvých nátěrech, na lepících páskách, na vrstvě prachu. Na místě se poté nachází jakýsi negativ daktyloskopické stopy.¹

Při krádeži vloupáním je třeba daktyloskopické stopy vyhledat, zajistit, zkoumat a ohodnotit. Jejich význam spočívá v bezpečném usvědčení podezřelého, kterému byly sejmuty kontrolní otisky prstů, že se nacházel na místě činu krádeže. Pokud se na místě činu najde daktyloskopická stopa, pak díky ní může být identifikován pachatel, jehož otisky prstů jsou již obsaženy v daktyloskopické evidenci. Pokud zůstává pachatel neznámý a stejné otisky (s těmi z místa činu) nejsou ani v daktyloskopické evidenci, mohou takové stopy sloužit alespoň k zařazování jednotlivých krádeží do sérií.

Daktyloskopické stopy jsou na místech krádeží vloupáním nacházeny poměrně často. Z těchto stop lze často vyčíst způsob provedení krádeže. Někteří pachatelé, zvláště ti již daktyloskopovaní, se snaží zabránit vzniku stop nošením rukavic. To je vůbec nejčastější způsob zabraňování vzniku daktyloskopických stop při krádežích vloupáním.

Příklad²: Pachatel série vloupání do bytů v Plzni a okolí důsledně používal při svých krádežích rukavice. I díky tomu se mu podařilo unikat policii více než dva roky. Nakonec však byl přece jenom dopaden pachatel J.L. Prokázat mu ale jednotlivá vloupání bylo bez daktyloskopických stop velice složité. V souhrnu byl usvědčen celkově ze 71 krádeží vloupáním. Kdyby ovšem J.L. rukavice nepoužíval, možná by bylo již tak ohromné číslo ještě vyšší.

Daktyloskopické stopy se vyhledávají při vyšetřování krádeží vloupáním na předmětech, které tvoří prostředí trestného činu, tedy na zařízení bytu, domu apod. Konkrétně to jsou nejčastěji dveře, okna, stěny, vybavení domácnosti apod. Daktyloskopické stopy se nalézají také na nástrojích pachatele (páčidla, paklíče, dopravní prostředky) a na odcizených věcech.

Vyhledávání daktyloskopických stop probíhá zpravidla při ohledání místa činu. Při takovém ohledání je třeba dbát na to, aby nedocházelo ke vzniku nových daktyloskopických stop při práci policistů na místě činu, čemuž lze zabránit používáním rukavic. Nejdříve se vyhledávají viditelné daktyloskopické stopy, teprve potom se přejde k vyhledávání stop latentních. Při vyhledávání stop je třeba pracovat obezřetně, aby se daktyloskopická stopa neznehodnotila a aby nebyly zničeny či poškozeny ani stopy další.

¹ HLAVÁČEK, J., PROTIVENSKÝ, M. :Praktická kriminalistika. 1. vyd. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky 2007. str. 67

² HERGER, J.: Bytař. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 3, s. 117-121.

Nalezené stopy jsou očíslovány, zadokumentovány, vyfotografovány a na plánu místa činu se vyznačí místo jejich nálezu. Zajištění daktyloskopických stop se uvede do protokolu o ohledání místa činu. K vyhledávání latentních stop je důležitý správný odhad místa jejich výskytu. Taková místa pak jsou vhodně nasvětlována a potírána speciálními jemnými daktyloskopickými prášky. Dále mohou být daktyloskopické stopy zviditelňovány chemickými metodami, laserem.

Při ohledání nelze zpravidla přesně určit, zda nalezená stopa souvisí s trestným činem či nikoliv, proto se zásadně zajišťují všechny nalezené stopy. Důležité je také odebrat kontrolní otisky lidem, kteří se na místě činu normálně zdržují a jejichž přítomnost s trestnou činností velice pravděpodobně nesouvisí. Takové osoby jsou zkráceně nazývány domácími osobami, přičemž jejich otisky se na místě činu předpokládají.

Příklad¹: Dne 21.04.2009 došlo ke vloupání do sklepní kóje v obci J., při kterém pachatel pilkou na železo přerézal oko visacího zámku. Při ohledání místa činu byly na dveřích sklepní kóje v blízkosti petlice zajištěna daktyloskopická stopa – otisk prstu. Zároveň byly pořízeny srovnávací otisky osoby podezřelé a také majitelky sklepní kóje V.D. Porovnáním daktyloskopických stop byla zjištěna vzájemná shodnost sejmuté stopy s kontrolními otisky domácí osoby V.D. Daktyloskopická stopa proto byla z dalšího zkoumání vyřazena.

Po vyhledávání a zadokumentování daktyloskopických stop dochází k jejich zajištění. Nejznámější a nejpoužívanější technikou snímání otisků prstů je technika poprášení². Kriminalisté při ní jemným štětečkem nanášejí speciální prášek (např. umletý hliník) na hladké povrchy, kterých se mohl pachatel dotknout. Nanášený prášek přitom ulpívá na odparcích potu, které na povrchu zůstaly po zpocených papilárních liniích. Pro zvýraznění otisků zachycených na zbarvených površích lze použít barevné prášky. Poprášená stopa se následně daktyloskopickou fólií snímá z povrchu. Takto zviditelněné stopy se zároveň také fotografují. Stopy plastické se odlévají, nejčastěji pomocí speciálních silikonových kaučuků. Daktyloskopické stopy nalezené na menších předmětech se mohou zajistit tak, že jsou ke zkoumání předkládány přímo s jejich nositeli, zde je třeba dát pozor, aby se při převozu na speciální pracoviště (odbory kriminalistické techniky a expertiz) stopy nepoškodily.

Daktyloskopické stopy zajištěné na místě činu se následně porovnávají s otisky podezřelých osob, domácích osob a s otisky, které již byly daktyloskopicky evidovány. K vyhodnocení daktyloskopických stop dochází na specializovaných policejních pracovištích,

¹ Spis Okresního soudu v Jičíně, sp. zn.: 8 T 31/2009.

² PLATT, R.: Místo činu. Praha: Slovart, s.r.o., 2005, str. 18

kteřá ve smyslu § 105 odst. 1 věta první trestního řádu podávají dožadujícím orgánům odborná vyjádření z oboru kriminalistiky, odvětví kriminalistické daktyloskopické expertizy. Vlastní vyhodnocování stop probíhá podle akreditovaných metod, častá je např. daktyloskopická komparační geometrická analýza otisků. K vyhodnocování se používají speciálně vyvíjené daktyloskopické komparátory. Aby byla v České republice daktyloskopická stopa považována za upotřebitelnou k individuální identifikaci, musí vykazovat 10 a více charakteristických znaků – tzv. markantů¹. V zahraničí se minimální počet markantů nutný k individuální identifikaci liší. Jak je uvedeno v jedné populárně naučné publikaci², ve Velké Británii se tradičně požaduje vyhledání 16 shodných znaků mezi zkoumanými otisky. Ve Francii 12 znaků (specificky v Paříži 17), v Austrálii a na Novém Zélandě 12 shodných znaků. V Turecku k prokázání individuální identifikace stačí 8 znaků, v Indii podle jednotlivých států 6 – 12 znaků. Ve Spojených státech amerických se již upustilo od ustáleného minimálního počtu shodných markantů.

Policie ČR v současné době používá automatizovaný daktyloskopický identifikační systém (AFIS), který obsahuje i databázi daktyloskopických stop z dosud neobjasněných trestných činů a také databázi otisků prstů a dlaní již daktyloskopovaných osob. Do žádné databáze nejsou zanášeny otisky tzv. domácích osob. Tyto otisky jsou buď vráceny nebo zničeny. Kriminalistický ústav Praha vede ústřední daktyloskopickou sbírku, další sbírky jsou vedeny Policií ČR v rámci jednotlivých krajů. Centrální registr pro celou Českou republiku obsahoval již v roce 2006 přibližně půl milionu daktyloskopických karet s otisky prstů osob a okolo 20.000 stop z míst dosud neobjasněných trestných činů.³

Význam daktyloskopických stop v kriminalistice je obrovský. Díky nim se podaří objasnit velké množství případů.

Příklad⁴: Díky otiskům svých papírných linií byl odhalen sériový zloděj vzácných knih z knihoven a archivů. Vystupoval pod falešnými jmény a na jeho pravou identitu se přišlo díky daktyloskopickým stopám, které zanechal ve studovnách. Jeho otisky totiž již byly evidovány v policejní daktyloskopické evidenci. Pachatel nemohl vzniku těchto stop zabránit, protože používáním rukavic ve studovnách by jistě vzbudil podezření.

Nezvrátlost daktyloskopických stop jako usvědčujících důkazů si uvědomují i samotní pachatelé.

¹ MUSIL, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2001, str. 133

² ERZINGLIOGLU, Z.: Forenzní metody vyšetřování. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri 2008, str. 68

³ HLAVÁČEK, J., PROTIVENSKÝ, M.: Praktická kriminalistika. 1. vyd. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky 2007. str. 215

⁴ ZAHÁLKA, J.: Studující profesor. Kriminalistický sborník, 2003, roč. 47, č. 1, s. 54-56.

Příklad¹: Byl popsán případ sériového pachatele vloupání, který po příkladné spolupráci s policií v přípravném řízení, všechna vloupání před soudem popřel, až na ty, při kterých byly zajištěny jeho daktyloskopické stopy.

Kapitola 4.3. Trasologické stopy

Mezi trasologické stopy jsou v kriminalistice řazeny stopy obuvi, stopy lidské chůze, stopy bosých nohou (pokud se takové stopy nemohou využít v rámci daktyloskopie), dále stopy dopravních prostředků včetně lyží a saní (s výjimkou dopravních prostředků kolejových), stopy zvířecích nohou, stopy zanechané částmi lidského těla nepokrytými papilárními liniemi, stopy vytvořené oděvem a také stopy vzniklé jako důsledek přemístování předmětů. Je samozřejmé, že všechny výše zmíněné stopy mohou být zanechány na místě činu krádeže či v jeho okolí, ovšem v této práci se stručně zmíním pouze o čtyřech druzích trasologických stop, které vznikají v souvislosti s krádežemi vloupáním nejčastěji. Konkrétně se budu věnovat stopám obuvi, stopám lidské chůze, stopám dopravních prostředků a také stopám, které jsou vytvořeny rukavicemi.

Význam trasologických stop spočívá zejména v možnosti skupinové identifikace objektu, který takovou stopu vytvořil, ideálně v jeho identifikaci individuální. Nutno ovšem již na začátku podotknout, že u trasologických stop dochází k individuální identifikaci poměrně zřídka, častěji se podaří identifikovat objekt pouze skupinově. Trasologické stopy mají mimo to i význam kriminalisticko taktický.

K vyhledávání trasologických stop dochází typicky v rámci ohledání místa činu. Vyhledávání viditelných trasologických stop nečiní výraznějších potíží, jen je třeba místo činu pečlivě prohlédnout a postupovat tak, aby stopy (a to nejen trasologické) nebyly znehodnoceny. Trasologické stopy mohou být ovšem i latentní, jsou jimi např. stopy na kobercích nebo stopy vytvořené slabou vrstvou prachu. Ke zviditelnění těchto stop se používá zejména šikmé osvětlení, daktyloskopická fólie či elektrostatická metoda. První dva způsoby jsou poměrně nenáročné, třetí způsob spočívá v použití speciální černé fólie, která je elektricky vodivá. Ta se přiloží na trasologickou stopu a poté se do fólie pustí vysoké elektrické napětí. Tím se částičky tvořící dosud latentní stopu přenesou na fólii. Tak samozřejmě dochází nejen ke zviditelnění trasologické stopy, ale zejména k jejímu zajištění. Tato metoda se používá zejména ke snímání stop z koberců.

¹ PLHÁK, J., BUJAK, A.: Prověrka faktů - důležitý důkaz při vyšetřování krádeží vloupáním. Kriminalistický sborník, 1997, roč. 47, č. 9, s. 327-330.

Trasologické stopy vzniklé při krádežích se dělí do dvou hlavních skupin, a to na stopy dvojrozměrné a trojrozměrné. Trojrozměrné stopy bývají většinou dobře viditelné, typicky se vyskytují v jemném a tvárném blátě nebo v zemině či ve sněhu. Takové nosiče stop jsou vhodné k zajištění a zkoumání, protože dobře drží tvar stopy. Naopak kriminalisticky nevýhodné jsou stopy v hrubých a nesoudržných materiálech. Z dvojrozměrných stop je nejvýhodnější zajistit stopy, které se vyskytují na hladkých a rovných materiálech.

Pokud se nalezne více stop obuvi za sebou, které tvoří tzv. pěšinku chůze, je možno přistoupit k zajištění a zkoumání všech těchto stop v jejich souhrnu, protože ze vzájemné polohy a vzdálenosti stop je možné odvodit kriminalisticky relevantní informace (např. počet osob, rychlost chůze atd.).

Pokud mezi vyhledáním a zajištěním trasologické stopy musí dojít z nejrůznějších důvodů k časové prodlevě, je nutné takovou stopu ochránit před nepříznivými povětrnostními vlivy, které by mohly stopu poškodit. Proto se stopy zpravidla přikrývají nepromokavými materiály. Vyhledávají se nejen zřetelné stopy obuvi, pneumatiky apod., ale i fragmenty takových stop, i v nich mohou být obsaženy kriminalisticky cenné informace. Již při vyhledávání se průběžně hodnotí technická a taktická hodnota trasologických stop. V případě výskytu většího množství trasologických stop lze doporučit, aby byly všechny stopy fotograficky zajištěny, ale např. k odlévání použít pouze ty, u kterých je předpoklad, že mohou obsahovat specifické znaky. Jaké stopy se takto zajistí, o tom zpravidla rozhoduje kriminalistický expert – trasolog.

Po vyhledání se přistupuje k samotnému zajištění stop. Trasologické stopy se často zajišťují fotograficky. Stopy se zpravidla fotografují z bodu kolmo nad nimi, aby nedocházelo k jejich zkreslení a vždy s přiloženým milimetrovým měřítkem. Fotograficky se stopy zadokumentují i tehdy, když dochází následně i k jinému způsobu jejich zajištění. Dvojrozměrné stopy zobrazené na vhodném nosiči (noviny, sklo) se mohou zajistit in natura. Hladké stopy se často zajišťují pomocí daktyloskopické fólie. Po jejich sejmutí se doporučuje stopy ihned vyfotografovat, protože vlhká želatinová vrstva daktyloskopické fólie může stopu následně pozměnit. K zajišťování trojrozměrných stop slouží jejich odlévání z původní stopy. K vytvoření odlitku se používá sádra nebo speciální silikon. Nejdříve je však povrch stopy zpevňován nástřikem tenké vrstvy plastické hmoty, např. látkou Akutol. Rozprášený Akutol vytvoří na povrchu stopy tenký a pevný povlak, který zpevní povrch stopy a umožní její následující zajištění odlitím.¹ Dále je také možné použít roztok šelaku v lihu, gummy v benzolu,

¹ CHMELÍK, J.: Rukověť kriminalistiky. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2005. str. 121

celuloidu v acetonu apod.¹ Při odlévání objemových stop ve sněhu se doporučuje do roztoku sádry a vody přidat z důvodu zahřívání sádry při tuhnutí malé množství soli (asi 5 gramů na 300 ml vody)², aby se zkrátila doba tuhnutí sádry ve stopě kvůli nežádoucímu tání sněhu, který vytváří tvar stopy.

Po obecném výkladu o vyhledání a zajišťování trasologických stop se nyní zaměřím na zkoumání a význam jednotlivých druhů trasologických stop.

U zajištěných trasologických stop **obuvi** se zjišťuje skupinová příslušnost obuvi, která stopu vytvořila. Ze stopy se získávají informace o délce, šířce obuvi, o vzoru podešve, k jakému účelu obuv slouží, jestli se jedná o obuv pánskou atd. K určení skupinové příslušnosti obuvi se používají speciální katalogy. V Kriminologickém ústavu v Praze se používá centrální katalog podešví tuzemské i zahraniční výroby (TRASIS). Seznam otisků stop, jako je také např. americký SICAR³, umožní také praktické srovnání otisků bot s otisky nalezenými na jiných místech činu.

Příklad⁴: Při vyšetřování vloupání do stavby rodinného domu, ke kterému došlo dne 18.01.2009 v obci H., byla před vypáčenými dveřmi při ohledání místa činu nalezena ve sněhu trasologická stopa v podobě otisku podešve obuvi. Tato stopa byla vyhodnocena jako stopa odrážející otisk podešve obuvi, která je vedena v katalogu TRASIS pod číslem 3085. Díky tomu byla rychle zjištěna přesná podoba obuvi, která vytvořenou trasologickou stopu odrazila.

Kriminologicky nejvýhodnější, byť ne tak častá, je situace, že se ve stopě obuvi podaří nalézt určitý specifický znak, podle kterého je obuv individuálně identifikovatelná. Specifické znaky vznikají např. při opravě obuvi, díky výrobní vadě či vlivem dlouhodobého používání bot.

Při krádežích vloupáním mohou být stopy obuvi vyhledány a zajištěny na poměrně neobvyklých místech, např. na poškozených dveřích, na okenních parapetech apod.

Ke krádežím vloupáním se často používá **automobil**, který slouží k příjezdu pachatele na místo činu a k odvozu odcizených věcí. Ze zkoumání jím zanechaných trasologických stop

¹ CHMELÍK, J.: Rukověť kriminalistiky. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2005. str. 121

² HLAVÁČEK, J., PROTIVENSKÝ, M.: Praktická kriminalistika. 1. vyd. Praha: Kriminologický ústav Praha Policie České republiky 2007. str. 100

PORADA, V.: Kriminalistika. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o. 2001, str. 231

³ CHMELÍK, J.: Rukověť kriminalistiky. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2005. str. 121

⁴ PLATT, R.: Místo činu. Praha: Slovart, s.r.o., 2005, str. 21

⁴ Spis Okresního soudu v Jičíně, sp. zn. 8 T 17/2009.

se zjišťují údaje např. o šíři pneumatiky, jejím obvodu, rozvoru nebo rozchodu automobilu. Kriminálníisté se na základě svých vědomostí a také s pomocí speciálních katalogů snaží určit, jaký typ automobilu byl ke krádeži vloupáním použit. Opět spíše výjimečně je možno automobil individuálně identifikovat podle jím vytvořených stop, neboť k tomuto je nutné specifické poškození běhounu pneumatiky. Ze stop se dají získat i kriminalisticko taktické informace, např. jakým směrem auto odjíždělo.

K individuální či skupinové identifikaci slouží i stopy zanechané **lidskou chůzí**. Jejich zkoumáním je možno odvodit pravděpodobnou výšku pachatele, jeho charakteristickou chůzi apod. Je ale nutné mít na paměti, že pachatel může styl své chůze i předstírat.

Při krádežích jsou pachatelé často používány **rukavice**, neboť zabraňují vzniku daktyloskopických stop. Rukavice ovšem také zanechávají na místě činu plošné či objemové stopy. Na jejich základě však k individuální identifikaci rukavice dochází jen velice vzácně. To přichází v úvahu pouze tehdy, pokud se na rukavici vyskytují určité specifické znaky. Z tohoto důvodu mají otisky rukavic význam spíše kriminalisticko taktický.

K individuální identifikaci původců trasologických stop je zapotřebí porovnat otisky zanechané na místě činu s kontrolními otisky. Kontrolní otisky se vytvářejí např. obuví podezřelého nebo jsou vytvořeny vytypovanými pneumatikami (často se k tomuto účelu používá daktyloskopická čern). Také se mohou porovnávat stopy zanechané na místě činu s trasologickými stopami, které byly již dříve nalezeny při vyšetřování jiných trestných činů. Tímto způsobem mohou být zatím neobjasněné trestné činy zařazeny do série.

Policie ČR využívá shora uvedený identifikační systém TRASIS, který se skládá ze sbírky stop z míst trestných činů a z katalogu vzorů podešví a obuvi. Kriminalistický ústav Praha vede celorepublikovou virtuální sbírku podešví a obuvi. Dále jsou vedeny policií též jednotlivé krajské sbírky.¹

Trasologické stopy patří k těm nejčastějším, které po sobě pachatelé zanechávají na místě činu krádeží. Ne vždy však jejich relativní četnost na místě činu pomůže k objasnění krádeže.

Příklad²: Při sérii sedmi vloupání do kostelů v okrese Jičín, byly na pěti místech činu zajištěny stopy obuvi pachatelů. Nejčastěji byly nalezeny na oltářích a na kamenných dlaždicích před nimi. Bohužel ani z jedné zajištěné stopy se nepodařilo získat potřebné informace, které by vedly k objasnění vloupání. Ve třech případech se odebrané trasologické

¹ HLAVÁČEK, J., PROTIVENSKÝ, M. :Praktická kriminalistika. 1. vyd. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky 2007. str. 213, 214.

² Spis Okresního soudu v Jičíně, sp. zn. 1 T 6/1997.

stopy vůbec nehodily ani ke skupinové identifikaci. Kriminalistickým expertem bylo pouze konstatováno, že jsou stopy málo zřetelné a nelze určit, čím byly vytvořeny. Ve zbylých dvou případech byly zkoumáním stop získány pouze málo specifické informace. Byla zjištěna velikost boty, skutečnost, že podešev obuvi je monolitní, poznatek že po obvodu podešve jsou vykrojené špalíky a že se jedná o pánskou obuv. Zajímavé na případu bylo, že ani po zadržení pachatelů nebyly (podle soudního spisu) takto získané informace nijak využity, a to přesto, že vyšetřování trvalo poměrně dlouhou dobu a obžaloba byla postavena zejména na výpovědích samotných obviněných.

Kapitola 4.4. Pachové stopy

Pachové stopy jsou poměrně často využívány při vyšetřování trestného činu krádeže. Jejich hlavní význam spočívá v usvědčení pachatele z jeho přítomnosti na místě činu krádeže nebo z jeho kontaktu s nějakým předmětem. Pro vyšetřování krádeží vloupáním se z pachových stop využívají téměř výlučně pouze pachové stopy člověka. Zkoumáním a identifikací osob a věcí podle pachu se zabývá kriminalistická odorologie.¹

Pachem se rozumí plynná látka, která je při určité koncentraci schopna vyvolat čichový vjem člověka nebo zvířete a nebo odezvu analytického přístroje. Vznik pachových stop souvisí s tím, že látky uvolňují ze svého povrchu atomy a molekuly a tyto částice i nadále charakterizují složení oněch látek.

Zdrojem tělesného pachu člověka je zejména pot a dech. Ostatní zdroje lidského pachu nejsou v kriminalistice využívány. Jednoznačně nejdůležitějším zdrojem tělesného pachu pro kriminalistické účely je pot. Pro něj je charakteristické, že člověk jeho vylučování nemůže eliminovat a také to, že na jeho základě může dojít k individuální identifikaci člověka. Tento poznatek ovšem zatím vyplývá pouze z chování některých zvířat. V České republice se k tomuto účelu používají psi (v některých zemích jsou využíváni k individuální identifikaci člověka podle jeho pachu např. i lvi²). Člověk sám není schopen jednotlivce dle tělesného pachu identifikovat a zatím se ani nepodařilo vyvinout laboratorní metodu, která by kýženého výsledku jednoznačně dosáhla. Na druhou stranu je ale také vysoce pravděpodobné, že se lidský pach v průběhu života mění, může být také ovlivněn např. nemocí, kouřením, používáním deodorantů apod.

¹ MUSIL, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2001, str. 173

² PORADA, V.: Kriminalistika. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o. 2001, str. 216

Pachové stopy vznikají při krádežích vloupáním především tak, že se pot pachatele přenesou na různé předměty, např. na nástroje použité ke vloupání nebo na předměty, kterých se pachatel na místě činu dotkl (např. klika dveří). Pachové stopy se mohou vyskytovat i bez pevných nosičů, tedy ve vzduchu. U těchto stop je ale hlavní problém v tom, že jsou velice nestálé, a tak mohou být zajištěny zásadně pouze v uzavřeném prostředí.

Vyhledávání pachových stop je dosti náročnou činností, je proto zpravidla vykonávána kriminalistickým technikem nebo policejním psovodem. Pachové stopy jsou latentní, nelze je ani zviditelnit. Policisté proto musí typovat místa, kde by se mohla taková stopa vyskytnout. Těmito místy jsou zejména povrchy předmětů, o kterých se dá soudit, že se jich pachatel dotkl, nebo předměty v jejichž těsné blízkosti se pachatel po delší čas zdržoval.

Jelikož jsou pachové stopy velmi nestálé, musí se vyhledat a zajistit okamžitě jako jeden z prvních úkonů při ohledání místa činu, hned poté, co bylo místo vizuálně prozkoumáno. Při vyhledávání pachových stop je třeba postupovat nanejvýš opatrně, aby se stopy neznehodnotily, např. vlastním pachem vyhledávajícího.

Při vyšetřování krádeží vloupáním jsou pachové stopy typicky vyhledávány v okolí poškozeného zámku, na nábytku, který byl pachatelem prohledán, nebo na okrajích otvoru, kterým pachatel do objektu vnikl. Ideálně se pachové stopy zajišťují na kovových materiálech, na skle, dřevě, umělé hmotě. Z takových nosičů se získávají kvalitní pachové stopy. Protokol o snímání pachových stop tvoří přílohu protokolu o ohledání místa činu. Vyhledané pachové stopy musí být očíslovány.

Příklad¹: Dne 23.07.2008 vnikl obviněný A.P. po vypáčení branky na pozemek u chaty v obci C. Následně urazil visací zámky u vstupních dveří do chaty a do dílny. Z chaty vytlačil na pozemek zahradní traktůrek v hodnotě 45.000,-Kč, který připravil k odvozu. Poté se pachatel A.P. spolu s další osobou R.T. vydali pro nedaleko odstavený automobil, kterým by traktůrek odvezli. Podezřelého jednání si všiml soused, který zavolał policii. Kriminalisté se po příjezdu k místu činu zaměřili na zaparkované auto, ve kterém seděli A.P. s R.T. Těmto mužům byly z boku odebrány srovnávací pachové konzervy. Při ohledání vlastního místa činu byla z volantu zahradního traktůrku sejmuto otisk pachové stopy. V odborném vyjádření Policie ČR – Skupiny kynologie byla následně potvrzena pachová shoda mezi pachem srovnávací pachové konzervy pachatele A.P. a otiskem pachové stopy na volantu traktůrku.

¹ Spis Okresního soudu v Jičíně sp. zn. 8 T 80/2008

Pokud se podaří pachatelovu pachovou stopu vyhledat a zajistit v krátké době po krádeži a je-li na místě činu zároveň k dispozici služební pes, pak je možno takovou stopu využít k pronásledování pachatele po „horké stopě“.

Zajištění pachových stop v případě, že se takové stopy vyskytují pouze ve vzduchu, se provádí prostým nasátím vzduchu, typicky do tzv. injekční stříkačky. Mnohem častěji jsou pachové stopy snímány z pevného nosiče. K jejich zajištění se v současné době používá textilní tkanina aratex¹. Ta se přiloží např. na nástroj použitý ke vloupání, obalí se alobalem, aby nedocházelo k úniku pachové stopy. Jelikož má aratex výborné absorpční vlastnosti, pach je do tkaniny postupně nasáván. Po určité době (zpravidla po půl hodině, v případě nižší koncentrace pachové stopy musí být tato doba delší) se aratex přemístí sterilními nástroji do speciální sklenice, čímž se vlastně vytvoří pachová konzerva. Pro vytvoření pachové stopy stačí velice malé objemové množství částic, které je nositelem pachu. Např. lze vytvořit pachovou konzervu i z pachové stopy, která se vyskytuje na jediném lidském vlasu s vlasovým váčkem - cibulkou.

Jelikož při krádežích vloupáním slouží pachové stopy zejména k prokázání přítomnosti pachatele na místě činu, odebírají se důvodně podezřelým osobám srovnávací pachové konzervy. K odebírání srovnávací pachové stopy se vyjádřil Ústavní soud České republiky svým nálezem ze dne 04.03.1998, I. ÚS 394/97, když judikoval², že „*možnost odebrání pachové stopy lze dovozovat z ustanovení § 114 odst. 2 trestního řádu, podle něhož je-li k důkazu třeba provést zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotní pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví. S ohledem na povahu úkonu (odběr pachové stopy) není nezbytné v tomto případě trvat na tom, aby odběr provedl lékař nebo zdravotnický pracovník.*“

Otázka možnosti udělit pořádkovou pokutu za odmítnutí součinnosti obviněného při sejmutí srovnávací pachové stopy však nebyla v judikatuře českých soudů v prvním desetiletí 21. století řešena jednoznačně. Tuto nejednotnost se pokusil nejdříve svým nálezem³ ukončit Ústavní soud, když v roce 2006 judikoval takto: „*Byla-li uložena pokuta orgánem veřejné moci obviněnému, protože tento odmítl součinnost v poskytnutí důkazu, který jej mohl usvědčovat (odmítl tak právě proto, aby proti sobě neposkytl věcný důkaz – sejmutí srovnávací pachové stopy), byl tímto postupem založen ústavně nepřípustný způsob*

¹ STRAUS, J. a kolektiv: Kriminální technika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.2005, str. 176

² Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 04.03.1998, sp. zn. I. ÚS 394/97, 28/1998 USn.

³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 22.06.2006, sp. zn. I. ÚS 671/05, 41/2006 Usn.

vynucování součinnosti stěžovatele, a to na základě takové interpretace trestního řádu, která ponechává mimo pozornost kautely obsažené v Listině a v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Předmětná ustanovení trestního řádu měla být interpretována ústavně konformním způsobem, tj. tak, aby nedocházelo k porušování zákazu sebeobviňování. Uložení pořádkové pokuty tak bylo v dané věci protiústavní, a bylo tedy povinností státního orgánu toto pochybení napravit zrušením rozhodnutí, jímž byla uložena.“

Obdobně se Ústavní soud vyjádřil i ve svém dalším nálezu¹ v roce 2007. Tento nález ovšem nebyl rozhodujícími soudci akceptován jednomyslně a stejně jako nálezu předcházejícímu mu bylo např. vytýkáno, že „*obecná úvaha, obsažená v právní větě nálezu, totiž že orgány činné v trestním řízení prý nesmějí používat důkazní materiály získané donucením nebo nátlakem, proti vůli obviněného, je pro trestní řízení naprosto nepřijatelná a její prosazování by bylo s to zcela paralyzovat účinné potírání kriminality.*“²

Odebrání srovnávací pachové stopy totiž pro obviněného není jednáním, kterým by se sebeobviňoval, ale představuje pouze úkon, který je obviněný povinen pasivně strpět. Proto lze toto pasivní jednání vynutit uložením pořádkové pokuty či přiměřeným fyzickým donucením. Jinak by totiž ústavní právo nepřispívat k vlastnímu obvinění (čl. 37 odst. 1, čl. 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod) umožňovalo obviněnému či podezřelému, aby se vyšetřovacích úkonů (tedy i těch, u kterých pouze pasivně strpí úkony sloužící k jeho usvědčení) prakticky vůbec nezúčastňoval.

Ústavní soud se dne 30.11.2010 odchýlil svým stanoviskem pléna od svého názoru vysloveného ve shora uvedeném nálezu sp. zn. I. ÚS 671/05, když judikoval, že „*na úkony dle § 114 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, spočívající v sejmutí pachové stopy, odebrání vzorku vlasů a bukalního stěru, jejichž cílem je získání objektivně existujících důkazů pro forenzní vyšetření, a které nevyžadují aktivní jednání obviněného či podezřelého, ale toliko strpění jejich provedení, nelze pohlížet jako na úkony, jimiž by byl obviněný či podezřelý donucován k ústavně nepřípustnému sebeobviňování. K zajištění součinnosti obviněného či podezřelého při opatřování těchto důkazů je tudíž možno užít zákonných donucovacích prostředků.*“³

Toto stanovisko pléna (které však nebylo přijato jednomyslně) považují za správné a v souladu se zájmem společnosti na tom, aby byly trestné činy objasněny a jejich pachatelé

¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23.05.2007, sp. zn. III. ÚS 655/06.

² MUSIL, J.: Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare). Kriminalistika, 2009, roč. 42, č. 4 (www.mvcr.cz/clanek/zakaz-donucovani-k-sebeobvinovani-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare.aspx)

³ Stanovisko Pléna Ústavního soudu ze dne 30.11.2010, Pl ÚS – St. 30/10.

dle zákona spravedlivě potrestáni, bez toho aniž by bylo zasahováno do občanských práv obviněných či podezřelých v míře, která by převyšovala výše uvedený zájem společnosti.

Srovnávací pachová konzerva je odebírána ve smyslu § 114 odst. 2 trestního řádu a Závazného pokynu Policejního prezidenta č. 52/2007. Zde je také nutno postupovat se vší opatrností, aby např. nedošlo k přenosu pachových stop mezi podezřelými, k tomu může dojít i třeba dotknutím se stejné kliky dveří apod. Osoba, která snímala otisk pachové stopy, nesmí snímat srovnávací pachovou konzervu ke stejnému případu. Sejmuté otisky pachových stop nebo srovnávací otisky se uloží do sterilní bezpachové konzervy a ta je odeslána na specializovaná policejní pracoviště k vyhodnocení. O odebrání srovnávací pachové stopy je potřeba vyhotovit protokol podle § 55 odst. 1 trestního řádu. Tento úkon nestačí zachytit pouze formou úředního záznamu, jak bylo judikováno v nálezu Ústavního soudu č. 2168/2007 ze dne 30.04.2008¹. Zajištěné pachové stopy se evidují ve sbírkách vedených na úrovni jednotlivých krajů a uchovávají se podle závažnosti trestné činnosti, maximálně po dobu 2-3 let.

Pachové stopy mohou být využívány i k zařazení neobjasněných krádeží do sérií, či k porovnání nalezené pachové stopy se stopami již zajištěnými policií.

V praxi se v současné době využívají k porovnávání pachových stop speciálně cvičení psi, zpravidla němečtí ovčáci, přičemž preferovány jsou feny, neboť nereagují na skutečnost, že se na místě činu mohla v minulosti hárat jiná fena. Schopnost psů určovat totožnost osoby podle pachu je nutné nejdříve otestovat. U Rotterdamské policie se používá následující postup². Nejdříve je psovi předložen k očichání kus látky, kterou předtím měla osoba X v ruce. Tato osoba se poté osprchuje, přičemž užije určitý druh mýdla. Stejný druh mýdla užije ke sprchování i větší počet dalších lidí. Poté se všichni obléknou do stejných oděvů, které byly vyprány v totožném pracím prášku. Všichni figuranti se poté postaví do kabinek, přičemž zástěny psovi zabraňují, aby je mohl spatřit. V pokusné místnosti se rovněž uvedou do chodu ventilátory. Následně do místnosti přivede psůvod psa. Psůvod nikdy nesmí vědět, která pokusná osoba původně v ruce držela srovnávací kus látky. Pes je poté veden před kabinkami, přičemž na znamení, že rozpoznal stejný pach látky a figuranta, se před jednou z kabinek zastaví a zašteká. Poté se pes odvede z místnosti, figuranti si v kabinkách vymění místa a pokus se opakuje. K dalšímu ověření schopností psa všichni figuranti včetně osoby X namačkají útržek nové látky do sklenice, pes poté určuje sklenici, která obsahuje totožný pach s pachem původní látky. Nakonec se sklenice s novou látkou osoby X vyřadí a pes při novém

¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 30.04.2008, sp. zn. II. ÚS 2168/07, 82/1998 USn.

² ERZINGLIOGLU, Z.: Forenzní metody vyšetřování. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri 2008, str. 73

poznávání nesmí označit žádnou sklenici. Pokud pes uspěje i u této zkoušky, považuje se způsobilého k určování individuální identifikace podle pachových stop.

Vlastní pachová zkouška je úkonem před soudem neopakovatelným, proto musí být zadokumentována protokolem, jehož přílohou bývá i grafická dokumentace, fotodokumentace a občas i videodokumentace výsledků jednotlivých srovnání pachových stop. Při srovnávání pachových stop se musí nejdříve vyloučit tzv. náhodná zajímavost pachových konzerv. To se provádí tak, že se umístí otisk pachové stopy pro pozdější srovnání před otisk cvičný a psovi se dá nasát odpovídající cvičná pachová konzerva. Pes nesmí při tomto pokusu zalehnout či jinak označit pachovou stopu, která bude poté zkoumána. Tak se prověřuje náhodná zajímavost i u ostatních srovnávacích pachových konzerv. Teprve poté se přistoupí ke srovnání pachových stop, které kriminalisty skutečně zajímají. Pes nejdříve nasaje pach zajištěný na místě činu a ten pak porovnává s pachy, které jsou umístěny v sedmi očíslovaných srovnávacích pachových konzervách, mezi nimiž je i pachová stopa podezřelého. Pokud pes doopravdy zalehne či jinak označí pachovou konzervu podezřelého, pak je tato sklenice přemístěna na jiné místo a pes ji opět poznává. Pokud je opět výsledek pozitivní, pak se pachová konzerva podezřelého mezi sedmi pachovými konzervami nahradí jinou a pes poté nesmí zalehnout žádnou konzervu. Jestliže pes žádnou konzervu skutečně neoznačí, je mezi srovnávací konzervy opět vrácena ta, která patří podezřelému a pokud ji pes následně opět zalehne, považuje se pachová identifikace za průkaznou. Na druhou stranu, pokud se k tomuto výsledku nepodaří dospět, nedá se z toho dovodit, že podezřelý na místě činu nebyl. Za neúspěchem pachové identifikace se mohou skrývat jiné důvody, např. nekvalitní práce policisty při zajištění pachové stopy na místě činu, malé intenzita pachové stopy apod.

Příklad¹: Názornou ukázkou zdařilé individuální identifikace pachatele pomocí pachové stopy je objasnění pokusu krádeže vloupáním do kostela v obci V. Čtyři pachatelé byli při tomto trestném činu vyrušeni hlídkou policie, z místa činu se jim ale podařilo nepozorovaně utéci. Ohledáním místa činu bylo zajištěno páčidlo a osobní automobil pachatelů. Z automobilu, z páčidla a z jedné ze soch, se kterou pachatelé manipulovali, byly odebrány pachové stopy. Hned druhý den došlo k zadržení podezřelých, k čemuž napomohly indicie zanechané v automobilu. Podezřelým byly odebrány srovnávací pachové stopy a následně bylo zjištěno, že pachová stopa zajištěná na páčidle se shoduje se srovnávací pachovou stopou podezřelého M.D. Ten svojí účast na místě činu popíral a tvrdil, že se

¹ Spis Okresního soudu v Jičíně, sp. zn. 1 T 6/1997

pácidla dotýkal při opravě automobilu při cestě na diskotéku. Nicméně dva z podezřelých se ke vloupání provedenému podle jejich výpovědi společně s M.D. přiznali, a i když později oba svoji výpověď změnili, soud na základě zajištěné pachové stopy a řady nepřímých důkazů uznal M.D. vinným z pokusu krádeže vloupáním do kostela v obci V.

Faktu, že kriminalisté mohou využívat pachové stopy k vyšetřování krádeží vloupáním, si jsou vědomi i někteří pachatelé, a tak se snaží vzniku pachových stop zabránit.

Příklad¹: Dva pachatelé rozsáhlé série vloupání do bratislavských bytů zabraňovali vzniku vlastních pachových stop velmi originálním způsobem. D.K a V.Š. vždy před odchodem z vykradeného bytu nezapomněli zajít do koupelny pro různé spreje. Těmi pak pečlivě celý byt vystříkali. Pokud žádné spreje nenašli, rozsypali po bytě koření nebo jinou látku vydávající intenzivní zápach či vůni.

Otázkou je, jestli se tímto způsobem dá skutečně zabránit zajištění pachových stop pachatelů. Poznatkem alespoň zůstává skutečnost, že kriminalisté při vyšetřování této série krádeží vloupáním žádnou pachovou stopu neodebrali. Soudím tak podle toho, že se o tom autoři ve svém článku nezmínili.

Důkaz spočívající v individuální identifikaci pachové stopy získaný pomocí psa se připouští jako důkaz přípustný u soudu v Nizozemí, v Německu, v Maďarsku nebo v některých státech USA. Ve Velké Británii takový důkaz u soudu přípustný není.²

V České republice prošla otázka důkazního významu pachových stop v posledních dvaceti letech vývojem, který bych označil za pozitivní. Do poloviny 90. let 20. století byly pachové stopy v českém trestním právu vnímány pouze jako operativně pátrací pomůcky sloužící k objasnění trestné činnosti, které mohou být indicií pro orientaci dalšího zaměření práce policejních orgánů konajících vyšetřování.³ Soudy pachové stopy tedy zásadně nevnímaly jako důkaz podle trestního řádu a často se řídily stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1988, sp. zn. Tpj 97/88.

V tomto stanovisku bylo doslovně uvedeno⁴: „Vyskytly se i případy, kdy závěr o vině je vyvozován též z existence tzv. pachových stop zajištěných na místě činu. K této otázce je nutno uvést, že metoda pachových konzerv je operativně taktickou pomůckou pro objasňování trestné činnosti a slouží jako indicie pro orientaci a další zaměření práce operativních orgánů

¹ ČERNÝ, J., RYBÁR, J.: Západoslovenská bytová séria, Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 4, s. 152-157.

² ERZINGLIOGLU, Z.: Forezní metody vyšetřování. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri 2008, str. 72

³ VANTUCH, P.: Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. Trestněprávní revue, 2008, roč. 8, č. 4, s. 106.

⁴ Stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1988, sp. zn. Tpj 97/88 – část II. a

a vyšetřovatelů VB. Nemůže být proto použita jako jediný usvědčující důkaz proti pachateli a její význam tkví pouze v tom, že na jejím podkladě mohou být získány důkazy způsobem upraveným v trestním řádu, které pak lze v trestním řízení použít a hodnotit. Takové přecenění významu tzv. rekognice pachových stop služebním psem se projevilo při rozhodování krajského soudu v Českých Budějovicích ve věci sp. zn. 1 T 6/87. Pochybení ve shora uvedeném smyslu bylo napraveno Nejvyšším soudem ČSR, sp. zn. 2 To 3/88.“

Toto stanovisko však nebylo akceptováno v 90. letech 20. století všemi soudy bezvýhradně, a tak např. Obvodní soud pro Prahu 6 rozhodl svým rozsudkem ze dne 28.05.1997, č.j. 2 T 132/95-145, o vině D.H. na základě pouze jediného nepřímého důkazu – důkazu pachovou stopou. Odvolání obviněného Městský soud v Praze svým usnesením ze dne 03.09.1997, sp. zn. 9 To 322/97 zamítl, a tak se po podané ústavní stížnosti k záležitosti vyjádřil Ústavní soud České republiky svým nálezem ze dne 04.03.1998, I. ÚS 394/97, kterým uvedené usnesení Městského soudu v Praze zrušil. Nicméně se však Ústavní soud vyjádřil tímto nálezem k důkazní hodnotě pachových stop, a to tak¹, že „ústavní soud nezpochybňuje obecnou věrohodnost důkazu pachovou zkouškou (přestože tento důkaz v teorii i v praxi trestního řízení nebývá přijímán jednoznačně a bezvýhradně); na základě tohoto nepřímého a pouze podpůrného důkazu je však možno pouze dospět k závěru, že určitá osoba se v bližší neurčené době s největší pravděpodobností na určitém místě nacházela, nelze z něj však jednoznačně a bez pochybností dovodit, že právě ona se dopustila trestného činu.“

Tento nález byl později podrobněji rozveden dalším nálezem Ústavního soudu², ve kterém je judikováno, „že ústavní soud nezpochybňuje obecnou věrohodnost důkazu pachovou zkouškou. Vzhledem k tomu, že jde o důkaz dále nepřezkoumatelný, lze s ním v trestním řízení zacházet jen s jako důkazem podpůrným. K tomu, aby bylo možno rozhodnout o vině a trestu je třeba, aby řetězec důkazů nevykazoval mezery a nevyvolával důvodné pochybnosti.“

Od 01.01.2002 je na území České republiky účinná novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., která vytvořila části první, hlavě páté, oddíl třetí, který je nazván Některé zvláštní způsoby dokazování. V tomto oddíle jsou do současnosti upraveny konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Ohledně těchto důkazních prostředků tak byly definitivně ukončeny spory o to, zda se jedná jen o operativně pátrací metody či zda se jedná o důkazní prostředek podle trestního řádu. Bohužel do současné doby nebyl důkaz pachovými stopami v trestním řádu upraven, nicméně z výše uvedeného názvu oddílu třetího,

¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 04.03.1998, sp. zn. I. ÚS 394/97, 28/1998 USn.

² Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 418/99, 116/2000 USn.

hlavy páte, části první trestního řádu vyplývá, že pachové stopy mohou být akceptovány jako důkaz v trestním řízení.

Se zřetelem na zásadu volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 trestního řádu) nemůže být dle mého názoru vyloučeno použití pachových stop orgány činnými v trestním řízení jako důkazů. Z povahy pachové stopy je zřejmé, že se jedná o důkaz nepřímý, o čemž není ani v judikatuře pochybností. K tomuto se např. vedle Ústavního soudu vyjádřil i Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení¹, když judikoval, že *důkaz pachovou zkouškou (resp. identifikací pachových stop), je důkaz pouze nepřímý, jehož vypovídací hodnotou je nanejvýš to, že se pach určité osoby (obviněného) na konkrétních místech či předmětech nacházel, takže s nimi přišel do styku, ale neznamena to, že obviněný bez pochyby spáchal trestný čin, pro nějž je stíhán a který s uvedenými místy či předměty souvisí. Ani větší množství ztotožněných pachových stop obviněného opatřených s využitím cvičených psů samo o sobě nemůže změnit nepřímou povahu tohoto důkazu a učinit z pachových stop důkaz přímý, protože zjištěné poznatky nelze přezkoumat jiným kvalifikovaným způsobem.*

K hodnocení pachových stop jako důkazů pouze podpůrných mám určité výhrady. „Podpůrný důkaz“ není nikde definován, a tak je těžké význam tohoto pojmu vyjádřeného výše uvedeným nálezem Ústavního soudu vyložit. Z mého pohledu „podpůrný důkaz“ znamená, že tento důkaz pouze přistupuje k důkazu více relevantnímu, že tento důkaz podpírá. Takto chápaný důkaz ovšem není v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů dle § 2 odst. 6 trestního řádu, protože by se dával orgánům činným v trestním řízení pokyn, jak mají pachové stopy jakožto důkazy hodnotit. S pachovými stopami jako důkazy podpůrnými proto nesouhlasím a přikláním se k názoru², že *důkaz pachovou zkouškou, byť zůstává důkazem nepřímým, může být za určitých okolností – a pokud je podporován dalšími (nepřímými) důkazy – stěžejním důkazem o tom, že skutek spáchal obviněný.*

Stejně tak bylo rozhodnuto usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16.03.2009, č.j. 10 To 70/2009. Toto usnesení bylo mimo jiné odůvodněno i tím, že výsledky odorologické expertizy, pokud jsou podporovány dalšími důkazy a zejména pokud se vztahují k více trestným útokům, mohou být stěžejními usvědčujícími důkazy. Dále bylo usnesení odůvodněno tak, že za předpokladu zajištění a provedení důkazu procesně bezvadným způsobem tak, že jsou eliminovány možnosti zkreslení, může soud v konkrétním případě postavit svůj skutkový závěr o tom, že trestný čin spáchal obžalovaný, především na důkazu

¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.04.2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002.

² MAZÁK, J.: Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. Trestněprávní revue, 2009, roč. 9, č. 3, str. 74

pachovou identifikací, aniž by se dopouštěl libovůle a nerespektování zásady presumpce nevinny.

Lze tedy shrnout - shodně s výše uvedeným odborným článkem¹-, že důkazy pachovou zkouškou mohou být stěžejními důkazy o vině obžalovaného zejména v případech, kdy dojde k potvrzení pachové shody u více útoků, u nichž lze vyloučit jinou příčinu zjištění pachové shody než tu, že ve všech případech byl obviněný na místě činu, případně přišel do fyzického kontaktu s věcí, kterou nebo na které byl spáchán trestný čin, případně s obětí trestného činu.

Kapitola 4.5. Biologické stopy

Biologické stopy jsou při vyšetřování krádeží doposud využívány spíše zřídka, přesto jsem se je rozhodl zařadit v této práci mezi šestici druhů stop, kterým se chci věnovat podrobněji. Vede mě k tomuto zejména velký pokrok v přírodních vědách, díky němuž mohou v současné době kriminalisté získávat při vyšetřování krádeží vloupáním z biologických stop informace sloužící k individuální identifikaci pachatelů. Za posledních dvacet let došlo při využívání informací z biologických stop k obrovskému skoku a tento trend bude podle mého názoru nadále pokračovat a biologické stopy nalezené na místě činu se postupně stanou stopami nejdůležitějšími. Skutečnost, že do současné doby nejsou nalezené biologické stopy využívány při vyšetřování krádeží častěji, je dle mého názoru zatím jen dočasně zaviněno finanční i odbornou náročností.

Studiem biologických stop pro účely trestního řízení se zabývá kriminalistická biologie. Kriminalistická biologie je aplikovanou vědou, která slouží kriminalistické praxi k vyhledávání, zajišťování, zkoumání a vyhodnocování biologických stop lidského, zvířecího nebo rostlinného původu.² Nadále se však budu věnovat pouze stopám lidského původu, protože ostatní druhy biologických stop nemají při vyšetřování krádeží vloupáním téměř žádný význam.

Na místě činu krádeže vloupáním se z biologických stop můžeme nejčastěji setkat s krví (např. na střepech rozbitého skla), se slinami (např. na nedopalcích od cigaret), s potem

¹ MAZÁK, J.: Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 9, č. 3, str. 74

² MUSIL, J.: *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2001, str. 158

(např. na nástroji použitému ke vloupání), s vlasy a chlupy vypadnutými na místě činu. Vlasy a chlupy jsou označovány jako trichologický¹ materiál.

Vyhledávání drobných viditelných biologických stop vyžaduje pečlivou práci policistů při ohledání místa činu. K vyhledávání stop latentních (sliny, pot) lze využít např. ultrafialového záření.² Při zajišťování biologických stop platí zásada, že se jich policisté nikdy nedotýkají přímo rukou, ale vždy čistými nástroji. Nalezené biologické stopy se doporučuje před jejich zasláním ke zkoumání vysušit při pokojové teplotě. Biologické stopy se nejčastěji balí do obyčejného papíru, který umožňuje prostupnost vodní páry. Tekuté biologické stopy se zajišťují nejčastěji do sterilních sklenic.

Význam informací získaných z biologických stop spočívá zejména v jejich porovnání s informací získanými z odebraného srovnávacího materiálu. Odběr srovnávacího materiálu se provádí na základě ustanovení § 114 odst. 2 trestního řádu, podle kterého *„je-li k důkazu třeba provést zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví. Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, již se takový úkon týká, může provést i tato osoba nebo s jejím souhlasem orgán činný v trestním řízení. Na požádání orgánu činného v trestním řízení může tento odběr i bez souhlasu podezřelého nebo obviněného provést lékař nebo odborný zdravotnický pracovník.“* Osobou o kterou jde, je vedle obviněného rovněž podezřelý, který byl zadržen podle § 76 odst. 1 trestního řádu a nebylo mu dosud sděleno obvinění, obviněný, obžalovaný, odsouzený, dále svědek, poškozený nebo zúčastněná osoba.³ Podle § 114 odst. 3 trestního řádu *je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba, o kterou jde, povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění.* Dále podle § 114 odst. 4 trestního řádu *nelze-li úkon podle odstavců 1 až 3 pro odpor podezřelého nebo obviněného provést a nejde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity, je orgán činný v trestním řízení oprávněn po předchozí marné výzvě tento odpor překonat; policejní orgán potřebuje k překonání odporu podezřelého předchozí souhlas státního zástupce. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu.*

Srovnávací krevní materiál se zajišťuje nejčastěji z loketní žíly do sterilní zkumavky. Vlasy by se neměly zajišťovat odstřížením ale vytržením, neboť důležité srovnávací markanty

¹ STRAUS, J. a kolektiv: Kriminální technika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.2005, str. 98

² MUSIL, J.: Kriminální technika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2001, str. 162

³ VANTUCH, P.: Kriminální technika a databáze DNA. Právní rádce, 2009, roč. 17, č. 3.

jsou na obou koncích vlasů¹. Srovnávací vzorky slin a DNA jsou nyní nejčastěji zajišťovány tzv. bukálním stěrem, kdy se vatou umístěnou na tyčince vytře vnitřek ústní dutiny (oblast dásní). Tyčinky se následně rovněž umístí do sterilní zkumavky.

Při zkoumání biologického materiálu provádějí speciální krajská policejní pracoviště zpravidla nejdříve orientační zkoušku sloužící ke zjištění, zda je zasílaný materiál biologickým. Dále jsou prováděny rozlišující zkoušky ke zjištění, zda je zasílaný materiál lidského původu. Ke zjištění bližších identifikačních údajů slouží specifikační zkoušky. Při nich získává stále větší význam aplikace molekulární genetiky, která umožňuje individuální identifikaci osoby podle velmi malého množství biologického materiálu, zpravidla postačuje pouhá jedna buňka s jádrem.²

V buněčných jádrech všech organismů se nachází deoxiribonukleová kyselina (DNA), jejíž genetická struktura je unikátní, a z této je vytvářen tzv. číselný kód genetického profilu. Tento profil není celým vzorcem DNA, ale souborem hodnot z charakteristických variabilních úseků DNA, které neurčují žádné viditelné vnější znaky člověka. Tento genetický profil je individuální pro každého člověka (s výjimkou jednovaječných dvojčat) a umožňuje jeho individuální identifikaci. K tomuto účelu je využívána DNA databáze ve spojení se softwarovým systémem CODIS, který je schopen přezkoumat případné shody mezi genetickým profilem biologické stopy neznámého pachatele a genetickými profily již uloženými v databázi. Toto propojení a z něho vyplývající informace, jsou pro kriminalisty, a to nejen při vyšetřování krádeží, velmi cenné.

V České republice existuje Národní databáze DNA na základě ustanovení § 63 odst. 4,5 a § 65 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a na základě Závazného pokynu policejního prezidenta č. 88/2002 k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA.

Podle § 63 odst. 4 zákona o Policii ČR *nelze-li totožnost předvedené osoby zjistit na základě sdělených údajů ani v dostupných evidencích, je policista oprávněn získat informace potřebné k jejímu ztotožnění snímáním daktyloskopických otisků, zjišťováním tělesných znaků, měřením těla, pořizováním obrazových, zvukových a jiných záznamů a odebíráním biologických vzorků umožňujících získání informací o genetickém vybavení. Podle následného odstavce 5 nelze-li úkon podle odstavce 4 pro odpor osoby provést, je policista oprávněn tento odpor překonat. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu.*

¹ PORADA, V.: Kriminalistika. 1.vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o. 2001, str. 185

² STRAUS, J. a kolektiv: Kriminalistická technika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.2005, str. 99

Překonat odpor osoby nelze, jde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity.

A konečně ocituji pro přehlednost celý klíčový § 65 zákona o Policii České republiky:

(1) Policie může při plnění svých úkolů pro účely budoucí identifikace u

a) osoby obviněné ze spáchání úmyslného trestného činu nebo osoby, které bylo sděleno podezření 18) pro spáchání takového trestného činu,

b) osoby ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu,

c) osoby, již bylo uloženo ochranné léčení nebo zabezpečovací detence, nebo

d) osoby nalezené, po níž bylo vyhlášeno pátrání a která nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, snímat daktyloskopické otisky, zjišťovat tělesné znaky, provádět měření těla, pořizovat obrazové, zvukové a obdobné záznamy a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení.

(2) Nelze-li úkon podle odstavce 1 pro odpor osoby provést, je policista po předchozí marné výzvě oprávněn tento odpor překonat. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu. Překonat odpor osoby nelze, jde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity.

(3) Nelze-li úkon podle odstavce 1 provést na místě, je policista oprávněn osobu předvést k jeho provedení. Po provedení úkonu policista osobu propustí.

(4) O provedených úkonech sepíše policista úřední záznam.

(5) Policie osobní údaje získané podle odstavce 1 zlikviduje, jakmile jejich zpracovávání není nezbytné pro účely předcházení, vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti anebo stíhání trestných činů nebo zajišťování bezpečnosti České republiky, veřejného pořádku nebo vnitřní bezpečnosti.

Národní databáze DNA obsahuje mimo jiné profily DNA osob uvedených shora a profily DNA získané na místech dosud neobjasněných trestných činů. Národní databáze DNA je policejním expertizním informačním systémem nakládajícím s osobními údaji a s veškerým příslušenstvím nezbytným k provozování databáze profilů DNA, jimiž jsou výsledky genetické identifikační analýzy, které s vysokou pravděpodobností identifikují osobu (čl. 2 písm. c),d) Závazného pokynu policejního prezidenta č. 88/2002 Sb.)¹ Vzhledem ke skutečnosti, že genetický profil představuje mimořádně citlivý osobní údaj, považují současnou právní úpravu nakládání s databází DNA za zcela nedostatečnou. Je až s podivem, že při současné přebujelosti českého právního řádu zákonodárce ponechal tuto problematiku víceméně stranou, přestože zvláštní zákon o národní databázi DNA by byl velmi potřebný. Už třeba jen proto, že text výše zmíněného závazného pokynu policejního prezidenta není obecně zavazujícím právním předpisem (přístupným široké veřejnosti).

U této kapitoly bohužel nelze uvést žádný praktický příklad. Ani po prostudování několika desítek trestních spisů u Okresního soudu v Jičíně týkajících se krádeží vloupáním

¹ VANTUCH, P.: Národní databáze DNA a odběr biologického materiálu obviněným. Trestněprávní revue, 2004, roč. 4, č. 1, s. 1.

nebylo nalezeno využití biologických stop jako usvědčujícího důkazu. Při ohledání místa činu krádeže vloupáním jsou sice zřídka tyto stopy nacházeny a zajišťovány (nejčastěji na nedopalcích cigaret), jejich další užití však není ve spise nijak zachyceno. I tato skutečnost dokládá, že biologické stopy jsou zatím využívány spíše při vyšetřování trestných činů proti životu a zdraví.

Kapitola 4. 6. Mechanoskopické stopy

Mechanoskopie je část kriminalistické techniky, která se zabývá zákonitostmi vzniku a metodikou vyhledávání, zajišťování a zkoumání stop nástrojů a jiných technických prostředků za účelem jejich identifikace a zjišťování způsobu jejich použití.¹ Použití nástroje se odráží ve vzniklých mechanoskopických stopách a je typické právě pro krádeže vloupáním. Proto při jejich vyšetřování je třeba věnovat mechanoskopickým stopám patřičnou pozornost.

Za nástroj je třeba pro účely kriminalistiky považovat každý předmět, který slouží k překonání nějaké překážky. Nástroje jsou vyráběny většinou sériově. Tyto však mohou být ještě dále upravovány, nebo mohou být zhotoveny i individuálně. Jako nástroj může pachatel použít i předmět nalezený přímo na místě činu. Objektem mechanoskopického zkoumání jsou kromě nástrojů i předměty, na které bylo nástrojem působeno, a úlomky oddělené z nástrojů.

Předpokladem zkoumání mechanoskopických stop je skutečnost, že nelze zhotovit dva zcela totožné nástroje. Na funkčních částech nástrojů se vždy vyskytují určité nerovnosti, které vytvářejí individuálně specifický mikrorelief. Nerovnosti na mikroreliefu vznikají již při výrobě nástroje, přičemž jejich skladba se mění používáním nástroje, jeho opravami atd. Funkční část nástroje se svým charakteristickým mikroreliefem působí při vloupání např. na zámek a vytváří tak na něm jedinečné stopy.

Význam mechanoskopie spočívá zejména v určení skupinové příslušnosti nástroje, kterým byla stopa způsobena. V případě zajištění kvalitních stop může vést mechanoskopická expertiza k individuální identifikaci nástroje nebo ke zjištění, že stopy nalezené na různých místech krádeže byly vytvořeny stejným nástrojem. Význam mechanoskopických stop je také kriminalisticko-taktický, neboť z takových stop mohou být vyvozovány informace týkající se postupu a činnosti pachatele na místě činu. Významným zjištěním může být i identifikace úlomku nástroje.

¹ MUSIL, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2001, str. 178

Skutečnost, že se kriminalisté soustředí na mechanoskopické stopy při vyšetřování krádeže vloupáním, pachatelé většinou dobře vědí.

Příklad¹: *Dvojice pachatelů řady vloupání do bratislavských bytů si vždy rozlomené cylindrické vložky zámků z místa činu odnášela. Proto, po zajištění rozlamovače zámků u jednoho z pachatelů, nemohli kriminalisté dokazovat spáchanou trestnou činnost mechanoskopickou expertizou, protože se nepodařilo zajistit rozlomené cylindrické vložky.*

K vyhledávání mechanoskopických stop dochází zpravidla při ohledání místa krádeže vloupáním. Tyto stopy jsou většinou viditelné pouhým okem, k hledání malých úlomků se mohou používat jednoduché optické přístroje. Při vyhledávání těchto stop na místě činu se kriminalisté zaměřují zpravidla na zámků, na zárubně dveří, na rámy u oken a na trezory, tj. na místa, kde pachatel s největší pravděpodobností musel použít nástroj za účelem vniknutí do objektu. Vyhledávají a zajišťují se zejména použité nástroje, zámků, cylindrické vložky, kování, úlomky nástrojů. Při vyhledávání a zajišťování stop je zapotřebí postupovat velice opatrně, protože na nositelích mechanoskopických stop se mohou vyskytovat, a v praxi se také často vyskytují, i stopy daktyloskopické, pachové a jiné. Neodbornou manipulací by tyto stopy mohly být znehodnoceny. Na místě ohledání se vyhledané mechanoskopické stopy očíslovají a místo jejich nálezu se zadokumentuje.

Mechanoskopické stopy se nejčastěji zajišťují in natura. Pokud se takové stopy vyskytují na příliš objemných předmětech, potom se relevantní části, které jsou nositeli stop, oddělují. K tomu dochází samozřejmě pouze tehdy, pokud by takový postup nevedl ke vzniku neúměrné škody. Jiným způsobem zajištění mechanoskopických stop je jejich fotografování za využití pravidel měrné fotografie. Třetím způsobem zajištění těchto stop může být jejich odlévání ze sádry či silikonových kaučuků.

Po samotném zajištění stop je nutné před jejich odesláním na expertizu postarat se o to, aby při přepravě nedošlo ke změnám na nástrojích či na zajištěných stopách. Předměty se musí proto pečlivě zabalit a posílat zpravidla odděleně, aby nedocházelo během přepravy k jejich vzájemnému kontaktu.

K zajištění a následnému zkoumání jsou nejvýhodnější takové stopy, které jsou tvořeny soustavou rýh nebo vtisky. Takové stopy se dají využít k individuální identifikaci nástroje. Stopy zhmžděné se dají v ideálním případě využít pouze k identifikaci skupinové, samotná rýha ani ke skupinové identifikaci nástroje zpravidla nepostačuje. K individuální identifikaci se hodí nejlépe takové nástroje, které mají malý počet funkčních částí (např.

¹ ČERNÝ, J., RYBÁR, J.: Západoslovenská bytová séria. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 4, s. 152-157.

pácidla, kleště), nevýhodné pro tento účel jsou naopak např. pily pro velký počet jejich funkčních částí (zubů).

Ke zkoumání mechanoskopických stop dochází na specializovaných policejních pracovištích – v jednotlivých odborech kriminalistické techniky a expertiz (OKTE) a v Kriminalistickém ústavu Praha Policie ČR. Postupuje se podle akreditovaných metod. Nejprve se zajištěné stopy zkoumají vizuálně, pak se většinou přistoupí k využití optických metod. Pro porovnání shodnosti dvou stop se používají tzv. bimokulární mikroskopy a komparační mikroskopy. Stopy se pod mikroskopem pozorují při zvětšení 50 až 100 násobném. Nevýhodou zkoumání pod mikroskopem je fakt, že se takto pozorují stopy pouze plošně a také to, že takové pozorování může nežádoucím způsobem ovlivnit světlo a stín. Pro zkoumání mechanoskopických stop se využívá též profilografie, její podstata spočívá ve snímání nerovností zkoumaných stop speciálním přístrojem a možnosti získání trvalého záznamu nerovností ve zvoleném profilu povrchu zkoumaného objektu.¹ Další metodou, a to dosti technicky složitou, je tzv. optoelektronická metoda², při které dochází k 500 až 2000 násobnému zvětšení, a to při zachování potřebné ostroty (např. český systém Lucia).

Optimálním výsledkem mechanoskopického zkoumání je individuální identifikace předmětu, který stopu vytvořil. K tomu je zpravidla zapotřebí vytvořit stopu srovnávací. To je úkol dosti složitý. Kriminalistický expert se musí snažit vytvořit srovnávací stopu za stejných podmínek a stejným způsobem jako pachatel na místě činu. To znamená zejména dostatečně přesně napodobit mechanismus vzniku mechanoskopické stopy a dále k vytvoření srovnávacího materiálu využít tentýž úsek funkční části nástroje, který byl použit při vzniku kriminalistické stopy.³ K určení přesné funkční části nástroje, která stopu vytvořila, se používají např. chemické kapkové reakce⁴, které dokáží odhalit na nástroji např. stopu kovu z předmětu, na který nástroj působil.

Příklad⁵: Dne 28.03.2006 krátce před druhou hodinou ranní odcizili pachatelé V.R. a R.P. v obci O-e kasičku s finanční hotovostí z veřejné telefonní stanice a pár desítek minut poté se pokusili odcizit další kasičku u veřejného telefonního přístroje v obci O-č, kde však byli přistiženi policejní hlídkou. Při ohledání místa činu v obci O-e byla zajištěna mechanoskopická stopa – tzv. cylindrická vložka. Při ohledání místa činu v obci O-č byl

¹ STRAUS, J. a kolektiv: Kriminalistická technika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.2005, str. 198

² PORADA, V.: Kriminalistika. 1.vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o. 2001, str. 223

³ SUCHÁNEK, J. a kolektiv: Kriminalistika – kriminalistickotechnické metody a prostředky. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1996, s. 179

⁴ PLATT, R.: Místo činu. Praha: Slovart, s.r.o., 2005, str. 23

⁵ Spis Okresního soudu v Jičíně, sp. zn. 1 T 66/2006

zajištěn podomácku vyrobený nástroj (obdoba truhlářského ztužidla), který byl používán k překonání cylindrických vložek zámků. Policejní technik vyrobil pokusné stopy, které byly pod komparačním mikroskopem porovnány s mechanoskopickými stopami na poškozené cylindrické vložce z obce O-e. Výsledek zkoumání byl zadokumentován softwarovým systémem pro zpracování a analýzu obrazu LUCIA a následně byla zjištěna průkazná individuální shoda zkoumaných stop, čímž bylo prokázáno, že nástroj užitý při vloupání v obci O-č byl rovněž použit při vloupání v obci O-e.

Při krádežích vloupáním je asi nejčastějším objektem mechanoskopického zkoumání zámek. Zámek se rozumí zabezpečovací zařízení ovládané klíčem případně elektromotoricky, pojištěné stavítky nebo závorníkem proti neoprávněnému vniknutí nebo nedovolené manipulaci.¹ Díky mechanoskopické expertize se mohou kriminalisté dozvědět, jestli byl k otevření zámku použit nepravý klíč. Pravý klíč totiž zanechává v zámku stále tytéž otisky a pouze jiný klíč může zanechat své stopy na takovém místě, kam pravý klíč nemůže dosáhnout. Pokud dojde k násilnému odstranění či vylomení zámku, je úkolem mechanoskopické expertizy určit, jakým nástrojem byl zámek napaden a jakým způsobem. V České republice slouží nejčastěji k ochraně domů a bytů proti vloupání zámky dozické a zámky s bezpečnostní cylindrickou vložkou.

Při krádežích vloupáním a také při prostých krádežích se policisté v praxi mohou setkat s porušením plomb a pečeti, které se používají jako symbolické uzávěry, které nejsou-li porušeny, svědčí, že zaplombovaný či zapečetěný předmět je v původním stavu a nepoškozený.² Plombami se mohou zajišťovat nejrůznější nemovitosti, železniční vagony, zásilky. Pečlivým zkoumáním plomb a pečeti lze dospět k závěru, zda se jedná o plombu či pečeť originální, zda jsou pečete či plomby porušeny, eventuálně jakým nástrojem a způsobem byla plomba nebo pečeť překonána.

Orgány policie vedou mechanoskopické sbírky jak na úrovni jednotlivých krajů, tak i centrální při Kriminalistickém ústavu Praha. V těchto sbírkách jsou umístěny stopy nástrojů zajištěných na místech neobjasněných trestných činů a zároveň takové stopy, které jsou upotřebitelné k individuální identifikaci nástroje a vhodné k typování sériové trestné činnosti. Do takových sbírek se zařazují i nalezené úlomky nástrojů. Policie ČR využívá i centrální virtuální databázi MECHOS, ve které jsou evidovány zajištěné mechanoskopické

¹ STRAUS, J. a kolektiv: Kriminalistická technika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.2005, str. 201

² SUCHÁNEK, J. a kolektiv: Kriminalistika – kriminalistickotechnické metody a prostředky. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1996, s. 178

stopy. V Kriminalistickém ústavu Praha je fyzicky vedena rovněž sbírka stop na autozámčích a sbírka stop profilových rozlamovačů cylindrických vložek.¹

Příklad²: Stopy nacházející se v kriminalistických sbírkách byly využity při vyšetřování a objasnění 71 vloupání do bytů na Plzeňsku. Při domovní prohlídce byly u pachatele nalezeny tzv. SIKKA kleště. Těmito kleštěmi byly vyrobeny srovnávací mechanoskopické stopy a jejich následné porovnání se stopami z míst neobjasněných vloupání přineslo pozitivní výsledky. Bylo jednoznačně prokázáno, že tyto kleště byly použity k šestnácti vloupáním do bytů.

Příklad³: Při ohledání místa pokusu vloupání do kostela v obci V. se podařilo zajistit páčidlo a mechanické pákové nůžky. Následně bylo provedeno srovnání pokusných stop vytvořených těmito nůžkami se šesti mechanoskopickými stopami umístěnými ve sbírce mechanoskopických stop. Tímto postupem se podařilo se zjistit, že velmi pravděpodobně byla těmito nůžkami nastřižena závora kostela v obci Ú. (To, že kriminalistický technik nemohl toto konstatovat s úplnou jistotou, zapříčinilo nemalé potíže při vyšetřování. Proto by ideálním řešením vždy mělo být absolutní konstatování, protože jinak má taková informace význam spíše taktický. Samozřejmě ale nelze označit nástroj jednoznačně za původce mechanoskopické stopy, pokud o tom existují sebemenší pochybnosti.)

Závěrem je třeba zdůraznit, že mechanoskopickým zkoumáním se dá dokázat pouze vztah mezi nástrojem a místem činu. Dokázání vztahu mezi pachatelem a nástrojem je úkolem jiných kriminalistických prostředků.

Příklad⁴: Při pokusu o vloupání, který je popsán o pár řádků výše, bylo kromě nůžek na místě činu nalezeno i páčidlo. Skutečnost, že toto páčidlo skutečně patřilo pachateli M.D., se podařila prokázat zajištěním pachové stopy pachatele na páčidle.

¹ HLAVÁČEK, J., PROTIVENSKÝ, M. :Praktická kriminalistika. 1. vyd. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky 2007. str. 213.

² HERGER, J.: Bytař. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 3, s. 117-121.

³ Spis Okresního soudu v Jičíně sp. zn. 1 T 6/1997

⁴ Spis Okresního soudu v Jičíně sp. zn. 1 T 6/1997

Kapitola 4.7. Zkoumání skla při vyšetřování krádeže vloupáním (tabulové sklo)

Stopy rozbitého skla jsem se rozhodl v této práci zařadit jako samostatnou kapitolu, vedly mě k tomuto zejména dva důvody. Prvním z nich je skutečnost, že při vyšetřování krádeží vloupáním se právě tyto stopy velmi často nacházejí na místě činu. Druhý důvod spočívá v tom, že tyto stopy jsou natolik specifické, že jsem je nezařazoval jako podskupinu jiných kriminalistických stop. Stopy skla někteří autoři řadí mezi stopy mechanoskopické (např. prof. Straus¹). Se zařazením stop skla mezi stopy vzniklé působením nástrojů nemůžu zcela souhlasit, protože sklo je často rozbíjeno např. úderem loktem, vystřelením ze střelné zbraně nebo jeho vytlačení vzniklým působením části lidského těla.

Příklad²: Při vloupání do arciděkanského kostela u Bílé věže v Klatovech v noci ze 23. na 24. září 1992 vylezl pachatel po opěrné zdi k oknu. Umělecky zdobené okno zalité v olovu přelepil hadrem a zády v něm vytlačil otvor o rozměrech 60x60 cm, kterým poté vnikl do kostela. Pouze rozbitím okna způsobil škodu ve výši nejméně 12 000 Kč.

Při vyšetřování krádeže vloupáním se na místě činu zajišťují a zkoumají úlomky skla. V této práci se budu věnovat pouze sklu tabulovému v oknech a ve dveřích, protože právě tato skla jsou často poškozována a rozbíjena za účelem vniknutí pachatele do objektu. Stranou mého zájmu zůstanou např. skla světlometů u automobilů, čelní skla automobilů, skla žárovek.

V jednom slovenském výzkumu³, do kterého bylo ovšem nakonec zařazeno pouze 81 správně vyplněných dotazníků, které vyplnily oběti trestného činu krádeže vloupáním do bytů, se zjišťovalo, i jakým způsobem pachatel do bytů vnikl. Podle zpracovaných výsledků se nejčastěji pachatelé dostali do objektu rozbitím skleněné výplně okna, takto si pachatelé počínali při 26,9 % vloupání. U 25% vloupání pachatel vylomil dveře či zámek ve dveřích. Výsledek tohoto výzkumu mi připadá překvapivý a až diskutabilní. Domnívám, že druhý způsob je při vloupání (a to nejen do bytů) používán častěji. Zejména ve velkých mnohaposchodových domech je takový způsob vniknutí do bytu bezpečně nejpoužívanější. Ale to nic nemění na tom, že při podstatném procentu krádeže vloupáním dojde k rozbití skla

¹ STRAUS, J. a kolektiv: Kriminalistická technika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.2005, str. 204

² FOŘT, J.: Kalich splotitého svědectví, Kriminalistický sborník 1995, roč. 39, č. 5, s. 187-190.

³ DIANIŠKA, G. a kol.: Krádeže vloupáním do bytů. 1.vyd. Bratislava: Akadémia Policajného sboru v Bratislave, 1999

(které může být samozřejmě poškozeno i ve dveřích), a tudíž musí být jeho zajišťování i zkoumání při vyšetřování krádeží vloupání věnována dostatečná pozornost.

Stopy zanechané poškozením skla pomáhají zjistit, jakým způsobem bylo vloupání provedeno, jak pachatel do objektu vnikl. Pouze velmi zřídka se podle těchto stop podaří identifikovat (alespoň druhově) nástroj, kterým bylo sklo poškozeno. Kriminalisté se při zkoumání tabulového skla na místě činu snaží nejčastěji zjistit, z jaké strany bylo sklo poškozeno. Velmi zásadním totiž může být poznatek, že sklo bylo rozbito z vnitřní strany objektu, pak je zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost vyšetřovací verzi o zinscenování krádeže. Pokud při vyšetřování krádeže je nutné zodpovědět otázku, zda se na místě činu vyskytuje sklo stejného druhu či zda nalezené střepy skla stejné vlastnosti nemají (např. může vzniknout pochybnost o tom, zda střep s otiskem prstu byl skutečně součástí rozbitého skla), je třeba pamatovat, že každé sklo má svoji charakteristickou hustotu a že láme světlo pod jiným úhlem. Pak je na místě požádat o odborné vyjádření týkající se hustoty skel a tzv. indexu lomu zkoumaných skel.

Při vloupání jsou tabulová skla v oknech a ve dveřích rozbijena nejčastěji dvěma způsoby. Tím prvním je prudký náraz relativně drobného předmětu (malý kamínek, kulka ze stříelné zbraně) na malou část plochy skla. Sklo se při úderu prohýbá a po překročení určité meze i praská. Sklo se rozbíjí v místě nárazu, tím dochází k vytvoření tzv. kráteru, ze kterého vybíhají na všechny strany menší či větší radiální prasky. Po takovém napadení podstatná část skla povětšinou zůstává v rámu, radiálními prasky je tabulkové sklo rozděleno na klínovité úlomky, které však drží při sobě. Pachatel pak vniká do objektu zpravidla tak, že uvolňuje z rámu poškozené sklo a následně prostrčením ruky okno zevnitř otevře nebo je-li otvor po dalším odstranění skla již dostatečně veliký, pak jím přímo vnikne do objektu.

Druhým často používaným způsobem k rozbití tabulového skla je poměrně pomalý náraz většího předmětu či části těla (kladivo, loket) na velkou plochu skla. Pak dochází rovněž k prohnutí a následnému prasknutí skla, opět se v místě úderu vytvoří otvor a z něho vybíhají radiální prasky. Ovšem při tomto druhu úderu se zpravidla klínovité úlomky začnou vracet zpět do původní polohy, jako důsledek této síly dochází k transverzálním praskům (které vytvářejí kružnice nebo mnohoúhelníky kolem otvoru, který vznikl při nárazu), a tak dojde k rozbití skla na relativně malé úlomky, sklo již nadrží pohromadě, vysypává se z rámu a kráter se rozpadá.¹

¹ STRAUS, J. a kolektiv: Kriminalistická technika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.2005, str. 206

Zkoumáním lomných ploch skla u obou způsobů poškození lze zjistit, z které strany na sklo působila síla, což je pro kriminalisty velmi podstatné. Je však přitom nutné bezpečně vědět, zda-li se jedná o prask radiální nebo transverzální. U transverzálních prasků jsou identifikační znaky vlivem působení síly, která je způsobila, umístěny na opačných stranách lomných ploch než u prasků radiálních. Může se tedy stát, že špatným určením druhu prasku dojde kriminalista ke zcela opačnému zjištění, z které strany bylo sklo poškozeno. Pokud není tudíž zcela jisté, zda-li jde o prask radiální či transverzální, musí se zpravidla úlomky skla poskládat k sobě.

Na lomných plochách skla se vytvářejí charakteristické plastické parabolické oblouky, jejichž delší ramena jsou vždy orientována ke straně, ze které bylo sklo poškozeno (k lící straně). Podle hustoty parabolických oblouků se dá též usuzovat, jak velká síla na sklo působila. Když jsou oblouky hustěji vedle sebe, tak působila větší síla. Navíc se hustota oblouků zvětšuje směrem k místu úderu. Na lící straně lomné plochy skla také dochází k tzv. mušličkovitému odprýskání částiček skla a někdy i ke vzniku drobných úseček, což jsou hustě seskupené znaky umístěné kolmo ke tloušťce skla.¹ Naproti tomu na rubové straně lomné plochy vznikají nepravidelné útvary, tzv. hrbolky a prohloubeniny.

Kromě rozbití skla úderem se lze při vyšetřování krádeží vloupáním setkat i s vyříznutím skla. V tom případě se strana, ze které se sklo vyřezávalo, určuje podle charakteru rýhy. K rozbití skla může též dojít tlakem na velkou plochu skla. Tímto způsobem vznikají zpravidla pouze radiální paprsky, protože úlomky jsou stále působící silou postupně uvolňovány z rámu.

¹ MUSIL, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2001, str. 251

5. POSTUPY A METODY VYŠETŘOVÁNÍ KRÁDEŽÍ

Kapitola 5. 1. Podněty k vyšetřování

Aby mohl být trestný čin krádeže policií vyšetřován a případně i objasněn, musí se o něm policie nejdříve dozvědět. Jak vyplývá z mnoha průzkumů, které se orientovaly na zjištění skutečné kriminality (některé¹ z nich byly zmíněny v části třetí, v kapitole o obětech krádeží), je počet krádeží podstatně vyšší, než je jejich počet udávaný v oficiálních policejních statistikách. Souhrn trestných činů, o kterých se policie nedozví, se nazývá latentní (skrytá) kriminalita. Ta existuje právě proto, že nebyl dán z nejrůznějších důvodů podnět k vyšetřování.

U krádeží jsou nejčastějšími podněty k vyšetřování oznámení poškozených, oznámení svědků a zjištění orgánů policie. Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je povinen přijímat podle § 158 odst. 2 trestního řádu státní zástupce a policejní orgán. Uvedenou povinnost má i soud, který ovšem není oprávněn prověřovat podaná podání.² Soud přijímá trestní oznámení na principu oficiality, tento však musí podle § 59 odst. 6 trestního řádu trestní oznámení neprodleně zaslat státnímu zástupci.³

Pokud státní zastupitelství obdrží podání označené jako oznámení o trestném činu, pak státní zástupce nejdříve přezkoumá, zda jsou v oznámení uvedeny alespoň základní skutečnosti umožňující závěr o podezření ze spáchání trestného činu. Jestliže v podání takové skutečnosti uvedeny nejsou, státní zástupce je vrátí podateli s příslušným poučením, jak nedostatky odstranit, a stanoví mu k tomu přiměřenou lhůtu.⁴

Krádeže nejčastěji nahlašují poškozené osoby, kterým byly věci odcizeny. Oznámení je nejčastěji osobní, písemné nebo telefonické. Oznámení poškozených obsahují především informace o místě činu, časové informace (kdy naposledy věc viděli, kdy se o krádeži

¹ MARTINKOVÁ, M.: Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty- výsledky viktimologického výzkumu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007.

VÁLKOVÁ, J.: Výzkum obětí trestného činu v České republice. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998.

MARTINKOVÁ, M.: Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. (www.ok.cz/iksp/docs/285.pdf)

² RANDULOVÁ, K., ONDRUŠ, R.: Průvodce policií trestním řízením. 1.vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2001, s. 19

³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 566.

⁴ RŮŽIČKA, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 559.

dozvěděli), informace o zabezpečení věci proti odcizení, předběžný odhad výše škody a informace sloužící k individuální identifikaci odcizených věcí. Dále mohou zahrnovat například i informace o návštěvách podezřelých osob, o tom, že krádež mohl někdo sledovat apod. Při přijetí oznámení o krádeži od poškozených je třeba mít na paměti, že poškození mají na výsledku vyšetřování též svůj individuální zájem. A tak je třeba se ve zvýšené míře zabývat věrohodností oznámení a následně prověřit, zda jsou tato oznámení pravdivá, zda výše způsobené škody není uměle zvyšována či zda se nejedná ze strany „poškozeného“ o pokus o pojistný podvod. Velmi důležitá je práce policisty přijímajícího oznámení, který svojí včasnou aktivitou může výrazně přispět k objasnění trestného činu.

Výjimečně je pachatel zadržen na místě činu poškozeným nebo je oznámení uskutečněno bezprostředně po spáchání krádeže. Pak je na místě rychlý policejní zásah k zadržení pachatele či k jeho pronásledování po „horké stopě“.

Dalším podnětem k vyšetřování je oznámení svědků (pro účely této části je jako svědek označena osoba, která svými smysly vnímala okolnosti důležité pro trestní řízení a zároveň jí nebyla krádeží způsobena žádná škoda). Ti zpravidla informují policii o spáchané krádeži telefonicky. Krádež často přímo pozorují nebo mají důvodné podezření, že je nebo byla spáchána.

Příklad¹: Dne 12.08.1991 ve 03,30 hodin bylo podáno policii telefonické oznámení. Žena žijící na bratislavském sídlišti si z okna svého bytu všimla, že se v restauraci Lípa svítí, přestože provoz v restauraci končí zpravidla kolem desáté hodiny večerní. Oznámení bylo prověřeno nejbližší policejní hlídkou, která na místě činu zadržela tři mladistvé pachatele krádeže vloupáním a jedno dítě mladší patnácti let.

Oznámení svědků mají oproti oznámením poškozených jistá specifika. Svědkové podávají daleko častěji popis pachatele a jsou schopni vypovědět, jak krádež probíhala. Na druhou stranu zpravidla nemohou podat podrobnější popis věcí, které byly odcizeny.

Dalším podnětem k vyšetřování krádeží jsou vlastní zjištění orgánů policie. Policejní orgány mají přímo zákonnou povinnost odhalovat latentní kriminalitu. Potřebná zjištění mohou být získávána při vyšetřování jiné trestné činnosti (např. při výslechu) nebo mohou být výsledkem operativně pátrací činnosti policie. V případě krádeží je takovou činností zejména pátrání po totožnosti vlastníků nebo původu nalezených a zajištěných věcí, u kterých je důvodné podezření, že pocházejí z trestné činnosti.

¹ ČERNÝ, J.: Odvaha alebo drzosť. Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37, č. 3, s. 114-117.

Příklad¹: Na začátku jedné série vloupání do bytů v Bratislavě a jejím okolí (celkově jich bylo dokonáno nebo zůstalo ve stádiu pokusu 51) bylo vloupání pachatele D.K. do bytu svého známého. Majitel bytu přišel o televizi a nějaké drobnosti včetně průkazu znějícího na jeho jméno. Vloupání nebylo majitelem bytu oznámeno a policie se o něm dozvěděla až díky uskutečnění domovní prohlídky v bytě přítelkyně D.K., kde byl nalezen i odcizený průkaz. Ironií v případě byl fakt, že majitel po vyloupení svého bytu věděl, kdo je pachatelem vloupání, a kdyby krádež policii ohlásil, nemuselo by dojít k nejméně dalším 50 krádežím vloupáním.

Pro krádeže uměleckých a starožitných předmětů má velký význam policejní Systém evidence uměleckých děl (SEUD) a také internetová verze této evidence (I-SEUD), která je volně přístupná na internetových stránkách Ministerstva vnitra. V obou verzích jsou evidovány údaje o odcizených a nalezených předmětech kulturního dědictví, uměleckých dílech a starožitnostech. Do systému I-SEUD jsou zařazovány podle stanovených kritérií pouze vybrané předměty z evidence SEUD, které jsou takto zveřejňovány. Majitelé takto zveřejněných předmětů jsou tudíž dostatečně motivováni k tomu, aby krádež předmětů alespoň dodatečně ohlásili. Na internetu jsou v současné době tyto informace uvedeny rovněž v angličtině a němčině. Pro potřeby Policie ČR je používána také aplikace C-SEUD, která navíc umožňuje uživateli činit dotazy na jednotlivé předměty.

Podnětem k vyšetřování krádeží mohou být též oznámení různých úřadů a institucí, které se při své činnosti mohou o spáchání krádeže dozvědět. Výjimkou nejsou ani anonymní oznámení krádeže. Taková oznámení musí být obzvláště pečlivě prověřena. I ta mohou být pravdivá, ale mezi těmito podněty se ve zvýšené míře vyskytují oznámení, která jsou vymyšlena s úmyslem někoho poškodit, zažertovat si na účet policie apod. U krádeží se prakticky nevyskytují sebeobvinění. Je tomu především proto, že pachatel má většinou možnost odcizenou věc majiteli vrátit.

Do policejního protokolu o trestním oznámení se v případech krádeží zapisují nejzákladnější údaje. Jsou jimi datum a hodina, kdy byla krádež oznámena či zjištěna, způsob oznámení (osobní, telefonické, písemné nebo jiné). Dále se uvádí informace o tom, kdo informaci přijal, kdo ji podal (jméno, příjmení, datum a místo narození, adresa pro účely doručování, telefonní číslo), náležitá poučení pro oznamovatele, vlastní vyjádření oznamovatele, následky vzniklé krádeží. Velmi důležité je také v této fázi poučit

¹ ČERNÝ, J., RYBÁR, J.: Západoslávská bytová séria, Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 4, s. 152-157.

oznamovatele o tom, aby na místě činu na nic nesahal, případně aby se sám pokusil zajistit místo činu tak, aby na něm nebylo nic měněno až do příjezdu policie.

Oznámení či neoznámení krádeže poškozeným nebo svědkem závisí na mnoha faktorech. U oběti krádeže to může být její zkušenost s prací policie z dřívější doby, její očekávání, které vkládá do oznámení policii, možnost alternativního řešení, závažnost utrpěné škody nebo újmy či vztah oběti k pachateli. U svědka může záležet na jeho vztahu nejen k pachateli, ale i k oběti, také na jeho morálních vlastnostech, na pocitu solidarity s obětí apod. Leckdy je samotné jednání svědka pro vyšetření případu klíčové, neboť policii může výrazně pomoci.

Příklad¹: *Svědka M.H. projížděl na kole se svojí manželkou dne 16.07.2008 kolem domu svého známého v obci V., když si všiml, že někdo leze otvorem nad vstupními dveřmi do přístavby domu. Po zjištění, že se nejedná o jeho známého, na pachatele zakřičel, ať okamžitě vyleze a poté mu sdělil, aby zůstal s ním na místě do příjezdu policie. Pachatel vytáhl na něj nůž s tím, že na nikoho čekat nebude, a rozeběhl se do centra obce. Svědek nasedl na kolo a začal pachatele pronásledovat. Pachatel proto změnil směr svého útěku a rozeběhl se do polí, přesto svědek sesedl z kola, popadl volně ležící klacek a jal se pachatele pronásledovat. Po několika stovkách metrů pachatele doběhl, pomocí hmatů a chvatů jej znehybnil a vyčkal příjezdu policie, kterou mezitím mobilním telefonem přivolala manželka svědka.*

Ve výzkumu obětí trestných činů v České republice² (podrobněji byl popsán v kapitole 3.3.) byly zjištěny zajímavé údaje o oznamování trestných činů a zejména oznamování krádeží Policii ČR v letech 1992 až 1996. Pohlaví respondentů podle výzkumu nemá na oznamování trestných činů výraznější vliv, nejvíce trestných činů oznámili policii lidé ve věkové skupině 21-30 let. Procentuálně nejméně trestných činů bylo oznámeno v Praze.

Z krádeží bylo nejčastěji oznamováno odcizení automobilu (93 %), motocyklu (92 %), krádeže vloupáním do bytů a domů jsou oznamovány též relativně často (89 %). Méně již jsou oznamovány krádeže jízdních kol (74 %), pokusy vloupání do bytů a domů (59 %), krádeže věcí z automobilů (50 %). Procentuálně nejméně jsou oznamovány krádeže prosté (37 %). Krádeže kapesní, jako podskupina krádeží prostých, samostatně zkoumány nebyly, ale lze se domnívat, že jsou nahlašovány ještě méně často.

Krádeže věcí z aut jsou nahlašovány zejména proto, aby byl dopaden pachatel (55,1 %), kvůli pojistnému plnění za odcizené věci (52 %) a kvůli tomu, aby byly odcizené

¹ OKRESNÍ SOUD V JIČÍNĚ – spisová značka 8 T 84/2008

² VÁLKOVÁ, J.: Oběti trestného činu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998

věci nalezeny (52 %). Pro důvody oznámení krádeže vloupáním platí podobná procentuelní čísla, pouze častěji je uváděn jako důvod oznámení zájem na tom, aby byl pachatel potrestán.

Zajímavé jsou i důvody, které vedly respondenty k tomu, že policii krádež neoznámili. Při krádeži věcí z aut tak učinili nejčastěji proto, že se nestalo nic závažného (48,8 %), policie by s případem nemohla nic dělat (45,5 %) a policie by se podle jejich názoru případem nezabývala (32,6 %). Respondenti krádeže vloupáním do bytů a domů neoznámili hlavně proto, že by se policie podle jejich názoru případem nezabývala (37,5 %) a že se nestalo nic závažného (37,5 %). Vzhledem k malému počtu případů nenahlášených vloupání je nutno brát tato čísla s rezervou. (Všechna procentuelní čísla uváděná u jednotlivých důvodů pro neoznámení vloupání byla násobkem čísla 12,5, tak je na místě se důvodně domnívat, že odpovídalo jen minimum respondentů).

S odstupem deseti let lze sledovat v údajích zjištěných ve viktimologickém výzkumu na území České republiky jistý posun¹. Za období 2002 až 2006 bylo nejčastěji policii oznámeno odcizení mopedu, skútru či motocyklu (89 %), dále automobilů (88 %), následuje oznámení krádeže vloupáním do chaty či chalupy (84 %) a krádeže vloupáním do obydlí (77 %). Méně často již byly oznamovány krádeže jízdních kol (64 %), krádeže věcí z automobilů (63 %) a krádeže osobního majetku (39 %).

Motivem k nahlášení krádeže vloupáním do obydlí byl nejčastěji zájem na dopadení a potrestání pachatele (23 %), zájem na vrácení majetku (21 %), dále vědomí, že vážné události by měly být nahlášený (19 %), zájem na získání pojistného plnění z pojistných smluv (17 %) a snaha o zabránění opakování trestné činnosti (16 %). Motivy pro nahlášení krádeže věcí z automobilů jsou obdobné. Z 27 % je to snaha získat zpět majetek, z 23 % zájem na dopadení a potrestání pachatele, z 18 % vědomí, že závažné věci by měly být ohlášeny, z 17 % zájem na získání pojistného plnění z pojistných smluv a z 10 % snaha o zabránění opakování trestné činnosti.

Důvodem pro nenahlášení krádeže vloupáním do obydlí policii je nejčastěji názor, že policie s deliktem stejně nic neudělá (25 %), názor, že se nestalo nic závažného (18 %), mínění o nedostatku důkazů (17 %), neexistence pojištění majetku (9 %), vyřešení situace samotným poškozeným (9 %) a názor, že by policie stejně nebyla potřeba (9 %). U krádeže věcí z automobilu je důvodem pro nenahlášení incidentu policii nejčastěji názor, že policie s deliktem stejně nic neudělá (27 %), mínění o nedostatku důkazů (22 %), názor, že se nestalo

¹ MARTINKOVÁ, M.: Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty - výsledky viktimologického výzkumu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007.

nic závažného (21 %), názor, že policie stejně nebyla potřeba (10 %) a neexistence pojištění odcizeného majetku (8 %).

(Všechna uvedená čísla v procentech u motivů k nahlášení krádeže a k důvodům pro nenahlášení krádeže policii odpovídají situaci, kdy dotazovaný měl uvést pouze jeden hlavní důvod. Kdyby dotazovaný mohl uvádět motivů či důvodů více, byla by zjištěná čísla samozřejmě vyšší.)

Trestními oznámeními a vlastní činností policie jsou tedy získávány prvotní informace o spáchaných krádežích. K objasnění a prověření těchto skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, jsou zahajovány úkony trestního řízení. Podle § 158 odst. 3 trestního řádu sepíše policejní orgán neprodleně záznam o zahájení úkonů trestního řízení, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dozvěděl.

V momentě sepisu záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je již tedy na podkladě zjištěných skutečností dostatečně odůvodněn závěr, že mohl být spáchán trestný čin, který se již v tomto záznamu kvalifikuje podle příslušného zákonného ustanovení trestního zákoníku. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. Opis záznamu o zahájení úkonů trestního řízení se musí zaslat do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci.

Kapitola 5.2. Počáteční úkony při vyšetřování krádeží

Oddíl 5.2.1. - První zásah na místě činu, počáteční pátrání po pachateli a odcizených věcech

Prvotní zásah na místě činu jsem se rozhodl v této práci zařadit jako samostatný oddíl v kapitole počátečních vyšetřovacích úkonů. Jsem si však vědom toho, že první zásah na místě činu zpravidla velmi úzce souvisí s ohledáním místa činu. První zásah na místě činu je už vlastně ohledáním v širším slova smyslu, protože je při něm místo činu pozorováno, zkoumáno a ze situace na místě činu jsou vyvozovány informace a podklady pro vlastní ohledání. Přesto se v tomto oddílu pokusím popsat činnost policejního orgánu na místě činu krádeže v době od získání informace o krádeži do přistoupení k detailnímu ohledání místa činu v užším slova smyslu. V závěru tohoto oddílu se ještě zmíním o počátečních úkonech,

kteří sice tak úplně s prvním zásahem na místě činu nesouvisí, ale při kterých jsou velmi často využívány informace získané při prvním zásahu na místě činu.

Jak už bylo popsáno v předešlé kapitole, policie se o spáchání krádeže dovídá buď ze své vlastní činnosti nebo z podaných oznámení. Při ústním ohlášení krádeže se sepisuje s oznamovatelem přímo oznámení o trestném činu, v případě nutnosti rychlého zásahu na místě činu si policista vyžádá jen nejdůležitější informace a oznámení o trestném činu se sepíše až dodatečně. Při telefonickém ohlášení krádeže je správné ověřit si relevanci sdělovaných údajů zpětným telefonickým dotazem. V případě vloupání je nutné poškozeného či svědka poučit, aby zůstal v blízkosti místa činu, s ničím nemanipuloval a zabránil přístupu jiných osob na místo činu. Samozřejmě je nutné též prověřit i anonymní oznámení o spáchaných krádežích.

Policista, který se jako první dostaví na místo činu, má za úkol provést úkony prvního zásahu na místě. Při krádeži vloupáním se mezi tyto úkony zpravidla řadí uzavření místa činu (doporučuje se v co nejširším okruhu, nicméně rozsah uzávěry závisí vždy na konkrétní situaci na místě činu) a předběžná prohlídka místa činu.

Předběžná prohlídka je pouze statická, neboť se s ničím na místě činu nehýbe. Tato prohlídka slouží k získání základního přehledu o místě činu. Pokud policista zjistí, že hrozí nějaký škodlivý následek (např. zranění osob, unikání plynu), je jeho povinností takovému následku zabránit, a to samozřejmě i tehdy, musí-li vstoupit na místo činu. Dále je třeba zajistit a vyznačit přístupovou cestu k objektu a vůbec všechny cesty v objektu, po kterých se pohybovaly osoby přítomné na místě činu. Přístupové cesty je vhodné v ideálním případě také ihned detailně ohledat. Po těchto tzv. pěšinkách vlastních stop se pak všichni na místě činu pohybují, aby nedocházelo ke vzniku nových stop či poškození pachatelových stop.

Úkolem prvního příchozího policisty je též zjistit totožnost svědků vloupání a jiných osob na místě činu. V případě, že je svědků více, je vhodné tyto svědky od sebe oddělit, aby nemohlo dojít k jejich vzájemnému ovlivňování. Doporučuje se např. takové svědky požádat o hlídání místa činu a rozmístit je tak, aby spolu nemohli komunikovat. Pokud objektivně hrozí poškození zanechaných stop, musí policista takovému poškození zabránit (např. zakryje trasologické stopy, pokud začne sněžit). V případě, že je na místě činu policistů více, je dobré, aby některý z nich zkontroloval, jestli nedošlo například ve stejném domě k vykradení dalších bytů apod. Platí rovněž zásada, podle které se má policista zdržet v přítomnosti třetích osob vlastních úsudků o spáchané krádeži.

Mezi prvotní úkony na místě činu dále patří zajištění předběžné dokumentace situace na místě činu videokamerou či digitálním fotoaparátem. Poznatky získané z předběžné

prohlídky místa činu jsou velmi důležité k určení policejních specialistů, kterých bude potřeba k důkladnému provedení následného ohledání. Jejich přítomnost si policista na místě činu vyžádá přes operačního důstojníka policie.

Výjimečně je vloupání oznamováno v době, kdy se ještě pachatel nalézá na místě činu. Pak může dojít k jeho zadržení přímo při vloupání, což je pro policisty nejvýhodnější vyšetřovací situace.

Příklad¹: Dne 21.06.2007 v 02:38 dorazila policejní hlídka na místo činu vloupání do benzínové čerpací stanice v obci N.P. poté, kdy byla o vloupání vyrozuměna přes elektronický pult ochrany. Hlídka zaznamenala šramot v nedalekém křoví, které začala prohledávat. Brzy se pachatel v tomto křoví ukrytý dal na útěk přes vzrostlou louku. Policisté jej začali pronásledovat a po několika desítkách metrů jej jeden z policistů dostihl a udeřil tonfou s příčnou rukojetí do oblasti zad a hlavy. Pachatel upadl na zem, kde byl za pomoci hmatů a chvatů v souladu s § 76 odst. 1 trestního řádu zadržen.

V naprosté většině případů se pachatel na místě činu v době příjezdu policistů již nezdržuje, ale pokud situace na místě činu nasvědčuje tomu, že pachatel nemůže být daleko, pak je třeba zahájit pátrání po tzv. „horké stopě“. Toto pátrání by však nemělo ohrozit zajištění místa činu a provedení nezbytných prvotních úkonů. V řadě případů je proto vhodné toto sledování zajistit pouze přes operačního důstojníka policie, který má pro pronásledování pachatele zpravidla účinnější prostředky než policista, který jako první dorazil na místo činu. Také operační důstojník může k pronásledování lépe koordinovat činnost dalších policistů.

Sledování pachatele po horké stopě provádí zpravidla psovod se služebním psem. Úkolem psovoda je nalézt na místě pachové stopy pachatele a podle nich pachatele pronásledovat. Při takovém sledování pachatele je nutné též zajistit všechny nalezené stopy. O použití psa na místě činu se sepisuje zvláštní protokol. Psovod by měl být zpravidla povolán ke všem krádežím vloupáním, pokud není použití psa předem vyloučeno. Pronásledováním pachatele po horké stopě znemožňuje pachateli po sobě zahlazovat stopy a pokud se podaří pachatele při takovém sledování skutečně zadržet, pak není těžké pachateli spáchané vloupání prokázat, zvláště má-li stále u sebe odcizené věci.

K zadržení pachatele bezprostředně po krádeži jsou policií používány též jiné prostředky, jako např. přehrazování únikových cest od místa činu, mimořádná opatření na autobusových či vlakových nádražích apod.

¹Spis Okresního soudu v Jičíně 8 T 58/2007

Příklad¹: Dne 08.12.1987 si dva pachatelé krádeží vloupáním do bytů udělali „výlet“ do Trnavy, kde se jim podařilo během několika hodin vyloupit 8 bytů. V Trnavě byla proto vyhlášena rozsáhlá policejní akce, při které byly kontrolovány všechny automobily s jinou než trnavskou poznávací značkou, které opouštěly město. Pachatelé ovšem použili ke svému odjezdu vůz taxislužby. Je pochopitelné, že při podobných silničních kontrolách nemohou být většinou na rušných silnicích překontrolovány všechny automobily, ale domnívám se, že v tomto případě došlo ze strany policie k pochybení, neboť vozidla taxislužby by kontrolována býti měla, možná i přednostně.

Dalším úkolem² policie je zajistit, aby se podezřelí nemohli vrátit (ve fázi před a v průběhu ohledání) na místo činu, protože jejich návrat by mohl zmařit prokázání skutečnosti, že stopy podezřelých osob (např. stopy otisků prstů, obuvi nebo vlasů), se dostaly na místo činu při spáchání krádeže, a ne až při jejich návratu pod policejním dozorem. Navíc pokud podezřelí se dostaví na místo činu znovu, je zde nebezpečí, že budou spatřeni svědky, čímž by byla případná rekognice pachatelů ze strany těchto svědků zmařena.

Pokud není pachatel bezprostředně po činu zadržen, přistupuje se neodkladně k jeho typování podle nalezených stop na místě činu, podle způsobu provedení vloupání nebo dle výpovědí svědků. Nejsou-li tyto informace k dispozici, pak se musí pátrat po odcizených věcech a teprve po jejich nalezení se hledá cesta k pachateli. Pátráním³ se rozumí kriminalistická metoda nalezení hledaných objektů, která zahrnuje komplex činností, opatření a úkonů směřujících k nalezení a zajištění objektu, po kterém se pátrá. K pátrání po odcizených věcech je nutné obstarat si na místě činu přesný popis odcizených věcí, jejich fotografie či alespoň nákresy a zaznamenat individuálně identifikující znaky věcí (evidenční čísla, individuální značky, výrobní čísla apod.).

Mezi prvotní úkony policistů na místě činů vloupání patří v dnešní době už i zajištění dat uložených v paměti místní zabezpečovací ústředny⁴, a to zejména z důvodu její případné omezené kapacity a s tím souvisejícím nebezpečím přepsání relevantních údajů o krádeži. Dále je nezbytné zjistit, jakým způsobem se vykradený objekt uzamyká, které osoby mají do něho umožněn přístup, počet klíčů apod.

K neodkladným úkonům se poté řadí kontrola zastaváren a bazarů, ve kterých pachatel může odcizené věci lehko a zpravidla i ihned zpeněžit. Např. v centrech větších měst lze najít

¹ ČERNÝ, J., RYBÁR, J.: Západoslovenská bytová séria. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 4, s.152-157.

² PLATT, R.: Místo činu. Praha: Slovart, s.r.o., 2005, str. 12

³ STRAUS, J. a kol.: Kriminalistická taktika. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk. s.r.o., 2005, str. 227

⁴ HLAVÁČEK, J., PROTIVENSKÝ, M. :Praktická kriminalistika. 1. vyd. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2007, str. 56

bazary s celonočním provozem, které jsou pachateli vloupání často využívány jako odbytiště odcizených věcí.

Příklad¹: Dne 08. září 1983 došlo ke vloupání do bytu v Plzni. Jako počáteční úkon při vyšetřování krádeží vloupání byla provedena kontrola provozoven, které se zabývaly odkupem zlata. Již 9. září 1983 byly objeveny v jedné z prodejen Klenotů tři zlaté prsteny. Na základě získaného popisu odcizených předmětů byly tyto prsteny zajištěny a skutečně se podařilo prokázat, že byly odcizeny při vloupání, které proběhlo pouhý den předtím.

Oddíl 5.2.2. - Ohledání místa činu

Největší množství důkazů je při krádeži vloupáním nacházeno na místě činu. Jelikož však kriminalistické stopy nejsou neměnné a mohou se lehce poškodit, je zapotřebí takové stopy co nejrychleji zajistit a zadokumentovat. K tomuto účelu slouží ohledání místa činu, jako typický neodkladný úkon při vyšetřování krádeže vloupáním. Ohledáním se však nezajišťují pouze stopy, ohledání je též důležité pro vytvoření správné představy o okolnostech spáchání krádeže a o podmínkách na místě činu.

Ohledání může být definováno^{2,3} jako specifická kriminalistická metoda, kterou se na základě bezprostředního pozorování zkoumá, hodnotí a podchycuje materiální situace nebo stav objektů majících vztah k prověřované události, za účelem jejího poznání a získání důkazů, jakož i dalších informací důležitých pro trestní řízení.

Podle § 158 odst. 3 písm. d) trestního řádu může být ohledání jako neodkladný úkon (§ 160 odst. 4 trestního řádu) provedeno před zahájením trestního stíhání, což je pro vyšetřování krádeže vloupáním velmi důležité, protože zpravidla v okamžiku oznámení vloupání není možné zahájit trestní stíhání. Naopak úspěšné provedení ohledání může k budoucímu trestnímu stíhání významně přispět. Ohledání místa činu má pro vyšetřování krádeží vloupáním nezastupitelný význam. Je klíčovým vyšetřovacím úkonem a zdařilé provedení ohledání dává dobrý základ k úspěšnému objasnění krádeže. V předešlém oddíle jsem se snažil popsat povětšinou takové úkony, které vlastnímu ohledání místa činu předcházejí a které jej zajišťují. Proto tento oddíl bude těsně navazovat na oddíl předešlý a bude z něj do jisté míry vycházet.

¹ HERGER, J.: Bytař. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 3, str. 117-121.

² NĚMEC, M.: Kriminalistická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR 1993, str. 57

³ stejně tak STRAUS, J. a kol.: Kriminalistická taktika. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk. s.r.o., 2005, s. 65

Ohledání místa činu spočívá v bezprostředním pozorování, hodnocení a podchycování situace na místě činu. Smyslem ohledání je poznání a získání důkazů, stejně tak i jiných informací důležitých pro trestní řízení. Ohledání je kompletní tehdy, když se podaří zadokumentovat konečnou strukturu místa činu v čase, kdy se na místo dostavil orgán policie.

Pro úspěšné provedení ohledání místa činu jsou v kriminalistice rozpracovány určité zásady. Vedle těch obecných, kterými jsou např. aktivnost, rychlost, objektivnost nebo úplnost, bych se rád zmínil o zásadách speciálních. Mezi ně patří zásada, aby ohledání místa činu bylo řízeno pouze jedním vedoucím, který je za celé ohledání odpovědný. Tím by měly odpadnout případné organizační zmatky. Ohledání je také úkonem neodkladným, musí být provedeno co nejdříve, protože každé zdržení může znamenat změnu situace na místě činu, a to může ohrozit úspěšnost celého vyšetřování. Ohledání místa činu je pokládáno také za úkon neopakovatelný, protože při ohledání se výrazně mění struktura místa činu, ničí se stopy a vytvářejí se stopy nové. Vždy je třeba při ohledání místa vloupání postupovat takovým způsobem, aby nemuselo být opakováno. Někdy si však situace vynutí opakování ohledání, např. vyplynou-li z dalšího vyšetřování informace o tajném úkrytu apod., nebo bylo-li ohledání provedeno nedůsledně. Pokračováním v ohledání se rozumí situace, kdy bylo ohledání přerušeno z nejrůznějších důvodů, a následně se v něm pokračuje. Např. se ohledání přerušilo při nalezení pachatele na místě činu nebo panují-li na místě činu nepříznivé podmínky.

Příklad¹: Při vyšetřování pokusu vloupání do kostela v obci V. bylo provedeno ohledání místa činu v čase od 2.20 hod. do 3.45 hod. Následně bylo rozhodnuto o pokračování ohledání okolí místa činu i za denního světla. Během pokračování v ohledání místa činu bylo nedaleko od kostela mezi stromy objeveno páčidlo, které bylo použito jako nástroj ke krádeži vloupáním do kostela.

Ohledání místa činu je také nezastupitelným úkonem. Neexistuje žádný jiný úkon, který by ohledání mohl, byť třeba jen z části, nahradit.

Vlastnímu ohledání místa činu předchází příprava. Té jsem se už z velké části věnoval v předchozím oddílu. Na tomto místě bych rád k tomuto tématu ještě doplnil několik poznámek. Důležité je zajistit a následně ohledat místo činu v dostatečném rozsahu, to znamená neohledávat např. pouze objekt, který byl vyloupen, ale i jeho okolí a přístupové cesty k němu. Na takových místech se totiž také často nalézají stopy vloupání, např. trasologické stopy pachatele či jeho automobilu, odhozený nástroj použitý ke vloupání nebo některé odcizené věci. Proto je třeba náležitě ohledat i přístupové cesty vedoucí k místu činu.

¹ 1 T 6/1997 Okresní soud v Jičíně

Vhodné je k ohledání vždy přibrat nezúčastněnou osobu pro zajištění objektivnosti ohledání. Touto osobou by neměl být svědek, poškozený nebo pachatel.

Vlastní ohledání místa činu se zpravidla skládá ze tří fází. Tou první je orientační ohledání místa činu. V této fázi se na místo činu zpravidla ještě přímo nevstupuje, ale shromažďují se informace o místě činu. Rozhoduje se o postupu při ohledání ve druhé fázi. Místo činu se fotograficky celé zadokumentuje ještě předtím, než se na něm začne pracovat. V této fázi se dále rovněž mohou shromažďovat podklady pro pronásledování pachatele po „horké stopě“, ze stop se zajišťují pro tento účel pouze stopy pachové.

Po orientační prohlídce se přistoupí k podrobnému ohledání místa činu. Ještě předtím je nutné určit směr postupu při ohledání a tohoto směru se po celou dobu držet a v průběhu ohledání jej neměnit. Tím se předchází nebezpečí, že by některá část místa činu byla při změně směru ohledání neprozkoumána. Při ohledání místa činu krádeže vloupáním se ohledávají nejčastěji místnosti či soubory místností. Je doporučováno¹ začít provádět každé ohledání od místa, kterým pachatel do místnosti vnikl, nebo od vchodu do místnosti. V druhém případě se začíná ohledávat nejdříve cesta od dveří např. k oknu, kterým pachatel do místnosti vniknul, a poté se již postupuje standardně od okna jako výchozího bodu ohledání.

Nejprve se tedy důkladně prohlédnou dveře a jejich zabezpečení (zámky, závory), pak se postupuje vlevo podél stěn a pak stále dokola až zpět ke vchodu. Zvlášť pečlivě je přitom nutné ohledat okna. Teprve poté se ohledá prostředek místnosti. Nesmí se zapomenout ani na důkladné ohledání podlahy i stropu. Nalezení důležitých stop během ohledání nesmí vést ke snížení pozornosti věnované ohledání. Při ohledání je nutno zaznamenat vše, co bylo zjištěno, přesně popsat polohu jednotlivých předmětů na místě činu, zkrátka se věnovat každé maličkosti, i kdyby na první pohled vůbec nemohla s vloupáním souviset (např. funkčnost jednotlivých přístrojů na místě činu). Ohledání jednotlivých stop, jejich zajištění i ohledání předmětů, na kterých se stopy nalézají, jsem se již věnoval ve čtvrté části této práce.

Při vyšetřování krádeže vloupáním je potřebné také ohledat okolí místa činu. Zde je také nutné určit směr, jakým se bude při ohledání postupovat. Ve volném terénu lze postupovat koncentricky, excentricky, frontálně nebo rajónovitě.

Ohledání může z velké míry přispět k nalezení odpovědí na osm základních kriminalistických otázek: co, kdy, kde, kdo, jak, čím, proč a jaká škoda.

¹ např. CHMELÍK, J.: Rukověť kriminalistiky. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2005, s. 16

Co bylo spácháno a co bylo odcizeno? Ohledáním se snaží kriminalisté zjistit, jaké věci byly odcizeny, přitom většinou úzce spolupracují s poškozenými, se svědky. U krádeže vloupáním se také zjišťuje, jestli bylo vůbec něco odcizeno, tedy jestli není vloupání zinscenované. Při ohledání místa činu krádeže vloupáním se totiž může narazit na tzv. negativní okolnosti, které nasvědčují tomu, že je vloupání zinscenované. Pokud tedy určitá činnost na místě vloupání musela zanechat určité stopy a takové stopy se na místě činu nenaleznou, pak je třeba potvrdit či vyvrátit vyšetřovací verzi o tom, že krádež je zinscenovaná. Např. při přeříznutí visacího zámku u dveří je samozřejmě očekávat, že na podlaze u dveří se budou nalézat kovové piliny, jejich neobjevení nasvědčuje tomu, že zámek nebyl přeříznut ve dveřích. Dalším příkladem negativní skutečnosti může být naopak odhalení stop, které jsou v rozporu s verzí, že jde skutečně o krádež vloupáním. Například ohledáním místa činu mohou být nalezeny stopy svědčící o tom, že skleněná výplň okna byla rozbita zevnitř. Po zjištění negativních okolností se musí kriminalisté také důkladněji věnovat otázkám, jestli „odcizené věci“ skutečně vlastníkově patřily, jestli je dříve neprodal, nedaroval, neukryl apod.

Kdy k vloupání došlo? Při krádeži vloupáním zpravidla poškozený sám udá časový interval, ve kterém ke vloupání došlo. Informace pak může být upřesňována svědky. Ovšem i při ohledání lze zjistit kýžené časové informace, např. při vyšetřování vloupání do rekreační chalupy, která nebyla delší čas obývaná. V takových objektech se pachatel mohl zdržovat delší dobu, a proto po sobě mohl zanechat stopy svědčící o době jeho přítomnosti na místě činu. Proto se kriminalisté zaměřují na data na nalezených novinách, na stav elektroměru, na teplotu topných těles, na stav pokrmů objevených na místě činu (např. jestli je na nich plíseň apod.).

Kde ke krádeži došlo? Při ohledání místa činu se kriminalisté přesně snaží lokalizovat místa, kde se nacházely odcizené předměty, nebo místo, kterým pachatel do objektu vnikl. U krádeže vloupáním je zpravidla objekt, ve kterém došlo ke krádeži vloupáním, i místem činu a pouze se upřesňuje poloha jednotlivých předmětů v objektu apod., ale např. u krádeží kapesních není vždy zcela jasné, kde ke krádeži došlo a zjistit odpověď na tuto otázku může být velice komplikované.

Kdo krádež spáchal? Ohledání místa činu krádeže vloupáním může dát odpověď i na tuto klíčovou otázku. Zpravidla se na místě činu pachatel již přímo nevyskytuje. Mohou se tam však vyskytovat stopy, podle kterých je osoba pachatele blíže poznatelná či v ideálním případě přímo individuálně identifikovatelná (např. pachatel, který je veden v daktyloskopické evidenci, zanechá na místě činu kvalitní otisky svých papilárních linií).

Důležité informace o pachateli kromě zanechaných stop mohou být odvozeny např. i ze způsobu spáchání krádeže, z orientace pachatele na místě činu apod.

Jak ke krádeži vloupáním došlo? Pečlivé ohledání místa činu krádeže vloupáním zpravidla určitou odpověď na tuto otázku dává, a to někdy dosti přesnou, jindy alespoň rámcovou. Ohledáním dveří, zámků a oken se zpravidla dospěje ke zjištění, jakým způsobem pachatel do objektu vnikl. I při pohybu v objektu po sobě pachatel zanechává stopy, díky kterým lze zpravidla určit, jak se na místě činu choval. Podstatným zjištěním je zcela jistě i to, zda pachatel použil ke krádeži vloupáním automobil (ve smyslu jakým způsobem se k objektu dostal či jak odnesl z místa činu odcizené věci). Proto se např. v širokém okolí místa činu vyhledávají trasologické stopy.

Čím bylo vloupání provedeno, tedy jakých nástrojů pachatel ke vloupání použil? Důležité je též identifikovat nástroj, kterým bylo vloupání provedeno. Individuální určení nástroje použitého ke vloupání zpravidla výrazně pomáhá k identifikaci pachatele. Proto se na místě činu takový nástroj hledá a také se zajišťují stopy, které vznikly v důsledku jeho působení (typicky mechanoskopické stopy).

Proč byla krádež spáchána? Odhalení motivu krádeže je často velmi cennou indicií k celkovému objasnění trestného činu. Ne vždy se musí jednat o motiv zjištěný. Při ohledání např. může být zjištěno, že během krádeže vloupáním pachatel manipuloval s nalezeným spodním prádlem, což může signalizovat na sexuální motiv deliktu. Samostatným problémem je zjištění motivu „krádeže vloupání“ v případě zinscenované krádeže. „Poškozený“ k tomuto jednání může být motivován zjištěnými důvody, ale též může zakrývat svoji trestnou činnost, může mít v úmyslu poškodit osobu, na kterou padá podezření jako na pachatele apod.

Jaká škoda při krádeži vznikla? Při ohledání místa činu se zpravidla odcizené věci nenacházejí na místě činu nebo v jeho okolí a určení výše škody na odcizených věcech v této klasické vyšetřovací situaci se tak získává jinými důkazními prostředky než ohledáním. Při ohledání místa činu krádeže vloupáním či krádeže věcí z automobilu je však možno zjistit škodu vzniklou v důsledku překonání překážek, např. rozbité okno, vypáčené dveře, materiální škody na majetku způsobené pohybem pachatele na místě činu.

Poté, co bylo místo činu detailně ohledáno, přichází na řadu závěrečná fáze ohledání. Stěžejní činností v této fázi je dopracování ucelené dokumentace výsledků ohledání. Podle § 113 odst. 2 trestního řádu se tedy vypracovává protokol o ohledání místa činu, který je doplněn náčrtky, plánky, fotodokumentací, někdy i videodokumentací.

Pokud má mít ohledání místa činu u soudu důkazní hodnotu, pak jeho výsledky musí být zachyceny ve formě, kterou stanoví trestní řád. Dalším požadavkem je vylíčení situace na místě činu, postupu při ohledání a výsledků ohledání takovým způsobem, aby si na jejich základě mohl každý vytvořit ucelenou představu o situaci na místě činu a o průběhu ohledání místa činu.

Protokol o ohledání místa činu má svojí úvodní část. Do ní se zapisují obecné informace, např. o místě a času ohledání, o důvodu ohledání, o osobách, které byly při ohledání přítomné, o meteorologických podmínkách aj.

Ve stěžejní popisné části protokolu by mělo být zaznamenáno vše, co bylo během ohledání místa činu zjištěno. Zpravidla se začíná popisem místa činu a vymezením jeho hranic, důležité je také vylíčení přístupových cest k místu činu. Dále následuje podrobný popis vlastní situace na místě činu, vylíčení objektů, které se na místě nacházejí, popis stop včetně přesné lokalizace místa jejich nálezu. Do protokolu se vše zapisuje velice podrobně, každé maličkosti je třeba věnovat pozornost.

Do závěrečné části protokolu se zapisuje zejména seznam zajištěných stop a předmětů z místa činu. Dále se zde zaznamenává použití zvláštních operativně pátracích prostředků, různá prohlášení poškozených apod. Pokud je z místa činu pořizována mimo protokolu i jiná dokumentace, i to se v této části poznamená. Protokol je po jeho konečném vyhotovení podepisován všemi přítomnými osobami při ohledání včetně nezúčastněných osob¹.

Při vyšetřování krádeže vloupáním se zpravidla pořizuje z místa činu i obrazová dokumentace. Jednotlivé fotografie musí být očíslovány a popsány. Nejdříve se vyhotovují celkové přehledné a orientační fotografie místa činu před jeho ohledáním, v průběhu ohledání se pořizují detailnější fotografie. Fotografují se jednotlivé nalezené stopy a předměty. Po ohledání se vyhotovují opět přehledné fotografie místa činu, na kterých jsou zřetelně čísla označena místa důležitých nálezů.

K protokolu o ohledání místa činu se také příkládá jednoduchý náčrtek. Na jeho základě je pak později sestaven podrobný plánec místa činu, který již zpravidla přesně znázorňuje situaci na místě a je vytvořen podle konkrétního měřítka. Při vyšetřování vybraných krádeží vloupáním může být k dokumentaci situace na místě činu použita i videokamera.

V závěrečné fázi ohledání je také nutné připravit vybrané objekty a stopy na odvoz z místa činu, a to tak, aby se během přepravy nepoškodily. Dále je nutné vykradený objekt

¹ MUSIL, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2001, str. 302

alespoň provizorně zabezpečit. Vedoucí policejního výjezdového týmu rozhodne o případném zpřístupnění objektu¹. V případě, že kriminalisté budou na místě činu v budoucnosti ještě pracovat, pak je vhodné vchod do objektu zapečetit.

Oddíl 5.2.3. - Podání vysvětlení

Podle § 158 odst. 3 písm. a) trestního řádu policejní orgán k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje nezbytná vysvětlení. Policejní orgán je oprávněn vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů. Vysvětlení je podáváno před zahájením trestního stíhání, proto nemůže být použito v řízení před soudem. Osoba, která podala vysvětlení musí být později znovu vyslechnuta (a to až na výjimky – např. podle § 314d odst. 2 trestního řádu lze se souhlasem stran podané vysvětlení přechíst jako důkaz u hlavního líčení ve zjednodušeném řízení). Přesto je podání vysvětlení velmi významný právní úkon, na jehož základě může být zahájeno trestní stíhání nebo na druhou stranu mohou závěry učiněné z podaných vysvětlení vést k odložení věci.

Podání vysvětlení je typickým neodkladným úkonem při vyšetřování krádeží vloupáním. Vysvětlení je podáváno především poškozenými a svědky. Policejní orgán se jich zpravidla dotazuje, co všechno o spáchaném vloupání vědí. Policisté získávají informace buď dotazováním osob, které se přímo nacházejí na místě činu, krádež ohlásili apod. nebo potencionální svědky krádeže přímo vyhledávají. Obvykle pak požadují podání vysvětlení ke krádežím vloupáním po sousedech poškozeného, po osobách, které se mohly v době krádeže zdržovat poblíž místa činu apod.

Při dotazování poškozeného by měly být objasněny zejména otázky týkající se odcizených věcí. Zjišťováno je např. přesné místo, na kterém byla věc uložena, dále jak byla věc zabezpečena proti odcizení, podle jakých identifikačních znaků lze věc poznat, jaká vznikla poškozenému odhadem škoda. Výhodou je, když poškozený může svá tvrzení doložit nabývacími doklady k odcizeným věcem. Z informací získaných od poškozeného se také zpravidla stanovuje časové rozmezí, ve kterém došlo ke krádeži vloupáním. Svědci se v rámci podání vysvětlení zpravidla vyjadřují k tomu, co viděli na místě činu a v jeho blízkosti. Snaží se např. popsat pachatele krádeže vloupáním, snaží se vzpomenout na výskyt podezřelých

¹ CHMELÍK, J.: Rukověť kriminalistiky. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2005, s. 47

osob v blízkosti místa činu, na zaparkované automobily před objektem, který byl vykraden apod.

Je také důležité se poškozeného i svědků dotázat, zda-li nemají podezření na určitou osobu, která by mohla být pachatelem krádeže. Např. u krádeží uměleckých a starožitných předmětů je třeba zjišťovat, jestli se o tyto předměty v minulosti někdo nezajímal, kdo o nich věděl apod.

O podaném vysvětlení se sepisuje úřední záznam podle § 158 odst. 5 trestního řádu, před podáním vysvětlení musí být osoba řádně poučena o všech svých právech a povinnostech (např. má právo na právní pomoc advokáta).

Oddíl 5.2.4. - Domovní a osobní prohlídka

Poslední z neodkladných úkonů při vyšetřování krádeží, o kterých se zmíním v této práci, jsou domovní a osobní prohlídka. Ty mohou být provedeny i před zahájením trestního stíhání.

Domovní prohlídku lze vykonat podle § 82 odst. 1 trestního řádu pouze tehdy, je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejícím, je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Nařídít domovní prohlídku je oprávněn pouze soudce, přičemž písemný příkaz musí být odůvodněn. Jedná se o rozhodnutí sui generis, proti kterému není stížnost přípustná. Příkaz se doručuje osobě, u které má být domovní prohlídka provedena, zásadně těsně před jejím provedením. Tuto osobu je třeba před úkonem nejdříve vyslechnout a poučit o povinnosti vydat věci důležité pro trestní řízení. Tímto postupem lze v případě uposlechnutí nařízené domovní prohlídky ještě předejít.

Význam domovní a osobní prohlídky spočívá¹ a) v prověření kriminalistických verzí, b) v opatřování důkazů v trestním řízení, c) v zajišťování osob, zvířat a věcí důležitých pro trestní řízení, d) v odhalování a objasňování dosud neodhalených a neobjasněných trestných činů, e) v předcházení spáchání trestných činů.

K domovní prohlídce se přistupuje při vyšetřování krádeže vloupáním tehdy, když se lze důvodně domnívat, že u osoby podezřelé, ale i jinde, se mohou nalézat odcizené věci a další předměty důležité pro trestní řízení. K zadržení pachatele dochází při domovní prohlídce při vyšetřování krádeže vloupáním pouze výjimečně. Podnětem k provedení domovní prohlídky jsou nejčastěji informace shromážděné policií, podnětem však mohou být i

¹ NĚMEC, M.: Kriminalistická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR 1993, str. 298

oznámení fyzických nebo právnických osob. Tato oznámení musí být samozřejmě nejdříve prověřena.

Při domovní prohlídce se postupuje podobně jako při ohledání místa činu, ovšem s určitými odchylkami, které vyplývají z rozdílného účelu obou úkonů. Zvýšená pozornost musí být věnována typickým úkrytům, ve kterých by se mohly hledané věci nacházet. Jedná se zpravidla o větrací otvory, úkryty v podlahách a ve zdech. Jsou proto důkladně zkoumány omítky na stěnách, různá obložení apod. Hledané předměty se také mohou nacházet v popelnicích nebo mohou být ukryty v sypkých materiálech (uhlí, písek, cukr, mouka). Jako pomůcka pro vyhledávání odcizených věcí a dalších předmětů mohou být použity detektory kovu, v některých případech může být vhodné i použití služebního psa.

Kromě vyhledávání odcizených věcí je domovní prohlídka zaměřena i na vyhledávání nástrojů, které byly při vloupání použity, a zavazadel, ve kterých byly odcizené věci odnášeny. Při domovní prohlídce rovněž může dojít k zajištění oděvu pachatele (mohou se na něm vyskytovat mikrostopy z místa činu), obuvi pachatele (k porovnání trasologických stop) apod. Čím dál častěji je při domovní prohlídce zajišťována výpočetní technika a záznamová média. K úspěchu domovní prohlídky může vést i pečlivé pozorování reakcí a chování osoby, u které je domovní prohlídka prováděna.

Příklad¹: Při domovní prohlídce obviněného V.Š. (byl obviněn ze série 51 vloupání do bytů v Bratislavě) bylo nalezeno 126 podezřelých věcí a při opakované domovní prohlídce dalších 27. Později bylo prokázáno, že plných 136 z nich bylo odcizeno při vloupáních. Velice důležité bylo i nalezení zadržného „krkolamu“, který byl používán jako nástroj ke zlámání vložek u zámků ve dveřích.

Průběh domovní prohlídky je vhodné vždy zadokumentovat videozáznamem, samozřejmostí je sepsání protokolu o domovní prohlídce. Jeden výtisk protokolu se zároveň předá osobě, u které byla domovní prohlídka prováděna. K domovní prohlídce se vždy přibírá nezúčastněná osoba.

Osobní prohlídku lze vykonat tehdy, je-li důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení. Osobní prohlídku může policejní orgán vykonat i bez souhlasu státního zástupce (soudce), nelze-li souhlasu dosáhnout předem a věc nesnese odkladu nebo jestliže byla osoba přistižená při činu. Kompletní výčet důvodů a podmínek upravujících vykonání osobní prohlídky je uveden v § 82 a v § 83b trestního řádu. Typicky se osobní prohlídka koná tehdy, je-li pachatel krádeže vloupáním zadržen na místě činu, v jeho blízkosti

¹ ČERNÝ, J., RYBÁR, J. : Západoslovenská bytová séria. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 4, s. 152-157.

nebo když je pachatel např. zadržen psovodem při pátrání po „horké stopě“. Nejvýhodnější situace pro kriminalisty nastává tehdy, jsou-li při osobní prohlídce u pachatele zajištěny odcizené věci nebo nástroj použitý ke vloupání. Dále se mohou například zajišťovat mikrostopy na oděvu pachatele. O průběhu osobní prohlídky se sepisuje zvláštní protokol.

Pachatelé krádeží vloupáním neschovávají odcizené věci samozřejmě pouze při sobě nebo ve svém domě. Tyto věci mohou být nalezeny také v úkrytech ve volné přírodě, na pracovištích nebo mohou být schovány u známých a přátel pachatele. Proto při vyšetřování krádeží vloupáním je v některých případech vhodné provést i prohlídku dopravních prostředků, jiných prostor a pozemků, které nejsou volně přístupné, samozřejmě při splnění podmínek stanovených trestním řádem.

Příklad¹: Při vyšetřování série vloupání do bytů v Plzni a okolí, byla kromě domovní prohlídky u podezřelého J.L. a domovních prohlídek u jeho přátel a známých (mimořádně povětšinou pro policisty s úspěšným výsledkem), provedena i prohlídka auta, které patřilo podezřelému. Při ní bylo zajištěno nářadí, které J.L. používal při vloupání do bytů. Dále se uskutečnila i prohlídka na pracovišti J.L., konkrétně v jeho šatně bylo objeveno větší množství zlatých šperků. Část ze 71 prokazovaných vloupání J.L. nedoznal, přesto byl soudem uznán vinným ze všech vloupání, která mu byla kladena za vinu. Pachatel byl usvědčen zejména na základě mechanoskopických stop a zdařilé identifikace odcizených věcí.

Kapitola 5.3. Následné úkony při vyšetřování krádeží

Oddíl 5.3.1. - Výslech obviněného

Výslech obviněného je typický následný vyšetřovací úkon při objasňování krádeží. Pachatel je zpravidla jedinou osobou, která zná všechny podrobnosti o spáchané krádeži. Tyto jeho znalosti je zapotřebí zdárně provedeným výslechem využít k prověrce věrohodnosti dosud zjištěných faktů a také k opatření nových informací pro další postup ve vyšetřování. Je ale nutno mít neustále na paměti, že obviněný nemusí být skutečným pachatelem krádeže, třebaže tomu důkazy zatím nasvědčují. Obviněný je osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu (§ 32 trestního řádu).

Výslech obviněného je třeba odlišovat od podání vysvětlení podezřelým podle § 158 odst. 3 písm. a) trestního řádu, které slouží k prověrce trestního oznámení, zejména

¹ HERGER, J.: Bytař. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 3, s. 117-121.

k prověření, jestli je podezření důvodné. Podání vysvětlení jsem se věnoval v oddíle třetím, kapitole druhé této části o neodkladných úkonech při vyšetřování krádeží. Zde bylo sice zmiňováno podání vysvětlení od poškozeného a od svědků, nicméně tyto úkony se v praxi příliš neliší. Podání vysvětlení podezřelým je při vyšetřování krádeží povětšinou následným vyšetřovacím úkonem, jelikož totožnost podezřelého je v úvodní fázi vyšetřování zpravidla neznámá.

Od výsledku obviněného se liší též výslech zadrženého podle § 76 odst. 3 a násl. trestního řádu. Pro výslech zadrženého se přiměřeně použijí ustanovení o výsledku obviněného. Výslech zadrženého je bezodkladný úkon, jehož smyslem je prověřit, jestli je podezření ze spáchání trestného činu důvodné či nikoliv.

Cílem výsledku obviněného není jeho přiznání, ale získání úplné a pravdivé výpovědi, která pomůže k objasnění skutkového stavu věci. Výpovědi se rozumí sdělení vyslychané osoby učiněné v průběhu výsledku a zadokumentované podle příslušných právních předpisů.¹ Výslech obviněného je nejen důležitým vyšetřovacím úkonem, ale (potažmo výpověď obviněného) důležitým prostředkem jeho vlastní obhajoby.

Výslech obviněného je mimořádně důležitým momentem při vyšetřování krádeží. Je proto nutné k němu přistoupit ve správný okamžik, zařadit jej na vhodné místo do časové řady mezi ostatní vyšetřovací úkony. V době výsledku obviněného jsou již některé důkazy svědčící o vině obviněného shromážděny, na konkrétní vyšetřovací situaci však záleží, jestli se provede výslech ihned nebo se počká na vyhodnocení jiných důkazů. Ty totiž následně mohou hrát při výsledku velkou roli. Obviněný například na jejich základě usoudí, že již nemá cenu zapírat, a pod jejich tíhou se k činu dozná. Při vyšetřování krádeží dochází k výsledku obviněného zpravidla s časovým odstupem od spáchání krádeže. Obviněný, pokud je skutečně pachatelem, má tedy čas se na výslech důkladně připravit.

Nejen proto předchází vlastnímu výsledku jeho důkladná příprava ze strany kriminalistů. Při přípravě výsledku je třeba podrobně rozebrat všechna dosud zjištěná fakta, ze všech zatím neodmítnutých verzí pečlivě vybrat ty skutečnosti, které by měly být výsledkem potvrzeny či vyvráceny. V rámci přípravy na výslech je také nutné se blíže seznámit s osobností obviněného, prostudovat všechny dostupné materiály o něm (např. jiné vyšetřovací spisy, soudní spisy, posudky lékařů). Na jejich základě se pak vyšetřující rozhodne o taktice výsledku, neboť jiným stylem je třeba vyslychat např. dosud netrestaného mladistvého a jiným zase zkušeného mnohanásobného recidivistu. Na jiný styl výsledku se

¹ MUSIL, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2001, str. 304

může také kriminalista připravit, ví-li, že bude mít proti sobě agresivního člověka a na jiný, usoudí-li, že se jedná o zakřiknutého a plachého obviněného.

Pokud je trestní stíhání vedeno proti více obviněným, je zapotřebí si dopředu opatřit informace o vztazích mezi nimi, o jejich vzájemných konfliktech apod. Tyto informace jsou velmi důležité také pro určení pořadí, podle kterého se budou obvinění vyslýchat. Vždy je třeba dbát na to, aby se takové osoby nemohly mezi sebou domlouvat na postupu při výslechu. Při vazebním stíhání například musí být od sebe spoluobvinění odděleni.

Výslech je většinou veden jedním vyslychajícím. Jsou-li k jeho provedení zapotřebí zvlášť odborné znalosti, pak může být k výslechu přibrán konzultant. Výjimečně je výslech veden dvojicí vyslychajících. Výslechu může být přítomen i obhájce obviněného a v případech nutnosti i tlumočnick.

Výslech by měl být naplánován a následně veden vždy tak, aby motivoval obviněného k podání pravdivé a úplné výpovědi. Vlastní výslech obviněného se rozpadá do třech stadií – 1) úvodní stadium, 2) souvislé líčení „monolog“, 3) otázky a odpovědi „dialog“.¹

V úvodním stadiu se zjišťuje totožnost obviněného, jeho rodinné, majetkové a výtěžkové poměry, předchozí zkušenosti s trestním stíháním, předchozí odpykané tresty. Obviněnému je třeba objasnit podstatu sděleného obvinění a poučit jej o jeho právech. Během úvodního stadia výslechu se navazuje psychologický kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným, který je velmi důležitý pro následný postoj obviněného k celému výslechu a k podání výpovědi. K obviněnému je třeba vždy přistupovat bez předsudků.

Při vyšetřování krádeží se bohužel často žádoucí psychologický kontakt navázat nepodaří. Obviněný totiž velmi často zaujímá obranný postoj, někdy vypovídat zcela odmítá, někdy vypovídá zcela zjevně nepravdivě. Má totiž silnou motivaci k tomu, aby nevyprávěl pravdivě, a tak během výslechu následně dochází k psychologickému střetu. Zkušení recidivisté již mají s taktikou při výslechu své zkušenosti, zpravidla si dobře uvědomují problémy, které jsou spojeny s dokazováním viny u krádeží. Důležitou složkou výslechu je vedle verbální komunikace i komunikace nonverbální, ze které je možno dovozovat pravdivost poskytovaných informací.

Po úvodním stadiu výslechu je obviněný vyzván k tomu, aby se souvisle vyjádřil ke sdělenému obvinění a ke všem skutečnostem kladeným mu za vinu. V této fázi se může stát, že obviněný nezačne vůbec, ať už z jakýchkoli důvodů, vypovídat. V takovém případě ho

¹ NĚMEC, M.: Kriminalistická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR 1993, str. 132-136

nelze k výpovědi nutit, je ovšem vhodné obviněného znovu upozornit na to, že se svým postojem vlastně ochuzuje o možnost uplatnění práva na obhajobu.

Příklad¹: *Ze série vloupání do bytů v Bratislavě v roce 1990 byl obviněn třiatřicetiletý J.B., při výslechu uvedl pouze svoje základní údaje a dále již nijak nereagoval, protokol nepodepsal. J.B. byl vyslechnutý ještě poté dvakrát, během žádného výslechu však nepromluvil. U všech výslechů byl přítomen jeho obhájce. Ke zjištění motivu J.B. k tomuto jednání byli přibráni znalci (rovněž na ně ani jednou J.B. nepromluvil) a vyslechnuti příbuzní a známí J.B., kteří jej popsali jako výřečného člověka. Také před soudem J.B. vůbec nepromluvil, pouze s předsedou senátu chvíli písemně komunikoval. J.B. byl na základě celé řady shromážděných důkazů uznán vinným ze série vloupání do bytů a byl odsouzen k trestu nepodmíněnému odnětí svobody v délce pěti let.*

Při monologu se obviněný nepřerušuje, pokud zcela zjevně neodbočuje od tématu. Někdy je ovšem vhodné obviněného vyzvat, aby se k některým popisovaným skutečnostem vyjádřil podrobněji. Během souvislé výpovědi obviněného musí vyslyšající neustále její obsah analyzovat, hledat v ní rozpory či nacházet rozpory mezi ní a již shromážděnými důkazy. S velikým zjednodušením lze podanou výpověď rozdělit do dvou skupin, na pravdivou a na nepravdivou. Protokolace se v tomto stadiu provádí doslovně, po částech nebo až najednou po skončení monologu. Všechny tři způsoby mají své známé výhody i nevýhody, o jejich vhodnosti rozhoduje zpravidla délka výpovědi, chování obviněného při výslechu apod.

Po skončení souvislého líčení přistoupí vyslyšající ke kladení otázek obviněnému. V tomto třetím stadiu výslechu je otázkami doplňována, upřesňována a prověřována podaná výpověď. Otázky míří nejčastěji na okolnosti, které vedly ke spáchání krádeže, dále na místo a čas krádeže, na způsob provedení krádeže. Nelze rovněž opomenout dotaz na to, jaké věci byly přesně odcizeny, kde se nyní nacházejí, případně, kdo je nyní má ve své moci. Vyslyšající také pokládá otázky týkající se nástrojů použitých ke vloupání, způsobu zahlazování stop a ostatních skutečností souvisejících s krádeží.

Obtížný je dialog s obviněným, který nevyovídá pravdivě a současně nemá zájem pravdivě vypovídat. Pro tento případ kriminalistická psychologie vypracovala postupy, které mohou vést k překonání lživé výpovědi (např. stimulace kladných vlastností obviněného, přesvědčování o nesmyslnosti a neudržitelnosti lživé výpovědi, využití reflexních úvah vyslychaného). Otázky by měly vést k maximální detailizaci podané výpovědi, čímž vzrůstá

¹ ČERNÝ, J.: Mlčiaci páchatel'. Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37, č. 5, s. 199-203.

šance, že se lživě vypovídající obviněný zaplete do rozporů. Před předložením jiných důkazů a požádáním o vysvětlení rozporů mezi nimi a výpovědí, je třeba se obviněného opakovaně zeptat, jestli skutečně trvá na své výpovědi. Předkládat se poté mohou obviněnému pouze spolehlivě ověřené důkazy. Důkazy se mohou předkládat najednou nebo postupně, to záleží na konkrétní situaci. Zejména důkazy o jejichž existenci neměl obviněný dosud tušení, ho mohou přesvědčit o neudržitelnosti nepravdivé výpovědi a po jejich předložení může svojí výpověď změnit, například tak, že se ke krádeži dozná nebo změní svojí výpověď.

Ovšem ani tehdy, kdy se během výslechu dosáhne doznání obviněného, nemohou kriminalisté ve vyšetřování krádeže polevit a musí pečlivě provést i ostatní vyšetřovací úkony. Obvinění totiž výpověď před soudem poměrně často odvolávají nebo prohlašují, že jejich přiznání je výsledkem nezákonného nátlaku policistů, že jejich přiznání bylo vynuceno sliby nebo hrubým násilím.

Příklad¹: Při vyšetřování krádeží vloupáním do 7 kostelů v okrese Jičín byly zajištěny důkazy na jejichž základě byla z trestného činu krádeže obviněna čtveřice pachatelů. Obvinění M.G. a A.B. během vyšetřování s orgány policie relativně spolupracovali a také se ke všem vloupáním při výsleších doznali. Naproti tomu zbylí dva obvinění M.B. a M. D. jakoukoli svojí účast na dokazovaných vloupáních po celou dobu vyšetřování, tedy i u výslechů, kategoricky popírali. A to i přesto, že byli M.G. i A.B. označeni jako spolupachatelé. Před soudem ovšem M.G. vypověděl, že jeho předchozí výpověď není pravdivá. Podle jeho verze mu policisté předložili výpověď, kterou přečetl, za to mu prý bylo slíbeno, že bude propuštěn z vazby. A.B. také popřel svojí předešlou výpověď. Před soudem vypověděl, že mu bylo slíbeno, že bude moci jít domů, pokud se ke krádežím vloupáním dozná. Policisté mu při výpovědi údajně předložili seznam vykradených kostelů i odcizených věcí, podle kterého následně vypovídal. Zajímavé je, že při výslechu obou obviněných byli v přípravném řízení přítomni jejich obhájci. O jejich postoji ke změně výpovědi jejich klientů však není v soudním spise zmínka. Původní výpověď A.B. byla také prověřena na místech činu, A.B. ovšem před soudem tuto prověrku zpochybnil tvrzením, že při prověrce výpovědi na místech činu jednal pouze podle pokynů policisty. Soudem byla následně vyslechnuta pětice kriminalistů, která prováděla v přípravném řízení výslechy obviněných a prověrku výpovědi na místě. Soud nakonec konstatoval, že obhajoba A.B. a M.G. byla vyvrácena výpověďmi svědků (pětici kriminalistů) a také množstvím jiných důkazů.

¹ 1 T 6/ 1997 Okresní soud v Jičíně

Někteří obvinění mohou doznávat i činy, které reálně ani spáchat nemohli. Tím následně chtějí u soudu zpochybnit práci kriminalistů, případně státního zástupce. Všechna zmíněná a zvláště dosud neznámá fakta, která vyplynou z výpovědi, je třeba důkladně prověřit. V učebnici kriminalistiky je k tomuto problému uveden zajímavý příklad.¹ „*Pachatel série vloupání při výslechu spontánně uvedl, že v době od 03.08. do 05.08.1998 vnikl do budovy Obvodního úřadu v Praze 2 tím způsobem, že vylezl po lešení do druhého patra a tam se pokusil vloupat do jedné z kanceláří, přičemž byl vyrušen hlídačem a uprchl. Při prověrce vyšetřovatel zjistil, že tato skutečnost nebyla hlášena na oddělení Policie ČR a že v uvedené době u budovy úřadu žádné lešení nebylo postaveno. Obviněný se poté přiznal, že si věc vymyslel.*“.

Nelze zapomínat ani na to, že doznání může být též nepravdivé i z jiných důvodů, například pro zakrývání závažnější trestné činnosti nebo krytí pravého pachatele.

Obviněný z trestného činu krádeže má velmi často již před výslechem připravené alibi (pravdivé, mnohem častěji však nepravdivé), na které se pak ve své výpovědi odvolává. Při výslechu je třeba obviněného pak vyzvat, aby své alibi co nejpodrobněji popsal, aby sdělil totožnost osob, které mu jeho přítomnost na jiném místě, než místě činu, mohou dosvědčit. Jako velmi podezřelá může působit skutečnost, když si obviněný i po delší době po trestném činu přesně pamatuje, kde v čase spáchaní krádeže byl, jak to může prokázat apod. Zejména zkušení recidivisté věnují přípravě „neprůstřelného alibi“ již před spáchaním krádeže mimořádnou pozornost.

Příklad²: *Po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody počal recidivista J.S. znovu páchat krádeže vloupáním. Když zjistil, že VB (tehdejší Veřejná bezpečnost) na něj činila dotaz v místě bydliště manželky, předal náradí svému společníku s tím, aby vykradl dvě prodejny v prostoru, kde předtím sám spáchal více vloupání. Vědomě si vytvořil na dobu těchto dvou vloupání výborné alibi (seděl s vrátným ve vrátnici apod.), aby odvrátil pozornost VB jiným směrem, tj. na jiné osoby. I tato dvě vloupání byla podle výsledků mechanoskopických zkoumání spáchána tímž nástrojem jako série vloupání předchozích. Přesto byl J.S. pak dopaden, když převzal zpět své náradí a chystal se páchat další trestné činy.*

¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. : Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001. 418 s.

² PROTIVINSKÝ, M. : Zjišťování alibi v přípravném řízení trestním. Kriminalistický sborník, 1988, roč. 32, č.1, str. 18-20.

Příklad¹: *F.S., který byl podezřelý z většího počtu vloupání pracoval jako hlídač. Jako alibi uvedl vyražené časy na odpichovacích hodinách podniků, které podle stanoveného časového rozvrhu v Brně obcházel jako zaměstnanec tzv. „zamykací společnosti“. Bylo zcela vyloučeno, aby krádeže vloupání v obvodu Brna mohl spáchat v době mezi časy vyznačenými na odpichovacích hodinách. Svědomitou prací příslušníků VB se podařilo zjistit, že F.S. dokázal odemknout mechanismus odpichovacích hodin, nařídil potřebné časy, narazítkovat je na karty dopředu za celou noc a tak získat dostatek času k vloupáním.*

Výpověď, které bylo dosaženo v souladu s trestním řádem, má důkazní hodnotu, ovšem taktickou hodnotu mohou mít i informace, které nejsou přímo ve výpovědi obsaženy. Vyslýchající například může pozorovat, že se v určitém okamžiku začnou obviněnému klepat ruce, při odpovědi na některou otázku začne zmatkovat nebo koktat, během výslechu může obviněný zčervenat či se začít nadměrně potit apod.

O výslechu obviněného se obligatorně zpracovává protokol, kterým je výslech podle trestního řádu zadokumentován. Někdy je vhodné doplnit protokol ještě o audio nebo video záznam výslechu. Obsahem protokolu o výslechu obviněného je údaj o orgánu činném v trestním řízení provádějícího výslech, identifikační údaje vyslychaného, poučení vyslychaného, ověření, že obviněný poučení rozuměl, výstižný obsah souvislé výpovědi, doslovné znění otázek a odpovědí, potvrzení, že se obviněný (případně i obhájce) seznámil s obsahem protokolu, čas, kdy výslech proběhl, a podpisy všech zúčastněných. Podle § 95 odst. 2 trestního řádu nejde-li o protokol o hlavním líčení nebo o veřejném zasedání, musí být protokol po skončení výslechu obviněnému předložen k přečtení nebo požádá-li o to, přečten; obviněný má právo žádat, aby byl protokol doplněn nebo aby v něm byly provedeny opravy v soulase s jeho výpovědí. O tomto právu je třeba obviněného poučit.

Cílem výslechu je podání pravdivé a úplné výpovědi obviněného v zájmu zjištění skutkového stavu věci. Někteří obvinění z různých důvodů pravdivě vypovídají od počátku výslechu, jiní začnou pravdivě vypovídat až v jeho průběhu díky vhodným taktickým a psychologickým postupům vyslychajícího (které samozřejmě musí být v souladu se zákonem). Někteří obvinění buď vůbec nevypovídají nebo setrvávají na nepravdivé výpovědi. Avšak i takové výpovědi mohou mít význam, zejména taktický. Důležitost výpovědi obviněného při vyšetřování krádeže je velická, ovšem nelze ji přeceňovat. Výpověď musí být porovnávána s ostatními důkazními prostředky a hodnocena v souladu a v souhrnu s nimi.

¹ PROTIVINSKÝ, M. : Zjišťování alibi v přípravném řízení trestním. Kriminalistický sborník, 1988, roč. 32, č.1, str. 18-20.

Oddíl 5.3.2. - Výslech svědků

Svědecká výpověď je jedním z nejrozšířenějších a nejpoužívanějších důkazů při vyšetřování krádeží. Výslech svědků se v mnohém podobá výslechu obviněného, výslech probíhá ve stejných stadiích. Jeho cílem je opět získání úplné a pravdivé výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci. V trestním řádu je výslech svědků upraven v § 97 až § 104. Jako svědci jsou při vyšetřování krádeží nejčastěji vyslýcháni poškození, očití svědci, sousedé poškozeného, příbuzní a známí pachatele, pracovníci v bazarech, ve starožitnictvích, v restauracích apod. Při vyšetřování krádeží vloupáním mohou být vyslýchány i malé děti, které se nacházely v době krádeže v blízkosti místa činu.

Výslech svědků se po obsahové stránce od výslechu obviněného dosti odlišuje. Svědci nebo poškození zpravidla neznají všechny podrobnosti o spáchané krádeži. Co by mělo být obsahem jejich výpovědi jsem již naznačil v oddíle 5.2.3. týkajícím se podání vysvětlení od svědků a poškozených.

V tomto oddíle se proto budu věnovat zvláštnostem a zajímavostem, které se často vyskytují při výslechu svědků krádeží. Při přípravě výslechu je zapotřebí důkladně uvážit, v jakém pořadí se mají jednotliví svědci vyslechnout. Pověstinou se udává, že nejvýhodnější je nejdříve vyslechnout svědky, u kterých je důvodný předpoklad, že mohou poskytnout o spáchané krádeži nejvíce informací. Ale každé vyšetřování je jiné, a tak zejména záleží na konkrétní vyšetřovací situaci, na aktuální potřebě prověření či vyvrácení vyšetřovacích verzí apod.

Svědka je nutné před výslechem poučit také o tom, že je povinen vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčovat, poučit jej o právních důsledcích křivé výpovědi a případně i o jeho právu na odepření výpovědi. Důležité je zjistit informace o poměru svědka k obviněnému, k ostatním zúčastněným osobám a k projednávané věci.

Při výslechu svědků je zvlášť důležité¹, aby vyslýchající projevoval o výpověď zájem, o čemž musí být vyslýchán přesvědčen. V opačném případě svědek nemusí být aktivní, svojí výpověď bude zestručňovat, čímž může dojít ke ztrátě významných informací. Vyslýchající by svědkovi neměl dávat znát, že mu jsou okolnosti, o kterých svědek vypovídá, již známy. Naopak svědek by měl mít pocit, že vyslýchajícímu sděluje nové informace. Protože i svědecká výpověď, která nepřinese nové informace, je pro vyšetřování krádeže důležitá, byt

¹ NĚMEC, M.: Kriminalistická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. str. 14

třeba jen tím, že potvrzuje vytyčenou vyšetřovací verzi, a také proto, že je výhodné, aby byly vyšetřované skutečnosti prokázány více důkazy.

Poškozený je zpravidla z podstaty věci motivován k tomu, aby při výslechu uváděl pravdivé informace a s policejním orgánem spolupracoval. Ovšem mohou se vyskytnout i nepravdivé výpovědi poškozeného, motivované např. obavou z pomsty pachatele či poškozený může skutečného pachatele z nejrůznějších důvodů krýt. Ve své výpovědi může poškozený také zveličovat způsobenou škodu. Proto je nutné poškozeného vyzvat, aby detailně popsal odcizené věci, znaky, podle kterých lze věci identifikovat, a také jej požádat o předložení nabývacích dokladů k odcizeným věcem. Poškozený velmi často tyto doklady není schopen předložit. Zde není na místě jej hned podezírat z nepravdivé výpovědi, protože nabývací doklady zvláště k běžným věcem nejsou často uchovávané. Vlastnictví odcizených věcí lze prokázat i jinými prostředky (výpověďmi svědků, fotografiemi apod.).

Pokud od spáchání krádeže do výslechu uplynula delší doba, svědci krádeží relevantní informace často zapomínají. Zde mám na mysli zejména takové svědky, kteří krádež přímo nepozorovali, ale kteří si mohli v okolí místa činu všimnout skutečností, které se ke krádeži vztahovaly (například výskytu podezřelých osob v blízkosti místa činu, přistaveného dopravního prostředku apod.). Proto se často stává, že byť mají takoví svědci zájem pravdivě vypovídat, nemohou si na relevantní skutečnosti vzpomenout nebo je jejich výpověď nepřesná a někdy i zcela nepravdivá. Pro tyto situace byly v kriminalistice vypracovány speciální taktické postupy, které mají za cíl odstranit chybné vzpomínky, špatnou reprodukci vzpomínek nebo pomoci svědkovi k vybavení si důležité okolnosti.

Při monologu se takový svědek zpravidla nepřerušuje, při doplňujících otázkách je poté svědek dotazován, jestli si vzpomíná na jiné podružné okolnosti, které se staly v době spáchání krádeže. V jejich souvislosti by si totiž mohl kriminalisticky důležité informace lépe vybavit. Pokud si svědek či poškozený vůbec nevzpomíná, co v době krádeže dělal, je vhodné dotazováním najít událost, která se stala před krádeží a na kterou si svědek dobře vzpomíná (např. odchod z práce, návštěva restaurace apod.), a od této události se pokusit rozvíjet jeho další vzpomínky.

I při výslechu svědků může dojít ke konfliktní situaci, při které svědek vypovídá očividně nepravdivě. Pak je na místě použít kriminalistické postupy k překonání lživé výpovědi, o kterých jsem se již zmínil v předešlém oddíle. Poměrně často se lze u výslechu setkat se situací, kdy se svědek rozhodne vůbec nevypovídat. Vyslýchající by se pak měl orientovat na zjištění důvodů, které svědka k takovému jednání vedou. Pokud je výpověď svědka zjevně nepravdivá nebo pokud svědek odmítá vůbec vypovídat, pak je vhodné tohoto

svědka znovu upozornit na zákonnou povinnost, která mu ukládá nic nezamlčovat a vypovídat pravdivě, a také na právní důsledky křivé výpovědi. Podle okolností může být svědkovi předložen i přesvědčivý důkaz o jeho křivé výpovědi. Zvláště je-li takový důkaz pro svědka nečekaný a překvapivý, pak v souvislosti s hrozbou sankce za podání křivé výpovědi může svědek svou výpověď změnit a začít vypovídat pravdivě.

Při vyšetřování krádeží vloupáním jsou také velmi často vyslýcháni rodinní příslušníci a známí obviněného. Příbuzné obviněného v pokolení přímém, jeho sourozence, osvojence, osvojitele, manžela a druha je nutné poučit, že mají právo na odepření výpovědi. Podle § 100 odst. 2 trestního řádu všichni svědci mohou odepřít vypovídat, jestliže by svou výpovědí způsobili nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu nebo druha nebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocíťovali jako újmu vlastní.

Výslechem rodinných příslušníků a známých obviněného se prověřují zejména alibi obviněného, dále se získávají informace o odcizených věcech, o způsobu, jakým s nimi bylo naloženo. Příbuzní a známí poškozeného při výslechu mohou také poskytnout zajímavé informace o způsobu života obviněného, o jeho stycích s jinými osobami apod.

Oddíl 5.3.3. - Prověrka výpovědi na místě

Prověrka výpovědi na místě je častý vyšetřovací úkon při vyšetřování krádeží, zejména těch, které byly spáchány formou vloupání. Již ze samotného názvu úkonu vyplývá, že velmi úzce souvisí s výslechem. Prověrku výpovědi na místě lze provést pouze tehdy, byl-li již předtím obviněný, podezřelý nebo svědek vyslechnut. Podaná výpověď může být ověřována kromě prověrkou na místě také jinými úkony, např. ohledáním, expertizami, vyšetřovacím pokusem či výsledky jiných osob.

Prověrka výpovědi na místě je definována¹ jako specifická metoda kriminalistické praxe, kterou se získávají kriminalisticky a právně relevantní informace srovnáváním dříve učiněné výpovědi s momentální situací místa a na něm se nacházejících objektů, přímo demonstrováných dříve vyslechnutou osobou.

Cílem prověrky výpovědi na místě je prověřit či upřesnit výpověď, a to tak, že se její věrohodnost prověřuje přímo na místě, kterého se výpověď týká. Výpověď se porovnává se zjištěními učiněnými na místě. K prověrce výpovědi na místě se přistupuje např. tehdy, pokud

¹ KONRÁD, Z.: Prověrka výpovědi na místě, 1. vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2006, str. 29

jsou ve výpovědi uváděna místa, která jsou zatím kriminalistům neznámá (pachatel vloupání může vypovědět, že na určitém místě odhodil do řeky nástroj použitý ke krádeži vloupáním). Dále se tento vyšetřovací úkon využívá k prověření a upřesnění výpovědi tehdy, kdy obviněný např. vypovídá o způsobu vniknutí do objektu, ovšem jeho výpověď je v rozporu se zjištěnými fakty na místě činu, nebo pokud si pachatel nemůže při výslechu na některé skutečnosti vzpomenout (krádež vloupáním proběhla před delší dobou) a dá se předpokládat, že v místě vloupání se mu některé skutečnosti opět vybaví. Prověrkou výpovědi na místě se také ověřuje orientace vyslechnutého na místě, o kterém při výslechu vypovídal.

Prověrka výpovědi na místě je od 01.01.2002 velice stručně upravena v § 104e trestního řádu. Prověrka výpovědi na místě je speciální kriminalistickou metodou, je neopakovatelná, ale zpravidla ne neodkladná.

Při vyšetřování krádeží se prověrka výpovědi na místě používá zejména k prověření výpovědi obviněného nebo podezřelého. Může ale sloužit i k získání nových důkazů pro trestní řízení, ke zjištění okolností, které vedly ke spáchání krádeže, k prověrce nebo odmítnutí vytyčených vyšetřovacích verzí o trestném činu. Svědecká výpověď je prověrkou na místě prověřována např. proto, aby se bezpečně identifikovalo místo, kde došlo ke krádeži, nebo proto, aby se ověřilo, zda svědek místo činu skutečně zná a je se schopen na něm orientovat tak, jak popsal předtím ve výpovědi.

Osoby, jejichž výpovědi jsou prověřovány, se musí prověrky výpovědi na místě zúčastnit zcela dobrovolně a na místě si pak musí počínat iniciativně. Právě nezbytná přítomnost těchto osob je jednou ze specifik, které odlišují tento úkon od vyšetřovacího pokusu nebo rekonstrukce. Prověrka výpovědi musí být řízena jedním policistou, který během ní dbá na dodržování zákonnosti a náležitě ostražitosti. Během prověrky si počíná aktivně, klade otázky apod. V případě možnosti provést prověrku výpovědi na místě s několika dříve vyslechnutými osobami, zastává odborná literatura názor¹, že je vhodné až nutné provádět prověrku výpovědi na místě s každou vyslechnutou osobou odděleně.

Příprava prověrky na místě se odvíjí od získání dobrovolného souhlasu vyslechnutého se svou účastí na prověrce výpovědi. Při přípravě musí být důkladně rozebrána předchozí výpověď, musí se určit, které skutečnosti jsou ve výpovědi sporné nebo nepřesné, musí být stanoven plán, podle kterého se bude při prověrce postupovat, musí být stanoveno a na které skutečnosti je třeba se zaměřit.

¹ KONRÁD, Z.: Prověrka výpovědi na místě, 1. vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2006.

Pokud policista vedoucí prověrku výpovědi na místě ještě neviděl místo, kde má být demonstrace výpovědi provedena, měl by je předem zhlédnout, a to ze tří důvodů¹:

- Již samotné seznámení se s místem může ozřejmit zdánlivé rozpory ve výpovědích a prověrka výpovědi na místě by pak byla zbytečnou.
- Dobrá znalost místa, na kterém bude prověrka prováděna, může pomoci vypořádat nedostatky v orientaci vypovídajících osob a také může pomoci k lepšímu porozumění obsahu výpovědi.
- Osoba vypovídající nepravdivě může znejistět, když vidí, že kriminalista má výborné znalosti o místě události.

V přípravné fázi se také stanoví výchozí místo prověrky a určí se osoby, které se prověrky zúčastní. Obligatorními účastníky jsou policejní orgán, vyslechnutý, nezúčastněná osoba a kriminalistický technik. Fakultativně se prověrky může zúčastnit obhájce, státní zástupce či tlumočník.

Při prověrce výpovědi na místě činu má zvláštní význam výchozí bod, ze kterého je poté prověrka vedena. Výchozí bod se určí již v přípravě, a to zpravidla na základě výpovědi vyslechnutého. Může jím být třeba nádraží nebo odbočka na příjezdovou cestu do rekreační osady. Ve výchozím bodě by měl vyslechnutý popsat, jak bude na místě postupovat, podle jakých orientačních bodů se bude řídit apod. Teprve poté je iniciativa vyslechnutému přenechána, ten na místě sám označuje důležité objekty, stopy a jiné kriminalisticky relevantní skutečnosti. Při prověrce výpovědi je velice důležité pozorovat, jak se vyslechnutý na místě orientuje, s jakou jistotou označuje důležité objekty. Např. předpoklad, že obviněný z trestného činu krádeže vloupáním situaci na místě činu dobře zná, se zdá být samozřejmým, nicméně bylo by velkou chybou jeho znalosti o místě činu automaticky předpokládat a neponechat mu iniciativu při prověrce. Kam až může vést špatná práce kriminalistů při prověrce na místě činu, bylo popsáno v jednom článku v Kriminalistickém sborníku.²

V.S. jako pachatel série vloupání byl zadržen 08.08.1995 při pokusu vloupání do zahradnického domku v okrese Příbram. Při výslechu se přiznal ke 20 vloupáním, při dalším výslechu rozšířil doznání na celkem 40 vloupání do chat na celém území ČR. Po výsleších bylo přistoupeno k prověrkám výpovědi na místech a na jejich základě mu bylo sděleno obvinění. Při prověrkách V.S. „zcela bezpečně“ označil 894 míst, kde se dopustil krádeží, čímž měl způsobit škodu přes 12 milionů korun. Opomíjena zůstávala skutečnost, že nebyly zajištěny žádné odcizené věci ani finanční hotovost a výsledky prověrek na místě byly

¹ NĚMEC, M.: Kriminalistická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. str. 183

² FIALA, J., RATAJ, J.: Více neznamena vždy lépe. Kriminalistický sborník, 1998, roč. 42, č. 1, s. 23-27.

v rozporu s původními výsledky. Když došlo k prověrkám výpovědi na místě v benešovském okrese, bylo zjištěno, že se V.S. na místech činu vůbec neorientuje. V.S. požadoval, aby s ním „bylo ježděno“ jako při jiných prověrkách, že pak pozná objekt a určí, jestli se do něho vloupal či nikoliv. Při prověrce výpovědi u vykradené restaurace Paluba v Č. V.S. popsal, jak vnikl do objektu, jak následně vykradl hrací automaty. Způsob vloupání odpovídal jeho výpovědi, až na to, že v době, kdy byla tato restaurace vyloupena, byl V.S. již ve vazbě. Dále bylo třeba zjištěno, že podle časového plánu měl v jeden den spáchat mezi desátou a jedenáctou hodinou tři krádeže, jednu v Jindřichově Hradci, druhou v Praze a třetí v Pelhřimově. Při výsledku pak V.S. uvedl, že byl pracovníky kriminální policie před prověrkami a v jejich průběhu ovlivňován a tendenčně usměrňován. Způsob vloupání odhadoval např. podle rýh na oknech, zpravidla se mu dařilo odhadnout i to, jaké věci z objektu „odcizil“. Nakonec byl V. S. obviněn a odsouzen pouze pro pět krádeží vloupáním. Při prověrkách výpovědi na místě tedy docházelo k závažným chybám, obviněný sám nepopisoval a neoznačoval přístupovou trasu k vyloupeným objektům a ani na místě činu detailně nepopisoval způsob, jakým vloupání provedl.

Poté, co vyslechnutý označil na místě činu všechna důležitá místa a popsal důležité okolnosti, se přistupuje ke kladení doplňujících otázek a k demonstraci činností, které se na místě odehrály. Je také důležité poznamenat, k jakým změnám na místech došlo. Policejní orgán již v průběhu prověrky výpovědi musí vyhodnocovat její průběh a výsledky a porovnávat jí s podanou výpovědí při výsledku a s jinými shromážděnými důkazy. V případě nálezu je také nutné zajistit nově objevené důkazy. Vedoucí prověrky na místě může také kdykoli v průběhu vyšetřovacího úkonu rozhodnout o jeho ukončení.

O prověrce výpovědi na místě se obligatorně sepisuje protokol, který se skládá ze tří částí. V úvodní části se zaznamenávají zejména identifikační údaje (podobně jako při ohledání místa činu), v popisné části se dokumentuje postup při prověrce a situace na místě a v závěrečné části se např. odkazuje na jinou dokumentaci z prověrky výpovědi a tato část také obsahuje podpisy zúčastněných osob. Prověrka výpovědi na místě se často kromě protokolu též dokumentuje fotograficky, videozáznamem nebo topografickou dokumentací.

Výsledkem prověrky výpovědi na místě by mělo být zjištění míry shody původní výpovědi s objektivními zjištěními na místě, zhodnocení případných rozdílů a jejich příčin. Prověrka na místě činu též může přinést nové důkazy o objasňované události, může být využita k prověrce vyšetřovacích verzí. Prověrka výpovědi se nemusí vztahovat pouze k místu

činu, ale může být provedena např. na místě nálezů odcizených věcí nebo na místě nálezů nástrojů použitých ke vloupání.

Z výše uvedeného je možno dojít k závěru, že prověrka výpovědi na místě je specifickým pokračováním ve výpovědi již vyslechnutého obviněného (poškozeného či svědka), přičemž toto pokračování je vedeno v charakteristických podmínkách místa, které je v původní výpovědi popisováno.

Skutečnost, že zdařilá prověrka výpovědi na místě se může stát při objasňování krádeží vloupáním klíčovým vyšetřovacím úkonem, bych chtěl demonstrovat na dvou následujících příkladech.

Příklad¹: Při vyšetřování série vloupání do bytů v Ostravě, Havířově a Karviné byl zadržen pachatel L.M., který se při výslechu doznal ke 29 vloupáním do bytů. Při následné prohlídce bylo v jeho bytě nalezeno větší množství odcizených věcí. Dva dny po zadržení byla provedena prověrka výpovědi na místech jednotlivých vloupání, L.M. při ní sám iniciativně naváděl řidiče k domům, které předtím označil za místa vloupání. Všechny projevy obviněného byly během prověrky výpovědi pečlivě zadokumentovány do protokolu. Před soudem L.M. z velké části svou trestnou činnost popřel, a tak při dokazování vloupání do jednotlivých objektů hrál také velkou úlohu řádně a podrobně vyhotovený a L.M. podepsaný protokol o prověrce výpovědi na místech činu.

Příklad²: Také při vyšetřování série sedmi vloupání do kostelů v okrese Jičín byla provedena prověrka výpovědi na místě. Jeden ze čtveřice pachatelů (A.B.) se během podání vysvětlení ke vloupáním doznal, a tak se rychle přistoupilo k prověrce výpovědi na místě. Při ní A.B. zcela dobrovolně a iniciativně označil tři kostely, které vykradl se třemi spolupachateli a popsal i způsob, jakým provedli vloupání. Údaje poskytnuté A.B. zcela souhlasily s doposud zajištěným důkazním materiálem. Před soudem, ale A.B. vypověděl, že není vůbec pravda to, co uváděl v přípravném řízení. Podle jeho verze mu policisté sdělili jména vesnic a kostelů, při prověrce výpovědi ho vozili na jemu doposud neznámá místa a on pouze souhlasil s tím, že kostel vykradl, ačkoliv to nebyla pravda. Před soudem byli také vyslechnuti policisté, kteří prověrku na místě činů prováděli. Jelikož byla prověrka výpovědi na místě činu řádně zadokumentována, zákonně provedena a A.B. byl před ní náležitě poučen, soud neuvěřil změněné výpovědi A.B. Proto byla prověrka výpovědi na místě použita jako jeden z usvědčujících důkazů.

¹ PLHÁK, J., BUJAK, A.: Prověrka faktů- důležitý důkaz při vyšetřování krádeží vloupáním. Kriminologický sborník, 1997, roč. 41, č.7, s. 327-330.

² Okresní soud v Jičíně – sp. zn. 1 T 6/1997

Oddíl 5.3.4. - Konfrontace

Smyslem konfrontace je stejně jako u prověrky výpovědi na místě ověření a upřesnění podaných výpovědí při výslechu. S konfrontací se můžeme relativně často setkat při vyšetřování krádeží, a to zejména tehdy, jsou-li ve výpovědích mezi spolupachateli rozpory nebo když dva svědci krádeže podávají rozporuplné informace. Konfrontace je definována¹ jako kriminalistická metoda, při níž se dvě dříve vyslechnuté osoby, mezi jejichž výpověďmi jsou závažné rozpory, postaví tváří v tvář s cílem vyjasnit tyto rozpory, které nelze odstranit jinak.

Ke konfrontaci se může přistoupit teprve tehdy, byly-li předtím osoby, mezi kterými bude konfrontace provedena, vyslechnuty, zároveň se v jejich výpovědích vyskytují závažné rozpory a vyslychající usoudí, že by se tyto rozpory daly odstranit postavením obou vyslechnutých osob proti sobě tváří v tvář. Cílem tohoto vyšetřovacího úkonu je využít konfliktní situace mezi vyslechnutými osobami a zároveň bezprostředního psychologického působení mezi dvěma osobami, které vzniká, když jedna osoba druhé říká do očí informace, které se nemusejí zakládat na pravdě, a to navíc před orgánem činným v trestním řízení.

Konfrontování mohou být obvinění mezi sebou navzájem, svědci mezi sebou navzájem nebo obviněný může být konfrontován se svědkem. Z dikce § 104a odst. 1, 2 trestního řádu vyplývá, že konfrontovány mohou být pouze dvě osoby.

Konfrontace je s účinností od 01.01.2002 upravena v § 104a trestního řádu. Před tímto datem byla konfrontace považována z trestněprávního hlediska za zvláštní druh výslechu, nyní je již v souladu s kriminalistickým pohledem na věc považována za samostatný úkon při dokazování. Nicméně pro konfrontaci subsidiárně nadále platí ustanovení o výpovědi obviněného a svědka, není-li v trestním řádu tento úkon upraven jinak. Konání konfrontace je vždy fakultativní, její provedení závisí na rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení. Před 01.01.2002 mohla být konfrontace prováděna pouze tehdy, nebylo-li možno odstranit rozpory ve výpovědích jinak (viz § 94 odst. 1 a § 103 trestního řádu ve znění účinném od 01.01.1962 do 31.12.2001). Tímto již nyní není orgán činný v trestním řízení vázán, za to však podle účinného § 104a odst. 7 trestního řádu má být konfrontace prováděna jen v řízení před soudem a před podáním obžaloby může být využita jen výjimečně, a to pouze pokud lze

¹ STRAUS, J. a kol.: Kriminalistická taktika. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk. s.r.o., 2005, s. 125

očekávat, že její provedení výrazně přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky.

Konfrontaci předchází příprava, při níž se důkladně porovnávají výpovědi, které mají být konfrontovány mezi sebou navzájem, a obě se také porovnávají s již shromážděnými důkazy. Určí se, jaké rozpory mají být při konfrontaci odstraněny, a zpravidla se již během přípravy formulují otázky, na které budou konfrontovaní dotazováni. Konfrontace musí být také správně načasována, např. se k ní může přistoupit až tehdy, kdy již jsou shromážděny některé důkazy, které se dají při konfrontaci využít. Podle vyšetřovací situace je někdy vhodné využít momentu překvapení pro konfrontované osoby.

Před vlastní konfrontací je třeba obě vyslechnuté osoby poučit podle trestního řádu o jejich právech a povinnostech. Pak se přistupuje ke kladení otázek za účelem odstranění rozporů ve výpovědích konfrontovaných osob. Při odpovědi na otázku položenou orgánem činným v trestním řízení by se mělo vyžadovat, aby osoba, která odpovídá, hleděla druhé konfrontované osobě do očí. Po odpovědi strany první se vyjádří druhá strana k tomu, co právě slyšela. Pokud se pokládáním otázek nepodaří rozpory odstranit, může orgán činný v trestním řízení, který provádí konfrontaci, povolit, aby si oba konfrontovaní iniciativně začali pokládat otázky sami mezi sebou.

Během konfrontace musí být učiněné výpovědi vyslychajícím stále analyzovány a na základě této analýzy se rozhoduje o dalším postupu při konfrontaci. V případě narušení průběhu konfrontace (např. spoluobvinění se začnou mezi sebou domlouvat), musí vyslychající konfrontaci okamžitě ukončit.

Celý průběh konfrontace se protokoluje, a to takovým způsobem, že se doslova a v přímé řeči zaznamenávají všechny projevy zúčastněných. Po skončení konfrontace je protokol podepisován, přičemž konfrontovaní svým podpisem stvrzují správnost pouze svých výpovědí. Pokud některý z konfrontovaných během konfrontace změnil svojí výpověď, pak je důležité zaprotokolovat i důvody, které jej k tomu vedly.

Konfrontace je při vyšetřování krádeží využívána. Efektivní může být zejména tehdy, jestliže jeden ze spolupachatelů trestnou činnost doznává, zatímco druhý ji zapírá. Konfrontace také může přispět k odhalení doposud neznámých informací nebo skutečností. Význam může mít i taktický. Při konfrontaci je například pečlivě sledováno chování konfrontovaných osob, přičemž pozorované reakce konfrontovaných při položení některých otázek mohou naznačovat zvýšenou nervozitu konfrontovaného. K dokumentaci konfrontace

je nejhodnější¹ využít videozáznam. Videozáznam totiž zachytí i nonverbální chování konfrontovaných, které nemusí být vždy pro vyšetřovatele při vlastním průběhu konfrontace patrné či srozumitelné.

Konfrontace ale má i své nevýhody, proto je na místě vždy pečlivě zvážit, jestli má být při vyšetřování provedena. Mezi hlavní nevýhody se řadí možnost vzájemné ovlivnitelnosti konfrontovaných osob, sugestibilita, obava, že konfrontovaný, který dosud vypovídal pravdivě, změní svojí výpověď kvůli strachu z druhé osoby apod. Také v případě spoluobviněných hrozí riziko, že se tyto osoby během konfrontace pokusí domluvit a sjednotit na jednotné výpovědi.

*Příklad²: Při výsleších čtyř obviněných z vloupání do sedmi kostelů v okrese Jičín A.B. a M.G. svou trestnou činnost doznali, zatímco M.D. a M.B. svou účast na provedených vloupáních zásadně popírali. Bylo tedy rozhodnuto, že se přistoupí k vzájemným konfrontacím mezi spoluobviněnými. Při dvou konfrontacích mezi M.G. a M.D. a poté mezi M.G. a M.B. nedošlo k žádným změnám v dříve učiněných výpovědích. M.G. vždy vypověděl, že všichni čtyři byli pachateli vloupání, a M.D. nebo M.B. na to odpověděli, že o žádných vloupání nic nevědí a že si je M.G. možná s někým plete. A.B. během dvou konfrontací, nejdříve s M.D. a poté s M.B., hned při úvodní otázce, co o spáchaných vloupání ví, změnil výpověď. Doslova vypověděl, že **znovu opakuje**, že byl při vloupání pouze v obci V. a to pouze s jedním spolupachatelem M.G. (tento fakt, byl již během vyšetřování prokázán). Konfrontace tedy v tomto případě nevedla k žádnému pozitivnímu výsledku, jen A.B. při ní změnil výpověď, a to zřejmě díky respektu k dalším dvěma spoluobviněným.*

Konfrontace má ale relativně často při vyšetřování krádeží pozitivní efekt a pomáhá tak ke zjištění potřebného skutkového stavu, v některých případech je její vliv na úspěšné objasnění vyšetřované události zásadní. Nepravdivě vypovídající konfrontovaný totiž v této konfliktní situaci mezi ním a jinou osobou, která je ještě znásobena přítomností orgánu činného v trestním řízení, může usoudit, že jeho výpověď je již neudržitelná a může začít vypovídat pravdivě.

Příklad³: Nezletilý pachatel V.M., který spáchal sérii 21 krádeží vloupáním, po svém zadržení jakoukoli trestnou činnost popíral. Byl vyslechnut v souvislosti s několika krádežemi. Policisté poté zjistili, že V.M. nabízel drahé věci svým spolužákům. Přistoupilo se ke

¹ HEJDA, J. a kolektiv: Základy kriminalistiky a trestního práva. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2003, str. 85

² 1 T 6/ 1997 Okresní soud v Jičíně

³ NOVÁK, J., EBERMANN, J.: Sériová trestná činnost nezletilého pachatele, Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 5, s. 212-215.

konfrontaci mezi V.M. a jeho kamarádem, který V.M. do očí řekl, že mu nabízel ke koupi elektronickou kalkulačku. Poté ještě chvíli V.M. zapíral, pak však svou trestnou činnost doznal a vypověděl následně i o úkrytu, ve kterém odcizené věci schovával.

Oddíl 5.3.5. - Rekognice

Jako o posledním následném úkonu při vyšetřování krádeží se v této práci zmíním o rekognici. Jsem si vědom toho, že tento vyšetřovací úkon je při objasňování krádeží v mnoha případech klíčový a že by si zasloužil mnohem více pozornosti, než jakou mu budu věnovat na tomto místě.

Rekognice je jednou z nejvyužívanějších forem kriminalistické identifikace. Při ní jsou získávány relevantní informace uchovávané v paměťových stopách, a to zvláštním kriminalistickým způsobem, při kterém ztotožňující osoba znovupoznává konkrétní osobu nebo věc, kterou již předtím vnímala v souvislosti s vyšetřovanou událostí.

Rekognice slouží při vyšetřování krádeží jednak k identifikaci pachatele, ale mnohem častěji bývá využívána ke ztotožnění a individuální identifikaci předmětů. Ztotožňovány obvykle a typicky při vyšetřování krádeží bývají odcizené věci, které při rekognici identifikují poškození. Lze se ale i setkat s rekognicí např. nástrojů nebo dopravních prostředků, které byly ke spáchání krádeže použity.

Rekognice je při vyšetřování krádeží typicky následným úkonem, protože v počáteční fázi vyšetřování zpravidla ještě nejsou zajištěny odcizené věci, nástroje nebo není známa totožnost pachatele.

Rekognici vždy předchází výslech osoby, která bude později při rekognici znovupoznávající osobou. Při výslechu tato osoba uvádí identifikační znaky, podle kterých bude osobu nebo věc poznávat, a také podmínky, za kterých poznávané objekty vnímala. Tento výslech je velice důležitý a slouží k posouzení věrohodnosti výsledků rekognice a také se na jeho základě přibírají vhodné osoby nebo věci (které mají shodné druhové znaky), mezi které bude ztotožňovaná osoba či věc při rekognici zařazena. Rekognice je vyšetřovacím úkonem neopakovatelným, proto je třeba přijmout vhodná opatření, aby ztotožňující osoba ztotožňovaný objekt před rekognicí znovu nespatriřila, což by mohlo zpochybnit celý vyšetřovací úkon. Rekognice po spontánním znovupoznání je také nepřípustná.

Příklad¹: *Neznámý pachatel vnikl v noci do restaurace, ale byl vyrušen nočním hlídačem a uprchl. Asi po třech týdnech přišel do této restaurace muž, v němž šatnář (noční hlídač) znovu poznal zmíněného pachatele. Ten si odložil v šatně bundu, šatnář v ní našel občanský průkaz, zjistil jeho identitu, kterou nahlásil policii. Policejní orgán podezřelou osobu předvolal a uskutečnil rekognici osoby mezi dalšími přivzatými osobami shodnými v obecných znacích. Oznamovatel pachatel při rekognici bezpečně poznal. Tato rekognice byla nesmyslná, neopodstatnělá. Její výsledek totiž bezpečně prokázal jen to, že svědek znovu poznal muže, který přišel jako host do restaurace, nikoli však pachatele vloupání do restaurace. Rekognice být provedena neměla. Policie měla pracovat jen s poznatkem získaným výpovědí oznamovatele. Před rekognicí musí být všichni účastníci poučeni o svých právech a povinnostech a také musejí být podrobně instruováni, jakým způsobem se mají během rekonstrukce chovat.*

Od 01.01 2002 je rekognice novým způsobem upravena v trestním řádu. Již dříve účinné ustanovení o rekognici v § 93 odst. 2 ovšem nedoznalo změny, takže trestní řád nyní upravuje způsob provádění tohoto důkazního prostředku na dvou místech.² V § 104b je přímo v zákoně upraven postup při provádění rekognice osob a věcí, kterému se v obecné rovině v této práci věnovat nebudu. Jen připomenu, že k rekognici nyní musí být přibrána alespoň jedna nezúčastněná osoba. Po provedení rekognice se poznávající osoba vyslechne znovu, pokud je třeba odstranit rozpor mezi podanou výpovědí a výsledky rekognice.

Při vyšetřování krádeží dochází ke ztotožňování pachatele poměrně zřídka, a to zpravidla pouze tehdy, byl-li pachatel na místě činu či v jeho blízkosti pozorován svědky. Pak může dojít k rekognici buď podle pachatelových anatomicko-morfologických znaků nebo podle dynamických znaků (styl chůze, držení těla, hlas pachatele). „*Pokud vzniknou předem pochybnosti o možnosti věrohodného znovupoznání, lze postupovat i tak, že se znovupoznávající osobě ukáží postupně dvě různé skupiny osob. V první skupině se rekognovaná osoba neumístí. Označí-li ztotožňující osoba některou z osob, je evidentní, že buď není s to hledanou osobu znovu poznat nebo jen s potížemi. Rekognovaná osoba se umístí ve druhé skupině osob, mezi jinými přivzatými osobami. Jestliže ztotožňující osoba neoznačí rekognovanou osobu ani v této skupině, je nepochybné, že buď nedokáže hledanou osobu znovu poznat, nebo rekognovaná osoba není osobou hledanou. Pokud ztotožňující osoba ve druhé skupině ztotožní rekognovanou osobu jako osobu hledanou a uvede, podle jakých*

¹ PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K.: Základy kriminalistiky. 2. vyd., Praha: ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2007, s. 91.

² CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 5.vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 348.

znaků, je nutné, aby vysvětlila, proč v první skupině označila osobu jinou.¹ Rekognici lze provést také na základě fotografií, a to pouze v případech, není-li možná rekognice přímo dotyčné osoby nebo věci.

Příklad²: Dne 05.08.2009 došlo v městě S. ke krádeži horského kola a různých dalších věcí ve sklepě bytového domu, když neznámý pachatel vnikl nedostatečně zajištěnými dveřmi do společné chodby sklepního prostoru. Zaměstnanec (L.H.) autodílny situované naproti bytovému domu chvíli pozoroval podezřelé jednání dvou mužů, kteří obcházeli bytový dům, a opsal si poznávací značku jejich dodávky. Při následném výslechu jej sdělil policistům a zároveň vypověděl, že si velmi dobře pamatuje tvář jednoho z pachatelů. Na základě státní poznávací značky byla kriminalisty vytypována podezřelá osoba. Na návrh státního zástupce bylo posléze přistoupeno k rekognici jako neopakovatelnému a neodkladnému úkonu za účasti soudce. Svědku L.H. bylo předloženo 6 fotografií, na kterých byli muži se světlými vlasy ve věku 20-30 let. Svědek poté jednoznačně určil jako pachatele osobu J.S., proti které bylo následně zahájeno trestní stíhání.

Při vyšetřování krádeží přichází též do úvahy také ztotožňování jiných osob, např. tupaře vhodných objektů k vyloupení či překupníka odcizených věcí.

Rekognice je však při vyšetřování krádeží zpravidla používána k identifikaci odcizených věcí poškozenými, tedy typicky vlastníky věcí. Poškození jsou povětšinou schopni při výslechu popsat individuálně identifikační znaky věcí (např. znaky opotřebení, skryté vady), podle kterých následně věc při rekognici poznají. Takto provedená rekognice je velmi věrohodná a daří se pomocí ní prokázat přítomnost odcizené věci v moci pachatele. Obvinění se pak zpravidla brání tvrzením, že věc koupili od neznámé osoby, věc našli apod., nebo na základě rekognice svojí trestnou činnost doznávají. Problematictější je využití rekognice při vyšetřování krádeží např. v obchodech nebo ve skladištích, protože v těchto případech poškozená osoba zpravidla není schopna odcizenou věc individuálně identifikovat. Naopak úspěšně bývá rekognice využívána při objasňování krádeží uměleckých a starožitných památek, které jsou zpravidla velmi lehce individuálně identifikované.

Jak již bylo naznačeno, při vyšetřování krádeží je možno využít rekognici i ke ztotožnění dopravního prostředku sloužícího např. k přepravě odcizených věcí, nebo k identifikaci nástroje použitého ke krádeži. Při těchto rekognicích jsou poznávajícími osobami zejména svědci, kteří např. viděli přistavený automobil u vyloupeného objektu.

¹ NĚMEC, M.: Kriminalistická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. str. 200.

² Okresní soud v Jičíně 1 T 200/2009

O provedení rekognice se sepisuje protokol, který může být doplněn fotodokumentací nebo videozáznamem.

Výsledky získané řádně provedenou rekognicí mají důkazní charakter a jsou důležité pro vytyčování, upřesňování a odmítání vyšetřovacích verzí. O věrohodnosti provedené rekognice vypovídá zejména detailní popis identifikačních znaků při předcházejícím výslechu, pokud právě podle takových znaků je ztotožňovaný objekt následně identifikován. Věrohodnost rekognice ještě může být znásobena tím, že ke stejnému výsledku dospěje více znovupoznávajících osob.

Příklad¹: Při domovní prohlídce v bytě podezřelého J.B. bylo zajištěno celkově 110 různých věcí, u kterých byl důvodný předpoklad, že by mohly pocházet z trestné činnosti. Jelikož jednotliví poškození při oznámení krádeží odcizené věci podrobně popsali a popis některých věcí se nápadně shodoval s věcmi nalezenými při domovní prohlídce, začal být J.B. trestně stíhán jako obviněný. Jednotliví poškození při výslechu opět podali ve svých výpovědích podrobný popis odcizených věcí, některé výpovědi též byly doplněny nákresy. Poté byly odcizené věci podrobeny rekognici in natura. Poškození poznali tímto způsobem bezpečně 21 svých věcí. Jako usvědčující důkaz použil rekognici i soud, když konstatoval, že jednotliví poškození při rekognici věcí, které byly nalezeny v bytě J.B., odcizené věci jednoznačně poznali. Věci, které byly podrobeny rekognici, se shodovaly s popisem věcí podaným při výslechu poškozených i s popisem, který byl podán při trestním oznámení.

¹ ČERNÝ, J.: Mlčiaci páchatel'. Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37, č. 5, s. 199-203.

6. PREVENCE KRÁDEŽÍ

Všeobecně panuje názor, že předcházet kriminalitě je účinnější, levnější a méně bolestné, než již vzniklou kriminalitu řešit za pomoci prostředků trestního práva. Prevencí kriminality (v užším smyslu) se rozumí¹ soubor nejrůznějších aktivit mimotrestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo docílit jejího zmenšení. V této části se zaměřím téměř výlučně pouze na prevenci krádeže vloupáním, zvláštní pozornost budu věnovat prevenci proti vloupání do objektů, ve kterých jsou umístěny starožitné a umělecké předměty.

Na prevenci krádeží lze nahlížet z více úhlů. Jedním z nich je sociální prevence, která se zaměřuje na celkovou humanizaci života, výchovou občanů k řádnému životu apod. Tímto aspektem prevence krádeží se zabývat nebudu a pouze okrajově se zmíním o prevenci viktimmnosti, která je orientována zejména na schopnost obyvatelstva se kriminalitě vyhýbat, nestát se její obětí.

V této části se budu zabývat především prevencí situační, která je zaměřena² na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Situační prevenci můžeme ještě rozdělit na prevenci primární (adresovanou celé společnosti), na prevenci sekundární (ta se orientuje na určitou část obyvatelstva, která je k napadení nejnáchylnější) a na prevenci terciární (pomáhající již přímo obětem trestné činnosti).

Situační prevence vychází mimo jiné z kriminalistických poznatků. Jejím cílem je snaha po omezení rozsahu trestné činnosti. Nejdříve se kriminalisté pokouší odhalit hlavní příčiny a podmínky, které vedou k páčání trestné činnosti. Po jejich zjištění se snaží najít vhodné postupy a metody, které by takové příčiny a podmínky odstranily či alespoň minimalizovaly.

Význam situační prevence je odvozen ze skutečnosti, že velké množství druhů kriminality (mezi které lze zařadit krádeže vloupáním) má pro své spáchání určité zákonitosti (např. čas krádeže, místo krádeže). Také je třeba vyzdvihnout, že převážná část krádeží vloupáním je spáchána na základě logické úvahy pachatelů, zda riziko a námaha vynaložená na jejich spáchání stojí pachatelům za očekávaný zisk. Kriminologické a kriminalistické

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 183.

² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 191.

poznatky přesvědčivě ukazují¹, že určitá místa, určitá doba dne, týdne, měsíce či roku a určité situace jsou pro některé kriminální aktivity zvláště příhodné, a že proto kontrola a pozornost věnovaná těmto místům, dobám a situacím může rozsah kriminality výrazně ovlivnit.

Asi největší skupinou situačních preventivních opatření jsou opatření kriminalisticko-technická. Jejich využití při předcházení krádeží vloupáním je obrovské. Tato opatření se zaměřují na vylepšení ochrany objektů proti hrozícímu vyloupení. Právě díky takovým technickým opatřením je vykradení objektu pachateli výrazně ztíženo, v ideálním případě je vyloupení objektu zcela vyloučeno. Samotná instalace technického zabezpečení závisí zejména na majiteli objektu. Ten se rozhoduje podle toho, jak vysoká je pravděpodobnost vykradení objektu, podle rozsahu případné škody, která by vyloupením mohla vzniknout, podle ceny samotného zabezpečení atd. V posledních dvaceti letech jsou bezpečnostní zařízení instalována do objektů ve zvýšené míře též díky pojistným podmínkám pojišťoven.

U bytů a domů jsou klasickými zabezpečovacími prostředky bezpečnostní systémy uzamykání dveří, mříže na dveřích a oknech, bezpečnostní dveře, bezpečnostní fólie, trezory. Spíše výjimečně jsou tyto objekty chráněny elektronickou či jinou zabezpečovací signalizací, zabezpečovacím systémem napojeným na pulty centralizované ochrany, uzavřenými televizními okruhy, kontrolními systémy selektivního vstupu. Ochranu domů a bytů před vyloupením zabezpečují též psi, rodinné domky jsou oplocovány vysokým plotem, ve velkých mnohapatlažních domech může být zřízena funkce domovníka. Krádežím se též doporučuje² předcházet udržováním dobrých sousedských vztahů a zajištěním vybírání doručené pošty v době delší nepřítomnosti.

Objekty, ve kterých se nacházejí velmi cenné předměty (např. banky, galerie), jsou chráněny preventivně proti krádežím vloupáním nejmodernějšími signalizačními zabezpečeními, často napojenými na místní policii či bezpečnostní agenturu. Tyto objekty též mohou být přímo fyzicky střeženy, může v nich být využíván systém kamer monitorujících dění v objektu atd. Stále větší úlohu hrají i kamerové televizní systémy umožňující monitorovat náměstí, ulice a parky představující hlavní kriminogenní zóny města, což nepochybně³ některé potenciální pachatele od provedení jejich kriminálních záměrů odradí a u jiných přispěje k jejich zjištění a postihu.

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 192.

² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 349.

³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 195.

V prevenci proti krádeži vloupáním došlo od začátku 90. let 20. století do dnešní doby v České republice k určitému pokroku. Celkově se zabezpečení objektů zlepšilo, dle policejních statistik krádeží vloupáním mírně ubývá. Přesto se domnívám, že stále není kladen na prevenci odpovídající důraz a že jsou v této oblasti ještě veliké rezervy. Doporučoval bych v daleko větší míře seznamovat veřejnost vhodným způsobem s nejčastějšími způsoby krádeží vloupáním a návody, jak takovým krádežím předcházet. Tématu prevence krádeží by měl být věnován větší prostor v médiích a veřejných diskusích (samozřejmě za účasti předních odborníků na prevenci krádeží). K zlepšení prevence by jistě pomohlo i častější pořádání prodejních výstav zabezpečovací techniky. V dohledné době nelze zatím očekávat preventivní působení zveřejněného počtu objasněných krádeží, neboť vykazovaná čísla bohužel pachatele spíše ke krádežím vloupáním podněcují.

„Přínosem pro prevenci krádeží vloupáním může být i ve Velké Británii nově vyvinuté technické zařízení Index Solutions (roztoky), označované jako smart water. Pod tímto názvem se skrývá vodnatá polymerní emulze na bázi syntetické DNA, to znamená, že může být vyrobena v miliardách variací. Zařízení, která s touto emulzí pracují, se instalují na strategicky vhodných místech, která jsou ohrožena vloupáním, a po zaznění zvukového poplašného signálu se emulze rozstříkne na vše v okolí. Zjistí-li se tato okem neviditelná emulze, již lze zviditelnit UV zářením ještě po týdnech či mnoha měsících, na podezřelých osobách nebo odcizených věcech, zasílá se vzorek do databanky, která určí místa, jež byla právě touto šarží emulze vybavena. Na místech, jež jsou ohrožena krádežemi vloupáním a byla opatřena varovnými štítky, tato trestná činnost ustala.“¹

Na Slovensku byl koncem roku 1995 zrealizován zajímavý výzkum,² ve kterém bylo zpracováno 1.272 dotazníků. Ve výzkumu byla mimo jiné respondentům položena otázka: Co dělají pro bezpečnost svého bytu? Přestože se jedná o výzkum slovenský a výsledky tudíž zřejmě přesně neodpovídají našim podmínkám, lze se domnívat, že vzhledem k rozsáhlosti výzkumu a podobnému sociálnímu chování občanů obou zemí, mají zjištěné závěry jistou vypovídající hodnotu i pro Českou republiku.

Tedy jaká preventivní opatření jsou používána proti vloupání do bytu?

47 % respondentů důsledně trvá na zamykání vchodových dveří,

33 % respondentů chová psa, jehož úkolem je zloděje zastrašit,

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 349-350.

² DIANIŠKA, G. A kol.: Krádeže vloupáním do bytů. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 1999, 156 s.

- 29 % respondentů požádalo sousedy o kontrolu jejich bytu,
- 27 % respondentů si koupilo lepší bezpečnostní zámek,
- 27 % respondentů má peníze, cenné předměty a podobné věci pečlivě zabezpečené,
- 16 % respondentů si pořídilo bezpečnostní dveře,
- 12 % respondentů má majetek chráněn vysokým plotem,
- 3 % respondentů zabudovalo mříže do dveří a oken,
- 3 % respondentů využívá poplašné zařízení,
- 0,5 % respondentů vlastní signalizační napojení na místní policejní stanici.

Zajímavé bylo i porovnání skupiny respondentů, která se již stala obětí vloupání, se skupinou respondentů dosud takto nevítkimizovanou. Poškození vloupáním si výrazně častěji koupili kvalitnější zámek. Tato skupina si také častěji pořídila nové bezpečnostní dveře a více dbá na důkladné zabezpečení peněz. Vzhledem k tomu, že již vítkimizovaná skupina používá téměř všechna preventivní opatření častěji, překvapí tak skutečnost, že tato skupina netrvá tak důsledně na zamykání vchodových dveří, jako občané dosud nevítkimpení.

V jiném výzkumu¹ provedeném rovněž na Slovensku byly zjišťovány názory těch občanů, kteří se již stali obětmi krádeže vloupáním. Zklamáním byl malý počet vrácených dotazníků (81). Přesto se pokusím upozornit alespoň na ta nejzajímavější zjištění. Těsně po vykradení si poškození koupili bezpečnostní zámek (36 %), lépe si začali zabezpečovat peníze (36 %), obstarali si na dveře a okna mříže (22 %). Z dlouhodobějšího hlediska byla přijata nejčastěji tato opatření: 22 % poškozených důsledně dbá na zamykání vchodových dveří, 15,4 % poškozených požádalo sousedy o dohled v čase jejich nepřítomnosti, 14 % poškozených si lépe zabezpečilo peníze a cenné předměty, 12 % poškozených si pořídilo psa k odstrašení zlodějí.

Z výzkumu také vyplynulo, že ani poškození občané nejsou ochotni (nebo si nemohou dovolit) investovat do preventivního zabezpečení svého bytu velké finanční prostředky. Největší skupina poškozených (58,5%) je ochotná investovat na ochranu svého bytu částku do výše 5.000,-Sk.

Výsledky výše uvedených výzkumů na Slovensku jsou dobrým podkladem pro srovnání a ověření dat pocházejících z výzkumů provedených v České republice. První

¹ SEJČOVÁ, L., CHALKA, R.: Prevencia krádeží vlámáním do bytu z hľadiska poškodených občanov. Kriminologický sborník, 1997, roč. 41, č. 7, s. 271-275.

z těchto českých výzkumů obětí trestného činu¹ byl již podrobněji popsán v kapitole 3.3. o obětech krádeží. Respondentům v jeho rámci byla položena i otázka, jaká bezpečnostní opatření proti krádeži vloupáním již přijali a na výběr jim byly dány možné odpovědi.

Z výzkumu vyplynulo (upozorňuji, že byl proveden již v roce 1996), že nejvíce lidí si již pořídilo bezpečnostní zámky (46,6 %), následuje pes k odstrašení pachatele 28,3 %, žádná bezpečnostní opatření nebyla přijata 24,5 %, jiná bezpečnostní opatření 19,6 %, sousedská hlídka 17,2 % (pravý význam tohoto pojmu respondenti zřejmě nepochopili, protože v ČR nejde očividně o jev tak běžný, jak by se mohlo zdát na základě výsledků z tohoto výzkumu), vysoký plot 14,9 %, domovník, bezpečnostní stráž 7,3 %, poplašné zařízení 3,9 %, mříže na oknech a dveřích 3,5 %.

Dále 25,2 % respondentů požádalo sousedy o hlídání a 57 % domácností je proti krádeži vloupáním pojištěno.

O deset let později byla v obdobném českém výzkumu², jehož parametry byly již též popsány v kapitole 3.3., položena respondentům stejná otázka ohledně přijatých způsobů zabezpečení obydlí proti krádeži vloupáním. Nejčastěji respondenti uváděli speciální dveřní zámky - 52,1 %, dále následuje přátelská domluva se sousedy na ohlídání domu/bytu jeden druhému – 47,4 %, pes, který by upozornil na pachatele - 36,7 %, vysoký plot – 17,5 %, bezpečnostní alarm 8,8 %, žádné z nabízených opatření – 8,7 %, oficiální program sousedského hlídání – 8,1 %, speciální okenní nebo dveřní mříže – 6,9 %, správce nebo strážce – 2,0 %.

Dále bylo zjištěno, že 62,4 % respondentů mělo v roce 2006 pojištěnu domácnost, 41,4 % respondentů celou nemovitost.

¹ VÁLKOVÁ, J.: Oběti trestného činu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998.

² MARTINKOVÁ, M.: Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty- výsledky viktimologického výzkumu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007.

Pokud porovnáme údaje z roku 1996 a z roku 2006, lze najít ve výsledných číslech jistý posun. Stále sice jednoznačně převládají ta nejlevnější bezpečnostní opatření, ale na druhou stranu u bezpečnostních opatření dražších (alarm, bezpečnostní mříže) byl zjištěn nárůst jejich využívání okolo 100 %. Ze shora uvedeného vyplývá, že zajištění domů a bytů proti krádeži vloupáním se mezi lety 1996 a 2006 výrazně zvýšilo. Vzrostl i počet respondentů, kteří mají pojištěnou domácnost proti krádeži vloupáním. Tento údaj má také značný význam z pohledu prevence krádeže vloupáním, protože pojištěné domácnosti musí splňovat minimální bezpečnostní standardy pojišťoven. Těmito standardy jsou zpravidla zadlabaná cylindrická vložka u vchodových dveří (tak, aby nevyčnívala a nedala se zvenčí chytit kleštěmi a ukrotit¹), oplechování zámku a štítkové kování propojené s cylindrickou vložkou, které musí být odolné proti odvrtání a nesmí se dát vyšroubovat zvenčí².

Konečně bych se rád zmínil o výsledcích výzkumu³ obětí trestných činů provedeného v roce 2000 v Praze, jenž byl rovněž již popsán v kapitole 3.3. této práce. V tomto výzkumu bylo mimo jiné zjišťováno, jaký způsob zabezpečení svého obydlí proti krádežím vloupáním respondenti využívají. Zajímavé na tomto výzkumu je zejména to, že byl proveden v aglomeraci, kde je statisticky nejvyšší počet krádeží vloupáním v České republice a kde se respondenti nejčastěji stávají obětmi krádeže vloupáním. Na základě výzkumu bylo zjištěno, že 64 % dotazovaných používá speciální zámky dveří, 53,7 % respondentů má přátelskou domluvu se sousedy na ohlídání bytu, 24,9 % dotazovaných vlastní psa, jehož úkolem je chránit obydlí, 14,8 % respondentů si obstaralo speciální okenní nebo dveřní mříže, 10,6 % dotazovaných používá alarm, 6,2 % respondentů se přihlásilo do oficiálního programu sousedského hlídkování, 65 % respondentů uvedlo, že jejich byt (dům) je pojištěn proti krádeži vloupáním.

Z výsledků vyplývá, že na území hlavního města respondenti častěji používají nákladnější zabezpečení (alarm, mříže) a v průměru svoje obydlí proti krádežím vloupáním zabezpečují v porovnání s respondenty z celé ČR důkladněji.

¹ BASTIAN, H.-W.: Bezpečný dům a byt, ochrana před vloupáním, požárem a škodami způsobenými vodou. 1. vyd. Praha: nakladatelství Pavel Dobrovský – BETA, 2004, str. 16

² BASTIAN, H.-W.: Bezpečný dům a byt, ochrana před vloupáním, požárem a škodami způsobenými vodou. 1. vyd. Praha: nakladatelství Pavel Dobrovský – BETA, 2004, str. 16

³ MARTINKOVÁ, M.: Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. (www.ok.cz/iksp/docs/285.pdf)

V roce 2001 bylo v německém Kolíně nad Rýnem provedeno šetření¹ týkající se krádeží vloupáním. Při krádeži vloupáním do činžovních domů bylo zjištěno, že v 54,6 % případů pachatelé pronikli do bytu dveřmi, ve zbylých 45,6 % případů oknem nebo prosklenými balkónovými dveřmi. V případech krádeží vloupáním dveřmi pachatelé nejčastěji nadzdvihli dveře na straně zámku (76,03 % případů), v případě krádeží vloupáním oknem pachatelé nejčastěji nadzdvihli okno na straně, kde se otevírá (69,5 % případů).

Přijetí jednotlivých bezpečnostních opatření závisí také např. na umístění domu/bytu (domek na vesnici bude chráněn s největší pravděpodobností jinak než byt ve velkém panelovém či činžovním domě, do kterého lze prakticky vniknout pouze vstupními dveřmi, případně okny či balkónovými dveřmi). Zcela jistě i vztah k bytu či domu (vlastnický nebo nájemní) může hrát důležitou roli při volbě preventivních prostředků.

V České republice byla na počátku 90. let valná většina církevních objektů zabezpečena proti krádeži vloupáním minimálně, a tak se staly předměty v nich umístěné snadnou kořistí zlodějů.

Příklad²: 21.12.1990 byli zadrženi dva muži při pokusu krádeže vloupáním do kostela Marii Magdalény v Majdaleně u Jindřichova Hradce. Následně bylo zjištěno, že se titíž pachatelé vloupali do stejného kostela již o dva měsíce dříve. Celkem jim bylo prokázáno 14 krádeží vloupání do církevních objektů. Pachatelé se téměř výlučně dostávali do objektů prostým vypáčením dveří nebo rozbitím skleněné výplně oken.

V průběhu 90. let se zabezpečení církevních objektů proti krádežím vloupáním celkově zlepšilo. Dnes je řada objektů chráněna kombinací klasického a technického zabezpečení, některé objekty jsou střeženy hlídači. Jako preventivní opatření slouží i celonoční nasvícení těchto objektů. Některé objekty jsou hlídány i moderním technickým zabezpečením v podobě elektrické signalizace, která může být dálkově napojena na systémy centralizované ochrany bezpečnostních agentur či policie. Spíše výjimečně jsou též využívány služby přímé fyzické ochrany objektů.

Vzhledem k provedeným změnám, např. zamřížování přízemních oken, dochází nyní ke složitějším způsobům krádeže vloupáním. Bývají rozbíjeny výplně oken ve velkých výškách, kde už nejsou okna nijak zabezpečena. Pachatelé používají ke krádežím vloupáním

¹ BASTIAN, H.-W.: Bezpečný dům a byt, ochrana před vloupáním, požárem a škodami způsobenými vodou. 1. vyd. Praha: nakladatelství Pavel Dobrovský – BETA, 2004, str. 8

² GAWLIK, L.: Krádeže starožitností a uměleckých děl. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995, 29-30 s.

dlouhé žebříky, spouštějí se do objektů po laněch apod. Problémem stále zůstává velmi špatný celkový stav těchto objektů. Tyto se musí často opravovat a přistavené lešení je často ke krádežím využíváno. Církevních staveb je na našem území velké množství, často se nacházejí v odlehlých oblastech a nemohou tak být permanentně hlídány. Možným řešením by mohla být užší spolupráce s místními občany (např. při hlídání opuštěných kapliček apod.). Domnívám se, že lidé na venkově mají k těmto objektům stále kladný vztah a na jejich bezpečnosti jim záleží.

Instalací elektronických zabezpečovacích systémů došlo ke snížení počtu vloupání i do hradů a zámků¹. Problémem však zůstává včasný příjezd policistů či bezpečnostních služeb k odlehlým objektům nebo i zanedbání údržby zabezpečovacích systémů². Nutno také podotknout, že kompletně zabezpečit velmi rozsáhlé objekty proti vloupání je i technicky složité a hlavně finančně náročné. Zvláště když celá řada objektů v posledních desítkách let chátrala a nyní se musí vynakládat velké finanční částky na jejich údržbu a postupnou opravu.

Samostatné pojednání pak představuje prevence prostých krádeží v objektech se starožitnými a uměleckými předměty. Tyto předměty jsou odcizovány např. během prohlídek, výstav a různých společenských akcí. Pachatelé využívají především nepozornosti zaměstnanců a správců. Zaměřují se zejména na předměty malých rozměrů, které se dají snadno ukrýt. Jsou tak například rozkrádány sbírky na hradech a zámcích, knihy v knihovnách, ale i obrazy v galeriích.

Příklad³: *V polovině devadesátých let byla uskutečněna série krádeží vzácných knih v knihovnách a archivech po celém území naší republiky. Pachatelem minimálně 10 krádeží byl seriózně vyhlížející pán, který se vždy představil pod smyšleným titulem a jménem. Postupoval tak, že si nechal předložit knihy, které ho zajímaly a které po nějakou dobu studoval. Pak pod smyšlenou záminkou ze studovny odešel a slíbil, že se brzy vrátí. Na svém stole vždy nechal stejný počet knih, a tak u pracovníka knihovny nevzbudil podezření. Až za hodnou chvíli bylo zjištěno, že na stole chybí alespoň jedna vzácná kniha a místo ní tam leží kniha zcela obyčejná. Pachateli procházela trestná činnost zejména díky špatným preventivním opatřením, které jednotlivé knihovny přijaly proti krádežím. Jelikož vzácné knihy povětšinou nejsou vybaveny bezpečnostním kódem, který by signalizoval vynesení knihy ze studovny, byla na místě zvláštní pozornost věnovaná takovým titulům. Bohužel ani jednoho*

¹ ZAHÁLKA, J.: Krádeže uměleckých předmětů. In Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Uspoř. M. Nožina. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 156

² ZAHÁLKA, J.: Krádeže uměleckých předmětů. In Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Uspoř. M. Nožina. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 156

³ ZAHÁLKA, J.: Studující profesor. Kriminologický sborník, 2003, roč. 47, č. 1, s. 54-56.

zaměstnanec nenapadlo po odchodu „pana profesora“ překontrolovat, jestli vypůjčené knihy na stole skutečně zůstaly. Také nebyla pečlivě prováděna kontrola dokladů, „pan profesor“ totiž vždy předkládal doklady zfalšované. Bohužel nikdy nebyla žádná krádež oznámena policii a ani knihovny se mezi sebou oficiální cestou o krádežích neinformovaly. Opomenutí těchto preventivních opatření zcela jistě také přispělo ke ztrátě mnoha vzácných knih.

A tak se nakonec stalo, že tentokráte „Josef Koukal z Univerzity Palackého“ odcizil ve Strahovské knihovně modlitební knížku z konce 15. století, jejíž cena byla odhadnuta na 1,5 milionu korun. Teprve po této krádeži byla o pachateli série krádeží informována policie a zároveň byla přijata preventivní opatření. Knihovny a archívy byly varovány před tímto pachatelem oběžníkem Ministerstva kultury a také policie varovala tyto instituce a informovala provozovatele antikvariátů a starozitnictví. Zanedlouho byl pachatel dopaden, ovšem do té doby stačil většinu odcizených knih za zlomek jejich ceny prodat. A tak také díky nedostatečné prevenci proti krádežím knih ve studovnách, přišly některé knihovny o své nejcennější exempláře, čímž jim vznikla v některých případech nenahraditelná škoda. Snad si alespoň z tohoto případu vzaly ponaučení a v budoucnu k podobným krádežím, doufejme, již docházet nebude.

Krádeže v knihovnách ale jistě nejsou problémem pouze ČR. Například ve Velké Británii byl uspořádán národní průzkum¹, do kterého bylo zařazeno 727 knihoven. Bylo zjištěno, že průměrná britská knihovna při provedení revize všech svých knih zjistí, že postrádá 4,4 % knih. Větší ztráty mají veřejné knihovny (průměrně 5,3 %), ztráty akademických a specializovaných knihoven se pohybují okolo 2 %.² Jelikož se celkové revize v jednotlivých knihovnách pořádají po různě dlouhé době, byly zvláště sledovány ztráty těch knihoven, které celkovou revizi provádějí jednou za rok. Tím bylo zjištěno, že průměrná britská knihovna ročně přijde (zejména díky krádežím) o 4 % všech svých knih.

Preventivní opatření u krádeží vloupáním se ale nezaměřují pouze na ochranu objektu. Jako prevence může sloužit např. přemístění možného cíle útoku na bezpečnější místo. Tak jsou přemísťovány soukromé obrazy do galerií, cenné předměty do trezorů či zvláště střežených objektů. Pokud je přítomnost cenných předmětů na veřejných či dostatečně nezajištěných místech z různých důvodů žádoucí (sochy, obrazy), pak z bezpečnostních důvodů jsou tyto předměty nahrazovány kopiemi a originály jsou pečlivě hlídány.

¹ BURROWS, J., COOPER, D.: Theft and loss from UK libraries: A national survey. 1.vyd. London: Home Office Police Department, 1992.

² BURROWS, J., COOPER, D.: Theft and loss from UK libraries: A national survey. 1.vyd. London: Home Office Police Department, 1992, str. 11.

Příklad¹: *Zajímavý případ se odehrál na jižní Moravě. Majitelce velmi cenného obrazu Alfonse Muchy (Dáma s kaméliemi) byla nabídnuta za tento obraz částka 1.000.000,-Kč. Majitelka se po této neočekávané návštěvě rozhodla přemístit obraz ze svého domu do peněžního ústavu. A udělala velmi dobře. K podobné nabídce došlo i v blízké galerii a krátce po odmítnutí této nabídky, byl neméně cenný obraz, opět od A. Muchy, odcizen. Později bylo zjištěno, že oba obrazy byly nabídnuty belgickým obchodníkem americkému sběrateli. Tomu se zdála nabídka podezřelá, kontaktoval syna A. Muchy, který již o uskutečněné krádeži věděl. Zajímavé na tomto případě je především to, že byl obchodníkem nabízen obraz, který ještě nebyl ukraden, ale pouze přesně lokalizován. O tom, že druhá krádež by byla naplánovaná na zahraniční objednávku, snad není pochyb.*

Dalším vhodným preventivním opatřením může být ztížení přístupu pro pachatele ke vhodným prostředkům. Například pachatelé poměrně často využívají předměty nalezené v blízkosti místa činu, např. žebříky, různé nástroje apod. Zajímavý případ byl popsán v Kriminologickém sborníku.² Pro krádeže vloupáním do obchodů pachatelé využívali požární žebříky, po kterých se dostávali na střechy obchodů, z nichž se spouštěli po laně k nezajištěným oknům. Jako preventivní opatření lze doporučit stížení přístupu právě k těmto žebříkům, samozřejmě v souladu s právními normami požární bezpečnosti.

Jako preventivní opatření může sloužit i individuální a těžko odstranitelné označení potenciálních předmětů krádeže, protože díky takovému označení se ukradené věci hůře prodávají nebo se dají zpeněžit jen za zlomek jejich skutečné hodnoty. Příkladem mohou být třeba razítka v knihách patřících knihovnám. Velký význam v tomto ohledu mají individuální označení karosérií a motorů aut, která značně komplikují nakládání s odcizenými automobily.

Prevence majetkové kriminality může být ovlivněna i závaznou právní úpravou týkající se např. obchodování se starožitnostmi nebo s použitým zbožím v zastavárnách. Například novela živnostenského zákona (č.119/2004 Sb.) omezila³ obchodování s odcizenými věcmi v zastavárnách tak, že kontrolním orgánům i Policii ČR, prostřednictvím evidované totožnosti klientů, umožňuje zjišťovat, kdo zboží k prodeji předal. Nebo novela zákona o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty (č. 80/2004 Sb.) stanovila⁴, že předmět kulturní hodnoty (seznam předmětů kulturní hodnoty je uveden v příloze zákona) lze vyvézt

¹ GAWLIK, L.: Krádeže starožitností a uměleckých děl. 1.vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995, 47-50s.

² JEŽO, J.: Neobvyklý způsob vniknutí do objektu. Kriminologický sborník, 1989, roč. 33, č. 1, s. 30-31.

³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 347-348.

⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 347-348.

z území České republiky jen tehdy, je-li doložen osvědčením k vývozu. Nesplnění této povinnosti je v přestupkovém řízení sankcionováno pokutou až do výše 5.000.000,-Kč.

7. ZÁVĚR

Mým původním záměrem bylo napsat ucelenou metodiku vyšetřování krádeží, ve které bych se věnoval všem důležitým problémům, které do metodiky vyšetřování krádeží patří se zaměřením na trestněprávní aspekty této problematiky. S ohledem na rozsah práce ve vztahu ke zvolenému tématu vzal tento záměr brzy zasně. Rozhodl jsem se proto – v souladu s názvem této práce – zaměřit pouze na vybrané problémy metodiky vyšetřování krádeží, které jsem se snažil náležitě popsat (vymezení skutkových podstat trestného činu krádeže v trestním zákoníku, důkazní význam pachových stop, výsledky a interpretace viktimologických výzkumů aj.).

K problematice metodiky vyšetřování krádeží a k souvisejícím otázkám existuje velké množství odborné literatury, které mi bylo bohatým zdrojem pro psaní této práce a které mi pomohlo získat vlastní pohled na danou problematiku a vytříbit mé názory k některým sporným otázkám. V seznamu použité odborné literatury uvedeném na konci této práce jsem proto uvedl i řadu knižních titulů, ze kterých jsem přímo v textu práce necitoval, ale které konečné znění této práce ovlivnily tím, že jsem je v rámci přípravy prostudoval.

Také praktických příkladů následně využitých v této práci jsem – dle mého názoru – shromáždil dostatek. Čerpal jsem je jednak z Kriminálního sborníku a jednak z několika desítek soudních a policejních spisů. Velkým obohacením pro tuto práci byla také inspirace ze soudní judikatury, která mi pomohla vyložit mnoho sporných otázek.

Určité náměty de lege ferenda ohledně formulace § 205 odst. 2 trestního zákoníku, důkazní hodnoty pachových stop, zvláštní zákonné úpravy tvorby a nakládání s databází DNA apod. byly uvedeny v jednotlivých částech práce, které se těmito tématům věnovaly a které posléze stručně zrekapituluji.

V úvodní části jsem se zabýval statistickými údaji týkajícími se trestného činu krádeže. Mám za to, že za hlavní statistický pramen je v kriminalisticky orientované práci třeba vzít Kriminální statistiku Policie ČR, a to hned ze dvou důvodů. První z nich je ten, že v policejní statistice jsou zahrnuty (či by měly být zahrnuty) všechny trestné činy krádeže, o kterých se policie dozví, a to buď ze své vlastní činnosti nebo na základě přijatých trestních oznámení. Proto jsou policejní statistiky nejobsáhlejšími statistikami krádeží v ČR a čísla v nich vykazovaná se více přibližují skutečnému počtu krádeží než například statistiky Ministerstva spravedlnosti. V části věnované statistikám jsem se také zmínil o problémech,

kteřé mohou vzniknout při jejich tvorbě, a také o tom, že statistická čísla jsou často zkreslována např. měnicí se právní úpravou. V oddílech věnovaných obětem krádeží a oznamování trestných činů jsem také upozornil na to, že skutečný počet krádeží spáchaných v ČR je mnohem vyšší, než počet krádeží evidovaných ve statistice Policie ČR.

Druhým důvodem k využití kriminální statistiky Policie ČR byl fakt, že jsou v ní evidovány i počty objasněných krádeží. A právě objasněnost jednotlivých typů krádeží vypovídá o tom, jak je policie při jejich vyšetřování úspěšná a jak jsou užívané metody v praxi účinné.

V části druhé věnované trestněprávní charakteristice krádeže jsem se pokusil vystihnout současnou novou právní úpravu krádeže podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Výzva to byla lákavá, protože k této problematice ještě nebylo publikováno mnoho pramenů, a tak jsem mnohdy narážel na problémy, jejichž jednoznačné řešení v literatuře i v judikatuře doposud schází. Výklad jsem pojal více ze široka, v úvodní kapitole a v úvodních odstavcích jednotlivých dalších kapitol jsem se zabýval i instituty společnými pro všechny trestné činy, které jsem se posléze snažil rozvést k problematice trestného činu krádeže. Nejvíce pozornosti – dle mého soudu – zasluhuje vztah mezi samostatnými (základními) skutkovými podstatami krádeže uvedenými v § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 trestního zákoníku a také nová kvalifikovaná skutková podstata uvedená v § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku.

Současné vymezení trestného činu krádeže ve zvláštní části trestního zákoníku je oproti úpravám předchozím sice preciznější, nicméně v § 205 odst. 2 trestního zákoníku byl navrhoval změnu v tom smyslu, že znění „čin uvedený v odstavci 1“ by byl nahrazen slovním spojením „takový čin“.

V závěru druhé části jsem se pokusil vyložit úpravu trestného činu krádeže na našem území od roku 1951 s tím, že jsem se zabýval i neschváleným vládním návrhem trestního zákoníku z roku 2004, který trestný čin krádeže ve zvláštní části vymezoval s některými odlišnostmi od současné právní úpravy, které stály za zmínku.

V třetí části nazvané Kriminalistická charakteristika krádeží jsem se nejdříve pokusil v první oddíle první kapitoly o rozbor nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují způsob spáchání krádeže. I když je první kapitola psána spíše obecně, domnívám se, že informace v ní uvedené jsou důležité např. pro vyhledávání stop, pro vytyčování vyšetřovacích verzí, pro využití jednotlivých vyšetřovacích úkonů. V druhé kapitole jsem se pokusil klasifikovat

jednotlivé formy krádeží. Za podstatné považuji, že odlišnosti jednotlivých forem krádeží mohou mít vliv např. pro volbu vyšetřovacích úkonů, vytyčování vyšetřovacích verzí apod. Zároveň jsem se snažil utřídit široký okruh jednotlivých druhů krádeží podle určitých kritérií a poukázat na společné znaky, které jsou typické pro více forem krádeží.

Ve druhé kapitole druhé části jsem se věnoval kriminalistické charakteristice pachatele. Touto problematikou jsem navázal na subjekt krádeže uvedený v části druhé a na popis subjektivních faktorů v části třetí, které ovlivňují způsob spáchání krádeže. Zaměřil jsem se zejména na největší skupiny pachatelů krádeží. Tedy zejména na recidivisty, kteří podle policejních statistik spáchají přes polovinu všech krádeží, a také na pachatele z řad mládeže, jejichž podíl na krádežích spáchaných vloupáním je podle statistiky policie přibližně pětinový, u krádeží prostých více než desetinový. V závěru jsem se zmínil o typických pachatelích krádeží vloupáním do objektů, ve kterých se nalézají starožitné a umělecké předměty.

V třetí kapitole věnované obětem, jsem se snažil popsat vliv obětí krádeží na vyšetřování. V této souvislosti jsem vyzdvihl zejména úlohu oběti jako oznamovatele trestného činu. Stručně jsem se také zmínil o tom, že i chování oběti může mít vliv na spáchání krádeže. Této problematice jsem se obsírněji věnoval až v šesté části této práce o prevenci krádeží. Podstatnou část oddílu o obětech krádeží tvoří rozbor nejzajímavějších údajů, které vyplynuly z výzkumů obětí krádeží na území ČR.

V čtvrté části věnované kriminalistickým stopám jsem se zaměřil na vyhledávání, zajišťování, zkoumání a význam stop, které nejčastěji vznikají při krádežích vloupáním. V úvodní kapitole třetí části jsem vysvětlil, jakým stopám se v této práci budu věnovat, a proč jsem jim dal přednost před jinými. Jako nové téma jsem do této části zařadil kapitolu věnovanou biologickým stopám, jejichž význam při vyšetřování krádeží narůstá a do budoucna se tento trend zcela jistě bude ještě více prohlubovat. Náležitě jsem se též věnoval důkazní hodnotě pachových stop, které jsou mnohdy při vyšetřování krádeží vloupáním klíčové. Uvedl jsem argumenty, proč si myslím, že tyto stopy mohou být, ač jsou důkazy nepřímými, v některých případech vnímány jako důkazy stěžejní.

V páté, nejrozsáhlejší části této práce, jsem se podrobně věnoval nejfrekventovanějším vyšetřovacím úkonům při objasňování krádeží. V kapitole první jsem se zabýval nejčastějšími podněty k vyšetřování krádeží a jejich významem. V druhé kapitole byly popsány nejpoužívanější počáteční vyšetřovací úkony se zvláštním akcentem na ohledání místa činu.

Třetí kapitola pojednává o následných vyšetřovacích úkonech, přičemž největší prostor byl věnován výslechu obviněného. U všech vyšetřovacích úkonů jsem dbal nejen na kriminalistický popis postupu a problémů, ale náležitou pozornost jsem věnoval i jejich trestněprávní úpravě.

Jak jsem napsal již výše, ne všem vyšetřovacím úkonům používaným při vyšetřování krádeží byl v této práci věnován prostor. Absentuje tak vyšetřovací pokus či rekonstrukce, z následných úkonů při vyšetřování krádeží je to též problematika expertiz, které jsou pro objasnění krádeže (zejména vloupáním) velmi důležité. Toto téma nicméně bylo alespoň okrajově zmíněno v souvislosti se zkoumáním kriminalistických stop.

Šestou část této práce jsem se rozhodl věnovat prevenci krádeží. Přestože se jedná o téma spíše kriminologické, zejména v rámci situační prevence je využíváno mnoho kriminalistických poznatků. Snažil jsem se proto popsat, jakými prostředky jsou různé typy objektů proti krádeži vloupáním nejtypičtěji zabezpečeny, jaký je vývoj v této oblasti a pokusil jsem se také upozornit na některé aspekty prevence krádeží vloupáním, které by mohly být vylepšeny. Pozornost jsem rovněž věnoval poznatkům týkajících se prevence, ke kterým se dospělo při výzkumech obětí krádeží v České republice i na Slovensku.

Krádež je nejrozšířenějším trestným činem v České republice. Jen za jediný den je Policii ČR evidováno průměrně kolem 530 krádeží, patrně je však krádeží spácháno výrazně více. Vysoký počet krádeží je v současné době celospolečenským problémem. Obětí krádeže se za svého života stane drtivá většina obyvatelstva, podstatná část je takto viktimizována vícekrát. Metodika vyšetřování krádeží proto rozhodně není tématem akademickým, ale tématem, které určuje každodenní práci stovek policistů. Práci, která přispívá k tomu, aby se každý člověk mohl cítit bezpečně a měl tak prostor a prostředky k rozvíjení svého talentu a předností, díky kterým se může úspěšně a užitečně realizovat ve společnosti.

Obávám se, že v následujících letech nelze spoléhat na to, že by se množství majetkové kriminality začalo snižovat. Majetkový status ve společnosti hraje čím dál tím větší roli, snaha získat majetek jako znak společenské prestiže je u velké části populace na předních příčkách jejich životních hodnot. Nezanedbatelné procento populace bude dále volit nelegální prostředky k získání majetku (tedy zejména opatření si věcí krádežemi). Krádež je totiž mnohdy cestou k opatření si věcí nejméně intelektuálně i časově náročnou. Tomuto trendu nahrává i současná ekonomická krize, stále větší zadlužování domácností a nesnižující se počet alkoholově či drogově závislých osob.

Za této situace je nutné vytvořit podmínky pro kvalitní práci policie, která by dovedla majetkové kriminalitě důsledně čelit. Pro vyšetřování krádeží jsou k dispozici nejmodernější kriminalistické metody a postupy, které ale v praxi nemohou být vždy využity. Ať již je to způsobeno finanční nákladností některých metod, jejich časovou náročností nebo nedostatečnou personální kapacitou, která občas nedovoluje věnovat se vyšetřování krádeží s potřebnou důkladností a důsledností. Při studiu některých policejních spisů (které skončily odložením věci podle § 159a trestního řádu), jsem např. nabyl dojmu, že leckdy nebyly při objasňování krádeží dostatečně využity všechny vyšetřovací možnosti. V několika případech vyšetřování krádeží vloupáním nebyly na místech činu zajišťovány daktyloskopické ani pachové stopy, i když by to podle mého mínění bylo na místě.

Bylo by jistě nereálné předpokládat, že přijetím určitých opatření počet krádeží v ČR v budoucnosti výrazně poklesne. Nicméně si nemyslím, že je na místě na boj proti krádežím rezignovat a smířit se s nimi s jako obvyklým a všedním jevem. Dodržováním základních preventivních doporučení, výchovou mladé generace k úctě vůči cizímu majetku a zvýšením procenta objasněnosti u již spáchaným krádeží se dá i v této otázce dosáhnout výraznějšího pokroku. Tím by se přispělo k subjektivnímu posílení vnímání základního lidského práva vlastnit majetek (věci), které vyplývá z článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Summary

The methodology for investigation of theft is a practical and timely topic, because theft is the single most widespread crime not only in the Czech Republic. The police statistics show that the rate of successfully investigated offences of theft is below 20 % in long term therefore it is always necessary to improve and update the methodology for investigation of theft. The thesis is focused mainly on burglary thefts, which are described in more detail than other types of thefts. Furthermore, the practical examples and selected court judicature are dedicated to the burglary.

This paper has given due space (part II.) to analysis of the enactment of theft in the Criminal Code No. 40/2009 Coll. It focuses in detail on the definition of the basic facts of the case of theft in § 205, Article 1 and Article 2, while critically pointing to problems this legislation can possibly cause in practice (e.g. possible concurrence of the criminal offense theft under § 205 Article 1 and 2 of the Criminal Code or definition of qualified new facts of the case as set out in § 205 Article 4 point b) of the Criminal Code). The paper also mentions legislation related to theft valid in the Czech Republic from August 1, 1950 with a short excursion into the time prior to this date.

In the criminalistic parts (parts III.-V.) due attention is paid to the perpetrators of theft, theft victims and descriptions of various forms of theft, including their classification. Furthermore the paper also focuses on the forensic suspicions that result from the theft emphasizing the traces arising in connection with burglary again. Separate chapters are dedicated to fingerprint and shoeprint traces, tool marks examination and sheet glass traces. The biological and odour traces are described in detail in individual chapters because of their increasing importance in investigation of theft and judicial development in case law evaluating the weight of such traces. From the investigative actions related to explanation of thefts point of view the greatest attention is paid to the crime scene investigation and interrogation of the accused. However, the paper also describes other investigative actions such as search warrant, recognition or review of the testimony on the crime scene. All investigative steps are described not only from the criminalistic point of view, but also from the criminal procedural law.

The rigorous work also includes rather a criminological topic (part VI.), namely the prevention of theft. This section has been composed with an emphasis on the situational

prevention and utilizes the data obtained in studies of victims of thefts carried out in the Czech Republic and in Slovakia at the turn of the 20th and 21st century.

The rigorous work covers all important topics of theft investigation methodology while it focuses in detail on the above-mentioned criminal and forensic issues in line with its title. The work is complemented by practical examples acquired from police and court records or retrieved from studying professional publications and journals. Finally, the work is also enriched by the Czech court law on controversial issues and basic statistic data related to the crime of theft.

Seznam použité literatury

- ADLER, F., MUELLER, G. O. W., LAUFER, W. S.: Criminal Justice, Mc Graw –Hill, Inc. 1994 (ISBN: 0-07-000457-9)
- ADRION, A.: Kapsáři – tajný cech mistrů dlouhých prstů. 1. vyd. Praha: THEMIS 1999,
- ANDERLE, J., LIŠKA, P.: Současné možnosti a perspektivy zkoumání identifikačních znaků mechanoskopických stop. Čs. kriminalistika, 1986, roč. 19, č. 2, s. 107-121.
- BASTIAN, H.-W.: Bezpečný dům a byt, ochrana před vloupáním, požárem a škodami způsobenými vodou. 1. vyd. Praha: nakladatelství Pavel Dobrovský – BETA, 2004.
- BENEŠ, V.: Prověрка výpovědi (demonstrací) na místě. Kriminalistický sborník, 2001, roč.45, č.3, s. 71-72.
- BUCHAR, J.: Zajištění a ohledání místa trestného činu. Kriminalistický sborník, 1994, roč.38, č.11, s. 489-490.
- BURROWS, J., COOPER, D.: Theft and loss from UK libraries: A national survey. 1.vyd. London: Home Office Police Department, 1992.
- CÍSAŘOVÁ a kol.: Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2002.
- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 5.vyd. Praha: ASPI, 2008.
- ČERNÝ, J.: Mlčiaci páchatel'. Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37, č. 5, s. 199-203.
- ČERNÝ, J.: Odvaha alebo drzosť'. Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37, č. 3, s. 114-117.
- ČERNÝ, J., RYBÁR, J.: Západoslovenská bytová séria, Kriminalistický sborník, 1991, roč.35, č.4, s. 152-157.
- ČÍRTKOVÁ, L.: Kriminální psychologie. 1.vyd. Praha: Eurounion, 1998.
- ČÍRTKOVÁ, L.: Psychologie výslechu. Kriminalistika, 1996, roč. 29, č. 4, s. 321-326.
- DIANIŠKA, G. a kol.: Krádeže vlámaním do bytov. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Polcajného zboru v Bratislave, 1999.
- DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury –Trestné činy proti majetku – Krádež. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003.
- DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: Přehled judikatury –Trestné činy proti majetku IV. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2004.
- ERZINGLIOGLU, Z.: Forezní metody vyšetřování. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri 2008.
- FENYK, J: Vademekum státního zástupce. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003.

- FIALA, J., RATAJ, J.: Více neznamená vždy lépe. Kriminalistický sborník, 1998, roč. 42, č.1, s.23-27.
- FLEGEL, J.: Statistika je opravdu přesný souhrn nepřesných čísel. Kriminalistický sborník, 1995, roč. 39, č. 7, s. 275-279.
- FOŘT, J.: Kalich spleťitého svědectví. Kriminalistický sborník, 1995, roč. 39, č.5, s. 187-190.
- FUČÍK, P.: Celostátní informační systémy Policie ČR. Kriminalistický sborník, 1995, roč. 39, č.12, s. 445-455.
- GAWLIK, L.: Krádeže starožitností a uměleckých děl. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995.
- GŘIVNA. T.: Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s.,2010.
- HEJDA, J. a kolektiv: Základy kriminalistiky a trestního práva. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2003.
- HENDRYCH, D. a kol.: Správní právo. Obecná část. 5., rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.
- HERGER, J.: Bytař. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 3, s. 117-121.
- HLAVÁČEK, J., PROTIVENSKÝ, M. :Praktická kriminalistika. 1. vyd. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky 2007.
- HRDONKA, J.: Jak dál při ochraně památek. Kriminalistický sborník, 1992, roč. 36, č. 8, s.301-304.
- HULÍK, J.: Místo činu - důležitý pramen stop. Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37. č. 9, s.405-408.
- CHMELÍK, J.: Rukověť kriminalistiky. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2005.
- INCIARDI, J. A.: Trestní spravedlnost (Criminal Justice), 1. vyd., Praha: Victoria Publishing, a.s., 1994
- JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část.Zvláštní část. 1. vyd. dle úpravy účinné od 01.01.2010. Praha: Leges, 2009.
- JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002.
- JEŽO, J.: Neobvykle spôsob vniknutia do objektu. Kriminalistický sborník, 1989, roč. 33, č.1, s.30-31.
- KAISER, G: Kriminologie. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994
- KLOUBEK, M.: Vyhledávání a zajišťování pachových stop. Kriminalistický sborník, 2003, roč.47, č. 1, s. 33-36.

- KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol: Občanské právo hmotné I. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI Publishing, 2002.
- KOLEKTIV AUTORŮ: Pátrání. Kriminalistický sborník, 1995, roč. 39, č. 2, s. 41-80.
- KONRÁD, Z.: Prověrka výpovědi na místě. Kriminalistický sborník, 1997, roč. 41, č. 8, s. 298-301.
- KONRÁD, Z.: Vysvětlení – zvláštní druh výslechu?. Kriminalistika, 1999, roč. 32, č. 4, s. 295-298.
- KONRÁD, Z. a kol.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1999.
- KONRÁD, Z.: Prověrka výpovědi na místě, 1. vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2006.
- KONRÁD, Z., KUCHNA, J.: K některým problémům konfrontace. Čs. kriminalistika, 1986, roč. 19, č. 1, s. 54-59.
- KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005.
- MALÝ, F.: Práce s informacemi vycházejícími od „místa činu“ a „od věci“ souvisejících s objasňováním krádeží vloupáním do bytů. Kriminalistický sborník, 1990, roč. 34, č. 4, s. 186-192.
- MARTINKOVÁ, M.: Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002.
- MARTINKOVÁ, M.: Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty- výsledky viktimologického výzkumu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007.
- MATIAŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B.: Psychologie a výslechová praxe. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968.
- MATYS, K. a kolektiv: Trestní zákon – komentář, I. část obecná. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: nakladatelství Panorama, 1980,
- MATYS, K. a kolektiv: Trestní zákon – komentář, II. část zvláštní. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: nakladatelství Panorama, 1980.
- MAZÁK, J.: Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. Trestněprávní revue, 2009, roč. 9, č. 3.
- MUSIL, J.: Závislost způsobu spáchání krádeží vloupáním na předchozí kriminální zkušenosti pachatele. Čs. kriminalistika, 1983, roč. 16, č. 2, s. 97-105.

- MUSIL, J.: Metodologické problémy výzkumů obětí trestných činů. In K problematice obětí trestných činů a k výsledkům výzkumu obětí v České republice. Uspoř. : K. Kulišková. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Bílý kruh bezpečí, 1999, s. 34-38.
- MUSIL, J.: Způsob páchaní trestné činnosti a jeho kriminalistický význam. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982.
- MUSIL, J. a kol.: Kriminalistika. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994.
- MUSIL, J. a kol.: Kriminalistika – Vybrané problémy teorie a metodologie. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001.
- MUSIL, J. a kol.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 2.vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993.
- MUSIL, J.: Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare). Kriminalistika, 2009, roč. 42, č. 4 (www.mvcr.cz/clanek/zakaz-donucovani-k-sebeobvinovani-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare.aspx)
- MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2001
- MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P.: Trestní právo procesní. 2. přepracované vyd. Praha: C.H. Beck, 2003.
- MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.
- NĚMEC, M.: Kriminalistická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR 1993.
- NĚMEC, M.: Ohledání místa činu. Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37, č.5, s. 215-219.
- NĚMEC, M.: Převzetí oznámení o trestném činu a úkony prvního zásahu. Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37, č. 2, s. 73-75.
- NĚMEC, M.: Mafie a zločinecké gangy. 1. vyd. Praha: Eurounion Praha s.r.o., 2003
- NOVÁK, J., EBERRMANN, J.: Sériová trestná činnost nezletilého pachatele. Kriminalistický sborník, 1991, roč. 35, č. 5, s. 212-215.
- NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M.:Trestní právo hmotné I – obecná část. 3. vyd. Praha: Codex, 1997.
- NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., PŮRY, F., RIZMAN, S., TERYNGEL, J., VOKOUN, R.,: Trestní právo hmotné II – zvláštní část. 3. vyd. Praha: Codex, 1997.
- NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010,
- NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.

- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol: Kriminologie. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol.: Základy kriminologie. Dotisk. Praha: Univerzita Karlova, 1996.
- PAVLÁK, M.: Práce na místě činu jako jeden z atribútov úspešnosti boja s trestnou činnosťou. Kriminologický sborník, 1996, roč. 40, č. 4, s. 132-134.
- PAVLÍČEK, V. a kolektiv: Ústava a ústavní řád České republiky. 2. díl: Práva a svobody. 2. doplněné a rozšířené vydání, Praha: Linde Praha a.s., 1999.
- PENZÉŠ, L.: Metodika vyšetřování krádeží. 1.vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972.
- PLATT, R.: Místo činu. Praha: Slovart, s.r.o., 2005.
- PLHÁK, J., BUJAK, A.: Prověrka faktů – důležitý důkaz při vyšetřování krádeží vloupáním. Kriminologický sborník, 1997, roč. 41, č. 9, s. 327-330.
- PORADA, V.: Kriminologie. 1.vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o. 2001.
- PROTIVINSKÝ, M.: Vady rekonvalescence a jejich procesní důsledky. Bulletin advokacie, 1997, č.2, s. 11-25.
- PROTIVINSKÝ, M.: Zjišťování alibi v přípravném řízení trestním. Kriminologický sborník, 1988, roč. 32, č. 1, s. 18-20.
- PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K.: Základy kriminalistiky. 2. vyd., Praha: ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2007.
- RANDULOVÁ, K., ONDRUŠ, R.: Průvodce policisty trestním řízením. 1.vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2001.
- RŮŽIČKA, M.: Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2005.
- ŘÍHA, J.: Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 10.
- SEJČOVÁ, L., CHALKA, R.: Prevencia krádeží vloupáním do bytov z hlediska poškozených občanov. Kriminologický sborník, 1997, roč. 41, č. 7, s. 271-275.
- SKÁCEL, J.: Podstata a význam prověrky výpovědi na místě. Čs. kriminalistika, 1979, roč.12, č.3, s. 217-227.
- SKÁCEL, J.: Vztah prověrky výpovědi na místě k jiným vyšetřovacím úkonům. Čs. kriminalistika, 1980, roč. 13, č. 4, s. 363-368.
- SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D.: Základy trestní odpovědnosti – podstatně přepracované a doplněné vydání. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2003.

- STRAUS, J.: Vyhledávání a zajišťování trasologických stop. Kriminalistický sborník, 1998, roč.42, č. 2, s. 72.
- STRAUS, J., SUCHÁNEK, J.: Jaký je vlastně charakter paměťové stopy? Čs. kriminalistika, 1991, roč. 24, č. 1, s. 70-71.
- STRAUS, J. a kolektiv: Kriminalistická technika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.2005.
- SUCHÁNEK, J. a kolektiv: Kriminalistika – kriminalistickotechnické metody a prostředky. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1996.
- SUCHÁNEK, J. a kol.: Kriminalistika – Kriminalistickotechnické metody a prostředky. 2.upravené vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1999.
- ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník, 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009.
- ŠÁMAL, P.: K pojmu trestného činu a souvisejícím otázkám v novém trestním zákoníku. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 5.
- ŠÁMAL, P.: Osnova trestního zákoníku 2004-2006. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006
- ŠIMOVČEK, I.: Niektoré problémy klasifikácie podnetov k vyšetrovaniu trestnej činnosti. Kriminalistika, 1993, roč. 26, č. 2, s. 155-157.
- TICHÝ, J.: Fotografická dokumentace místa činu. Kriminalistický sborník, 2001, roč. 45, č. 5, s.71-72.
- TIPLICA, M. a kol.: Kriminalistická taktika. 2. upravené vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1999.
- VÁLKOVÁ, J.: Jak je u nás bezpečně? Hlavní výsledky výzkumu obětí trestných činů v ČR. In K problematice obětí trestných činů a k výsledkům výzkumu obětí v České republice. Uspoř. K. Kulíšková. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Bílý kruh bezpečí, 1999, s. 6-26.
- VÁLKOVÁ, J.: Výzkum obětí trestného činu, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998.
- VANTUCH, P.: Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. Trestněprávní revue, 2008, roč. 8, č. 4.
- VANTUCH, P.: Národní databáze DNA a odběr biologického materiálu obviněným. Trestněprávní revue, 2004, roč. 4, č. 1.
- VESELÝ, J. a kolektiv: Průvodce policisty trestním řízením a trestním soudnictvím nad mládeží. 3. rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2004.z
- VITÁSEK, V.: Porovnání pachových stop metodou pachové identifikace, Kriminalistický sborník, 1993, roč. 37, č. 11, s. 502-506.

- ZAHÁLKA, J.: Krádeže uměleckých předmětů. In Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Uspoř. M. Nožina. Praha: Koniasch Latin Press, 1997, s. 154-166.
- ZAHÁLKA, J.: Problémy s ochranou kulturního dědictví. Kriminalistický sborník, 1999, roč.43, č. 5, s. 37-42.
- ZAHÁLKA, J.: Studující profesor. Kriminalistický sborník, 2003, roč. 47, č. 1, s. 54-56.
- ZÁVADSKÝ, J.: Pátrání po odcizených uměleckých dílech a předmětech starožitného charakteru. Kriminalistický sborník, 1995, roč. 39, č. 4, s. 142-150.
- ZÁVADSKÝ, J., ZAHÁLKA, J.: Situace na úseku krádeží uměleckých a starožitných předmětů na území České republiky v roce 1993. Kriminalistický sborník, 1994, roč. 38, č. 5, s. 214-217.

Klíčová slova – Key-words

kriminalistika - criminalistics

trestný čin - offence

krádež - theft